

Plaladdwyr

Cod ymarfer ar gyfer defnyddio cynhyrchion diogelu planhigion

Paratowyd y cod ymarfer hwn ar y cyd gan Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (Defra), y Comisiwn Iechyd a Diogelwch (HSC) ac Adran yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Amaethyddiaeth

Amwynder

Garddwriaeth

Coedwigaeth

Mae'r cod hwn i'w gael hefyd ar wefan PSD
(www.pesticides.gov.uk/farmers_growers_home.asp#Codes_of_Practice)
ac ar wefan Defra website (www.defra.gov.uk/)

Mae copi Cymraeg i'w gael ar wefan y Cynulliad ([//www.cymru.gov.uk/](http://www.cymru.gov.uk/)).
Mae copïau caled o'r fersiwn Gymraeg ar gael gan:

Plant Health and Biotechnology Branch
Animal and Plant Health Division
Welsh Assembly Government
Department for Environment, Planning and
Countryside
Cathays Park
Caerdydd CF10 3NQ

Y Gangen Biotechnoleg ac Iechyd Planhigion
Isadran Polisi Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion
Llywodraeth Cynulliad Cymru
Adran yr Amgylchedd, Cynllunio a
Chefn Gwlad
Parc Cathays
Caerdydd CF10 3NQ

Mae fersiwn yr Alban o'r cod yn cael ei baratoi ar hyn o bryd (wedi'i gymeradwyo gan Senedd yr Alban).
Cod ar gyfer Cymru a Lloegr yn unig yw hwn. Bydd fersiwn yr Alban i'w gael ar wefan Gweithrediaeth
yr Alban. Bydd copïau caled o fersiwn yr Alban i'w cael gan:

APPP
Scottish Executive Environment and Rural Affairs Department
Pentland House, 47 Robb's Loan
Caeredin EH14 1TY.
Ffôn: 0131 244 6356
E-bost: app@scotland.gsi.gov.uk

Bydd Gogledd Iwerddon yn cynhyrchu eu fersiwn diweddaraf o'r cod hwn maes o law.

Department for Environment, Food and Rural Affairs
Nobel House
17 Smith Square
Llundain SW1P 3JR
Ffôn: 020 7238 6000
Gwefan: www.defra.gov.uk

© Hawlfraint y Goron 2006

Gellir atgynhyrchu testun y ddogfen hon (ac eithrio logos yr Arfbais Brenhinol ac adrannau) yn rhad ac am
ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled â'i fod yn cael ei atgynhyrchu'n gywir ac nad yw'n cael
ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Mae'n rhaid cydnabod y deunydd fel Hawlfraint y Goron
a nodi teitl y ddogfen.

Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau ynglŷn â hawlfraint yn y ddogfen hon at:

The Information Policy Team, Office of Public Sector Information,
St Clements House, 2-16 Colegate, Norwich, NR3 1BQ.
Ffacs: 01603 723000 neu e-bost: OPSlicensing@cabinet-office.x.gsi.gov.uk

Mae rhagor o gopïau i'w cael gan:

Defra Publications
Admail 6000
Llundain
SW1A 2XX
Ffôn: 08459 55600

Mae'r ddogfen hon i'w chael ar wefan Defra hefyd.

Cyhoeddwyd gan Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig. Argraffwyd yn y DU, Ionawr 2006,
ar ddeunydd sy'n cynnwys 100% o ffibr wedi'i ailgylchu ar gyfer papur heb ei orchuddio ac o leiaf 75%
o ffibr wedi'i ailgylchu ar gyfer papur wedi'i orchuddio.

Cod cynnyrch PB 11090

Plaladdwyr

Cod ymarfer ar gyfer defnyddio cynhyrchion
diogelu planhigion

Ionawr 2006

Cynnwys

Rhan A	Gweithdrefnau argyfwng	8
A1	Cynlluniau gweithredu	8
A2	Halogiad personol	8
A3	Delio gyda gollyngiad	9
A4	Achos tybiedig o wenwyno anifeiliaid	10
A5	Tân	10
Rhan B	Rhagair	11
Rhan C	Hysbysiadau	12
C1	Hysbysiad cyffredinol o dan Ddeddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985 a Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974	12
C2	Hysbysiad cyhoeddi'r cod hwn o dan adran 17 Deddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985	12
C3	Hysbysiad cymeradwyo'r cod hwn gan y Comisiwn Iechyd a Diogelwch o dan adran 16 Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974	13
C4	Hysbysiad cymeradwyo'r cod hwn o dan reoliad 21 Rheoliadau Dŵr Daear 1998	14
Adran 1	Cyflwyniad	15
1.1	Sut mae penderfynu a oes angen defnyddio plaladdwr?	15
1.2	Pa gyngor mae'r cod yn ei roi?	15
1.3	Beth mae'r cod hwn yn ei gwmpasu?	16
1.4	Beth yw statws cyfreithiol y cod hwn?	17
1.5	Pwy ddylai ddarllen y cod hwn?	18
1.6	Pa gyngor arall sydd ar gael?	18
1.7	Termau arbennig	18
Adran 2	Hyfforddiant ac ardystio	19
2.1	Pwy ddylai gael hyfforddiant i ddefnyddio plaladdwyr?	19
2.2	Pa hyfforddiant ddylwn i ei gael?	20
2.3	Pryd mae angen tystysgrif cymhwysedd?	21
2.4	Sut alla i ddefnyddio plaladdwyr heb dystysgrif cymhwysedd?	24
2.5	Ble alla i gael tystysgrifau cymhwysedd?	24
2.6	Pa hyfforddiant a thystysgrifau sydd eu hangen ar werthwyr, cynghorwyr, rheolwyr a phobl sy'n llunio contractau?	25
2.7	Datblygiad proffesiynol parhaus (DPP)	26
Adran 3	Cynllunio a pharatoi	27
3.1	Lleihau'r risg o ddefnyddio plaladdwyr	27
3.1.1	Ystyried a ddylid defnyddio plaladdwr	27
3.1.2	Beth i'w wneud os ydych chi'n penderfynu defnyddio plaladdwr	28
3.1.3	Dewis y plaladdwr priodol	29
3.2	Label y cynnyrch	30
3.2.2	Gwybodaeth arall	30
3.2.3	Gwirio cymeradwyaeth	30
3.2.4	Y label	31
3.2.5	Cymeradwyaeth oddi ar label	32
3.2.6	Hadau wedi'u trin, toriadau ac ati	33
3.2.7	Defnyddio plaladdwr a baratowyd ymlaen llaw	33

3.3	Storio plaladdwyr	33
3.3.2	Sut ddylwn i storio plaladdwyr?	33
3.3.3	Pa amodau ychwanegol sy'n berthnasol i storfeydd symudol?	35
3.3.4	Symud plaladdwyr i mewn ac allan o'r storfa	35
3.3.5	Peidiwch â gadael cynhwysyddion plaladdwyr heb oruchwyliaeth	36
3.4	Asesiad COSHH	36
3.4.1	Pryd mae rheoliadau COSHH yn berthnasol?	36
3.4.2	Pryd mae asesiad yn addas a digonol?	37
3.4.3	Dysgu am beryglon	37
3.4.4	Asesu risg, pwy allai gael eu niweidio a sut?	38
3.4.5	Penderfynu beth i'w wneud i reoli cysylltiad â phlaladdwyr	39
3.4.6	Cofnodi'r asesiad	40
3.4.7	Adolygu'r asesiad	40
3.5	Atal pobl rhag dod i gysylltiad â phlaladdwyr yn y gwaith	41
3.5.2	Sut gellir atal neu reoli cysylltiad â phlaladdwyr yn ddigonol?	41
3.5.3	Mesurau i atal cysylltiad â phlaladdwyr	42
3.5.4	Mesurau i reoli cysylltiad â phlaladdwyr	42
3.5.5	Defnyddio cyfarpar diogelu personol (PPE)	43
3.5.6	Cyfarpar diogelu personol addas	45
3.5.7	Cynnal mesurau rheoli	46
3.5.8	Cyfleusterau lles	47
3.5.9	Beth sydd angen ei wneud	47
3.6	Monitro cysylltiad â phlaladdwyr ac arolygu iechyd	48
3.6.1	Pryd mae angen monitro cysylltiad â phlaladdwyr?	48
3.6.2	Beth yw arolygu iechyd?	48
3.6.3	Pryd mae angen arolygu iechyd?	49
3.6.4	Beth arall mae cyflogwyr angen ei wneud?	50
3.6.5	Beth am salwch sydyn?	50
3.7	Diogelu'r cyhoedd	51
3.7.1	Eiddo cyfagos	51
3.7.2	Pryd ddylid hysbysu?	52
3.7.3	Hysbysu gwylidyddion a phreswylwyr eiddo cyfagos	53
3.7.4	Mynediad i'r cyhoedd	54
3.7.5	Wrth bwy ddylwn i ddweud am achos sy'n ymwneud â phlaladdwyr?	57
3.7.6	Gwybodaeth bellach	57
3.8	Diogelu bywyd gwyllt a'r amgylchedd	57
3.8.1	Asesu effeithiau negyddol posib	57
3.8.2	Sut i ddiogelu bywyd gwyllt a phlanhigion	58
3.8.3	Ardaloedd dynodedig arbennig	59
3.8.4	Sut i ddiogelu mamaliaid ac adar gwyllt	60
3.8.5	Sut i ddiogelu gwenyn	61
3.8.6	Rhywogaethau llesol eraill	62
3.8.7	Da byw	62
3.8.8	Pysgod a bywyd dŵr arall	62
3.8.9	Cynllun ymchwilio i achosion bywyd gwyllt (WIIS)	63

3.8.10	Atal plaladdwyr rhag halogi dŵr wyneb a dŵr daear	64
3.8.11	Rheoli chwyn mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr	68
3.8.12	Defnyddio awyren i wasgaru plaladdwyr	68
3.8.13	Chwyn ymledol	69
Adran 4	Gweithio gyda phlaladdwyr	70
4.2	Paratoi i ddefnyddio plaladdwyr	70
4.2.1	Gwiriadau i'w cyflawni	71
4.2.2	Arferion peryglus	72
4.3	Trafod cynhwysyddion plaladdwyr	72
4.4	Cludo plaladdwyr	73
4.4.1	Y gyfraith	73
4.4.2	Rhagofalon cyffredinol wrth gludo plaladdwyr	73
4.4.3	Cludo plaladdwyr mewn cerbyd	74
4.4.4	Llwytho a dadlwytho plaladdwyr	75
4.4.5	Gweithredu pellach	75
4.5	Llenwi offer	75
4.5.1	Ble ddylwn i lenwi'r offer sy'n gwasgaru plaladdwyr?	75
4.5.2	Pa ragofalon ddylwn i eu cymryd wrth lenwi offer?	76
4.6	Dulliau defnyddio plaladdwyr	79
4.6.1	Dewis dull	79
4.6.2	Sut ddylech chi wasgaru'r plaladdwr ar yr ardal drin	80
4.6.3	Pa ddulliau gwasgaru sydd angen rhagofalon arbennig?	80
4.6.4	Chwistrellu cyfaint is ar y llawr	80
4.6.5	Niwl, tARTH a mwg mewn mannau caeedig	81
4.6.6	Mygdarthau	82
4.6.7	Llwch, gronynnau, pelenni ac abwydau	83
4.6.8	Defnyddio cerbyd heb gab	84
4.6.9	Palmentydd a llwybrau cyhoeddus	84
4.6.10	Defnyddio offer llaw	85
4.6.11	Triniaethau hadau	86
4.6.12	Triniaethau dipio a drensio	86
4.6.13	Rheoli chwyn mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr	87
4.6.14	Defnyddio awyren i wasgaru plaladdwyr	88
4.7	Drifft chwistrellu	88
4.7.1	Effeithiau drifft chwistrellu	88
4.7.2	Beth sy'n achosi drifft chwistrellu?	89
4.7.3	Tywydd	89
4.7.4	Sut gellir atal neu reoli drifft oddi ar y targed?	91
4.8	Ar ôl gweithio gyda phlaladdwyr	92
4.8.1	Beth sydd angen ei wneud ar ôl defnyddio plaladdwr	92

Cynnwys

Adran 5	Gwaredu gwastraff plaladdwyr	93
5.2	Newid yn y gyfraith ar gyfer ffermwyr a thyfwyr	93
5.3	Sut mae cynhyrchu llai o wastraff	93
5.4	Sut i waredu crynodiadau plaladdwyr diangen a fformiwleiddiadau parod i'w defnyddio	94
5.5	Sut i waredu gwastraff plaladdwyr wedi'i deneuo	95
5.6	Sut i waredu cynhwysyddion plaladdwyr gwastraff	97
5.7	Sut i waredu deunyddiau gwastraff bellach plaladdwyr eraill	99
5.8	Ble i gael gwybodaeth bellach	100
Adran 6	Cadw cofnodion	101
6.2	Cofnodion storio	101
6.3	Cofnodion triniaethau plaladdwyr	102
6.4	Cofnodion asesiadau COSHH	103
6.5	Cofnodion asesiadau risg amgylcheddol	104
6.6	Cofnodion monitro cysylltiad â phlaladdwyr	105
6.7	Cofnodion cynnal mesurau rheoli cysylltiad â phlaladdwyr	105
6.8	Cofnodion arolygu iechyd	106
6.9	Cofnodion gwaredu	106
Atodiad A	Deddfau y cyfeirir atyn nhw yn y cod hwn	109
Atodiad B	Llyfryddiaeth	119
Atodiad C	Geirfa termau a ddefnyddir yn y cod hwn	126
Geirfa 1	Mae'r eirfa hon yn diffinio geiriau a ddefnyddir yn y cod hwn	126
Geirfa 2	Mae'r diffiniadau yng ngeirfa 2 yn cyfeirio at offer a dulliau o ddefnyddio plaladdwyr. Maent yn seiliedig yn fras ar restrï asesu NPTC ar gyfer tystysgrifau cymhwysedd mewn defnyddio plaladdwyr yn ddiogel	131
Atodiad D	Cyfeiriadau	134
Atodiad E	Canllawiau defnyddio cyfarpar diogelu personol	138
Atodiad F	Taflen cofnodi triniaethau plaladdwyr	141
Atodiad G	Defnyddio awyren i wasgaru plaladdwyr	143
Atodiad H	Pethau i'w hystyried wrth baratoi a rheoli contractau ar gyfer defnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder	145
Atodiad I	Pethau i'w hystyried wrth ddefnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder a diwydiannol uchel o ran diogelwch neu risg	151
Mynegai		153
Cyfranwyr lluniau		165

Rhestr tablau a choed penderfyniadau

Tabl 1	Mae'r cod hwn yn cwmpasu popeth a restrir isod	16–17
Tabl 2	Pynciau sydd angen i chi wybod amdany'n nhw (hyfforddiant)	20–21
Siart llif 1	Oes angen tystysgrif ar gyfer y cynnyrch rwy'n bwriadu ei ddefnyddio?	22
Siart llif 2	Ydw i angen tystysgrif?	23
Tabl 3	Mesurau ar gyfer diogelu gwenyn	62
Tabl 4	Dewisiadau ar gyfer delio gyda draenio a dŵr ffo o ardaloedd cymysgu a llwytho dynodedig	66
Tabl 5	Camau llenwi offer	76–78
Tabl 6	Canllaw i gyflymder gwynt a defnyddio chwistrellwyr cnydau maes gyda chwistrellau confensiynol	90
Tabl 7	Crynodeb o gofnodion i'w cadw	107–108

Gweithdrefnau argyfwng

A1 Cynlluniau Gweithredu

Mae'n rhaid i unrhyw un sy'n defnyddio plaladdwyr yn broffesiynol (fel rhan o'u swydd) fod wedi'u hyfforddi mewn gweithdrefnau argyfwng a chael, a deall, eu cynlluniau gweithredu eu hunain. Dylid diweddarau'r cynlluniau gweithredu argyfwng hyn i gwmpasu offer newydd neu ddulliau gweithio newydd. Bydd llawer o labeli cynnyrch yn rhoi cyngor penodol ar beth i'w wneud os ydych chi'n cael eich halogi neu os yw plaladdwr yn gollwng neu os oes tân. Mae'r wybodaeth hon yn ymddangos bob amser ar daflen data diogelwch deunydd y gweithgynhyrchwr (MSDS), y gallwch gael copi ohoni wrth brynu'r cynnyrch.

A2 Halogiad personol

Gallwch ddod i gysylltiad â phlaladdwyr ar eich croen (dyma'r brif ffordd o ddod i gysylltiad â nhw fel rheol) a'ch llygaid, trwy eu hanadlu i mewn neu drwy eu llyncu. Dylai eich cynllun gweithredu argyfwng ystyried sut i ddiogelu'r amgylchedd pan fyddwch yn delio gydag unrhyw achos o ollwng neu ddod i gysylltiad â phlaladdwr.

Os ydych chi, neu bobl sy'n gweithio gyda chi neu gerllaw, yn teimlo'n sâl wrth ddefnyddio plaladdwyr, neu ar ôl eu defnyddio, dylech gymryd y camau canlynol:

- Rhoi'r gorau i weithio a galw am gymorth meddygol yn syth os oes angen.
- Atal cysylltiad pellach. Defnyddiwch gyfarpar diogelu personol wrth helpu'r sawl sydd wedi'i halogi neu wrth drafod arwynebau halogedig.
- Symudwch y claf o ffynhonnell yr halogiad a thynnu eu dillad halogedig.
- Golchwch groen neu wallt halogedig yn drylwyr gyda digonedd o ddŵr glân.
- Os yw'r llygaid wedi'u halogi, golchwch nhw'n syth gyda digon o ddŵr glân. Yna, gorchuddiwch y llygad gyda phad llygad di-haint neu orchudd di-lint tebyg.
- Os oes rhywun wedi llyncu plaladdwr, peidiwch â'u hannog i chwydu (bod yn sâl) oni bai fod label y cynnyrch yn argymhell hyn.
- Gofalwch fod y claf yn gorffwyso ac yn cadw'n gynnes.
- Os yw'r claf yn anymwybodol, gwiriwch eu hanadlu a'u pwls a'u rhoi yn yr ystum adferol. Os nad oes arwydd o anadlu na phwls, dechreuwch ddadebru'r galon a'r ysgyfaint (CPR), os oes angen, gan ddefnyddio dull o anadlu adferol sy'n osgoi'r perygl y byddwch yn llyncu neu anadlu'r plaladdwr.
- Rhewch gopi o labeli'r cynnyrch a'r taflenni data diogelwch deunydd i'r meddyg neu'r ysbyty. Os nad yw hyn yn bosib, rhewch fanylion y cynhwysion actif ac enwau'r cynhyrchion.
- Gwnewch yn siŵr eich bod chi neu rywun arall yn rhoi gwybod i'ch swyddfa Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) agosaf am yr achos. Bydd cyfeiriad a rhif ffôn y swyddfa yn y Llyfr Ffôn neu gallwch ffonio llinell gymorth yr HSE ar 08701 545500. Pan fo argyfwng y tu allan i oriau swyddfa, ffoniwch yr HSE ar 0151 9229235.

A3 Delio gyda gollyngiad

Gallwch leihau'r effaith negyddol y mae gollwng plaladdwr yn ei gael ar yr amgylchedd trwy gario 'pecyn gollyngiad' priodol a gwybod sut i'w ddefnyddio. Peidiwch â defnyddio pibell ddŵr i gael gwared ar blaladdwr sydd wedi gollwng neu adael iddo lifo i ddŵr wyneb, ffosydd, draeniau neu suddfannau. Dylech gadw copi o gynllun y systemau draenio ar gyfer achos o argyfwng.

Os ydych chi'n gollwng unrhyw blaladdwr sydd ar ffurf crynodiad, cynnyrch parod i'w ddefnyddio neu hydoddiant chwistrellu, dylech gymryd y camau canlynol waeth pa mor fychan oedd y swm a ollyngwyd:

- Cadwch bobl ac anifeiliaid o'r ardal sydd wedi'i heffeithio nes i'r sefyllfa gael ei datrys.
- Peidiwch â dod i gysylltiad uniongyrchol â'r plaladdwr. Gwisgwch gyfarpar diogelu personol priodol.
- Gofalwch eich bod yn mynd ati ar unwaith i atal rhagor o'r plaladdwr rhag gollwng, er enghraifft, gyda phwll plygu mewn argyfwng.
- Cadwch y deunydd sydd wedi gollwng mewn un lle. Cadw'r plaladdwr o ddŵr wyneb, ffosydd a draeniau yw'r flaenoriaeth.
- Rhowch wybod i Asiantaeth yr Amgylchedd (ffôn 0800 807060) a rhybuddiwch eraill am y risg os:
 - yw'r plaladdwr yn halogi unrhyw ddŵr;
 - gallai halogi dŵr yn ddiweddarach, naill ai'n uniongyrchol neu drwy system ddraenio; neu os yw'n
 - halogi llawer o bridd.
- Efallai y bydd angen dweud wrth gymdogion neu bobl sy'n defnyddio'r dŵr ymhellach i lawr yr afon.
- Hysbyswch y cwmni dŵr lleol os yw'r plaladdwr yn mynd i'r system garthffosiaeth.
- Os oes hylif wedi gollwng, rhowch ddeunydd amsugno, fel gwasarn cath neu dywod sych, o gwmpas yr hylif a defnyddio'r un deunydd i amsugno'r hylif. Dylai'r deunydd fod yn 'anadweithiol' – hynny yw, nid yw'n achosi adwaith gemegol.
- 'Sgubwch unrhyw solidau a deunydd a ddefnyddir i ddal yr hylif sydd wedi gollwng. Gwnewch hynny mor ysgafn â phosib heb godi llwch. Yna, gwasgarwch y deunydd amsugno anadweithiol a'u sgubo'n ysgafn eto.
- Os oes cynhwysydd yn gollwng dilynwch un o'r camau canlynol:
 - Defnyddiwch y cynnwys yn syth.
 - Tywalltwch y deunydd i gynhwysydd gwag a arferai ddal yr un cynnyrch. Dylai'r cynhwysydd fod mewn cyflwr da gyda label clir a darllenadwy.
 - Rhowch y cynhwysydd sy'n gollwng mewn cynhwysydd addas mwy gyda label yn dangos enw'r cynnyrch, y dosbarthiad perygl a risg a'r brawddegau diogelwch priodol.

Rhan A

- Peidiwch â rhoi unrhyw blaladdwyr mewn cynhwysydd bwyd neu ddiod gwag.
- Dylech waredu unrhyw ddeunydd halogedig yn ddiogel a chyfreithlon (er enghraifft, trwy gcontractwr gwaredu gwastraff trwyddedig). Mae hyn yn cynnwys cael gwared ar unrhyw offer a ddefnyddiwyd i glirio'r plaladdwr ac na ellir ei ddihalogi'n ddiogel.

A4 Achos tybiedig o wenwyno anifeiliaid

Os ydych chi'n dod o hyd i greadur neu anifail y tybiwch ei fod yn dioddef ar ôl bod mewn cysylltiad â phlaladdwyr, neu os gwelwch chi blaladdwyr wedi gollwng neu abwyd heb ei ddiogelu, dylech gymryd y camau canlynol (fel y bo'n briodol):

- Symudwch yr anifail o ffynhonnell yr halogiad, gan ofalu peidio â dod i gysylltiad â'r plaladdwr eich hun. Os oes angen, gwisgwch gyfarpar diogelu personol priodol.
- Ewch â'r anifail at y milfeddyg neu cysylltwch â'r milfeddyg yn syth, gan gadw'r anifail o dan do ac yn gorffwys.
- Os yw'n bosib, rhwch labeli'r cynhyrchion i'r milfeddyg. Fel arall, rhwch enw'r cynhyrchion a'u cynhwysion actif.
- Ffoniwch Gynllun Ymchwilio i Ddigwyddiadau Bywyd Gwyllt (WIIS) ar 0800 321 600 i hysbysu am ddigwyddiad sy'n ymwneud ag anifail (ac eithrio pysgod). Mae hyn yn cynnwys gwenyn neu bryfed eraill, pryfed genwair a chreaduriaid eraill yn ogystal â mamaliaid gwyllt, adar ac anifeiliaid anwes.
- Yn achos digwyddiadau sy'n ymwneud â physgod, ffoniwch Asiantaeth yr Amgylchedd ar 0800 807060.
- Peidiwch â chyffwrdd unrhyw anifail marw, abwyd heb ei ddiogelu, plaladdwyr neu gynhwysyddion, a pheidiwch â cheisio clirio brochfa moch daear neu wâl llwynog a allai fod wedi'u gwenwyno â nwy.
- Os yw hi'n ddiogel gwneud hynny, gorchuddiwch unrhyw anifeiliaid marw neu blaladdwyr nes gallu eu gwaredu neu eu symud yn ddiogel er mwyn eu dadansoddi.

A5 Tân

Mewn achos o dân sy'n gysylltiedig â phlaladdwyr dylech gymryd y camau canlynol:

- **Tanau bach** y gallwch ddelio â nhw yn sydyn ac yn ddiogel heb achosi risg sylweddol o gysylltiad â mygdarthau neu ddeunydd arall a gynhyrchir gan blaladdwyr sy'n llosgi – defnyddiwch gyfarpar ymladd tân priodol.
- **Ym mhob achos arall**, galwch y frigâd dân a'r heddlu, a dilynwch eich gweithdrefnau gadael mewn argyfwng. Rhybuddiwch bobl eraill a allai fod mewn perygl (er enghraifft, os yw mygdarthau yn chwythu i'w cyfeiriad).
- Rhwch restr lawn a chywir o'r cynhyrchion perthnasol a'u cynhwysion actif i'r frigâd dân.
- Ewch ati i ddelio ag unrhyw blaladdwyr sydd wedi gollwng yn sgil y tân neu weithgareddau ymladd tân fel y disgrifiwyd uchod.

Rhagair

Neges gan yr Arglwydd Bach, y Gweinidog dros Ffermio Cynaliadwy a Bwyd, a Carwyn Jones AC, Gweinidog dros yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

'Rydym yn hapus iawn o allu rhoi ein cefnogaeth lwyr i'r Cod Ymarfer newydd ar Ddefnyddio Cynhyrchion Diogelu Planhigion yn Ddiogel yng Nghymru a Lloegr. Mae'r 'Cod Gwyrdd' (Cod Ymarfer ar Ddefnyddio Plaladdwyr yn Ddiogel ar Ffermydd a Daliadau) wedi bod yn ffynhonnell cyngor ymarferol pwysig i ffermwyr a thyfwyr ar sut i ddefnyddio plaladdwyr yn ddiogel a, thrwy wneud hyn, bodloni'r rhwymedigaethau cyfreithiol sy'n cwmpasu'r defnydd o blaladdwyr. Fodd bynnag, roedd angen diwygio'r cod ers peth amser.

Mae'r Cod newydd yn adlewyrchu polisi'r Llywodraeth i geisio sicrhau bod defnyddio plaladdwyr yn cael yr effaith leiaf bosib ar bobl, bywyd gwyllt, planhigion a'r amgylchedd gan hefyd sicrhau bod plâu, clefydau a chwyn yn cael eu rheoli'n effeithiol. Mae llawer o gynlluniau diogelu'r amgylchedd a lansiwyd dan y Fenter Wirfoddol yn cynrychioli arferion gorau cyfredol ac mae'r Cod yn eguro manteision y rhain a mesurau eraill.

Yn ogystal â diweddarau cyngor y 'Cod Gwyrdd', rydym wedi manteisio ar y cyfle i ehangu cwmpas y Cod i gynnwys pob defnydd a wneir o blaladdwyr i ddiogelu planhigion. Trwy wneud hyn, rydym wedi ceisio cynhyrchu un cyhoeddiad a fydd yn berthnasol ac o fudd ymarferol i holl ddefnyddwyr plaladdwyr proffesiynol mewn amaethyddiaeth, garddwriaeth, sefyllfaoedd amwynder a choedwigaeth.

Hoffem ddiolch i bawb sydd wedi cyfrannu syniadau a sylwadau cyn ac yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus. Gyda'n gilydd, credwn ein bod wedi cynhyrchu dogfen gyfoes ddarllenadwy a fydd yn annog arferion gorau o ran defnyddio cynhyrchion diogelu planhigion.'

Department for Environment, Food and Rural Affairs
Nobel House
17 Smith Square
Llundain
SW1P 3JR

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Is-adran yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF10 3NQ

Hysbysiadau

C1 Hysbysiad cyffredinol o dan Ddeddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985 a Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974

Daw'r cod hwn i rym ar 15 Rhagfyr 2005. Bydd yn disodli holl fersiynau blaenorol o'r Cod Ymarfer ar Ddefnyddio Plaladdwyr yn Ddiogel ar Ffermydd a Daliadau.

Bydd hefyd yn disodli:

- rhannau o'r cod ymarfer cymeradwy ar ddefnyddio plaladdwyr yn ddiogel at ddibenion anamaethyddol sy'n ymwneud â defnyddio plaladdwyr mewn sefyllfaoedd amwynder a choedwigaeth;
- y cod ymarfer gwirfoddol ar ddefnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder a diwydiannol

C2 Hysbysiad cyhoeddi'r cod hwn o dan adran 17 Deddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985

Paratowyd y cod ymarfer hwn i weithwyr proffesiynol sy'n defnyddio cynhyrchion diogelu planhigion. Mae'n rhoi canllawiau ymarferol ar ran III Deddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985 (FEPA) ac, yn arbennig, y rheoliadau o dan y rhan honno o'r ddeddf sy'n rheoli'r defnydd o gynhyrchion diogelu planhigion yng Nghymru a Lloegr.

Mae Gweinidogion wedi ymgynghori â sefydliadau sy'n cynrychioli buddiannau pawb sy'n gysylltiedig â'r maes yn unol ag Adran 17 FEPA.

C3 Hysbysiad cymeradwyo'r cod hwn gan y Comisiwn Iechyd a Diogelwch o dan adran 16 Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974

O dan Adran 16(1) Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974 (HSWA), a chyda chaniatâd yr Ysgrifennydd Seneddol (Arglwyddi), mae'r Comisiwn Iechyd a Diogelwch wedi cymeradwyo paragraffau'r cod hwn fel y rhestrir isod sy'n ymwneud ag iechyd a diogelwch pobl yn y gwaith, neu bobl a allai gael eu heffeithio gan weithgareddau pobl yn y gwaith.

Caiff paragraffau canlynol y cod hwn eu cymeradwyo i ddarparu canllawiau ymarferol ar reoli cysylltiad â phlalladdwyr yn y gwaith o dan Reoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus i Iechyd 2002 (COSHH) (OS 2002 Rhif 2677).

Atodiad C, geirfa 1	Ystyr 'cymeradwyaeth', 'caniatâd' a 'defnyddiwr'
Paragraff 1.4	Statws swyddogol y cod
Paragraffau 3.4.1, 3.4.2, 3.4.3 (ac eithrio cymal 3 a'i bwyntiau bwled), 3.4.4, 3.4.5, 3.4.6 a 3.4.7	Rheoliad 6: asesu
Paragraffau 3.5.1, 3.5.2 (ac eithrio cymal 3), 3.5.5 (ac eithrio o gymal 5 i'r diwedd), 3.5.6 (cymal 1) 3.5.6 (cymal 3 ymlaen), 3.5.8 a 3.7.4	Rheoliad 7: rheoli cysylltiad
Paragraffau 3.5.6 (cymal olaf) a 3.5.7 (cymal 1)	Rheoliad 8: defnyddio mesurau rheoli
Paragraffau 3.5.7 (cymal 2 i gymal 5)	Rheoliad 9: cyfrifoldebau cynnal a chadw
Paragraffau 3.6.1 a 6.6	Rheoliad 10: monitro cysylltiad
Paragraffau 3.6.2 (ac eithrio cymal 2 a'i bwyntiau bwled) 3.6.3 (ac eithrio'r cymal olaf), 3.6.4, 3.6.5 (ac eithrio'r cymal olaf) a 6.8 (cymal 1 a'i bwyntiau bwled)	Rheoliad 11: arolygu iechyd
Paragraffau 2.1, 2.2 a 2.3	Rheoliad 12: gwybodaeth, cyfarwyddiadau a hyfforddiant

Mae'r diffiniadau yn y cod hwn wedi'u cymeradwyo hefyd pan fyddan nhw'n diffinio geiriau neu ymadroddion a ddefnyddiwyd yn y paragraffau uchod. Daw'r cod i rym ar 15 Rhagfyr 2005.

Llofnod:

Ysgrifennydd y Comisiwn Iechyd a Diogelwch

22 Rhagfyr 2005.

Hysbysiadau

C4 Hysbysiad cymeradwyo'r cod hwn o dan reoliad 21 Rheoliadau Dŵr Daear 1998

Ar 19 Gorffennaf 2005, cymeradwyodd Ysgrifennydd Gwladol Defra baragraffau'r cod hwn a restrir isod, o dan reoliad 21 Rheoliadau Dŵr Daear 1998. Cymeradwywyd y paragraffau canlynol i roi canllawiau ymarferol i weithwyr proffesiynol sy'n defnyddio plaladdwyr (ac eithrio eu gwaredu) ar sut i atal sylweddau o restr I y rheoliadau rhag mynd i 'ddŵr daear', ac atal sylweddau o restr II y rheoliadau rhag llygru dŵr daear.

Atodiad C, geirfa 1	Ystyr 'dŵr daear'
Paragraff 1.4	Statws swyddogol y cod
Paragraffau 2.2, 2.3 a 2.4 (ac eithrio'r cymal olaf)	Hyfforddiant
Paragraff 3.1.1 (cymalau 1 a 2)	Ystyried yr angen i ddefnyddio plaladdwyr
Paragraff 3.1.2 (ac eithrio'r cymal olaf)	Ystyried sut i gadw effaith negyddol defnyddio plaladdwyr mor isel â phosib
Paragraff 3.1.3	Dewis plaladdwr
Paragraffau 3.2.1, 3.2.3, 3.2.4 a 3.2.5	Deall a dilyn label y cynnyrch
Paragraffau 3.3.2 (cymal 1 a 3), 3.3.3 (cymal 6) a 3.3.4	Storio
Paragraff 3.8.10 (ac eithrio cymal 3, 12, 15, 16, 17 ac 19)	Atal halogi dŵr wyneb a dŵr daear
Paragraff 4.2.1	Gweithdrefnau cyn defnyddio plaladdwyr
Paragraff 4.3 (cymal 4 a 5 a bocs rhybuddio)	Trafod cynhwysyddion sydd wedi'u difrodi
Paragraffau 4.4.2 (cymal 2, 3, 4, 7 ac 8)	Cludo plaladdwyr
Paragraffau 4.5.1 a 4.5.2 (cymal olaf)	Llenwi offer gwasgaru plaladdwyr
Paragraffau 4.6.1 (cymal 1), 4.6.7 (cymal 1 a 6), 4.6.9 (cymal 1), 4.6.11 (cymal 3), 4.6.13, a 4.7.3 (cymal 1)	Gweithdrefnau wrth ddefnyddio plaladdwyr
Paragraff 4.8	Gweithdrefnau ar ôl defnyddio plaladdwyr
Paragraffau 6.3 (cymal 1, 2 ac 8) a 6.5	Cadw cofnodion

Cyflwyniad

1.1 Sut mae penderfynu a oes angen defnyddio plaladdwr?

Gall defnyddio plaladdwyr yn anghywir beryglu pobl a'r amgylchedd. Os ydych chi'n defnyddio plaladdwr yn ddiangen, byddwch yn gwastraffu arian ac yn cynyddu'r posibilrwydd o blâu yn datblygu ymwrthedd i'r plaladdwyr. Mewn rhai achosion gallech niweidio'r ardal drin. Nid yw'r ffaith fod pla, chwyn neu glefyd yn bresennol yn cyfiawnhau cymryd camau gweithredu yn ei erbyn.

Am y rhesymau hyn, dylech fod yn ofalus wrth benderfynu a ydych am ddefnyddio plaladdwr ai peidio.

- Nodwch y chwyn, clefyd neu'r pla penodol sy'n effeithio ar yr ardal.
- Holwch eich hun a oes angen defnyddio plaladdwr neu a allwch chi ddefnyddio dull rheoli arall neu gyfuniad o wahanol ddulliau.
- Ystyriwch y golled ariannol, y niwed neu'r effaith weledol a achosir gan y pla, y chwyn neu'r clefyd ac a yw hyn yn fwy na chost defnyddio'r plaladdwr.
- Ystyriwch a allai'r ddos neu'r crynodiad o blaladdwyr a ddefnyddir niweidio'r ardal sy'n cael ei thrin neu'r cnwd nesaf fydd yn cael ei blannu yno.
- Holwch eich hun a allwch chi wneud y penderfyniadau hyn eich hunan neu a oes angen cymorth rhywun arall arnoch chi.
- Os ydych chi'n penderfynu defnyddio plaladdwr, cynlluniwch sut i'w ddefnyddio'n gywir. Ydy hi'n bosib defnyddio llai ohono neu ei ddefnyddio ar ddarn llai o dir?

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

1.2 Pa gyngor mae'r cod yn ei roi?

Mae'r cod ymarfer hwn yn egluro sut gallwch chi ddefnyddio plaladdwyr a chynhyrchion diogelu planhigion yn ddiogel a bodloni'r amodau cyfreithlon sy'n cwmpasu eu defnydd.

Mae'r term 'cynhyrchion diogelu planhigion' wedi'i ddiffinio yn Rheoliadau Cynhyrchu Diogelu Planhigion 2005, rheoliad 2. Mae'n golygu sylwedd neu baratoad sy'n cynnwys un neu fwy o gynhwysion 'actif' (yn y ffurf a gyflenwir i'r defnyddiwr) sydd wedi'u bwriadu i:

- ddiogelu planhigion neu gynhyrchion planhigion yn erbyn pob organeb niweidiol neu atal yr organebau hynny rhag gweithio;
- dylanwadu ar brosesau planhigion, ac eithrio fel maetholyn (er enghraifft, i reoli twf);
- diogelu cynhyrchion planhigion (ac eithrio sylweddau neu gynhyrchion sy'n cael eu rheoli dan gyfraith yr Undeb Ewropeaidd ar gadwolion);

Adran 1

- difa planhigion digroeso; neu
- ddinistrio rhannau o blanhigion neu reoli neu atal twf planhigion digroeso.

Mae'r term 'plaladdwyr' neu 'blaleiddiaid' wedi'i ddiffinio yn Rheoliadau Rheoli Plaleiddiaid 1986 (fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Rheoli Plaleiddiaid (Diwygio) 1997), rheoliad 3. Yn gryno, mae'n golygu unrhyw sylwedd, paratoad neu organeb sy'n cael ei baratoi ar gyfer rheoli unrhyw bla neu ei ddefnyddio i reoli pla. Pla yw unrhyw blanhigion digroeso, creadur niweidiol, neu organeb sy'n niweidiol i blanhigion, coed neu gynhyrchion planhigion eraill.

Trwy'r cod hwn rydym yn defnyddio'r term 'plaladdwr' i gwmpasu plaladdwyr a chynhyrchion diogelu planhigion. Ystyr 'plaladdwyr' a 'cynhyrchion diogelu planhigion' yw chwynladdwyr (cynhyrchion i ladd chwyn a phlanhigion digroeso eraill), pryfleiddiaid (cynhyrchion i ladd pryfed), molysgladdwyr (cynhyrchion i ladd gwlithod a malwod), cyfryngau rheoli anifeiliaid asgwrn cefn (cynhyrchion sy'n rheoli anifeiliaid bach ac adar, fel gwenwyn llygod, sy'n lladd llygod mawr a llygod) ac ati. Mae tabl 1 isod yn rhestru popeth sy'n dod dan y cod hwn.

1.3 Beth mae'r cod hwn yn ei gwmpasu?

Tabl 1: Mae'r cod hwn yn cwmpasu popeth a restrir isod

Cnydau bwytadwy (yn cynnwys trin yr hadau, y cnwd sy'n tyfu a'r cnwd sy'n cael ei gynaeafu)

- **Pob cnwd amaethyddol a garddwriaethol bwytadwy** (cnydau awyr agored a gwarchodedig yn cynnwys grawnfwydydd, hadau olew, brasicâu llysieuol, ffrwythau coed, codlysiau, ffrwythau meddal, llysiau deiliog, llysiau coesyn, llysiau bwlw, llysiau ffrwytho a chnydau gwraidd a chloron), yn cynnwys y rhai sy'n cael eu tyfu ar gyfer bwyd anifeiliaid neu borthiant (porfa neu fwyd anifeiliaid)
- **Perlysiau**
- **Llystyfiant amaethyddol** (unrhyw fath o gnwd a dyfir i fwydo da byw)
- **Ffwng bwytadwy**
- **Cadw gwenyn** (crwybrau a chychod gwenyn)
- **Cnydau bwytadwy eraill** (er enghraifft hopys, ffigys, cwinoa)

Cnydau anfwytadwy

- **Gorchudd glas** (porfa neu blanhigion ar dir nad yw'n cael ei ddefnyddio i gynhyrchu cnydau bwytadwy ar hyn o bryd)
- **Coedwigaeth**
 - Planhigfeydd coedwigaeth
 - Coedwigoedd neu goetiroedd ar gyfer cynhyrchu coed i'w gwerthu, coedlannu (coed llydanddail fel coed cyll neu helyg y gallir eu torri i'r boncyff a'u haildyfu gyda llawer o goesynnau, a elwir yn bolion, y gallir eu cynaeafu a'u defnyddio mewn amrywiaeth eang o gynhyrchion)
 - Coedwigoedd neu goetiroedd ar gyfer amwynder, hamdden, cadwraeth a thirlunio
 - Coedwigaeth fferm ar dir â neu laswelltir wedi'i wella
 - Boncyffion wedi'u torri a choed cwmpedig sy'n barod i fynd i'r felin lifio
- **Planhigion addurnol**
- **Cnydau diwydiannol** (er enghraifft, *Miscanthus spp* a dyfir at unrhyw ddefnydd diwydiannol)

Tabl 1: Mae'r cod hwn yn cwmpasu popeth a restrir isod (*parhad*)**Defnyddiau eraill**

- **Triniaethau strwythurol**

- Mannau storio cnydau ac offer ar gyfer trafod cnydau
- Strwythurau cnydio gwarchodedig
- Tirlunio mewnol

Defnyddio mewn neu wrth ymyl dŵr

- **Y tir sydd nesaf at y dŵr**
- **Ardaloedd o aber rhwng y marciau llanw isel ac uchel**
- **Dŵr agored neu gaeedig**

Mannau diwydiannol ac amwynder

- **Glaswelltir amwynder** (ardaloedd o laswelltir lled-naturiol neu laswelltir wedi'i blannu sydd angen fawr o reolaeth, fel cwrs golff, llain ymyl y ffordd a pharciau)
- **Llystyfiant amwynder** (ardaloedd o blanhigion lled-naturiol neu addurnol, yn cynnwys coed a phridd moel o amgylch planhigion addurnol)
- **Glaswelltir wedi'i reoli** (ardaloedd o laswelltir sy'n cael ei dorri'n aml a'i reoli'n ddwys fel caeau chwaraeon, cwrs golff a lleiniau bowllo a chyrtau tenis)

Ardaloedd heb blanhigion (chwynladdwyr yn unig)

- **Arwynebau naturiol nad yw planhigion i fod i dyfu arny'n nhw** (ardaloedd o bridd neu greigiau naturiol fel lleiniau o gwmpas caeau, ffensys terfyn a rhwystrau, ond nid tir rhwng rhesi o gnydau)
- **Arwynebau athraidd (arwynebau y gall hylifau fynd trwyddyn nhw) ar ben y pridd** (unrhyw arwyneb athraidd artiffisial, fel gro, sy'n gorwedd dros y pridd ac nad yw planhigion i fod i dyfu arno. Mae hyn yn cynnwys arwynebau chwaraeon athraidd ond nid balast rheilffordd - cerrig sy'n ffurfio gwely trac rheilffordd)
- **Arwynebau caled** (unrhyw arwyneb anathraidd artiffisial – arwyneb na all hylif fynd trwyddo – fel concrid neu darmac na ddylai planhigion dyfu arny'n nhw, yn cynnwys balast rheilffordd)
- **Arwynebau pren** (fel dec)

Rheoli anifeiliaid asgwrn cefn mewn sefyllfaoedd diogelu planhigion

- **Cynhyrchion** i'w defnyddio yn y sefyllfaoedd a ddisgrifiwyd uchod (fel caeau amaethyddol, tai gwydr, ardaloedd coedwigaeth ac amwynder) i ddiogelu planhigion neu ddeunydd planhigion

Gallwch gael gwybodaeth fanylach am y mathau o gnydau a'u defnydd (a elwir yn 'hierarchaeth cnydau') ar wefan y Gyfarwyddiaeth Diogelwch Plaladdwyr (PSD) yn: www.pesticides.gov.uk/psd_databases.asp?id=327

1.4 Beth yw statws cyfreithiol y cod hwn?

Mae'r cod hwn yn rhoi cyngor i chi ar sut i ddefnyddio plaladdwyr yn ddiogel.

Mae gan y cod safle arbennig yn y gyfraith. Os ydych chi'n dilyn cyngor y cod byddwch yn gwneud digon i weithredu o fewn y gyfraith. Ond efallai y byddwch yn gallu gweithio mewn ffordd wahanol i'r cod cyn belled â bod hynny yn ddiogel.

Os byddwch yn cael eich erlyn am beidio â dilyn y cod, bydd llys yn eich cael yn euog oni bai eich bod yn gallu dangos eich bod wedi cydymffurfio â'r gyfraith mewn ffordd arall.

Adran 1

1.5 Pwy ddylai ddarllen y cod hwn?

Dylai pawb sy'n defnyddio plaladdwyr yn broffesiynol ddarllen y cod hwn:

- ar ffermydd a daliadau;
- mewn garddwriaeth;
- mewn mannau amwynder, ardaloedd diwydiannol a meysydd chwarae;
- mewn coedwigaeth.

Dylai pobl sy'n darparu cyngor neu gymorth ymarferol, neu'n gwerthu a chyflenwi plaladdwyr, fod yn gyfarwydd â'r cod hwn.

Os ydych chi'n defnyddio plaladdwyr fel rhan o'ch swydd ond nid i ddiogelu planhigion, darllenwch god ymarfer ar ddefnyddio plaladdwyr yn ddiogel at ddibenion anamaethyddol cymeradwy y Comisiwn Iechyd a Diogelwch (gweler Atodiad B).

Nid yw'r cod hwn wedi'i fwriadu ar gyfer pobl sy'n defnyddio plaladdwyr yn eu cartrefi neu sy'n garddio fel hobi. Dylai'r bobl hyn ddilyn y label cynnyrch perthnasol. Gellir cael cyngor cyffredinol ar ddefnyddio plaladdwyr hefyd o ganolfannau garddio, sefydliadau masnach fel y Gymdeithas Gwarchod Cnydau (www.cropprotection.org.uk) ac o amrywiaeth eang o gyhoeddiadau eraill.

1.6 Pa gyngor arall sydd ar gael?

Yn ogystal â'r cyngor yn y cod hwn ac ar labeli cynnyrch, efallai y bydd angen i chi ddarllen cyngor arall a gyhoeddir gan y Llywodraeth, y diwydiant neu sefydliadau eraill. Cyfeirir at y cyngor hwnnw yn y rhannau priodol yn y cod. Mae Atodiad B yn cynnwys rhestr o'r holl godau ymarfer, nodiadau cyfarwyddyd a ch yngor arall sydd ar gael ar hyn o bryd.

1.7 Termau arbennig

Mae'r termau arbennig sy'n cael eu defnyddio yn y cyhoeddiad hwn wedi'u hegluro yn Atodiad C. Mae'r termau hyn yn cynnwys disgrifiadau o ddulliau defnyddio plaladdwyr a'r offer a ddefnyddir. Gall y rhain fod yn ddefnyddiol wrth benderfynu pa dystysgrif cymhwysedd sy'n cwmpasu dull arbennig o ddefnyddio plaladdwr.

Hyfforddiant ac Ardystio

2.1 Pwy ddylai gael hyfforddiant i ddefnyddio plaladdwyr?

Yn ôl y gyfraith, dylai pawb sy'n defnyddio plaladdwyr yn broffesiynol fod wedi cael hyfforddiant digonol mewn defnyddio plaladdwyr yn ddiogel a bod yn fedrus wrth wneud hynny. Mae hyn yn berthnasol i:

- ddefnyddwyr, gweithredwyr a thechnegwyr (yn cynnwys contractwyr);
- rheolwyr;
- cyflogwyr;
- pobl hunangyflogedig;
- pobl sy'n rhoi cyfarwyddyd i eraill ar ddefnyddio plaladdwyr.

Yn ôl y gyfraith, mae yna rai sefyllfaoedd sy'n gofyn am gymhwyster o'r enw 'cymhwyster cymhwysedd'. Yn gyffredinol, bydd angen i chi gael cymhwyster cymhwysedd os ydych chi'n cyflenwi, storio neu ddefnyddio 'plaladdwyr amaethyddol'. Mae'r plaladdwyr hyn yn cael eu defnyddio:

- mewn amaethyddiaeth;
- mewn garddwriaeth (yn cynnwys garddwriaeth mannau amwynder fel parciau, strydoedd, caeau chwarae ac ati);
- mewn coedwigaeth;
- mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr;
- fel chwynladdwyr diwydiannol.

Mae'r amgylchiadau sy'n gofyn am dystysgrif cymhwysedd yn cael eu hegluro a'u nodi mewn diagramau llif yn ddiweddarach yn yr adran hon.

Llun Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

Adran 2

2.2 Pa hyfforddiant ddylwn i ei gael?

Cyn defnyddio plaladdwr, byddwch angen hyfforddiant sylfaenol yn y pynciau a nodir yn nhabl 2 isod.

Tabl 2: Pynciau y mae angen i chi wybod amdanyn nhw

Pwnc	Pam y mae angen i chi wybod amdano
Y deddfau perthnasol	Er mwyn deall a chydymffurfio â'r amrywiaeth eang o reoliadau ar ddefnyddio plaladdwyr ac amodau cyfreithiol cynnyrch arbennig a gymeradwyir.
Y peryglon sy'n gysylltiedig â phlaladdwyr. (Hynny yw, a allai'r sylwedd niweidio pobl, bywyd gwyllt neu'r amgylchedd).	Er mwyn nodi a allai plaladdwr rydych chi'n ei ddefnyddio, neu'n bwriadu ei ddefnyddio, niweidio pobl, planhigion a chreaduriaid nad ydych chi'n bwriadu eu trin, neu'r amgylchedd.
Y peryglon a allai godi yn sgil defnyddio plaladdwyr. (Hynny yw, a yw'r plaladdwr yn gallu achosi niwed yn sgil y ffordd mae'n cael ei ddefnyddio neu y bydd yn cael ei ddefnyddio).	Er mwyn asesu a rheoli'r peryglon i bobl (gweithredwyr, pobl sy'n gwylio, pobl sy'n byw ger ardaloedd sy'n cael eu trin neu sy'n mynd i mewn iddyn nhw a'r rhai sy'n trafod neu'n bwyta eitemau sydd wedi'u trin), planhigion a chreaduriaid nad ydych yn bwriadu eu trin a'r amgylchedd.
Arferion gweithio diogel	Er mwyn i chi gadw'r peryglon i bobl, planhigion a chreaduriaid nad ydych yn bwriadu eu trin a'r amgylchedd mor isel â phosib wrth: • storio, trafod a chymysgu plaladdwyr; • sicrhau bod lefelau dosio'n gywir (graddnodi); • defnyddio a glanhau offer; a • gwaredu gwastraff plaladdwyr. Mae hyn yn cynnwys lleihau cysylltiad â phlaladdwyr trwy ddefnyddio rheolyddion peirianyddol a deall sut i ddefnyddio a gofalu am gyfarpar diogelu personol.
Camau gweithredu brys	Er mwyn diogelu pobl, planhigion a chreaduriaid nad ydych yn bwriadu eu trin a'r amgylchedd, cael cymorth, a rhoi gwybod i eraill os oes plaladdwr wedi gollwng, person wedi'i halogi, tân neu ddigwyddiad arall.
Monitro iechyd	Fel eich bod chi (os ydych chi'n hunangyflogedig) neu eich cyflogwr yn deall pryd i ddefnyddio dulliau monitro iechyd neu gysylltiad â phlaladdwyr.

Tabl 2: Pynciau y mae angen i chi wybod amdany'n nhw (*parhad*)

Pwnc	Pam y mae angen i chi wybod amdano
Cadw cofnodion	Er mwyn sicrhau eich bod chi (neu'r sawl sy'n gyfrifol am gadw cofnodion) yn deall pa gofnodion sydd eu hangen, sut i wneud y cofnodion a'u cadw, a sut i roi mynediad i bobl i'r cofnodion er mwyn cydymffurfio â'r gyfraith. Gall y rhain gynnwys cofnodion o: • driniaethau plaladdwyr, yn cynnwys unrhyw gofnodion penodol sydd eu hangen i fodloni amodau cynlluniau 'asesu risg amgylcheddol lleol plaladdwyr' neu gynlluniau sicrwydd cnydau neu goetiroedd; • asesiadau dan Reoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus i Iechyd (COSHH) 2002; • cofnodion archwilio a chynnal a chadw ar gyfer rheolyddion peirianyddol a chyfarpar amddiffyn anadlol; • monitro lefelau iechyd a chysylltiad ag iechyd.
Defnyddio offer i wasgaru plaladdwr	I sicrhau eich bod yn gallu defnyddio'r holl offer sydd ei angen yn ddiogel ac effeithiol a'ch bod wedi derbyn hyfforddiant pellach ar dechnegau neu weithgareddau penodol (er enghraifft, chwistrellu gyda llai o blaladdwr neu ddefnyddio plaladdwyr mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr).

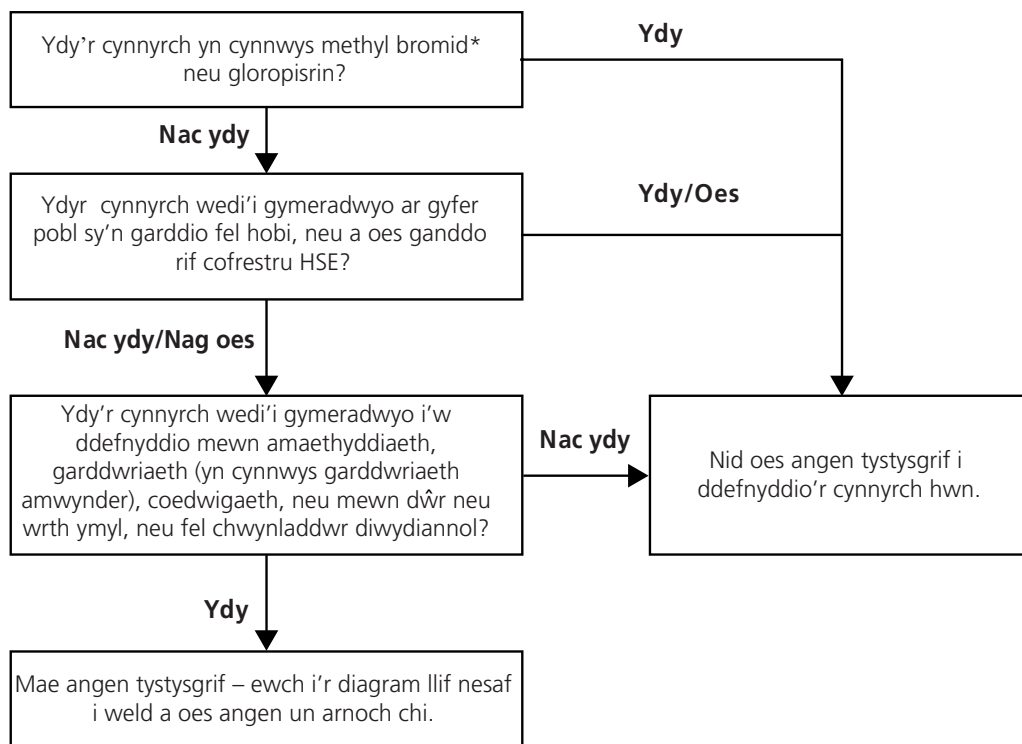
2.3 Pryd mae angen tystysgrif cymhwysedd?

Er bod yn rhaid i bawb sy'n defnyddio plaladdwyr yn broffesiynol fod wedi'u hyfforddi, mewn rhai amgylchiadau mae'r gyfraith yn datgan bod yn rhaid i ddefnyddwyr gael tystysgrif cymhwysedd priodol. Bydd y math o dystysgrif sydd ei hangen yn dibynnu ar y cynnyrch rydych chi'n ei ddefnyddio a'ch amgylchiadau unigol.

Adran 2

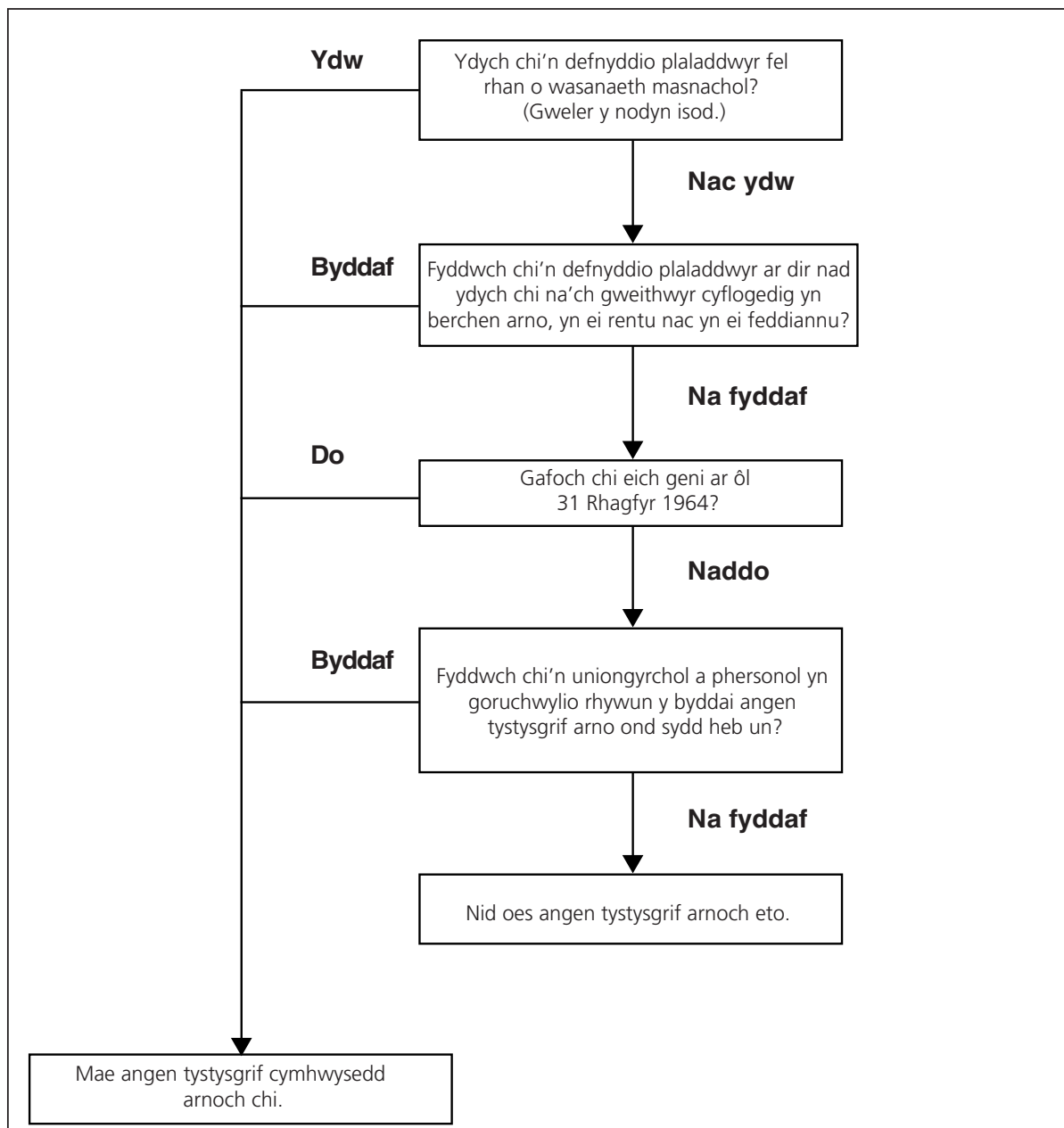
Defnyddiwch y siartiau llif canlynol i weld a ydych chi angen tystysgrif cymhwysedd

Siart llif 1: A oes angen tystysgrif ar gyfer y cynnyrch rwy'n bwriadu ei ddefnyddio?

* – Nid oes angen i chi gael tystysgrif dan ddeddfau plaladdwyr a chynnyrch diogelu planhigion ond dylech nodi y bydd Rheoliadau Sylweddau sy'n Teneuo'r Osôn (Cymwysterau) yn dod i rym yn 2006 a fydd yn ei gwneud hi'n ofynnol i chi gael tystysgrif gan Gymdeithas Rheoli Plâu Prydain.

Siart llif 2: Ydw i angen tystysgrif?

Nodyn: Rydych chi'n cyflenwi gwasanaeth masnachol os:

- nad yw'r cnydau, y tir, y cynnyrch, y deunyddiau, yr adeiladau neu gynnwys yr adeiladau rydych yn eu trin yn eiddo, wedi'u meddiannu neu wedi'u rhentu gennych chi neu'ch cyflogwr; neu
- os ydych chi'n defnyddio plaladdwr ar hadau a fydd yn cael eu defnyddio ar dir nad yw'n eiddo, wedi'i feddiannu na'i rentu gennych chi neu'ch cyflogwr, hyd yn oed os yw'r plaladdwr yn cael ei ddarparu gan y tiffeddiannwr.

Adran 2

2.4 Sut alla i ddefnyddio plaladdwyr heb dystysgrif cymhwysedd?

Os ydych angen tystysgrif cymhwysedd i wneud eich gwaith, ond nad ydych wedi cael un eto, mae'n rhaid i chi weithio dan oruchwyliaeth person sydd â thystysgrif.

Os ydych chi'n goruchwyllo rhywun nad oes ganddo dystysgrif, dylech allu gweld a chlywed y gweithiwr yn gwneud ei waith er mwyn goruchwyllo'n briodol. Dylech allu gweld y gweithiwr yn gwneud pob rhan o'r gwaith, yn cynnwys:

- paratoi a chymysgu'r plaladdwr;
- llenwi offer a sicrhau bod lefel y dos yn gywir (graddnodi);
- gwasgaru'r plaladdwr;
- glanhau'r offer a gwaredu golchion, plaladdwyr dros ben a chynhwysyddion.

Dylech fod yn ymwybodol o newidiadau yn y gyfraith a chofiwch fod angen i chi fod wedi derbyn hyfforddiant a bod yn fedrus yn eich gwaith. Gofalwch fod gennych y wybodaeth ddiweddaraf. Er nad oes rhaid i chi gael tystysgrif cymhwysedd, efallai y byddai'n syniad cael un fel prawf o'ch profiad, gwybodaeth a sgiliau.

2.5 Ble alla i gael tystysgrifau cymhwysedd?

Os ydych chi'n defnyddio 'plaladdwyr amaethyddol' yng Nghymru a Lloegr (fel yr eglurwyd yn y cyflwyniad i'r cod hwn), cysylltwch â NPTC (manylion cysylltu yn Atodiad D). Os ydych chi'n defnyddio mygdarthyddion, cysylltwch â Chymdeithas Rheoli Plâu Prydain (manylion cysylltu yn Atodiad D).

Chi fydd yn gyfrifol am drefnu unrhyw hyfforddiant angenrheidiol, ac am lwyddo yn y profion. Mae llawer o golegau amaethyddol, darparwyr hyfforddiant annibynnol a sefydliadau masnach yn darparu hyfforddiant ar gyfer tystysgrifau NPTC. Mae Cymdeithas Rheoli Plâu Prydain (BPCA) a'r NPTC yn darparu hyfforddiant ar ddefnyddio mygdarthyddion a chyfryngau rheoli anifeiliaid asgwrn cefn. Gallwch gael rhestr o ddarparwyr hyfforddiant lleol cofrestredig a manylion am gymwysterau perthnasol eraill sy'n bodloni'r Safon Alwedigaethol Genedlaethol gan Gyngor Sgiliau Sector Lantra (y sefydliad hyfforddi cenedlaethol ar gyfer diwydiannau'r tir).

Gallwch gael hyfforddiant ar gyfer tystysgrif BASIS mewn Diogelu Cnydau gan rai colegau amaethyddol a darparwyr hyfforddiant annibynnol. Gallwch gael rhagor o wybodaeth gan BASIS (Registration) Cyfyngedig (manylion cysylltu yn Atodiad D).

Os yw eich cyflogwr yn darparu hyfforddiant, mae angen iddo fod yn gyfwerth â'r safonau a ddisgrifiwyd uchod.

Os ydych am gael tystysgrif cymhwysedd NPTC mae angen i chi gwblhau uned sylfaen yn llwyddiannus fel rheol cyn dilyn unedau eraill sy'n briodol i'r math o offer rydych chi'n ei ddefnyddio neu'r math o waith rydych chi'n ei wneud. Dylech gael cyngor gan yr NPTC os nad ydych yn siŵr pa dystysgrif cymhwysedd rydych ei hangen ar gyfer defnydd penodol. Mae rhestr o'r mathau o offer a'r dulliau sy'n cael eu cwmpasu gan wahanol unedau NPTC yng ngeirfa 2 Atodiad C.

Nid oes angen tystysgrif cymhwysedd i ddefnyddio rhai mathau o blaladdwyr, ond mae'n rhaid eich bod wedi derbyn hyfforddiant digonol a pherthnasol. (Er enghraifft, nid oes angen tystysgrif cymhwysedd o reidrwydd i ddefnyddio cyfryngau rheoli anifeiliaid asgwrn cefn – cynhyrchion a ddefnyddir i reoli anifeiliaid bach fel gwenwyn llygod – er bod tystysgrifau perthnasol i'w cael gan y BPCA a'r NPTC). Fodd bynnag, mae'n rhaid i chi gael hyfforddiant priodol i ddefnyddio'r plaladdwr. Os ydych chi'n defnyddio cynhyrchion sy'n rhyddhau nwy (fel cynhyrchion cynhyrchu ffosffin), mae'r gyfraith yn datgan y dylech fod wedi derbyn hyfforddiant penodol ar ddefnyddio'r cynhyrchion hyn.

Ar ôl i chi dderbyn y dystysgrif cymhwysedd briodol nid oes angen i chi ei hadnewyddu yn y dyfodol. Ond dylech sicrhau eich bod yn gyfarwydd â'r sgiliau, y wybodaeth a'r hyfforddiant ddiweddaraf. Dylech wybod y wybodaeth ddiweddaraf. Efallai y bydd angen i chi ddatblygu eich gwybodaeth dechnolegol neu eich sgiliau ymarferol ymhellach wrth i dechnoleg newid. Gelwir hyn yn ddatblygiad proffesiynol parhaus (DPP). Bydd cymdeithasau masnach, yr NPTC, y BPCA a sefydliadau galwedigaethol eraill yn gallu eich helpu gyda hyn. Cofiwch y dylai pawb sy'n gweithio gyda phlaladdwyr sicrhau eu bod yn diogelu iechyd pobl, creaduriaid eraill a phlanhigion, yn diogelu'r amgylchedd, ac yn osgoi llygru dŵr.

Dylech gadw cofnod o'r holl hyfforddiant rydych yn ei gael. Dyma'r ffordd hawsaf o brofi bod gennych yr hyfforddiant, y wybodaeth a'r sgiliau angenrheidiol. Bydd rhai contractau a chytundebau yn cynnwys amod mai dim ond gweithredwyr sydd â thystysgrif all ddefnyddio plaladdwyr.

2.6 Pa hyfforddiant a thystysgrifau sydd eu hangen ar werthwyr, cynghorwyr, rheolwyr a phobl sy'n llunio contractau?

Yn ôl y gyfraith, mae'n rhaid i bawb sy'n gwerthu plaladdwyr at ddefnydd amaethyddol gael tystysgrif cymhwysedd neu fod yn gweithio dan oruchwyliaeth uniongyrchol rhywun sydd â thystysgrif cymhwysedd. Dylech gysylltu â BASIS (Registration) Cyf i wybod mwy am y cwrs. Os ydych chi'n gwerthu plaladdwyr dylech sicrhau eich bod yn gyfarwydd â'r Cod Ymarfer i Gyflenwyr Plaladdwyr ar gyfer Amaethyddiaeth, Garddwriaeth a Choedwigaeth (y cod melyn).

Er nad yw uned sylfaen NPTC wedi'i chydabod ynddi'i hun fel tystysgrif cymhwysedd, mae'n gymhwyster defnyddiol i bobl sy'n gyfrifol am weithio gyda phlaladdwyr ond nad ydyn nhw'n eu defnyddio eu hunain. Mae cymwysterau eraill nad oes eu hangen yn ôl y gyfraith ar gael yn benodol i bobl sy'n gwneud penderfyniadau gweithredu a pholisi ar gyfer defnyddio plaladdwyr a gall y rhain fod yn ddefnyddiol i reolwyr a goruchwylwyr. Dylech sicrhau bod gan y sawl yr ydych yn gofyn am ei gyngor y sgiliau, y wybodaeth a'r profiad priodol. Dylai pobl sy'n llunio contractau gael hyfforddiant a phrofiad addas i wneud hynny, er nad oes angen iddyn nhw gael tystysgrif cymhwysedd i wneud eu swydd. Gallwch gael rhagor o wybodaeth gan BASIS, NPTC a Dyfarniadau Lantra (gwybodaeth gysylltu yn Atodiad D).

Cynigir cyrsiau pellach gan NPTC, BASIS, Cyngor Sgiliau Sector Lantra a sefydliadau eraill. Cyrsiau galwedigaethol yw'r rhain ac nid ydynt yn angenrheidiol yn ôl y gyfraith.

Adran 2

2.7 Datblygiad proffesiynol parhaus (DPP)

Hyd yn oed os oes gennych chi dystysgrif cymhwysedd neu dystiolaeth o hyfforddiant arall, mae'n bwysig eich bod chi'n datblygu eich gwybodaeth dechnegol a'ch sgiliau ymarferol mewn defnyddio plaladdwyr. Waeth a oes angen tystysgrif cymhwysedd arnoch ai peidio, dylech sicrhau eich bod yn cael yr hyfforddiant ddiweddaraf a'ch bod yn gwybod y wybodaeth ddiweddaraf am sut i ddiogelu iechyd pobl, bywyd gwyllt, planhigion eraill a chreaduriaid nad ydych yn bwriadu eu trin, dŵr a'r amgylchedd.

Gallwch gael tystiolaeth o'ch datblygiad proffesiynol parhaus trwy fod yn aelod o:

- Gofrestr Genedlaethol Gweithredwyr Chwistrellau (os ydych chi'n defnyddio plaladdwyr);
- Cofrestr Broffesiynol BASIS (os ydych chi'n gwerthu neu gyflenwi plaladdwyr).

Byddwch angen y tystysgrifau cymhwysedd priodol i ymuno â'r cynlluniau hyn (oni bai eich bod am ymuno â Chofrestr Genedlaethol Gweithredwyr Chwistrellau a'ch bod wedi'ch geni cyn 1 Ionawr 1965). I barhau i fod yn aelod, bydd gofyn i chi fynychu digwyddiadau hyfforddi a chynadleddau priodol, yn unol ag amodau pob cynllun.

Cynllunio a pharatoi

Mae'r rhan hon o'r cod yn rhoi canllawiau ar yr hyn sydd angen ei ystyried cyn defnyddio plaladdwr i sicrhau eich bod yn ei ddefnyddio mewn ffordd ddiogel ac effeithiol sy'n cydymffurfio â'r deddfau perthnasol.

3.1 Lleihau'r risg o ddefnyddio plaladdwyr

3.1.1 Ystyried a ddylid defnyddio plaladdwr

Polisi'r llywodraeth yw cadw'r defnydd o blaladdwyr i'r lefel isaf bosib gan sicrhau bod plâu, clefydau a chwyn yn cael eu rheoli'n effeithiol mewn ffordd sy'n diogelu iechyd pobl, planhigion neu greaduriaid nad ydych yn bwriadu eu trin a'r amgylchedd. Ystyriwch a oes angen defnyddio plaladdwr, yn cynnwys hadau wedi'u trin â phlaladdwr, o gwbl. Mewn llawer o sefyllfaoedd gallech atal neu gyfyngu plâu, clefydau a chwyn trwy ddilyn arferion da. Er enghraifft, gallech ddefnyddio system o gylchdroi cnydau, gwahanol fathau o gnydau, dulliau amaethu a gwrtaith ac ati.

Mae'n bwysig mynd i'r afael â'r broblem cyn gynted ag y byddwch yn ei chanfod ond cyn defnyddio plaladdwr dylech ystyried a allwch ddatrys y broblem yn well mewn ffordd arall (er enghraifft, trwy ddefnyddio dulliau rheoli biolegol neu feithrin neu gyfuniad o'r dulliau hyn gyda phlaladdwyr, yn unol ag egwyddorion 'rheoli cnydau integredig' a 'rheoli plâu integredig').

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

Mae llyfryn Defra *Pesticides and integrated farm management* yn rhoi mwy o gyngor ar reoli cnydau integredig a rheoli plâu integredig. Gallwch gael rhagor o wybodaeth hefyd gan Linking Environment and Farming (manylion cysylltu yn Atodiad B).

Gall system gyfrifiaduron briodol eich helpu i ystyried yr holl ffactorau perthnasol cyn defnyddio plaladdwr. Efallai y byddai'n ddefnyddiol defnyddio un o'r profion labordy neu'r pecynnau profi mewn cae sydd ar gael i nodi amrywiaeth o glefydau cnydau, neu drap i'ch helpu i fonitro plâu pryfed. Gall y dulliau hyn eich helpu i benderfynu a oes angen defnyddio plaladdwr, prun i'w ddefnyddio, a'r amser gorau i'w ddefnyddio.

Adran 3

Mae defnyddio plaladdwyr pan nad oes angen hynny yn gwastraffu arian, ac mae plâu yn gallu datblygu ymwrthedd i gynhyrchion sy'n golygu eu bod yn llai effeithiol yn y dyfodol. Dylech:

- ddefnyddio plaladdwr mewn modd a gynlluniwyd yn ofalus;
- gwybod egwyddorion defnyddio plaladdwyr yn yr hirdymor;
- ystyried y goblygiadau hirdymor pan fyddwch yn defnyddio plaladdwr.

3.1.2 Beth i'w wneud os ydych chi'n penderfynu defnyddio plaladdwr

Os, ar ôl ystyried y dewisiadau eraill i gyd, byddwch chi'n penderfynu bod angen defnyddio plaladdwr, mae yna nifer o ddulliau y gallwch eu defnyddio i leihau effeithiau digroeso'r plaladdwr.

- Mae'n hanfodol eich bod yn defnyddio'r cynnyrch cywir ar yr adeg iawn ac yn y ffordd iawn i'r plaladdwr weithio mor effeithiol â phosib.
- Defnyddiwch y cynnyrch yn unol â'i amodau defnyddio cymeradwy. Ystyriwch a allwch ddefnyddio dos is na'r dos uchaf a ganiateir ar label y cynnyrch. Dylech feddwl yn ofalus a fyddai lleihau'r dos yn effeithio ar reoli ymwrthedd plaladdwyr. Efallai y bydd angen i chi gael cyngor proffesiynol i benderfynu beth yw'r dos priodol ar gyfer y sefyllfa.

Mewn rhai sefyllfaoedd efallai y bydd hi'n bosib defnyddio'r swm isaf posib o blaladdwr trwy dargedu'n well. Er enghraifft, trwy:

- ddefnyddio'r cynnyrch fel triniaeth ar fan neu ddarn penodol neu amrywio'r dos, gan ddefnyddio technegau mapio GPS (lloeren lleoliad byd-eang) neu synhwyro optegol (gweler geirfa 1 yn Atodiad C) i ganfod chwyn ar arwynebau caled; neu
- ddefnyddio 'sychwyr chwyn' i roi chwynladdwyr ar laswelltir a sefyllfaoedd tebyg, os yw'r amodau defnyddio cymeradwy yn caniatáu hyn, er mwyn trin y llystyfiant perthnasol yn unig.

Ym mhob sefyllfa, ystyriwch effeithiau posib y cynnyrch ar iechyd pobl a'r amgylchedd. Gall asesiad COSHH ac asesiad o'r peryglon i'r amgylchedd gadarnhau mai'r plaladdwr a ddewiswyd gennych chi yw'r un mwyaf priodol. Fodd bynnag, os byddai defnyddio plaladdwr addas arall yn creu llai o risg i iechyd pobl neu'r amgylchedd, neu'n debygol o arwain at lai o risg o ymwrthedd, bydd angen i chi ailystyried eich dewis.

Mae llawer o blâu, chwyn a chlefydau wedi datblygu ymwrthedd i rai plaladdwyr a arferai fod yn effeithiol. Mae'n bwysig defnyddio plaladdwyr mewn modd sy'n lleihau ymwrthedd fel bod y plaladdwyr a ddefnyddir yn parhau yn effeithiol. I wneud hyn, dylech:

- ddefnyddio pob plaladdwr fel rhan o strategaeth rheoli ymwrthedd;
- cynnwys dulliau anghemegol o reoli plâu, chwyn a chlefydau;
- ystyried cylchdroi cnydau'r dyfodol lle bo'n briodol, ac nid y cnwd cyfredol yn unig;
- monitro effeithiolrwydd triniaethau plaladdwyr a nodi unrhyw broblemau ymwrthedd posib.

Gallwch gael gwybodaeth am ymwrthedd plaladdwyr a gwaith y gwahanol grwpiau gweithredu ymwrthedd (RAGs) sy'n delio â ffwngleiddiaid (FRAG), chwyn (WRAG), prffleiddiaid (IRAG) a gwenwyn llygod (RRAG) ar wefan PSD (www.pesticides.gov.uk/committees/Resistance). Gallwch gael cyngor ar reoli ymwrthedd hefyd ar labeli cynnyrch a chan gynghorwyr a gweithgynhyrchwyr plaladdwyr.

Llun Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

3.1.3 Dewis y plaladdwr priodol

Mae'n hanfodol eich bod chi'n dewis y cynnyrch cywir ym mhob sefyllfa. Gallech ddefnyddio system gyfrifiadurol i'ch helpu i ddod o hyd i'r cynnyrch priodol. Os nad ydych yn gymwys i ddewis y plaladdwr mwyaf priodol, dylech holi cynghorydd cymwysedig addas a fydd hefyd yn gallu dweud wrthych pryd a sut i ddefnyddio'r plaladdwr a faint i'w ddefnyddio.

Wrth drafod eich anghenion gyda chyflenwr, dosbarthwr neu gynghorydd, gwnewch yn siŵr bod y cynnyrch:

- wedi'i gymeradwyo ar yr adeg honno ar gyfer y defnydd a'r sefyllfa y'i bwriadwyd;
- yn gallu cael ei baratoi a'i ddefnyddio'n ddiogel gyda'r offer a fwriadwyd;
- yn gallu cael ei ddefnyddio yn unol ag unrhyw fwch cynaeafu, cyfyngiad ar fynediad i weithwyr neu dda byw, neu gyfyngiad defnyddio (er enghraifft, clustogfa) a ddangosir ar label y cynnyrch;

Adran 3

- yn achosi'r risg lleiaf i iechyd pobl (chi a phobl sy'n mynd i ardaloedd trin neu'n byw wrth eu hymyl) o gymharu â phlaladdwyr addas eraill;
- yn achosi'r risg lleiaf i dda byw, yr amgylchedd (yn cynnwys dŵr wyneb a dŵr daear) a chreaduriaid eraill (yn cynnwys cyfryngau rheoli biolegol eraill);
- yn cyd-fynd â'ch strategaeth ar gyfer rheoli ymwrthedd.

3.2 Label y cynnyrch

3.2.1 Label y cynnyrch yw'r brif ffynhonnell wybodaeth sy'n eich helpu i ddefnyddio plaladdwr yn ddiogel ac effeithiol. Mae'n rhaid iddo ddod gyda chynhwysydd y cynnyrch yr adeg y byddwch yn cael y cynnyrch. Fel rheol, ni ellir tynnu'r label oddi ar y cynhwysydd ond, yn achos rhai cynhyrchion, bydd taflenni datgysylltiol neu daflenni ar wahân yn cael eu cyflenwi.

3.2.2 Gwybodaeth arall

Gallwch gael gwybodaeth berthnasol arall gan eich cyflenwr a allai gynnwys:

- Taflenni data diogelwch deunydd (MSDS). Mae'r rhain yn rhoi gwybodaeth bwysig am beth i'w wneud mewn argyfwng er bod y wybodaeth hon yn aml yn ymddangos ar label cynnyrch llawer o gynhyrchion;
- Yn achos llawer o gynhyrchion amwynder, cardiau gwybodaeth y gellir eu rhoi i aelodau'r cyhoedd sy'n gofyn am y cynnyrch;
- Taflenni gwybodaeth amgylcheddol (EIS) sydd ar gael ar gyfer llawer o gynhyrchion i ychwanegu at y wybodaeth ar label y cynnyrch am y peryglon i'r amgylchedd a sut i'w rheoli

Gallech fynd i wefan y Fenter Wirfoddol (www.voluntaryinitiative.org.uk) i weld pa wybodaeth sydd yno.

3.2.3 Gwirio cymeradwyaeth

Allwch chi ddim cymryd yn ganiataol fod cynnyrch rydych chi wedi'i ddefnyddio o'r blaen yn dal wedi'i gymeradwyo fel cynnyrch addas neu ei fod yn dal yn addas at ddefnydd penodol. Mae cymeradwyaeth i gynnyrch yn newid yn gyson. Dylech wirio cymeradwyaeth sylweddau nwyddau (gweler geirfa 1 yn Atodiad C), defnydd oddi ar label neu blaladdwyr a fewnforiwyd sydd yr un fath â chynhyrchion a gymeradwywyd eisoes yn y DU. Y cymeradwyaethau hyn yw'r wybodaeth orau sydd ar gael am sut i ddefnyddio'r cynnyrch.

Os nad ydych chi'n siŵr, mae gwybodaeth gyfredol am statws cymeradwyo ar wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).

Dylech wirio beth yw statws cymeradwyaeth unrhyw blaladdwr tramor yn y DU cyn ei brynu. Oni bai fod y cynnyrch wedi'i gymeradwyo yn y DU byddwch yn cyflawni trosedd pe baech yn storio a defnyddio cynnyrch tramor, hyd yn oed os oes label Saesneg arno.

3.2.4 Y label

Mae pob label yn cynnwys y cymal *'Read all safety precautions and directions for use before use'*. Mae'n hanfodol eich bod chi'n darllen a deall yr holl wybodaeth ar y label (ac unrhyw daflenni sy'n dod gyda'r cynnyrch). Dim ond trwy wneud hyn y gallwch chi ddefnyddio'r plaladdwr yn ddiogel ac effeithiol, gan ystyried y driniaeth arfaethedig benodol a'r amgylchiadau a'r amodau amgylcheddol. Yn ôl y gyfraith, mae'n rhaid i chi gymryd yr holl ragofalon rhesymol wrth ddefnyddio plaladdwyr. I wneud hyn, mae'n rhaid i chi ystyried y label cyfan a gwneud penderfyniad am yr offer a sut rydych chi'n bwriadu defnyddio'r cynnyrch.

Wrth ddarllen label cynnyrch, y pethau pwysicaf i'w hystyried yw eich diogelu chi, diogelu'r amgylchedd, diogelu defnyddwyr, storio a gwaredu, a chyngor meddygol. Bydd rhai o'r ffactorau hyn ar y label yn berthnasol i fwy nag un o'r grwpiau hyn.

- a. Eich diogelu chi ac eraill o'ch cwmpas chi – gwiriwch a yw'r label yn dweud rhywbeth am:
- yr angen i wneud asesiad COSHH, fel y bo'n briodol;
 - yr angen i ddefnyddio rheolyddion peirianyddol (er enghraifft, cabiau caeedig wrth ddefnyddio plaladdwyr gyda chymorth aer);
 - yr angen i ddefnyddio cyfarpar diogelu personol (PPE);
 - unrhyw gyflwr meddygol a allai fynd yn waeth (er enghraifft, wrth fwriadu defnyddio cynnyrch sy'n cynnwys organoffosffad neu garbamad sydd ag effeithiau anticolinesteras – gweler geirfa 1 yn Atodiad C);
 - yr angen i awyru ardaloedd trin ar ôl y driniaeth cyn mynd i mewn iddyn nhw eto a/neu atal mynediad am gyfnod penodol o amser;
 - mesurau diogelwch eraill fel:
 - glanhau'r PPE;
 - beth i'w wneud os oes rhywun wedi'i halogi;
 - yr angen am unrhyw hyfforddiant arbenigol;
 - arferion hylendid da;
 - defnyddio cynhwysyddion y gellir eu hail-lenwi.

Adran 3

- b. Diogelu'r amgylchedd – gwiriwch a yw'r label yn dweud unrhyw beth am:
- beidio â defnyddio'r cynnyrch y tu allan;
 - yr angen i wahardd mynediad i'r ardaloedd ar ôl eu trin i ddiogelu da byw;
 - symud neu gladdu plaladdwyr wedi gollwng;
 - yr angen am glustogfeydd i ddiogelu dŵr, ac a ellir eu lleihau gan asesiadau LERAP;
 - yr angen am glustogfeydd i ddiogelu pryfed a chreaduriaid eraill nad ydych yn bwriadu eu trin;
 - yr angen i symud anifeiliaid anwes a da byw cyn defnyddio plaladdwr neu gadw anifeiliaid ac adar allan o'r ardal drin;
 - diogelu gwenyn trwy beidio â thrin planhigion sydd yn eu blodau.
- c. Diogelu defnyddwyr - gwirio a yw'r label yn dweud unrhyw beth am:
- beidio â defnyddio'r cynnyrch ar gnydau bwyd, mewn ardaloedd storio neu baratoi bwyd neu mewn adeiladau a ddefnyddir;
 - y dos uchaf neu'r crynodiad uchaf o rai cynhyrchion sydd i'w defnyddio fel chwistrellau swm uchel;
 - y nifer uchaf o driniaethau neu'r cyfanswm dos uchaf;
 - yr adeg hwyraf y gellir defnyddio'r cynnyrch yn dibynnu ar gyfnod tyfu'r cnwd neu'r bwlch cynaeafu;
 - cyfyngiadau penodol eraill (er enghraifft, y crynodiad uchaf o'r cynnyrch mewn hydoddiant chwistrellu neu'r swm isaf o ddŵr, y cyfnod lleiaf rhwng defnyddio eto neu gyfyngiadau ar ddefnyddio rhai mathau o offer i wasgaru'r cynnyrch).
- d. Storio a gwaredu – gwirio a yw'r label yn dweud unrhyw beth am:
- storio'r cynnyrch i ffwrdd o fwyd, diod, bwyd anifeiliaid a lle na all plant ei weld na'i gyrraedd;
 - cadw cynhyrchion dan glo;
 - storio cynhyrchion sy'n cael eu cyflenwi mewn cwdyn sy'n toddi mewn dŵr;
 - rinsio, gwacáu, gwaredu, dychwelyd neu aildefnyddio'r cynhwysydd (fel y bo'n briodol).
- e. Cyngor meddygol – gwirio a yw'r label yn dweud unrhyw beth am:
- beth i'w wneud os oes rhywun yn cael ei halogi neu'n cael problemau gyda'u hiechyd ar ôl defnyddio plaladdwyr;
 - cysylltu â Gwasanaeth Cenedlaethol Gwybodaeth am Wenwynau (NPIS);
 - mathau eraill o gymorth cyntaf.

3.2.5 Cymeradwyaeth oddi ar label

Gallwch chi (neu sefydliadau sy'n cynrychioli defnyddwyr plaladdwyr) wneud cais am 'gymeradwyaeth benodol oddi ar label' (SOLA) ar gyfer cynnyrch sydd eisoes wedi'i gymeradwyo

at ddefnydd arall. Nid yw'r wybodaeth mae gweithgynhyrchwyr plaladdwyr yn ei darparu (er enghraifft, label y cynnyrch neu daflenni) yn rhoi manylion am gymeradwyaeth oddi ar label. Mae'n rhaid i chi ddefnyddio plaladdwr yn unol â'i SOLA, label y cynnyrch a'r daflen ac unrhyw ganllawiau ychwanegol ar gymeradwyaethau oddi ar label. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i chi ddarllen, deall a dilyn yr Hysbysiad o Gymeradwyaeth. Mae'r hysbysiau hyn ar wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).

Os ydych chi'n dewis defnyddio plaladdwr yn unol â SOLA, rydych chi'n gyfrifol am y risg i'ch busnes.

3.2.6 Hadau wedi'u trin, toriadau ac ati

Nid yw deddfau plaladdwyr yn cwmpasu labelu hadau wedi'u trin a deunydd lluosogi planhigion wedi'u trin (eginblanhigion, toriadau ac ati). Fodd bynnag, paratowyd canllawiau labelu gwirfoddol i sicrhau bod gwybodaeth ddiogelwch briodol yn cael ei darparu gyda'r mathau hyn o ddeunydd.

3.2.7 Defnyddio plaladdwr a baratowyd ymlaen llaw

Os ydych chi'n defnyddio plaladdwr a gymysgwyd gan rywun arall (er enghraifft, hydoddiant chwistrellu neu wenwyn parod), mae'n rhaid i chi ddarllen a deall label y cynnyrch a chael copi ohono wrth law.

I gael rhagor o wybodaeth am labelu cynhyrchion plaladdwyr darllenwch *'The Labelling Handbook'* sydd i'w gael ar wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).

3.3 Storio plaladdwyr

3.3.1 Gallwch gael canllawiau manwl ar storio plaladdwyr yn ddiogel a chyfreithlon gan yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE). Mae taflen wybodaeth amaethyddiaeth rhif 16 yr HSE yn nodi'r safonau priodol ar gyfer storfeydd sefydlog a symudol. Mae'n egluro'r rhagofalon ychwanegol sydd angen eu cymryd wrth storio plaladdwyr hynod beryglus (fel cyfansoddion nwy a chyfryngau ocsideiddio). Dylech ddarllen y daflen wybodaeth hon cyn adeiladu storfa newydd, symud storfa, newid adeilad neu strwythur cyfredol, defnyddio cabinet storio neu ddefnyddio storfa symudol. Gallwch lawrlwytho copi o wefan yr HSE (www.hse.gov.uk/pubns/ais16.pdf).

3.3.2 Sut ddylwn i storio plaladdwyr?

Dim ond yn y cynhwysydd gwreiddiol gyda label cymeradwy'r cynnyrch y dylech storio plaladdwyr cymeradwy. Mae'r weithdrefn ar gyfer delio â chynhwysyddion sy'n gollwng wedi'i disgrifio yn y gweithdrefnau argyfwng ar ddechrau'r llyfr hwn.

Adran 3

Ar ôl i chi gymysgu plaladdwr gyda sylwedd arall (fel gwanedydd, cludydd, marciwr neu gyfrwng helpu), fe'ch argymhellir yn gryf i ddefnyddio'r gymysgedd mor fuan â phosib a pheidio â'i storio am gyfnod hir. Dim ond digon o gymysgedd i bara am ddiwrnod y dylech ei gadw. Os yw amgylchiadau na ellir eu rhagweld yn golygu bod angen i chi storio cymysgedd am fwy o amser na hyn, bydd gofyn i chi sicrhau ei fod wedi'i labelu'n briodol a'i storio'n ddiogel.

Os ydych chi'n storio plaladdwyr proffesiynol a'u gwerthu neu eu cyflenwi i eraill, mae amodau storio pellach yn debygol o fod yn berthnasol. Os ydych chi'n storio dros 200 cilogram neu 200 litr o blaladdwyr proffesiynol a'u gwerthu neu eu cyflenwi i eraill hefyd, bydd angen i chi gael hyfforddiant a thystysgrifau ceidwad storfa. Mae'r rhwymedigaethau hyn wedi'u hegluro yng Nghod Ymarfer Defra i gyflenwyr plaladdwyr ar gyfer amaethyddiaeth, garddwriaeth a choedwigaeth (y cod melyn).

Gwnewch yn siŵr bod gan eich storfa offer addas i ddelio â halogiad, deunydd sy'n gollwng a thanau bach, a'ch bod yn gwybod sut i ddefnyddio'r offer. Dylech gael rhestr o rifau ffôn argyfwng priodol mewn lle amlwg hefyd.

Rheolwch y storfa yn dda trwy sicrhau:

- nad oes gennych chi blaladdwyr anghymeradwy neu ddigroeso yn eich storfa;
- eich bod yn tynnu deunydd pacio gwastraff a'i waredu'n ddiogel a chyfreithlon;
- defnyddio'r stoc hynaf yn gyntaf;
- delio â chynhwysyddion wedi'u difrodi neu rai sy'n dirywio;
- bod cofnod cyfredol o stoc wrth law a, rhag ofn i chi gael argyfwng, dylech gadw copi yn rhywle heblaw'r storfa hefyd.

3.3.3 Pa amodau ychwanegol sy'n berthnasol i storfeydd symudol?

Dylech sicrhau bod pob plaladdwr yn cael ei gludo'n ddiogel i'r lleoliad defnyddio ac yn cael ei storio'n ddiogel ar y safle.

Wrth storio plaladdwyr mewn cerbydau, mewn tanciau storio (symudol weithiau) neu ar offer a ddefnyddir i wasgaru'r plaladdwr, dylai'r storfeydd symudol hyn:

- gael eu stocio o storfa sefydlog
- gael eu defnyddio dros dro (llai na 24 awr fel rheol).

Os oes angen i chi ddefnyddio storfa symudol am fwy na 24 awr (er enghraifft, os ydych yn gontractwr sy'n gwneud tasgau mawr yn rheolaidd i ffwrdd o'ch lleoliad gwaith), dylech sicrhau bod eich storfa'n bodloni'r safonau uwch a bennwyd ar gyfer storfeydd sefydlog.

Ni ddylech byth gludo plaladdwyr mewn cab tractor, offer sy'n gyrru ei hun neu gerbyd arall. Defnyddiwch:

- gerbyd gyda phared rhwng y cab a'r rhan sy'n cludo'r llwyth (gofalwch nad yw'r rhan sy'n cludo'r llwyth yn cynnwys unrhyw beth a allai ddifrodi'r cynhwysyddion); neu
- gynhwysydd cemegol caeedig diogel; neu
- gabinet diogel sydd wedi'i osod ar du allan cerbyd neu ar drelar.

Dylid storio cyfansoddion nwy mewn cynhwysydd gwrth-anwedd sy'n cael ei ddiogelu yn rhan cludo'r llwyth.

Dylech barcio eich storfa symudol i ffwrdd o lefydd lle byddai achos o blaladdwr yn gollwng yn achosi llygredd dŵr. Gofalwch eich bod yn cloi'r cerbyd neu'r cabinet pan na fyddwch o gwmpas.

Os ydych chi'n cludo plaladdwyr sydd wedi'u marcio gyda'r geiriau '*Toxic*', '*Flammable*', neu '*Corrosive*', efallai fod gennych gyfrifoldebau cyfreithiol ychwanegol, yn arbennig os ydych chi'n cludo mwy na 200 litr neu 200 cilogram. Gall y cyfrifoldebau ychwanegol hyn fod yn berthnasol i symiau llai o sylweddau peryglus hefyd fel cyfansoddion nwy.

Mae gwybodaeth fanwl am sut i weithredu yn unol â'r gyfraith wrth gludo plaladdwyr mewn storfa symudol ar gael yn *The carriage of agrochemicals by road: Guidance for the agrochemicals industry* sydd ar gael gan BASIS (Registration) Cyf.

3.3.4 Symud plaladdwyr i mewn ac allan o'r storfa

Dylech symud cynhwysyddion i mewn ac allan o'r storfa yn ofalus, yn arbennig os ydych yn credu eu bod wedi'u difrodi neu ddirywio. Cyn i chi symud cynhwysyddion, gofalwch nad ydyn nhw'n gollwng, eu bod wedi cau'n ddiogel a bod y label (yn cynnwys y wybodaeth gysylltiedig) yn ei le a bod modd ei ddarllen.

Dylech ddelio ag unrhyw achos o ollwng yn syth a gwaredu'r holl ddeunydd halogedig yn ddiogel a chyfreithlon.

Adran 3

3.3.5 Peidiwch â gadael cynhwysyddion plaladdwyr heb oruchwyliaeth

Pan na fydd plaladdwyr wedi'u cadw mewn storfa ddiogel, ni ddylech eu gadael heb oruchwyliaeth neu ble mae'r sawl sy'n gyfrifol amdanyn nhw yn methu eu gweld. Gall plaladdwyr sydd wedi'u dwyn gael eu camddefnyddio, gan achosi niwed i bobl a'r amgylchedd. Mae plaladdwyr sydd heb eu goruchwyllo yn beryglus i bobl (yn enwedig plant), anifeiliaid anwes, anifeiliaid gwaith, da byw a bywyd gwyllt. Er enghraifft, gall ci fwyta trwy ddeunydd pacio pelenni gwllithod. Dylai person sydd wedi derbyn hyfforddiant llawn fod yn bresennol pan fydd plaladdwyr yn cael eu symud neu eu cludo, a dylid goruchwyllo'r holl nwyddau a gyflenwir i sicrhau bod stociau'n cael eu storio'n ddiogel.

3.4 Asesiad COSHH

Mae'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) yn cyhoeddi gwybodaeth a chanllawiau di-dâl ar sut i wneud asesiad COSHH, e.e. *A step by step guide to COSHH assessment*. Gallwch gael copi ohono o swyddfa leol yr HSE neu ar wefan yr HSE (www.hse.gov.uk/cosh/index.htm). Gallwch gael rhagor o wybodaeth hefyd trwy ffonio llinell gymorth yr HSE (ffôn: 0845 345 0055, ffacs: 02920 859260, e-bost: hseinformationservices@natbrit.com).

3.4.1 Pryd mae rheoliadau COSHH yn berthnasol?

Mae llawer o blaladdwyr yn beryglus i iechyd. Yn y rheoliadau hyn, mae'r perygl wedi'i egluro yn nhermau 'perygl' a 'risg'. Mae sylwedd yn beryglus os yw'n gallu niweidio pobl, planhigion a chreaduriaid nad ydyn nhw'n cael eu trin, neu'r amgylchedd. Y risg sy'n gysylltiedig â sylwedd yw'r siawns y bydd yn achosi niwed, o ystyried y ffordd y mae neu y bydd yn cael ei ddefnyddio.

Mae rheoliadau COSHH (gweler Atodiad A) yn berthnasol i blaladdwr os yw:

- wedi'i ddosbarthu fel plaladdwr 'gwenwynig iawn', 'gwenwynig', 'niweidiol', 'llidiog' neu 'cyrydol' ('very toxic', 'toxic', 'harmful', 'irritant' neu 'corrosive');
- yn cynnwys sylwedd sydd â 'therfyn cysylltiad gweithle' ('workplace exposure limit') (WEL) dan reoliadau COSHH (gweler canllawiau'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) nodyn cyfarwyddyd EH40);
- yn cynnwys micro-organeb a allai fod yn berygl i iechyd;
- yn cynnwys 'crynnodiad sylweddol' ('substantial concentration') o lwch yn yr aer (fel yr eglurir yn *General approved code of practice on the COSHH Regulations, COP 29* y Comisiwn Iechyd a Diogelwch) pan ddefnyddir y plaladdwr
- yn cynnwys unrhyw sylwedd na chrybwyllwyd uchod sy'n creu perygl tebyg i iechyd.

Bydd cynhyrchion o'r fath yn cynnwys y cymal canlynol ar label y cynhwysydd: *'The Control of Substances Hazardous to Health (COSHH) Regulations may apply to the use of this product at work'*.

O dan reoliadau COSHH, mae'n rhaid i gyflogwr neu berson hunan-gyflogedig wneud asesiad addas a digonol o'r peryglon tebygol i iechyd cyn defnyddio plaladdwr. Bydd hyn yn eich helpu i nodi'r mesurau sydd angen eu cymryd i ddiogelu iechyd unrhyw berson a allai gael eu niweidio.

3.4.2 Pryd mae asesiad yn addas a digonol?

Bydd asesiad COSHH yn addas a digonol os ydych chi'n defnyddio dull a gynlluniwyd yn ofalus i nodi peryglon trwy:

- ystyried y peryglon sy'n cael eu hachosi gan y plaladdwr rydych yn bwriadu ei ddefnyddio;
- penderfynu pwy allai gael ei niweidio a sut;
- nodi pa gamau gweithredu sydd angen eu cymryd i atal neu reoli cysylltiad â phlaladdwyr;
- cofnodi canlyniadau'r asesiad;
- diwygio'r asesiad pan fo angen.

Bydd y lefel o fanylder sydd ei angen mewn asesiad COSHH yn dibynnu ar y gweithgareddau rydych chi'n eu cyflawni a lefel risg y gwaith.

3.4.3 Dysgu am beryglon

Mae'r perygl a achosir gan gynnyrch yn dibynnu ar natur a chrynnodiad cynhwysion actif y cynnyrch a chynhwysion eraill (cyd-fformiwlyddion), a'i ffurf (er enghraifft, a yw'n hylif, yn ronynnau, powdwr, nwy neu fath arall o gynnyrch).

Rhoddir y rhan fwyaf o'r wybodaeth am y peryglon sy'n gysylltiedig â phlaladdwr ar label y cynnyrch, a fydd yn dangos:

- dosbarthiad y perygl (er enghraifft, 'Irritant');
- y risg ac ymadroddion diogelwch (er enghraifft, 'Irritating to eyes' a 'Wear eye protection...');

Adran 3

- unrhyw gyfyngiadau ar bwy ddylai ddefnyddio'r cynnyrch (er enghraifft, efallai y bydd rhai pobl wedi cael cyngor i beidio â gweithio gyda chyfansoddion anticolinesteras – gweler geirfa 1 yn Atodiad C);
- cyfyngiadau ac amodau diogelwch eraill.

Mae gwybodaeth arall am beryglon yn cael ei darparu mewn:

- gwybodaeth a ddarperir gan weithgynhyrchwr neu gyflenwr y plaladdwr (er enghraifft, taflen ddata diogelwch y deunydd (MSDS), a elwir hefyd yn daflen data perygl y cynnyrch neu daflen data perygl y deunydd (MHDS));
- atodlenni i reoliadau COSHH (gweler *General approved code of practice on the COSHH Regulations*, COP 29 yr HSE am ragor o wybodaeth) a chyhoeddiad EH 40 yr HSE: *Occupational exposure limits* (mae hwn yn nodi'r lefelau cysylltiad derbyniol trwy anadlu sy'n berthnasol i rai cynhwysion actif a ddefnyddir mewn plaladdwyr);
- canllawiau perthnasol eraill ar ddefnyddio plaladdwyr a gyhoeddir gan HSC, HSE, Defra, PSD ac awdurdodau eraill;
- gwybodaeth dechnegol, wyddonol neu gyfreithiol mewn cyhoeddiadau masnach a phroffesiynol perthnasol.

Defnyddiwch unrhyw brofiad blaenorol sydd gennych chi o weithio gyda phlaladdwyr.

3.4.4 Asesu risg, pwy allai gael eu niweidio a sut?

Mae angen i gyflogwyr neu bobl hunan-gyflogedig ystyried a oes unrhyw berson mewn perygl o ddod i gysylltiad â phlaladdwyr. Wrth wneud hynny, mae angen ystyried sut bydd y cynnyrch yn cael ei ddefnyddio a ble, am faint y bydd yn cael ei ddefnyddio, y dull o drafod cynhwysyddion, a'r posibilrwydd o ddamwain. Os oes gan eich busnes gynrychiolwyr diogelwch y gweithwyr, siaradwch â nhw i nodi unrhyw berygl sy'n deillio o arferion gwaith arbennig.

Cofiwch ystyried:

- eich gweithwyr cyflogedig (y rhai nad ydyn nhw'n defnyddio plaladdwyr hefyd);
- pobl eraill ar y safle;
- unrhyw un arall sydd yn yr ardal lle defnyddir y plaladdwr neu'n agos at yr ardal; ac
- unrhyw un sy'n debygol o fynd i'r ardaloedd trin neu sy'n debygol o ddod i gysylltiad â deunyddiau sydd wedi'u trin gyda'r plaladdwr.

Wrth asesu sut y caiff gweithwyr a phobl eraill eu heffeithio, bydd yn rhaid defnyddio'r wybodaeth sydd ar label y cynnyrch a'i hystyried mewn perthynas ag amgylchiadau'r gwaith a wneir. Mae'n hanfodol eich bod yn cadw'r canlynol mewn cof.

- Pwy allai ddod i gysylltiad â phlaladdwyr a sut (ar y croen neu drwy anadlu neu lyncu'r plaladdwr):
 - Y brif ffordd o ddod i gysylltiad â'r rhan fwyaf o blaladdwyr yw amsugno trwy'r croen wrth drafod crynodiad neu offer halogedig, ac o ganlyniad i ddrifft chwistrellu.
 - Anadlu plaladdwr, yn enwedig rhai gyda chynhwysion actif anweddol (hynny yw, rhai sy'n anweddu'n gyflym ar dymheredd normal) ac o ddefnydd cymeradwy dan do.
 - Lyncu plaladdwr (trwy roi eich llaw yn eich ceg neu wrthrych yn eich ceg o bosib).
- A allai'r mathau o halogiad a restrwyd uchod effeithio hefyd ar bobl sy'n mynd i ardaloedd sydd wedi'u trin neu sy'n trafod deunydd wedi'i drin.
- I ba raddau y daethpwyd i gysylltiad â'r plaladdwr a beth allai ddigwydd pe byddai'r mesurau rheoli'n methu.
- Yr effeithiau niweidiol y gall y plaladdwr eu hachosi trwy'r llwybrau mwyaf tebygol i'r corff.

3.4.5 Penderfynu beth i'w wneud i reoli cysylltiad â phlaladdwyr

Cam nesaf yr asesiad yw nodi pa fesurau rheoli sydd eu hangen, a phenderfynu sut i roi'r rhain ar waith, a'u cynnal yn briodol. Fel cyflogwr neu berson hunan-gyflogedig, bydd angen i chi ystyried ydych chi a'ch gweithwyr cyflogedig:

- wedi'ch hyfforddi'n addas a digonol mewn defnyddio plaladdwyr yn ddiogel ac mewn defnyddio systemau rheoli peiranyddol a PPE (gweler tabl 2) yn gywir;
- yn rheoli'r risgiau sy'n gysylltiedig â'r peryglon;
- yn deall y wybodaeth ar label y cynnyrch ac ar unrhyw daflenni data perthnasol eraill;
- yn meddu ar offer addas i drafod, cymysgu, llwytho a defnyddio plaladdwyr yn ddiogel;
- yn defnyddio systemau neu offer (yn cynnwys PPE) a fydd yn atal cysylltiad â phlaladdwyr neu, os nad yw hyn yn ymarferol, yn rheoli cysylltiad yn ddigonol;
- yn gallu cymryd camau gweithredu effeithiol pe bai offer yn methu neu'n torri;
- gwybod am y mathau o effeithiau iechyd a allai fod yn gysylltiedig â chysylltiad â phlaladdwyr a pha arwyddion neu symptomau i chwilio amdany'n nhw.

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

Adran 3

Bydd angen i asesiad COSHH ystyried unrhyw beryglon i bobl sy'n mynd i ardaloedd wedi'u trin neu sy'n trafod deunyddiau sydd wedi'u trin – pobl fel:

- gweithwyr planhigfeydd sy'n mynd i dai gwydr ar ôl gweithrediadau niwlo;
- aelodau'r cyhoedd sy'n defnyddio palmentydd wedi'u trin neu'n defnyddio tir wedi'i drin (fel maes chwarae a pharciau) at ddibenion hamdden;
- gweithwyr coedwigaeth a phlanhigfeydd sy'n trafod hadau, eginblanhigion, a thoriadau wedi'u trin;
- ffermwyr a thyfwyr sy'n trafod a hau hadau, cloron, bylbiau, egin-nionod wedi'u trin ac ati mewn rhychau;
- pobl sy'n trafod cnydau wedi'u trin wrth eu cynaeafu, eu tocio neu eu pacio;
- gweithwyr sy'n trafod compost, pridd ac ati wedi'i drin;
- pobl sy'n trafod deunydd newydd ei drin wrth ddipio neu ddrenshio.

Mae'n arfer da rhoi manylion priodol am driniaethau plaladdwyr i bobl na fyddai'n gwybod amdany'n nhw fel arall (fel y cyhoedd ac, mewn rhai achosion, gweithwyr sy'n trafod cnydau wedi'u trin). Serch hynny, dylai eich asesiad COSHH gymryd yn ganiataol na fydd y bobl hyn yn gwybod bod plaladdwr wedi'i ddefnyddio ac na fyddan nhw felly yn gwybod am unrhyw ragofalon y dylen nhw eu cymryd.

Cofiwch y dylech chi roi digon o wybodaeth i bobl allu gwneud eu gwaith yn briodol a diogel.

Ar ôl i chi gwblhau eich asesiad COSHH, bydd angen i chi ystyried y ffordd orau o ddiogelu rhywun a allai ddod i gysylltiad â phlaladdwyr trwy atal y cysylltiad hwnnw neu ei reoli'n ddigonol.

3.4.6 Cofnodi'r asesiad

Mae'n rhaid i chi gofnodi asesiadau ac eithrio lle gellir egluro'r canlyniadau'n hawdd ac ar unrhyw adeg. Dylech hysbysu gweithwyr cyflogedig (neu eu cynrychiolwyr) am ganlyniadau'r asesiad, yn enwedig y rhannau sy'n ymwneud â'u gwaith nhw.

3.4.7 Adolygu'r asesiad

Mae'n rhaid i chi adolygu'r asesiad yn rheolaidd yn unol â rheoliadau COSHH. Dylai asesiad COSHH ddatgan pryd byddwch yn ei adolygu. Bydd y cyfnod rhwng adolygiadau'n dibynnu ar y risg, y math o waith a thebygolrwydd o rywbeth yn digwydd. Beth bynnag, dylech adolygu'r asesiad o leiaf bob pum mlynedd.

Dylech gynnal adolygiad yn syth os credwch nad yw'r asesiad yn ddilys mwyach neu os oes newid sylweddol wedi bod yn y gwaith y mae'r asesiad yn ymwneud ag ef. Er enghraifft, efallai y bydd y defnydd o'r plaladdwr neu'r dull o'i ddefnyddio wedi newid. Gall hyn godi o drafodaethau gyda chynrychiolwyr diogelwch neu weithwyr. Gall asesiad beidio â bod yn ddilys hefyd yn sgil newidiadau i amodau cymeradwyo'r cynnyrch neu o ganlyniad i fonitro iechyd.

Gofynnwch am gyngor gan y PSD (manyion cysylltu yn Atodiad B) neu eich cyflenwr neu'r gweithgynhyrchwr os credwch fod amodau cymeradwyo'r plaladdwr wedi newid.

3.5 Atal pobl rhag dod i gysylltiad â phlaladdwyr yn y gwaith

3.5.1 O dan reoliadau COSHH, os gallai unrhyw un (yn cynnwys y cyhoedd) gael eu heffeithio gan waith sy'n cynnwys sylweddau peryglus, dylech eu hatal rhag dod i gysylltiad â'r sylwedd neu, os nad yw hyn yn rhesymol bosib, reoli'r cysylltiad yn ddigonol.

3.5.2 Sut gellir atal neu reoli cysylltiad â phlaladdwyr yn ddigonol?

Mae atal neu reoli cysylltiad â phlaladdwyr yn ddigonol yn golygu defnyddio cyfuniad o fesurau. Yn nhrefn blaenoriaeth, y rhain yw:

- atal cysylltiad (er enghraifft, trwy ddefnyddio cynnyrch gwahanol);
- rheolyddion technegol, peiranyddol neu weithredol; a
- chyfarpar diogelu personol (PPE).

Mae cyhoeddiad yr HSE *COSHH Essentials* yn rhoi manylion ar fesurau rheoli prosesau fel cludo, pwyso a chymysgu cemegion. Gallwch gael rhagor o wybodaeth ar wefan COSHH (www.coshh-essentials.org.uk).

O dan reoliadau COSHH, mae'n well defnyddio mesurau peiranyddol neu fesurau rheoli eraill yn hytrach na PPE. Y prif bryder yw creu amgylchedd gweithio diogel yn hytrach na diogelu person sy'n gweithio dan amodau halogedig. Fodd bynnag, yn achos plaladdwyr, bydd pobl angen PPE yn ogystal â mesurau peiranyddol neu fesurau rheoli eraill er mwyn rheoli cysylltiad â phlaladdwyr yn ddigonol. Hyd yn oed os nad yw rheoliadau COSHH yn berthnasol, efallai y bydd gan gyflogwyr ddyletswyddau o dan ddeddfau eraill, fel y rhai sy'n ymwneud â defnyddio cyfarpar diogelu yn y gwaith (gweler Atodiad A).

Mae'r HSE yn cyhoeddi canllawiau ar sut i weithredu'n unol â Rheoliadau Cyfarpar Diogelu Personol yn y Gwaith 1992.

Wrth ystyried sut i atal neu reoli cysylltiad pobl sy'n mynd i ardaloedd wedi'u trin neu sy'n trafod deunyddiau wedi'u trin, cofiwch na fydd y bobl hyn, gan amlaf, yn gwybod pa blaladdwyr a ddefnyddiwyd neu pa ragofalon y dylen nhw eu cymryd. Dylech ddefnyddio mesurau rheoli priodol yn yr amgylchiadau hyn.

Adran 3

3.5.3 Mesurau i atal cysylltiad â phlaladdwyr

Gallwch atal cysylltiad â phlaladdwyr:

- Trwy ddefnyddio dull arall i reoli plâu;
- Trwy ddefnyddio plaladdwyr sy'n llai peryglus, neu ddefnyddio ffurf lai peryglus o'r un plaladdwr. Er enghraifft, gallech ddefnyddio cynnyrch sydd wedi'i gyflenwi mewn bagiau toddi mewn dŵr i osgoi gorfod trafod a mesur y cynnyrch;
- Trwy drefnu'r gwaith fel bod pobl nad oes eu hangen yn yr ardaloedd trin yn cael eu cadw draw o'r ardaloedd hynny. Er enghraifft, gallech ddefnyddio offer rheoli o bell i wasgaru plaladdwyr mewn tai gwydr.

3.5.4 Mesurau i reoli cysylltiad â phlaladdwyr

Trwy reoli cysylltiad wrth baratoi plaladdwr (er enghraifft, wrth agor cynhwysyddion a chludo, teneuo, cymysgu neu lwytho'r cynnyrch), dylech:

- Brynu plaladdwyr mewn pecyn sy'n addas i faint yr ardal y gallwch ei thrin mewn un tro neu sy'n addas i swm yr hydoddiant chwistrellu rydych chi'n ei baratoi. Trwy wneud hyn gallwch osgoi gorfod pwyso neu fesur y swm cywir ar gyfer pob llwyth;
- Defnyddio cynhyrchion sy'n cael eu cyflenwi mewn bagiau toddi mewn dŵr;
- Defnyddio systemau cludo caeedig (offer a gynlluniwyd ac a gynhyrchwyd i symud cemegau amaethyddol o'u cynhwysydd gwreiddiol i danc chwistrellu, ac i fesur y swm a gludir yn gywir) gyda deunydd pacio cydnaws;
- Defnyddio dyfeisiau rinsio gwasgedd i osgoi trafod cynhwysyddion â llaw;
- Dilyn yr arferion da a ddisgrifiwyd yn y cod hwn.

I reoli cysylltiad â phlaladdwyr wrth eu defnyddio, trafod offer, delio â phlaladdwyr sy'n gollwng neu waredu unrhyw blaladdwyr gwastraff, dylech:

- Leihau faint rydych chi'n ei ddefnyddio lle bo'n briodol;
- Dewis yr offer cywir ar gyfer y gwaith, fel defnyddio offer awtomatig neu reoli o bell ar gyfer trin cnydau mewn tai gwydr. Os yw'r dull defnyddio y bwriadwch ei ddefnyddio yn debygol o gynyddu'r peryglon i ddefnyddwyr, ystyriwch ddefnyddio dull arall o wasgaru'r cynnyrch neu reoli'r pla;
- Lle bo'n bosib, defnyddio cab caeedig ar dractor, cerbyd arall neu offer gwasgaru. Mae hyn yn hynod bwysig ar gyfer dulliau gwasgaru sydd â risg uchel o halogiad, fel defnyddio offer cymorth aer;
- Dylech ystyried profi eich chwistrellwr yn unol ag arferion gorau;

Mae'r Cynllun Profi Chwistrellwyr Cenedlaethol (NSTS), sy'n cael ei redeg gan Gymdeithas y Peirianwyr Amaethyddol (AEA), yn gynllun archwilio a phrofi gwirfoddol annibynnol ar gyfer amrywiaeth o offer gwasgaru plaladdwyr. Mae tystysgrif brawf ddilys yn darparu tystiolaeth i gwsmeriaid, i gynlluniau sicrwydd ac i'r cyhoedd bod yr offer gwasgaru'n gweithio'n briodol. Gallwch gael rhagor o wybodaeth ar wefan NSTS - www.nsts.org.uk.

Cynllunio a pharatoi

- Gofalwch fod yr offer newydd yn bodloni safonau priodol ac wedi'i gynllunio i leihau'r risg o halogiad wrth ei ddefnyddio neu ei gynnal a'i gadw. (Gall hyn gynnwys defnyddio offer sy'n cael ei reoli o'r cab ar gyfer digwyddiadau mawr, hidlyddion hunan-fflysio, systemau golchi tanc mewnol a bwm plygu hydrologig ac ati);
- Ystyriwch osod rheolyddion o bell ar yr offer. Peidiwch â'u rhoi mewn man lle gallan nhw gael eu halogi. Gallwch eu gosod yn y cab lle bo'n briodol, ond dylech osgoi rhedeg pibellau drwy'r cab;
- Gwnewch yn siŵr fod y chwistrellau mewn cyflwr da ac nad ydyn nhw'n diferu pan fo'r chwistrell wedi'i droi i ffwrdd. Archwiliwch y falfiau a'r systemau lliniaru gwasgedd cysylltiedig ac ati;
- Lle bo'n bosib, gorchuddiwch chwistrellau, atomaduron a dosbarthwyr powdwr eraill, yn enwedig ar offer llaw ac offer a ddefnyddir wrth ymyl gweithwyr;
- Cadwch y tu mewn a thu allan i offer gwasgaru plaladdwyr yn lân gan ddefnyddio dulliau glanhau priodol. Wrth lanhau dyddodion llychlyd neu sych, peidiwch â defnyddio llinellau aer neu frwshio sych gan fod y dulliau hyn yn gallu halogi'r aer;
- Dilynwch arferion cynnal a chadw offer da a pheidiwch â defnyddio offer diffygiol;

Mae llyfryn Defra *Is your sprayer fit for work?* yn darparu canllawiau ar gynnal a gwirio chwistrellwyr cynydau maes (gweler Atodiad B).

- Graddnodwch (gwirio cywirdeb cyfradd y dos) yr offer chwistrellu heb ddefnyddio plaladdwr. Defnyddiwch fformiwleiddiad ffug y gweithgynhyrchwr neu ddeunyddiau eraill sydd ar gael ar gyfer cynhyrchion sydd ar ffurf gronynnau.
- Dilynwch yr arferion da a ddisgrifir yn y cod hwn.

Darllenwch gyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwr i sicrhau bod eich offer yn gweithio fel y dylai ac yn gywir. Gallwch gael rhagor o wybodaeth ddefnyddiol yng nghyhoeddiadau'r BCPC *Boom and Fruit Sprayers Handbook* a *Hand-Held and Amenity Sprayers Handbook* (gweler Atodiad B).

3.5.5 Defnyddio cyfarpar diogelu personol (PPE)

Mae'n rhaid i chi wisgo PPE os nad yw mesurau rheoli eraill yn ymarferol, neu nad ydyn nhw'n eich diogelu'n ddigonol.

Bydd label y cynnyrch yn datgan y math o PPE ac unrhyw reolyddion peiranyddol penodol y dylech eu defnyddio wrth drafod neu ddefnyddio'r plaladdwr.

Os ydych chi'n defnyddio plaladdwr dan delerau cymeradwyaeth penodol oddi ar label (SOLA), dylech ddilyn y canllawiau ar PPE a rheolyddion peiranyddol yn yr hysbysiad cymeradwyo.

Yn yr un modd, os ydych chi'n defnyddio sylwedd nwyddau (gweler y diffiniad yn Atodiad C) fel plaladdwr dan delerau 'cymeradwyaeth sylwedd nwyddau', dylech ddilyn y canllawiau ar PPE a rheolyddion peiranyddol ar yr hysbysiad cymeradwyo.

Adran 3

Mewn rhai sefyllfaoedd, gall asesiad COSHH ddangos bod angen cynyddu unrhyw PPE neu reolyddion peiranyddol a nodir ar label y cynnyrch neu ar yr hysbysiad cymeradwyo perthnasol. Gall fod angen gwneud hyn os ydych chi'n bwriadu:

- Defnyddio'r plaladdwr mewn cymysgedd gyda phlaladdwr arall neu gyfrwng helpu (sylwedd nad yw'n blaladdwr ond sy'n cynyddu effaith y plaladdwr);
- Defnyddio'r plaladdwr mewn lle cyfyngedig neu mewn sefyllfa anodd arall lle na ddefnyddir plaladdwr fel arfer;
- Gweithio gyda phlaladdwr am fwy nag wyth awr y dydd;
- Gwasgaru'r plaladdwr fel chwistrelliad cyfaint-is (gwasgaru plaladdwr gyda llai o ddŵr na'r swm a argymhellir ar y label ar gyfer y dos hwnnw);
- Gwasgaru'r plaladdwr mewn ffordd wahanol i'r hyn a argymhellir ar y label neu'r hysbysiadau cymeradwyo perthnasol. (Er enghraifft, os ydych chi'n defnyddio offer llaw mewn sefyllfaoedd sy'n defnyddio offer ar gerbyd neu ar drelar fel rheol);
- Cyflawni tasgau sydd heb eu crybwyll ar y label neu'r hysbysiad cymeradwyo perthnasol. (Er enghraifft, wrth fynd i ardal newydd ei thrin neu wirio, trwsio neu lanhau offer halogedig).

Pan fydd eich asesiad COSHH yn dangos bod angen cynyddu'r PPE a nodwyd ar label y cynnyrch neu'r hysbysiadau cymeradwyo perthnasol, dylech gyfeirio at y canllawiau cyffredinol ar PPE priodol yn Atodiad F.

Ym mhob sefyllfa, hyd yn oed pan nad yw label y cynnyrch neu'r hysbysiad cymeradwyo perthnasol yn cyfeirio at PPE, mae'n arfer da gwisgo PPE sylfaenol (oferôl, menyg ac esgidiau diogelu addas) bob tro y byddwch chi'n trafod a defnyddio plaladdwyr.

Dylech ystyried defnyddio PPE hefyd os ydych yn arddwr proffesiynol sy'n defnyddio cynhyrchion ar gyfer garddio fel hobi (plaladdwyr amatur o siopau lleol, canolfannau garddio, siopau DIY ac ati). Mae hyn yn arbennig o wir os ydych chi'n defnyddio llawer iawn o gynnyrch, neu ei ddefnyddio'n amlach neu am gyfnod hirach nag y byddai garddwr arferol.

Mae'r HSE yn cyhoeddi cyngor a chanllawiau ymarferol ar ddewis, defnyddio a chynnal cyfarpar diogelu anadlol (RPE) (sydd wedi'u cwmpasu yn llyfryn HSG53 yr HSE) a mathau eraill o gyfarpar diogelu personol (PPE).

3.5.6 Cyfarpar diogelu personol addas

Dylai eich PPE gadw at unrhyw amodau cymeradwyo perthnasol ar gyfer y plaladdwr (fel y nodir ar label y cynnyrch ac unrhyw hysbysiad cymeradwyo). Mae'n rhaid i unrhyw PPE gael ei gynhyrchu i safon briodol. Bydd gan gyfarpar sy'n bodloni safonau Ewropeaidd farc y CE. Dylech sicrhau bod y marc hwn ar eich PPE (yn cynnwys RPE). Chwiliwch amdano wrth ddefnyddio PPE newydd.

Cofiwch nad yw dillad gwaith cyffredinol (oferôl cotwm, poly-cotwm neu neilon neu siwtiau dau ddarn) yn debygol o fodloni'r safonau priodol ar gyfer dillad diogelu wrth weithio gyda phlaladdwyr. Hefyd, pan fyddwch chi'n dewis a defnyddio masg tafladwy dros eich trwyn a'ch ceg, dylech gofio:

- nad yw 'masgiau llwch niwsans', a ddefnyddir gan ffermwyr wrth gyflawni tasgau llychlyd, yn addas wrth ddefnyddio plaladdwyr; ac
- y dylech waredu'r masg (yn ddiogel a chyfreithlon) ar ddiwedd pob diwrnod gwaith, neu'n amlach os ydyn nhw wedi halogi'n sylweddol.

Dylai unrhyw PPE ateb y diben, gan gynnwys bod yn addas i'r gwaith ac i chi. Dylai eich cyflogwr (os oes gennych chi un) ymgynghori gyda chi neu eich cynrychiolydd diogelwch am ddewis PPE i sicrhau ei fod yn ffitio ac yn addas i chi. Dylai'ch cyflogwr dalu sylw arbennig i'r canlynol:

- Natur y plaladdwr a lefel cysylltiad;
- Lefel diogelwch y PPE, gan ystyried:
 - yr amgylchedd lle bydd y dillad yn cael eu gwisgo (er enghraifft, bydd angen dillad nad ydyn nhw'n rhwygo);
 - natur y gwaith dan sylw;
 - am faint sy'n rhaid gwisgo'r dillad/cyfarpar;
 - a yw'n gydnaws ag amodau dillad eraill fel dillad hawdd eu gweld a phenwisg amddiffyn;
 - bod y dillad yn gyfforddus ac yn ffitio dan amodau poeth a llaith.
- A all y plaladdwr fynd trwy'r deunydd y mae'r dillad wedi'u gwneud ohono;
- Unrhyw gyfyngiadau ar berfformiad y PPE, fel y datganwyd mewn unrhyw safon gymeradwy berthnasol neu gan y gweithgynhyrchwr;
- Sêl cyfarpar diogelu anadlol (RPE) y mae gofyn iddo fod yn dynn (y rhan fwyaf o fathau heblaw misyrnau a helmedau sy'n gadael aer i mewn).

Gallwch gael gwybodaeth am brofi sêl RPE ar wefan yr HSE (www.hse.gov.uk).

Dim ond os byddwch yn ei wisgo'n gywir a phob tro sydd ei angen y bydd y PPE yn effeithiol. Mewn rhai sefyllfaoedd, gall defnyddio PPE yn ddiogel neu ddefnyddio PPE anaddas arwain at gynnydd yn hytrach na lleihau'r risg o halogiad.

Adran 3

3.5.7 Cynnal mesurau rheoli

Dim ond os ydyn nhw'n cael eu cynnal yn briodol y bydd rheolyddion peiranyddol a PPE yn effeithiol ac yn bodloni rheoliadau COSHH.

Mae cynnal mesurau rheoli da fel rheol yn golygu:

- cynnal gwiriadau rheolaidd ac archwiliadau manylach;
- gwirio unrhyw offer sy'n canfod diffygion;
- cyflawni gwaith cynnal a chadw ataliol a gwaith trwsio i gywiro unrhyw nam a allai leihau diogelwch. Dylid cywiro unrhyw namau a hysbyswyd yn gyflym. Peidiwch byth â defnyddio offer diffygiol.

Dylai'ch cyflogwr sicrhau bod mesurau rheoli peiranyddol, fel systemau cludo caeedig neu systemau gwasgaru plaladdwyr arbenigol:

- yn cael eu gwirio ar ddechrau'r tymor trin a chyn eu defnyddio bob tro;
- archwilio a'u profi'n fanwl ar adegau addas.

Mae'n rhaid adolygu gweithdrefnau gwaith i atal neu reoli cysylltiad â phlaladdwyr i sicrhau eu bod yn dal yn effeithiol.

Dylech wirio eich PPE (yn cynnwys RPE) cyn, yn ystod ac ar ôl eu defnyddio bob dydd a rhoi gwybod i'ch cyflogwr (os oes gennych chi un) am unrhyw broblemau. Mae'n rhaid trwsio eitemau sydd wedi'u difrodi cyn i chi wneud rhagor o waith gyda phlaladdwyr.

Mae llyfryn y BCPC *Safety Equipment Handbook* yn rhoi canllawiau ar sut i ddewis, defnyddio a chynnal PPE a RPE (gweler Atodiad B).

Mae'n rhaid i chi a'ch cyflogwr (os oes gennych chi un) sicrhau bod RPE yn cael eu harchwilio'n drylwyr am arwyddion dirywio a, lle bo'n briodol, yn cael eu profi o leiaf unwaith y mis. Dylid profi'r offer yn amlach os yw'r amodau yn ddifrifol iawn. Mae'n rhaid i chi neu'ch cyflogwr gadw cofnodion o'r archwiliadau a'r profion hyn, a chywiro unrhyw namau cyn defnyddio'r RPE eto.

Mae'n bwysig eich bod chi'n:

- tynnu unrhyw PPE a halogwyd mor fuan â phosib i osgoi risg uwch o gysylltiad â'r plaladdwr;
- golchi eich menyg diogelu'n drylwyr y tu mewn a'r tu allan ar ddiwedd pob diwrnod, gan gymryd gofal i beidio â halogi eich hun na'r amgylchedd, yn enwedig dŵr;
- gwaredu eich menyg diogelu'n ddiogel a chyfreithlon ar ôl eu defnyddio os yw label y cynnyrch yn dweud hyn neu os yw'r menyg mewn cyflwr gwael;
- gwaredu PPE halogedig arall yn ddiogel a chyfreithlon neu, lle bo'n briodol, yn ei lanhau yn unol â chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwr ac mewn ffordd sy'n ddiogel i'r bobl a'r amgylchedd;
- cymryd rhagofalon priodol os oes angen trafod PPE halogedig neu eitemau halogedig eraill;

- sicrhau nad ydych yn golchi'r dillad diogelu halogedig gyda'ch dillad personol neu eitemau yn y cartref.

Dylech gadw PPE mewn cyfleusterau storio addas i'w gadw'n lân, sych, wedi'i awyru'n dda ac yn ddiogel. Bydd angen i chi storio dillad personol fel cotiau ac eitemau eraill rydych yn eu tynnu wrth weithio gyda phlaladdwyr mewn man gwahanol i'r PPE.

3.5.8 Cyfleusterau lles

Os oes gennych chi staff (boed yn llawn amser, rhan-amser, achlysurol neu'n barhaol) mae'n rhaid i chi ddarparu cyfleusterau ymolchi parhaol, cyfleus a hygyrch, mewn lle na fyddan nhw'n cael eu halogi. Bydd y cyfleusterau hyn yn ychwanegol i'r offer golchi a dadhalogi sydd ar yr offer gwasgaru neu sydd ar gael yn y lleoliad gwasgaru.

3.5.9 Beth sydd angen ei wneud

Dylech:

- weithio mewn modd diogel a defnyddio'r holl fesurau rheoli peirianyddol priodol sydd ar gael;
- gwisgo PPE addas a sicrhau ei fod yn ffitio'n iawn;
- rhoi gwybod os oes unrhyw broblemau gyda'r mesurau rheoli peirianyddol neu eich PPE a pheidio â defnyddio cyfarpar diogelu diffygiol neu sydd wedi'i difrodi;
- tynnu PPE halogedig, golchi croen sydd wedi'i effeithio a gwisgo PPE glân cyn parhau i weithio;
- cadw PPE yn y lle storio a ddarparwyd pan na fyddwch yn ei ddefnyddio ac ar ôl cyflawni'r gwaith glanhau a chynnal a chadw priodol;
- tynnu unrhyw PPE a allai halogi bwyd, diod neu sigarennau cyn bwyta, yfed, ysmygu neu ddefnyddio'r toiled;
- cynnal safon uchel o hylendid personol drwy wneud defnydd llawn a phriodol o'r cyfleusterau ymolchi sydd ar gael.

Adran 3

3.6 Monitro cysylltiad â phlaladdwyr ac arolygu iechyd

Mae cyngor ar ddulliau monitro yn Nodyn Cyfarwyddyd HS (G) 173 yr HSE - *Monitoring Strategies for Toxic Substances*

3.6.1 Pryd mae angen monitro cysylltiad â phlaladdwyr?

Gall monitro gynnwys:

- gwisgo offer samplu personol i fesur eich cysylltiad â sylwedd wrth gyflawni eich gwaith arferol;
- defnyddio offer samplu sefydlog i fesur lefelau sylwedd yn aer y gweithle;
- mesur ac asesu lefel sylwedd neu ei fetabolion (sylweddau sy'n cael eu newid yn gemegyn gan y corff) yn eich anadl, eich wrin neu eich gwaed. Gall y monitro biolegeol hwn edrych ar grynodiad y plaladdwr neu'r metabolyn, neu chwilio am effeithiau'r cysylltiad ag ef.

Fel rheol, nid oes angen i gyflogwyr fonitro cysylltiad eu gweithwyr â phlaladdwyr os:

- defnyddir y plaladdwr yn unol ag amodau cymeradwyo'r cynnyrch ac argymhellion y gweithgynhyrchwr;
- yw'r mesurau rheoli angenrheidiol yn cael eu defnyddio a'u cynnal yn briodol.

Fodd bynnag, dan reoliadau COSHH, mae yna amgylchiadau lle mae'n rhaid i gyflogwyr sicrhau bod cysylltiad eu gweithwyr cyflogedig â sylweddau peryglus yn cael ei fonitro gan bobl gymwys. Yr amgylchiadau hyn yw:

- pan allai methiant mesurau rheoli arwain at broblem iechyd ddifrifol, yn sgil y plaladdwr ei hun neu'r cyfnod o fod mewn cysylltiad ag ef;
- pan fo angen cymryd mesuriadau i sicrhau bod y gweithwyr yn cadw o fewn y Terfyn Amser ar Gysylltiad yn y Gweithle (WEL); neu
- pan fo angen monitro er mwyn gwirio effeithiolrwydd mesurau rheoli ymhellach. Er enghraifft, i wirio lefel halogiad sy'n effeithio ar gyfarpar diogelu anadlol.

Os oes terfyn amser cysylltu (WEL) ar gyfer y sylwedd a ddefnyddir, bydd profi samplau o atmosffer y gweithle, fel rheol ym mharth anadlu'r gweithiwr, yn dangos a yw'r safonau angenrheidiol yn cael eu bodloni.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am y cemegau sydd â WEL yn y fersiwn diweddaraf o gyhoeddiad EH40 yr HSE.

3.6.2 Beth yw arolygu iechyd?

Pwrpas monitro iechyd (a elwir yn arolygu iechyd) yw diogelu iechyd gweithwyr trwy ganfod yn gynnar unrhyw niwed a allai gael ei achosi yn sgil cysylltiad â sylweddau peryglus. Mae hefyd yn helpu cyflogwyr i farnu effeithiolrwydd eu mesurau rheoli a'u hasesiad COSHH. Dylai'r asesiad COSHH nodi'r angen i wirio iechyd gweithwyr cyflogedig a allai ddod i gysylltiad â sylweddau peryglus.

Mae arolygu iechyd yn cwmpasu ystod eang o weithgareddau yn cynnwys:

- cadw cofnodion iechyd;
- goruchwylwyr hyfforddedig sy'n gwirio am arwyddion clefydau;
- archwiliadau gan nyrsys neu feddygon cymwys;
- monitro absenoldeb salwch.

Gall pobl sydd wedi'u hyfforddi'n addas ond nad oes ganddyn nhw gymwysterau meddygol wneud gwaith arolygu iechyd (ac eithrio archwiliadau meddygol) hefyd.

3.6.3 Pryd mae angen arolygu iechyd?

Gallwch gael rhagor o gyngor ar weithdrefnau arolygu iechyd yn *Approved code of practice on the COSHH Regulations (L5)* yr HSE ac yn llyfryn *Health surveillance at work (HSG61)* yr HSE.

Dan reoliadau COSHH, mae'n rhaid i gyflogwyr sicrhau bod eu gweithwyr cyflogedig yn cael eu rhoi dan arolygiaeth iechyd addas os:

- oes clefyd neu broblem iechyd y gellir eu hadnabod sy'n gysylltiedig â'u cysylltiad â phlaladdwyr;
- oes siawns resymol y gallai'r clefyd neu'r broblem fod wedi'i hachosi gan yr amodau gwaith arbennig;
- bod yna dechnegau dilys ar gyfer canfod y clefyd neu'r broblem.

Dylai cyflogwyr ymgynghori â gweithwyr neu gynrychiolwyr diogelwch wrth ystyried problemau iechyd posib. Yn ymarferol, y plaladdwyr sy'n fwyaf tebygol o achosi problemau yw'r rhai sy'n gallu achosi anhwylderau croen neu'n effeithio ar nerfelloedd. Bydd y cynhyrchion hyn, organoffosffadau fel rheol, yn cael eu labelu gyda'r rhybudd:

'This product is an anticholinesterase organophosphorus (or carbamate or similar) compound. Do not use if under medical advice not to work with such compounds'.

Gall cyflogwyr gael cyngor ar ddulliau monitro biolegol staff sy'n gweithio gyda chynhyrchion anticolinesteras yn Nodyn Cyfarwydd MS 17 yr HSE - *Biological monitoring of workers exposed to organophosphorus pesticides*.

Os yw'n rhesymol debygol y bydd iechyd yn cael ei niweidio, dylai gweithwyr cyflogedig gael eu monitro'n fiolegol (profi anadl, wrin a gwaed) fel rhan o'r gwaith arolygu iechyd i ganfod lefel y cysylltiad â'r plaladdwr neu i chwilio am arwyddion o effeithiau digroeso. Dylid monitro o dan oruchwyliaeth ymarferydd meddygol cofrestredig.

Dylai unrhyw ymarferydd meddygol cofrestredig sy'n arolygu'r gwaith monitro biolegol fod yn gyfarwydd â'r peryglon sy'n gysylltiedig â'r sylweddau a archwilir ac egwyddorion cyffredinol arolygu iechyd.

Adran 3

3.6.4 Beth arall mae cyflogwyr angen ei wneud?

Efallai y bydd angen i gyflogwyr ailystyried eu hasesiadau COSHH yn sgil canlyniadau arolygu iechyd.

Dan reoliadau COSHH, mae'n rhaid i gyflogwyr gadw cofnod iechyd ar gyfer pob gweithiwr cyflogedig y mae ei iechyd yn cael ei arolygu.

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

3.6.5 Beth am salwch sydyn?

Os ydych chi, neu bobl sy'n gweithio gyda chi neu wrth eich ymyl chi, yn teimlo'n sâl ar ôl dod i gysylltiad â phlaladdwyr, dylech feddwl am gael sylw meddygol yn syth (yn dibynnu ar natur a difrifoldeb y symptomau).

Dylai cyflogwyr sicrhau bod unrhyw weithiwr cyflogedig sy'n mynd yn sâl pan yw'n gweithio gyda phlaladdwyr neu wedi hynny yn gweld meddyg (meddyg teulu neu adran damweiniau ac achosion brys ysbyty), lle bo angen. Anfonwch wybodaeth am y plaladdwr dan sylw, labeli, taflenni data diogelwch ac achosion halogi posib gyda'r claf.

Ni ddylai cyflogwyr adael i unrhyw weithiwr cyflogedig sydd wedi'i effeithio gan blaladdwr barhau i weithio gyda phlaladdwyr nes bod y meddyg yn dweud ei bod hi'n ddiogel gwneud hynny.

Mae'n rhaid i gyflogwyr a phobl hunan-gyflogedig adrodd am y digwyddiadau hyn dan Reoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau a Digwyddiadau Peryglus (RIDDOR) 1995. Os nad ydych yn siŵr a oes angen adrodd am ddigwyddiad penodol, ffoniwch eich swyddfa HSE agosaf (bydd y cyfeiriad a'r rhif ffôn yn y Llyfr Ffôn o dan *Health and Safety Executive*). Mewn argyfwng, y tu allan i oriau swyddfa, ffoniwch 0151 922 9235.

Gallwch gael canllaw i Reoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau a Digwyddiadau Peryglus (RIDDOR) 1995 gan yr HSE. Mae manylion pellach ar gael gan Wasanaethau Gwybodaeth yr HSE ar 08701 545500 (gweler Atodiad E).

3.7 Diogelu'r cyhoedd

3.7.1 Eiddo cyfagos

Mae'n rhaid i chi sicrhau bod y plaladdwyr rydych chi'n eu defnyddio wedi'u targedu at y tir, y cnydau, y gwrthrych, y deunydd neu'r ardal rydych am eu trin. Gall plaladdwyr sy'n drifftio oddi ar y targed achosi problemau rhwng defnyddwyr plaladdwyr a'u cymdogion. Gall hefyd niweidio bywyd gwyllt a gerddi. Dylech gofio fod plaladdwyr sydd ar ffurf llwch neu ronynnau mân yn gallu drifftio. Gofalwch eu defnyddio mewn tywydd priodol a chyda'r offer cywir sydd wedi'i addasu'n briodol i'r cynnyrch dan sylw.

Dylech ystyried sut allai cysylltiad â phlaladdwyr effeithio ar aelodau'r cyhoedd. Dylech hefyd ystyried a ydych chi'n defnyddio plaladdwyr ger cartrefi, ysgolion, cartrefi nyrsio, ysbytai, ardaloedd amgylcheddol sensitif, ffermydd organig ac ati. Mae ystyried a oes angen cymryd mesurau ychwanegol wrth ddefnyddio plaladdwyr gerllaw'r safleoedd hyn yn gam rheoli da. Gall y mesurau ychwanegol gynnwys chwistrellu pan fo pobl yn y gwaith neu pan fo ysgolion wedi cau, neu beidio â thrin yr ardal sydd nesaf at yr eiddo neu'r ardal gyfagos. Os oes angen gwneud asesiad COSHH ar y plaladdwr rydych chi'n ei ddefnyddio, dylech gynnwys y ffactor hwn ynddo.

Adran 3

Mae hysbysu pobl cyn i chi ddefnyddio plaladdwr yn rhoi gwybodaeth am y plaladdwr i'r rhai a allai gael eu heffeithio ganddo, ond ni ddylech wneud hyn ar draul mesurau i reoli cysylltiad. Mae'n arfer da rhoi gwybodaeth am y plaladdwr a'r rheswm dros ei ddefnyddio i unrhyw un sy'n bryderus am blaladdwyr. Yn aml, nid yw pobl yn gwybod bod yna broses gymeradwyo gadarnhaol a bod rhagofalon yn cael eu cymryd i gadw effeithiau negyddol mor isel â phosib y tu allan i'r ardal darged.

Mae angen i ffermwr neu dyfwr sy'n derbyn Taliad Sengl gan yr Asiantaeth Taliadau Gwledig fodloni safon sylfaenol ar gyfer amaethyddiaeth, gan gyfrannu at ddiogelu'r amgylchedd yn well ac iechyd pobl ac anifeiliaid. Mae Rheoliadau Cynllun Taliad Sengl a Chynlluniau Cymorth y Polisi Amaethyddol Cyffredin (Trawsgydymffurfio) (Lloegr) 2004 (OS 3196) yn cyfreithloni hyn. Hyd yn oed os nad ydych chi'n derbyn Taliad Sengl, wrth ddefnyddio plaladdwyr mae'n rhaid i chi sicrhau eich bod yn defnyddio cynnyrch cymeradwy ac yn dilyn y cyfarwyddiadau ar y label, gan ystyried yr arferion gorau a argymhellir. Mae'r cynllun stiwardiaeth amgylcheddol yn rhoi cyfleoedd i bob ffermwr wella'r amgylchedd ar ei fferm, ac yn ei wobrwyo am wneud hynny. Gallwch gael stiwardiaeth lefel mynediad, stiwardiaeth lefel organig neu stiwardiaeth lefel uwch. Gall stiwardiaeth lefel mynediad olygu eich bod yn sefydlu ymylon caeau a gweithredu syniadau rheoli amgylcheddol eraill i annog bioamrywiaeth. Mae stiwardiaeth lefel uwch yn cynnwys dulliau niferus o ddiogelu a gwella cefn gwlad a'r amgylchedd hanesyddol yn ogystal â rhoi mynediad newydd i'ch tir i'r cyhoedd.

I gael rhagor o wybodaeth am y cynlluniau trawsgydymffurfio ewch i wefan Defra (<http://defraweb/farm/capreform/pubs/index.htm>). I gael rhagor o fanylion am y cynlluniau stiwardiaeth amgylcheddol ewch i <http://defraweb/erdp/schemes/es/default.htm>.

3.7.2 Pryd ddylid hysbysu?

Efallai bod angen i chi gysylltu â phobl, awdurdodau neu sefydliadau cyn y gallwch chi ddefnyddio'r plaladdwr rydych chi wedi'i ddewis. Dylech ddarllen y label gyntaf i weld a oes angen gwneud hyn. Er enghraifft:

- Os ydych chi'n gwasgaru plaladdwyr o hofrennydd neu awyren adain sefydlog, mae'r gyfraith yn datgan fod yn rhaid i chi roi rhybudd ymlaen llaw i'r cyhoedd am y chwistrellu (gweler Atodiad I);
- Gall yr amodau cymeradwyo ar gyfer rhai mathau o blaladdwyr gynnwys amodau manwl ar hysbysu pobl ac arddangos hysbysiadau rhybuddio. Dylech ddilyn yr amodau hyn;
- Cyn defnyddio unrhyw gynnyrch a gymeradwywyd i'w ddefnyddio mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr (chwynladdwr fel rheol a ddefnyddir i gael gwared ar blanhigion sydd yn y dŵr neu wrth ymyl y dŵr) cysylltwch ag Asiantaeth yr Amgylchedd. Efallai y bydd rhaid i chi hysbysu tynwyr dŵr hefyd;
- Mae'n rhaid i chi gysylltu â sefydliadau priodol hefyd, fel English Nature neu Gyngor Cefn Gwlad Cymru, os ydych chi'n bwriadu defnyddio plaladdwr mewn ardal ddynodedig;
- Efallai y bydd angen i chi hysbysu pobl sy'n cadw gwenyn neu swyddog cyswllt chwistrellu lleol y cadwyr gwenyn. Caiff hyn ei egluro'n llawn ym mharagraff 3.8.5.

Cynllunio a pharatoi

Os ydych chi'n defnyddio asid sylffwrig fel sychydd amaethyddol (cyfrwng sychu) neu'n defnyddio sylwedd nwyddau arall fel plaladdwr cymeradwy, dylech weithredu yn unol â'r holl amodau defnyddio a nodir yng nghymeradwyaeth y sylwedd nwyddau priodol. Gallwch gael y gymeradwyaeth hon gan PSD neu o'u gwefan (www.pesticides.gov.uk/approvals.asp?id=311).

Mae canllawiau ar ddefnyddio asid sylffwrig fel sychydd amaethyddol yn ddiogel a chyfreithlon yn y *Code of best practice: safe use of sulphuric acid as an agricultural desiccant* a gynhyrchwyd gan Gymdeithas Genedlaethol y Contractwyr Amaethyddol (NAAC) (gweler www.naac.co.uk/Codes/acidcode.asp).

3.7.3 Hysbysu gwylieddyddion a phreswylwyr eiddo cyfagos

Ar adeg cyhoeddi'r cod hwn, mae'r Llywodraeth yn ystyried cyflwyno mesurau newydd ar gyfer hysbysu eiddo cyfagos. Felly, dylech wirio unrhyw gyfraith newydd a gyflwynwyd.

Yn ôl y gyfraith, nid oes rhaid i chi adael clustogfa heb ei chwistrellu rhwng ardal wedi'i thrin ac eiddo cyfagos. Pan fyddwch chi'n chwistrellu at ffin cymydog rydych chi'n cynyddu'r risg o'r plaladdwr yn mynd ar ei eiddo. Ni ddylech adael i'r plaladdwr ddrifftio i'r eiddo gan fod y gyfraith yn datgan fod yn rhaid i unrhyw berson sy'n defnyddio plaladdwr gyfyngu'r defnydd o'r plaladdwr hwnnw i'r tir, y cnwd, y gwrthrych, y deunydd neu'r ardal arall sy'n cael ei thrin.

Os ydych chi'n defnyddio plaladdwyr yn unol â'r cyfarwyddiadau ar y label ac yn dilyn cyngor cyffredinol y cod hwn, ni ddylen nhw achosi risg sylweddol i iechyd pobl y tu allan i'r ardal sy'n cael ei thrin. Mae'n syniad da meddwl am y canlynol:

- Gall y gwaith o wasgaru plaladdwyr ddenu sylw'r cyhoedd. Mae gan rai cynhyrchion gardiau gwybodaeth i'w dosbarthu i bobl sydd â diddordeb. Fel rheol, plaladdwyr a ddefnyddir mewn mannau amwynder (fel parciau) sy'n denu'r diddordeb mwyaf gan y cyhoedd, a'r cynhyrchion hyn sydd â chardiau gwybodaeth fel rheol;
- Mae ystyried a pharchu cymdogion yn bwysig, mae'n well chwistrellu pan fydd pobl yn y gwaith, pan fydd yr ysgol ar gau, ac ati;
- Yn gyffredinol, mae'n arfer da i ddweud wrth bobl sy'n defnyddio'r tir, yr eiddo neu'r tai ger yr ardal drin eich bod yn bwriadu defnyddio plaladdwyr. (Ar adeg ysgrifennu'r cod hwn, nid oes rheidrwydd cyfreithiol arnoch i wneud hynny);
- Efallai mai'r ffordd hawsaf o hysbysu pobl am y plaladdwr a ble i gael rhagor o wybodaeth fyddai codi arwydd ar y tir (cofiwch dynnu arwyddion ar ôl gorffen);
- Dylech ystyried dweud wrth gymdogion sy'n tyfu cnydau organig neu sensitif pryd fyddwch chi'n bwriadu defnyddio plaladdwr. Os ydych chi'n gontractwr, efallai eich bod am holi'ch cyflogwr ynglŷn â hyn;
- Dylech gymryd gofal arbennig wrth ddefnyddio plaladdwr ger ysbytai, ysgolion, cartrefi ymddeol ac ati. Er enghraifft, gall plant ddod at ffin eu hardaloedd chwarae i'ch gwyllo chi. Yn yr achosion hyn, dylech asesu os oes angen dweud wrth y person sy'n gyfrifol am y safle eich bod yn bwriadu defnyddio plaladdwyr ac, os oes angen, cytuno ar unrhyw ragofalon ychwanegol y dylech chi a nhw eu cymryd;

Adran 3

- Pan fyddwch chi'n edrych ar unrhyw asesiad COSHH rydych wedi'i wneud, neu'n gwneud unrhyw benderfyniad arall i reoli peryglon i bobl sy'n agored i niwed, gallai eich mesurau gynnwys peidio â thrin yr ardal nesaf at yr eiddo cyfagos neu newid amser gwasgaru'r plaladdwr.

Cofiwch, nid yw hysbysu cymdogion yn dileu'r angen i gymryd mesurau i reoli cysylltiad â phlaladdwr.

3.7.4 Mynediad i'r cyhoedd

Efallai fod gan bobl hawl trwy gyfraith neu gyda chaniatâd y tirlfeddiannwr (a elwir yn 'mynediad caniatol') i fynd i ardaloedd i'w trin â phlaladdwyr megis:

- hawliau tramwy cyhoeddus (llwybrau troed, llwybrau ceffylau, cilffyrdd ac ati);
- ardaloedd gyda hawl statudol i fynediad i'r cyhoedd o dan Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (CRoW). Gall hyn fod yn fynydd, rhos, rhostir a thwyndir, tir comin cofrestredig neu goetir y Comisiwn Coedwigaeth, er enghraifft;
- llefydd cyhoeddus eraill, megis parciau cyhoeddus (gwledig neu drefol), tir parc, tir fferm a choedwigoedd sydd ar agor i'r cyhoedd, lle gall pobl grwydro'n rhydd;
- lle mae tirlfeddiannwr yn rhoi caniatâd, megis llwybrau caniatol, ac ardaloedd sydd â chytundebau mynediad e.e. cynlluniau amaeth-amgylchedd; neu
- lwybrau troed a lleiniau ymyl ffordd.

Rhaid i chi wneud yn siŵr eich bod yn deall wrth ddefnyddio plaladdwyr

- pa hawl mynediad sydd gan bobl i'r tir hwnnw neu i dir cyfagos;
- o dan ba gyfraith, darpariaeth neu gytundeb y mae ganddyn nhw'r hawl.

Gall wneud gwahaniaeth i'r hyn y mae hawl gennych chi ei wneud. Er enghraifft, rhaid i chi gadw hawliau tramwy cyhoeddus ar agor ond o dan 'fynediad caniatol' efallai y gallwch chi gau ardal i'r cyhoedd os yw amodau'r 'caniatâd' yn eich galluogi i wneud hynny.

Cynllunio a pharatoi

Os ydych am wybod am fynediad i'r cyhoedd neu hawliau tramwy cyhoeddus, ffoniwch Lywodraeth Cynulliad Cymru ar 029 2082 3048 neu ebostiwn countrysideaccess@wales.gsi.gov.uk neu ffoniwch Linell Gymorth Defra ar 08459 33 55 77 neu ebostiwn helpline@defra.gsi.gov.uk ar gyfer Lloegr.

Pan fyddwch chi'n defnyddio plaladdwyr:

- mewn ardaloedd y mae gan y cyhoedd hawl i fynd iddynt, rhaid i chi wneud yn siŵr nad yw pobl yn cael eu rhoi mewn perygl;
- ar gnydau neu ardaloedd eraill i'w trin, rhaid i chi beidio â gadael i'r plaladdwr ddrifftio i ardaloedd neu lwybrau y mae gan y cyhoedd fynediad iddynt, p'un a yw pobl yn eu defnyddio ar y pryd neu beidio.

Er mwyn gwneud yn siŵr nad yw pobl yn cael eu rhoi mewn perygl dylech:

- Ganfod beth yw'r ddarpariaeth o ran mynediad i'r cyhoedd ar neu gerllaw ardaloedd rydych chi'n eu trin.
- Os yw pobl yn defnyddio'r tir neu hawl dramwy pan fyddwch chi'n gwasgaru'r plaladdwyr dylech oedi am ychydig os oes perygl i iechyd, er enghraifft oherwydd y peiriannau neu'r chwistrell rydych chi'n eu defnyddio.
- Os yw hawl dramwy gyhoeddus neu fynediad arall i'r cyhoedd yn croesi neu ar hyd cae neu ardal arall rydych chi'n mynd i'w thrin, rhaid i chi beidio â rhoi neb mewn perygl wrth i chi wasgaru'r plaladdwr. Ystyriwch ddefnyddio hysbysiadau i ddweud wrth bobl bod plaladdwyr yn cael eu gwasgaru a dweud wrthyn nhw, eu plant a'u hanifeiliaid anwes gadw draw o'r ardal sydd wedi'i chwistrellu. Efallai y byddwch chi am ddweud wrthyn nhw pa blaladdwr rydych chi'n ei ddefnyddio a beth yw ei ddiben heb ddefnyddio iaith dechnegol na fyddan nhw'n ei deall o bosib. Gallwch roi hysbysiadau o'r fath ar y tir, ond rhaid i bawb allu eu gweld o'r lle y mae ganddynt hawl i fynd iddo.
- Pan fyddwch chi'n defnyddio plaladdwyr mewn ardaloedd y mae gan bobl hawl i fynd iddynt dros ardal eang, megis rhos neu goedwigoedd dylech roi rhybudd priodol wrth y prif bwyntiau mynediad i'r ardal. Efallai y gall y pwyntiau mynediad hyn fod lle mae'r cyhoedd yn gadael ffordd wedi'i thario neu faes parcio a dylai fod gryn bellter o'r safle lle rydych chi'n mynd i wasgaru. Efallai y byddwch am awgrymu llwybr amgen yn yr hysbysiad.
- Ystyriwch unrhyw beryglon eraill, megis i blant ac anifeiliaid sy'n crwydro i ardaloedd newydd eu trin. Mae labeli rhai plaladdwyr yn dweud wrthych chi am gadw pobl heb eu hamddiffyn a da byw draw o'r ardal wedi'i thrin am gyfnod penodol. Peidiwch â defnyddio'r plaladdwyr hyn os na allwch chi gyfyngu mynediad i'r safle tan bod yr ardal yn ddiogel.
- Cofiwch bob amser i dynnu'r hysbysiadau rhybuddio ymaith pan na fydd eu hangen mwyach.

Os byddwch chi'n penderfynu bod angen i chi wasgaru plaladdwr yn uniongyrchol ar ardal sydd â mynediad i'r cyhoedd neu hawl dramwy gyhoeddus (er enghraifft, i reoli chwyn ar balmant, neu chwistrellu rhedyn ar rostir) dylech ddilyn cyfarwyddiadau'r plaladdwr yn fanwl gywir neu gyngor manwl cynghorwr wedi'i hyfforddi'n briodol (gyda chymhwyster BASIS er enghraifft) i osgoi rhoi pobl mewn perygl. Dylech wneud yn siŵr eich bod yn deall unrhyw amodau manwl ynglŷn â mynediad i'r cyhoedd. Cofiwch nad oes gan dirfeddianwyr neu berchnogion yr hawl i gau neu ddargyfeirio hawl dramwy gyhoeddus er mwyn gwasgaru plaladdwyr.

Adran 3

Os ydych chi'n defnyddio plaladdwr ar hawl dramwy gyhoeddus, rhaid i chi wneud yn siŵr:

- nad ydych chi'n defnyddio un sy'n ei gwneud yn angenrheidiol i chi gadw pobl ac anifeiliaid draw o'r ardal am **unrhyw** gyfnod o amser;
- Gall amodau cymeradwyo rhai plaladdwyr gynnwys cyfarwyddiadau manwl ar gyfer hawliau tramwy cyhoeddus. Rhaid dilyn y rhain.
- nad yw'n rhoi pobl sy'n defnyddio'r hawl dramwy mewn perygl. Cofiwch y gall pobl neu anifeiliaid fod mewn perygl hyd nes i'r chwistrelliad sychu. Gwnewch yn siŵr eich bod yn osgoi peryglon o'r fath.
- Os ydych chi o'r farn y dylech chi roi hysbysiad ar yr hawl dramwy gyhoeddus ei hun, dylech gytuno ar y geiriad gyda'r awdurdod priffyrdd (yr awdurdod lleol fel arfer sef awdurdod sirol neu unedol) gan ei bod yn drosedd dangos hysbysiad sy'n awgrymu na all pobl ddefnyddio'r hawl dramwy gyhoeddus.
- Yn y dyfodol pan fydd adran 135A o Ddeddf Priffyrdd 1980 (a wnaed yn bosib trwy CROW) yn dod i rym, efallai y bydd hawl gennych i gau neu ddargyfeirio hawl dramwy gyhoeddus ar gyfer rhai mathau o 'waith peryglus'. Ni wnaed penderfyniad hyd yma. Gall Llywodraeth Cynulliad Cymru a Defra ddweud wrthych am y gyfraith yn y maes hwn. Mae eu manylion cyswllt uchod.

Os oes angen i chi ddefnyddio plaladdwr ar ardaloedd lle mae gan bobl fynediad ond nad yw'n hawl dramwy gyhoeddus, dylech wneud yn siŵr beth yw amodau'r mynediad i'r cyhoedd ac a allwch chi reoli mynediad pobl i'r ardal neu'r llwybr.

- Os nad yw'r trefniadau mynediad yn caniatáu i chi ddargyfeirio neu atal pobl rhag defnyddio'r ardal sy'n cael ei thrin, dylech ddilyn y pwyntiau yn y paragraff hwn ar gyfer hwalliau tramwy cyhoeddus.
- Os gallwch chi gau ardal neu lwybr am gyfnod yna gallwch chi ystyried hyn pan fyddwch yn gwneud eich asesiad risg i leihau'r perygl i bobl.

Bydd angen i chi gymryd gofal arbennig wrth wasgaru plaladdwyr ar unrhyw dir sydd â hawliau CroW ar gyfer mynediad i'r cyhoedd (er enghraifft, gwlad agored lle gall pobl gerdded heb orfod cadw at y llwybrau troed neu hawliau tramwy eraill). Efallai y bydd angen i chi roi'r gorau i weithio pan fydd pobl yn defnyddio tir cyfagos.

I gael gwybod mwy ffoniwch Gyngor Cefn Gwlad Cymru ar 08451 306 229 yng Nghymru neu ganolfan gyswllt mynediad agored ar 0845 100 3298 yn Lloegr. Dylech gysylltu â'r Parc Cenedlaethol perthnasol os yw eich tir mewn ardal Parc Cenedlaethol.

Dylech ddilyn y canllawiau yn yr adran hon ar ddiogelwch pobl ac anifeiliaid pan fyddwch chi'n trin hawliau tramwy cyhoeddus â phlaladdwyr, gan gynnwys er mwyn rheoli chwyn mewn ardaloedd amwynderau. Dylech siarad â'r awdurdod lleol (sef awdurdod sirol neu unedol) neu berchennog y tir y mae hawl dramwy gyhoeddus yn ei groesi ac os oes angen, gael eu caniatâd cyn cyflawni unrhyw waith gyda phlaladdwyr. Efallai y bydd angen i chi feddwl pa mor ddiogel a chyfreithiol yw gwasgaru plaladdwr gydag offer ar gerbyd neu sy'n cael ei dynnu gan gerbyd ar hawl dramwy gyhoeddus.

3.7.5 Wrth bwy ddylwn i ddweud am achos sy'n ymwneud â phlaladdwyr?

Dylech hysbysu unrhyw achos yn ymwneud â phobl a phlaladdwyr i'r swyddfa HSE agosaf (bydd y cyfeiriad a'r rhif ffôn yn y Llyfr Ffôn dan *Health and Safety Executive*). Rhif Llinell Wybodaeth yr HSE yw 0845 345 0055 (dylen nhw allu rhoi rhif eich swyddfa leol i chi). Mewn argyfwng, y tu allan i oriau swyddfa, ffoniwch 0151 922 9235. Gallwch gael rhagor o fanylion gan Wasanaethau Gwybodaeth yr HSE (gweler Atodiad D).

Mae angen adrodd am rai digwyddiadau dan Reoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau a Digwyddiadau Peryglus (RIDDOR) 1995. Gallwch gael canllaw i'r rheoliadau hyn gan yr HSE. Os nad ydych yn siŵr a oes angen adrodd am ddigwyddiad penodol, ffoniwch yr HSE.

Mae gwybodaeth am swyddogaeth y Panel Arfarnu Digwyddiadau Plaladdwyr ar wefan yr HSE yn www.hse.gov.uk neu ar gael o'r cyfeiriad a nodir yn Atodiad D.

3.7.6 Gwybodaeth bellach

Mae mwy o wybodaeth am hawliau tramwy cyhoeddus yng nghanllaw'r Gymdeithas Mannau Agored a Chymdeithas y Cerddwyr, *Rights of Way, a guide to law and practice* (£20). Gwefan Cymdeithas y Cerddwyr yw www.ramblers.org.uk neu gallwch gysylltu â nhw yn y cyfeiriad yn Atodiad D.

Gallwch edrych hefyd ar wefan y Gymdeithas Mannau Agored ar www.oss.org.uk neu gallwch gysylltu â nhw yn y cyfeiriad yn Atodiad D.

Gallwch edrych ar wefan Swyddogion Hawliau Tramwy Cyhoeddus yn www.iprow.co.uk neu gysylltu â nhw yn y cyfeiriad a nodir yn Atodiad D.

3.8 Diogelu bywyd gwyllt a'r amgylchedd

Mae llyfryn y Fforwm Plaladdwyr *Pesticide use – the environmental issues* yn rhoi gwybodaeth gefndir am y prif faterion amgylcheddol sy'n gysylltiedig â defnyddio plaladdwyr. Gweler gwefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).

3.8.1 Asesu effeithiau negyddol posib

Pan fyddwch chi'n bwriadu defnyddio plaladdwr dylech asesu'r effeithiau posib ar yr amgylchedd i nodi pa ragofalon y dylech eu cymryd i ddiogelu bywyd gwyllt a'r amgylchedd.

Gallwch seilio'ch asid risg amgylcheddol ar y wybodaeth sydd ar label y cynnyrch.

Mae rhagor o wybodaeth, ar ffurf taflen wybodaeth am yr amgylchedd (EIS), ar gael ar gyfer rhai cynhyrchion.

Adran 3

Gallwch lawrlwytho'r holl daflenni gwybodaeth am yr amgylchedd sydd ar gael o wefan y Fenter Wirfoddol (www.voluntaryinitiative.org.uk).

Bydd llunio cynllun i ddiogelu cnydau, fel archwiliad LEAF (dull o adolygu a gwella eich arferion ffermio, i'ch helpu i fabwysiadu dulliau rheoli fferm integredig, gwella effeithlonrwydd a lleihau costau o bosib) neu gynllun rheoli diogelwch cnydau (CPMP) yn eich helpu i sicrhau eich bod yn mabwysiadu dull pwrpasol o leihau effaith defnyddio plaladdwyr ar amgylchedd eich fferm neu eich daliad. Mae manylion ar wefan y Fenter Wirfoddol (www.voluntaryinitiative.org.uk).

3.8.2 Sut i ddiogelu bywyd gwyllt a phlanhigion

Cofiwch pa mor bwysig yw cynefinoedd bywyd gwyllt a phlanhigion gwyllt wrth gynllunio ar gyfer defnyddio plaladdwyr, yn enwedig mewn ardaloedd sensitif fel:

- gwrychoedd;
- ffosydd, pyllau ac ati;
- gwlyptiroedd ac ymylon dŵr;
- tir pori a glaswelltir garw sy'n llawn planhigion a chreaduriaid gwahanol;
- coetiroedd prysgwydd.

Fel rheol, nid yw'r ardaloedd hyn yn cynnwys llawer o blâu neu glefydau. Dylech osgoi eu halogi gyda phlaladdwyr, naill ai'n uniongyrchol neu o ddrifft, i ddiogelu pryfed llesol neu ddiniwed a bywyd gwyllt arall. Yn yr un modd, gallai halogi gan chwynladdwyr ladd ystod eang o blanhigion gwyllt ac annog sefydlu rhywogaethau o chwyn ymosodol. Mae'n bwysig eich bod chi'n cydnabod y nodweddion sensitif hyn yn yr ardal i'w thrin, yn asesu'r peryglon iddyn nhw ac yn eu diogelu'n briodol, o bosib trwy adael clustogfeydd heb eu trin.

Yn ôl y gyfraith, ni ddylech ladd na niweidio unrhyw anifail gwyllt neu rywogaeth o blanhigion a nodwyd o dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 neu sy'n ymddangos ar y rhestr Ewropeaidd o rywogaethau a warchodir (fel ystlumod). Efallai y bydd angen i chi gael trwydded gan Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (Defra) yn Lloegr neu Adran Amaethyddiaeth Cynulliad Cenedlaethol Cymru (AACCC) yng Nghymru os ydych am wasgaru plaladdwr mewn lleoliad a allai effeithio ar unrhyw un o'r rhywogaethau hyn. Mae rhagor o wybodaeth ar wefan Defra (www.defra.gov.uk/wildlife-countryside).

Os nad ydych chi'n gyfarwydd â chynllun yr ardal rydych am ei thrin, neu leoliad nodweddion sensitif, pentiroedd cadwraeth a chlustogfeydd (efallai na fyddwch yn gwybod os ydych yn contractwr), gallech niweidio'r ardaloedd hyn yn ddamweiniol. Yn y sefyllfa hon, mae'n bwysig bod perchennog neu ddefnyddiwr y tir yn eich cyfarwyddo'n llawn cyn i chi ddefnyddio plaladdwr.

O dan delerau Cynllun Taliad Sengl y Polisi Amaethyddol Cyffredin (PAC), mae'n rhaid gadael parth diogelu o ddau fetr o gwmpas gwrychoedd, ffosydd a chysiau dŵr ym mhob cae sydd dros ddau hectar. Fodd bynnag, efallai y bydd angen i chi adael clustogfa fwy wrth ddefnyddio rhai plaladdwyr (bydd hyn yn cael ei nodi ar label y cynnyrch er mwyn diogelu planhigion a chreaduriaid nad ydych chi'n eu trin, yn cynnwys pysgod a dŵr).

O ran cnydau maes, efallai y gallech sefydlu ymyl glaswelltir parhaol i atal chwyn rhag symud i'r cnwd, gan ddarparu cynefin hefyd ar gyfer bywyd gwyllt (yn cynnwys pryfed llesol) a diogelu gwrychoedd a chysiau dŵr.

Mewn rhai sefyllfaoedd byddwch yn gallu sefydlu 'pentir cadwraeth' ar y chwe metr pellaf fel rheol, i alluogi glaswelltir a phlanhigion llydanddail dyfu ac annog pryfed sy'n byw arnyn nhw. Mae'r pryfed hyn yn fwyd i fywyd gwyllt ac adar ar dir y fferm. Os oes pentalarau cadwraeth i'w cael, dylech ddilyn yr egwyddorion rheoli y cytunwyd arnyn nhw i osgoi unrhyw berygl i blanhigion ac anifeiliaid eraill. Bydd labeli rhai plaladdwyr yn nodi cyfyngiadau penodol sy'n rhaid i chi eu dilyn.

Dylech gymryd gofal arbennig wrth ddefnyddio plaladdwyr ar, neu'n agos i, unrhyw dir sy'n dod dan gytundeb amaeth-amgylcheddol.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am ddiogelu ymylon caeau a phentiroedd cadwraeth gan Ymddiriedolaeth Anifeiliaid Hela (FWAG), Linking Environment and Farming (LEAF) a'r Gymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar (RSPB).

3.8.3 Ardaloedd dynodedig arbennig

Mae gan rai ardaloedd statws arbennig dan y gyfraith, er enghraifft:

- gwarchodfa natur leol (GNL);
- gwarchodfa natur forol (GNF);
- gwarchodfa natur genedlaethol (NNR);
- safleoedd o ddiddordeb gwyddonol arbennig (SoDdGA);
- ardaloedd cadwraeth arbennig (ACA);
- ardaloedd gwarchodaeth arbennig (AGA).

Mae rhai o'r safleoedd hyn (AGA a ACA) yn cael eu cydnabod fel cynefinoedd Ewropeaidd pwysig ('safleoedd Natura 2000') a rhai'n cael eu cydnabod fel gwlyptiroedd o bwysigrwydd rhyngwladol ('safleoedd Ramsar'). Mae'n rhaid diogelu'r holl safleoedd hyn rhag unrhyw effeithiau niweidiol posib o ddefnyddio plaladdwyr ynddyn nhw neu wrth eu hymyl.

Adran 3

Os nad ydych yn siŵr pa fesurau y dylech eu cymryd i ddiogelu SoDdGA, ACA, AGA a safleoedd Ramsar, holwch yr asiantaeth warchod natur briodol (English Nature ar gyfer safleoedd yn Lloegr a Chyngor Cefn Gwlad Cymru ar gyfer safleoedd yng Nghymru) cyn defnyddio plaladdwyr. Mewn rhai sefyllfaoedd, gall fod yn anghyfreithlon defnyddio plaladdwyr heb ganiatâd yr asiantaeth berthnasol. Os ydych chi'n bwriadu defnyddio plaladdwyr o awyren ger yr ardaloedd hyn, mae'n rhaid i chi ddilyn rheolau penodol (gweler Atodiad I).

Fel rheol, perchennog neu ddefnyddiwr yr ardal drin sy'n gyfrifol am hysbysu'r asiantaeth warchod natur briodol a chael unrhyw ganiatâd sydd ei angen cyn defnyddio plaladdwyr. Fodd bynnag, os yw'r driniaeth yn cael ei chyflawni gan berson neu gwmni sy'n gwasgaru plaladdwyr fel gwasanaeth masnachol, dylai'r sawl sy'n defnyddio'r plaladdwr:

- drafod a oes angen ystyriaeth arbennig ar yr ardal neu'r cyffiniau gyda'r perchennog neu'r defnyddiwr;
- gofyn a roddwyd y rhybudd angenrheidiol ac a dderbyniwyd y caniatâd angenrheidiol.

Mae cofnodion triniaeth manwl yn bwysig iawn pan ddefnyddir plaladdwr ar y safleoedd hyn neu'n agos atyn nhw.

3.8.4 Sut i ddiogelu mamaliaid ac adar gwyllt

Mae mamaliaid ac adar gwyllt, yn cynnwys anifeiliaid anwes, yn arbennig o agored i niwed o hadau wedi'u trin ac o blaladdwyr sydd ar ffurf gronynnau, pelenni neu wenwyn. Gofalwch ddilyn yr holl ragofalon a chyngor ar labeli cynnyrch i ddiogelu mamaliaid ac adar. Mewn rhai sefyllfaoedd, bydd angen i chi gymryd gofal arbennig, er enghraifft gallai llygod y dŵr gael eu gwenwyno gan gyfryngau rheoli anifeiliaid asgwrn cefn.

Mae'n rhaid i chi sicrhau bod yr holl hadau sydd wedi'u trin yn cael eu gorchuddio'n briodol â phridd, ac nad oes gronynnau a phelenni'n cael eu gadael ar wyneb y pridd. Ni ddylech adael unrhyw ronynnau, pelenni neu hadau wedi'u trin o gwmpas. Wrth wneud treialon gyda phlaladdwyr, gofalwch eich bod yn diogelu'r abwyd i atal gwenwyno rhywogaethau nad ydych yn eu targedu.

3.8.5 Sut i ddiogelu gwenyn

Bydd Cymdeithas Cadwyr Gwenyn Prydain (BBKA) yn gallu rhoi manylion i chi am swyddogion cyswllt chwistrellu yn Lloegr (ewch i'w gwefan yn www.bbka.org.uk). Ar gyfer ardaloedd yng Nghymru, dylech ffonio Cymdeithas Cadwyr Gwenyn Cymru (WBA) ar 01974 298336.

Bydd cynhyrchion a allai niweidio gwenyn yn cael eu labelu fel rhai 'niweidiol' (*harmful*), 'peryglus' (*dangerous*), 'peryglus iawn' (*extremely dangerous*) neu o 'risg uchel' (*high risk*) i wenyn.

Dylech hysbysu'r cadwyr gwenyn a nodwyd yn eich asesiad o risg amgylcheddol, neu swyddog cyswllt chwistrellu lleol y cadwyr gwenyn, 48 awr cyn i chi ddefnyddio plaladdwr ar adegau o'r flwyddyn pan fydd gwenyn mewn perygl neu pan fyddwch yn defnyddio plaladdwr sy'n niweidio gwenyn yn benodol. Bydd hyn yn galluogi cadwyr gwenyn i gymryd y rhagofalon angenrheidiol. Dylech hysbysu cadwyr gwenyn am unrhyw newidiadau i'ch cynlluniau hefyd.

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

Ar ôl i chi ddewis y plaladdwr mwyaf priodol dylech ystyried y mesurau ar gyfer diogelu gwenyn a nodwyd yn nhabl 3 isod.

Tabl 3: Mesurau i ddiogelu gwenyn

Dylech	Peidiwch â
wirio am wenyn sy'n ymweld â phlanhigion a chofiwch fod y melwlith a gynhyrchir gan affidau yn atyniadol i wenyn	chwistrellu os nad oes raid
dilyn cyfarwyddiadau diogelu amgylcheddol y label yn ofalus a'r canllawiau yn y cod hwn	defnyddio plaladdwyr sydd wedi'u labelu fel rhai 'niweidiol' (<i>harmful</i>), 'peryglus' (<i>dangerous</i>), 'peryglus iawn' (<i>extremely dangerous</i>) neu o 'risg uchel' (<i>high risk</i>) i wenyn os yw cynydau neu chwyn wedi blodeuo'n llawn neu'n rhannol, oni bai fod label y cynnyrch yn caniatáu hyn
chwistrellu fin nos pan fo gwenyn wedi rhoi'r gorau i hedfan, er mwyn i'r plaladdwr gael sawl awr i sychu cyn i'r gwenyn ddechrau hedfan eto, (ond cofiwch fod cacwn yn chwilio am fwyd yn hwyrach yn y nos na gwenyn mêl)	gadael i blaladdwr ddrifftio i gychod gwenyn neu wrychoedd neu gaeau lle mae gwenyn, yn cynnwys cacwn, yn chwilio am fwyd
dewis diwrnod oer a niwlog, neu chwistrellu peth cyntaf yn y bore (os oes rhaid i chi wneud yn ystod y dydd)	

Adran 3

3.8.6 Rhywogaethau llesol eraill

Mae angen i'ch asesiad o'r risgiau amgylcheddol ystyried effaith plaladdwyr ar bryfed llesol eraill (fel buwch goch gota ac adain siderog) a rhywogaethau eraill yn gyffredinol. Gall label y cynnyrch ddatgan na ddylech ddefnyddio plaladdwr ar ymyl yr ardal drin. Gall y label hefyd nodi neu argymhell cyfyngiadau chwistrellu eraill i ddiogelu'r rhywogaethau hyn (fel chwistrellu cyn dyddiad penodol).

3.8.7 Da byw

Bydd label y cynnyrch yn nodi a oes angen cadw anifeiliaid o'r ardal drin am gyfnod penodol. Gofalwch eich bod yn dilyn y cyfarwyddyd hwn.

Gall rhai mathau o chwyn gwenwynig, fel llysiau'r gingroen, fod yn fwy atyniadol i anifeiliaid pori ar ôl iddyn nhw gael eu trin gyda chwynladdwyr. Mae'n arfer da cadw da byw (yn cynnwys ceffylau) o ardaloedd trin nes bod y chwyn wedi marw ac wedi diflannu'n llwyr waeth a yw label y chwynladdwr yn dweud bod rhaid cadw da byw oddi ar dir am gyfnod penodol ai peidio.

3.8.8 Pysgod a bywyd dŵr arall

Gall pysgod a bywyd dŵr arall (planhigion a chreaduriaid sy'n byw mewn dŵr) fod mewn perygl o ddod i gysylltiad â phlaladdwyr.

Rhaid i chi adael clustogfa heb ei thrin rhwng yr ardal drin a phen uchaf y lan ar gwrs dŵr neu ffos sych gyfagos i leihau'r swm o blaladdwr sy'n cyrraedd y cwrs dŵr.

Dan rai amgylchiadau, gallwch leihau maint clustogfa i ddiogelu bywyd dŵr os yw asesiad risg amgylcheddol ar gyfer plaladdwyr (LERAP) yn cyfiawnhau hyn. Gall cymeradwyaeth barhaus rhai cynhyrchion ddibynnu ar eich cydymffurfiaeth lawn â'r cynlluniau LERAP.

Nid yw rhai sefyllfaoedd mewn lleoliadau amwynder a choedwigaeth yn dod dan gwmpas cynlluniau LERAP.

Bydd label y cynnyrch yn datgan a oes angen clustogfa ar y plaladdwr i ddiogelu bywyd dŵr ac a ellir lleihau'r glustogfa ar ôl LERAP.

Cynllunio a pharatoi

Gallwch gael canllawiau manwl ar sut i gyflawni a chofnodi LERAP wrth ddefnyddio plaladdwyr yn llyfrynnau Defra *Local environmental risk assessment for pesticides: horizontal boom sprayers* a *Local environmental risk assessment for pesticides: broadcast air-assisted sprayers*. Gallwch lawrlwytho'r llyfrynnau hyn o wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk/farmers/leraps.htm) sydd hefyd yn cynnwys rhestr o offer chwistrellu drifft isel achrededig a chynhyrchion plaladdwyr cymwys dan gynlluniau LERAP. Gallwch gael copi di-dâl o'r llyfrynnau hyn gan:

Defra publications
Admail 6000
Llundain
SW1A 2XX
Ffôn: 08459 556000

Pan fyddwch chi'n defnyddio offer chwistrellu drifft isel achrededig (chwistrellau a systemau chwistrellu cyflawn) dan y cynlluniau LERAP, mae'n rhaid i chi ddefnyddio'r offer yn union fel yr eglurwyd ar wefan y PSD.

Yn ôl y gyfraith mae'n rhaid i chi gofnodi'r rhesymau am benderfyniadau LERAP, hyd yn oed os ydych wedi dewis peidio â lleihau'r glustogfa a nodir ar label y cynnyrch i adlewyrchu'r amodau lleol.

Mae'n rhaid i chi gadw'r holl gofnodion am dair blynedd o ddyddiad defnyddio'r cynnyrch.

Nid yw'r cynlluniau LERAP ar gyfer diogelu cyrsiau dŵr a ffosydd sych yn berthnasol i gyliau ymyl y ffordd, draeniau Ffrengig, pantiau neu strwythurau tebyg sy'n bresennol mewn mannau amwynder a diwydiannol. Yn y sefyllfaoedd hyn, dylech gymryd yr holl ragofalon angenrheidiol i osgoi halogi dŵr wyneb a dŵr daear a dilyn y canllawiau ar gyfer defnyddio plaladdwyr ar wynebau caled.

Yn yr un modd, nid yw cynlluniau LERAP yn berthnasol mewn sefyllfaoedd lle mae ffosydd dros dro nad ydyn nhw'n rhedeg i gysiau dŵr yn cael eu creu, fel mewn rhai gweithrediadau coedwigaeth.

3.8.9 Cynllun ymchwilio i achosion bywyd gwyllt (WIIS)

Mae achosion sy'n ymwneud â phlaladdwyr yn cael eu rhoi mewn un o dri grŵp:

- Defnydd cymeradwy: lle defnyddiwyd y cynnyrch yn unol â'r gyfraith;
- Cam-drin: ceisio gwenwyno anifeiliaid yn fwriadol gyda phlaladdwyr na chymeradwywyd at y diben hwnnw;
- Camddefnydd: peidio â dilyn yr arferion cywir, boed yn ddiofal neu'n ddamweiniol.

Adran 3

Yn achlysurol iawn, gall defnyddio plaladdwr cymeradwy'n gywir arwain at wenwyno anifeiliaid, adar neu fywyd gwyllt arall yn ddamweiniol. Fodd bynnag, mae'r rhan fwyaf o achosion o wenwyno gan blaladdwyr yn ganlyniad i gamddefnyddio neu gam-drin y cynnyrch yn fwriadol gyda'r bwriad o ladd anifail neu aderyn. Mae hyn yn digwydd mewn trefi yn ogystal ag yng nghefn gwlad. Mae gwenwyno yn y fath fodd yn anghyfreithlon a gall arwain at gamau cyfreithiol.

Os dewch o hyd i anifeiliaid gwyllt, adar, da byw, anifeiliaid domestig, gwenyn mêl neu bryfed llesol y credwch eu bod wedi'u heffeithio gan blaladdwyr, neu blaladdwyr neu abwyd wedi gollwng, ffoniwch yr WIIS ar 0800 321 600. Am achosion sy'n ymwneud â physgod, ffoniwch Asiantaeth yr Amgylchedd ar 0800 807060. Lle bo'n briodol, bydd swyddog yn ymchwilio i'r sefyllfa i weld ai'r plaladdwr neu gemegyn arall sy'n gyfrifol a gellir cymryd camau gweithredu priodol wedi hynny.

Dylech osgoi cysylltiad â charcasau anifeiliaid marw, abwyd, plaladdwyr neu gynhwysyddion sydd wedi gollwng a pheidiwch byth â cheisio clirio brochfa moch daear neu wâl llwynog a allai fod wedi'u gwenwyno â nwy.

3.8.10 Atal plaladdwyr rhag halogi dŵr wyneb a dŵr daear

Gall symiau bach iawn o grynodiad plaladdwr effeithio'n sylweddol ar ddŵr. Os oes 1 gram o gynhwysyn actif yn gollwng - a allai fod yn weddill ar sêl ffoil unigol o gynhwysydd - bydd angen ei deneuo gyda 10 miliwn litr o ddŵr i fodloni'r terfyn uchaf Ewropeaidd ar gyfer plaladdwr mewn dŵr yfed. Dyma faint o ddŵr sydd ei angen i lenwi nant 1 metr o led a 0.3 metr o ddyfnder am 35 cilometr (22 milltir).

Gall plaladdwyr halogi dŵr yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol. Gall hyn effeithio'n ddifrifol ar yr amgylchedd. Mae ychydig o blaladdwyr wedi'u cymeradwyo'n benodol ar gyfer eu defnyddio mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr, a dim ond y cynhyrchion hyn y dylid eu defnyddio.

Wrth ddefnyddio plaladdwyr ger cyrsiau dŵr dylech:

- gymryd rhagofalon priodol i leihau drifft chwistrellu;
- dilyn unrhyw amodau clustogfa a LERAP ar gyfer diogelu pysgod a bywyd dyfrol arall;
- lle bo'n briodol (wrth ddefnyddio plaladdwr mewn cwrs dŵr neu ar lannau cwrs dŵr), chwistrellu i fyny'r afon.

Gall plaladdwyr halogi cyrsiau dŵr hefyd a chyrraedd systemau draenio caeau trwy'r pridd. Dylech gymryd gofal i osgoi gwasgaru plaladdwyr pan fo'r risg o hyn yn uchel. Cytunwyd ar gynlluniau i leihau'r broblem hon gyda gweithgynhyrchwyr plaladdwyr a defnyddwyr plaladdwyr penodol.

Cynllunio a pharatoi

Gallwch gael rhagor o wybodaeth ar wefan y Gymdeithas Gwarchod Cnydau (www.cropprotection.org.uk) a gwefan y Fenter Wirfoddol (www.voluntaryinitiative.org.uk).

Gall plaladdwyr halogi dŵr daear (mae'r gyfraith yn disgrifio dŵr daear fel 'unrhyw ddŵr sydd o dan wyneb y tir ac sydd mewn cysylltiad uniongyrchol â'r tir neu'r pridd'). Mae defnyddio plaladdwr cymeradwy'n gywir yn gallu achosi risg i ddŵr daear mewn rhai achosion. Er enghraifft, os yw lefel trwythiad yn agos i'r wyneb, neu fod yna bridd tenau, pridd tywodlyd iawn neu greigwely calchfaen wedi cracio, gall plaladdwyr symud yn gynt drwy'r tir a mynd i mewn i ddŵr daear.

Gall y math hwn o halogiad fod yn destun pryder arbennig pan fo dŵr daear yn bwydo cyflenwad dŵr yfed.

- Yn gyffredinol, ni ddylech ddefnyddio plaladdwyr sy'n para'n hir a phlaladdwyr sy'n gallu ymledu o fewn unrhyw ardal a ddynodwyd fel 'parth diogelu ffynhonnell' (SPZ) I neu o fewn 50 metr i darddell, ffynnon neu dwll turio.
- Mewn ardaloedd SPZ I, dylech ystyried yn ofalus a ddylid defnyddio plaladdwr o gwbl, yn enwedig ar wynebau sy'n sychu'n gyflym fel graean, lloriau caled ac ardaloedd tebyg.
- Dylech hefyd gymryd gofal arbennig i ddiogelu dŵr daear wrth ddefnyddio plaladdwyr mewn ardaloedd sydd bellach i ffwrdd o darddellau, ffynhonnau a thyllau turio ond sydd o fewn eu 'dalgylchoedd' (mae'r rhain yn ardaloedd dynodedig SPZ II a SPZ III).
- Os oes cyflenwad dŵr cyhoeddus gerllaw, efallai y bydd angen i chi gyfyngu'r defnydd o blaladdwr dros ardal fwy.

Gallwch gael manylion am barthau diogelu ffynhonnell ar wefan Asiantaeth yr Amgylchedd (www.environment-agency.gov.uk). Am gyngor pellach cysylltwch â swyddfa leol yr Asiantaeth.

Dylech fod yn ofalus wrth ddiogelu dŵr wyneb a dŵr daear pan fyddwch chi'n:

- paratoi plaladdwr;
- cludo plaladdwr i'r ardal drin;
- glanhau offer a gwaredu gwastraff a chynhwysyddion plaladdwyr.

Pa fath bynnag o blaladdwr rydych chi'n ei ddefnyddio, boed yn chwistrelliad, yn ronynnau, pelenni, llwch neu'n fath arall, dylech gymysgu, llenwi neu lwytho'r plaladdwr yn bell i ffwrdd o gyrsgiau dŵr, ffosydd a draeniau.

- Ar ffermydd a daliadau dylech gael ardal benodol ar gyfer llenwi chwistrellau. Fodd bynnag, wrth ddefnyddio mathau eraill o blaladdwyr (fel gronynnau neu belenni), fel rheol mae angen llwytho'r offer gwasgaru yn y cae perthnasol.
- Yn yr un modd, mewn llawer o fannau amwynder ac ardaloedd coedwigaeth, ble mae gwaith yn cael ei gyflawni mewn sawl lleoliad gwahanol, bydd angen i chi gymysgu a llwytho plaladdwyr yn y lleoliad defnyddio.

Adran 3

Pan fyddwch chi'n gallu defnyddio ardal gymysgu a llwytho bwrpasol, dylid ei chynllunio i atal llygru dŵr wyneb a dŵr daear. Dylai:

- fod mewn lleoliad nad yw'n cael ei effeithio gan lifogydd neu drawshalogiad (gan symudiadau cerbydau, er enghraifft);
- bod ag wyneb anhydraidd (un nad yw'n gadael i hylif fynd trwyddo), dan do yn ddelfrydol, y gellir glanhau plaladdwyr sy'n gollwng arno;
- casglu a gwaredu'r holl ddraeniad a dŵr ffo ar fiowely wedi'i leinio (gweler geirfa 1 yn Atodiad C), fel y disgrifir yn nhabl 4 isod;
- casglu a gwaredu'r holl ddraeniad a dŵr ffo mewn ardal o bridd neu laswelltir neu fiowely heb ei leinio, fel y disgrifir yn nhabl 4 isod; neu
- gael contractwr gwaredu gwastraff trwyddedig i gasglu a gwaredu'r holl ddraeniad a dŵr ffo.

Tabl 4: Dewisiadau ar gyfer delio â draeniad a dŵr ffo o ardaloedd cymysgu a llwytho pwrpasol

Gallwch:	Os ydych chi:
waredu draeniad a dŵr ffo o'r ardal gymysgu a llwytho i fiowely wedi'i leinio (naill ai'n uniongyrchol trwy ddefnyddio biowely gyrru drosodd neu fiowely anuniongyrchol sy'n cael ei fwydo gan ddraeniad o wyneb caled)	• (neu weithredwr y biowely wedi'i leinio) yn meddu ar drwydded rheoli gwastraff priodol (neu'ch bod wedi'ch cofrestru fel eithriad) dan y Rheoliadau Trwyddedu Rheoli Gwastraff (gweler Atodiad A); ac yn • casglu all-lif y dŵr o waelod y biowely wedi'i leinio a'i ailddefnyddio fel dŵr dyfrhau neu ar gyfer paratoi toddiannau chwistrellu.
gwaredu draeniad a dŵr ffo o'r ardal gymysgu a llwytho i bridd, glaswelltir neu fiowely heb ei leinio (plaladdwyr amaethyddol yn unig)	• wedi'ch awdurdodi dan y Rheoliadau Dŵr Daear (gweler Atodiad A) a gyhoeddwyd gan Asiantaeth yr Amgylchedd; ac • nad ydych chi'n defnyddio un safle yn y ffordd hon yn amlach nag unwaith y flwyddyn yn unol â'r Rheoliadau Tirlenwi (gweler Atodiad A).
casglu draeniad a dŵr ffo o'r ardal gymysgu a llwytho	• yn cael contractwr gwaredu gwastraff trwyddedig i'w waredu.

Os ydych chi angen cymysgu a llwytho'r plaladdwr yn yr ardal drin, byddwch angen sicrhau bod y safle rydych chi wedi'i ddewis yn addas a'ch bod yn gwybod am unrhyw beryglon sy'n gysylltiedig â thrafod plaladdwyr ar wynebau anwastad.

Ym mhob sefyllfa, dylech gymryd gofal i atal colli plaladdwr wrth lenwi offer trwy:

- sicrhau eich bod yn cynnal a chadw'r offer yn dda ac nad yw'n gollwng neu'n diferu; a
- dilyn y canllawiau manwl ar lenwi a roddir yn nhabl 5 adran 4.5.

Cynllunio a pharatoi

Os ydych chi'n colli unrhyw blaladdwr neu hydoddiant chwistrellu, gofalwch eich bod yn ei gyfyngu i gadw unrhyw halogiad mor isel â phosib.

- Peidiwch â gadael i blaladdwyr fynd i unrhyw ddraen, cae neu iard, ffos neu gwrs dŵr arall mewn cae neu iard.
- Peidiwch â defnyddio pibell ddŵr i gael gwared ar blaladdwr sydd wedi gollwng.
- Defnyddiwch ddeunydd amsugno anadweithiol (un nad yw'n adweithio'n gemegol, fel gwasarn cath neu dywod sych) i'w amsugno. Dylech waredu'r deunydd yn ddiogel a chyfreithlon.

Mae gwahanol fathau a meintiau o hambyrddau diferu cludadwy ar gael. Mae'r rhain wedi'u cynllunio i ddal plaladdwyr sy'n gollwng wrth gymysgu a llwytho ac i sicrhau bod unrhyw beth sy'n gollwng yn mynd yn ôl i'r offer. Bydd defnyddio hambwrdd diferu yn eich helpu i atal halogiad eich ardal lenwi bwrpasol neu, os oes angen llenwi'r offer yn yr ardal drin, atal halogi'r amgylchedd.

Gallwch gael mwy o ganllawiau ar atal llygredd dŵr o lyfryn Defra *Keeping pesticides out of water*, ar wefan y Fenter Wirfoddol (www.voluntaryinitiative.org.uk).

Pan fyddwch chi'n gyrru neu'n cludo offer i'r ardal drin ac oddi yno, gofalwch nad yw wedi gorlenwi nac yn gollwng neu ddiferu. Peidiwch â chroesi rhyd o gwbl ac, os gallwch fynd ar hyd llwybr gwahanol, mae'n well osgoi croesi cyrsiau dŵr o gwbl, yn cynnwys mynd dros bontydd.

I ddiogelu dŵr daear, ni ddylech waredu gwastraff plaladdwr ar dir yng Nghymru a Lloegr heb ganiatâd (dan y Rheoliadau Dŵr Daear) gan Asiantaeth yr Amgylchedd. Fodd bynnag, nid oes angen caniatâd dŵr daear os ydych chi'n defnyddio plaladdwr yn unol â chymeradwyaeth y cynnyrch.

Lle bo'n bosib, dylech ddadlygru y tu mewn a thu allan i offer, yn yr ardal drin ac osgoi defnyddio un ardal lanhau bwrpasol. Fodd bynnag, wrth ddefnyddio eich golchiadau neu blaladdwr na ddefnyddiwyd yn yr ardal drin, mae'n rhaid i chi sicrhau nad ydych yn mynd dros y gyfradd ddefnyddio uchaf ar gyfer y plaladdwr. Yn gyffredinol, mae fflysio offer chwistrellu sawl gwaith â chyflenwad bach o ddŵr yr un mor effeithiol â defnyddio cyflenwad mawr o ddŵr i'w rinsio unwaith, ac yn creu llai o ddŵr rinsio. Os oes dyfais golchi tanc cyfaint isel ar yr orffer chwistrellu, dilynwch y cyfarwyddiadau a argymhellwyd.

Gallwch hefyd olchi chwistrellwyr yn llwyr a gwaredu'r hydoddiant chwistrellu sydd dros ben trwy ddefnyddio biowely wedi'i leinio.

Gallwch gael y cyngor diweddaraf ar fiowelyau a chyfyngiadau ar eu defnyddio gan Asiantaeth yr Amgylchedd.

Dan rai amgylchiadau, gallwch olchi chwistrellwyr neu waredu'r hydoddiant chwistrellu sydd dros ben ar bridd neu laswelltir, neu ddraenio wynebau caled a ddefnyddir i'r diben hwn i bridd neu laswelltir (os ydych wedi cael caniatâd ar gyfer hyn dan y Rheoliadau Dŵr Daear ac nad ydych yn gwneud hyn mewn un safle yn amlach nag unwaith y flwyddyn).

Adran 3

Dylech storio chwistrellwyr ac offer glanhau arall dan do i osgoi halogi dŵr glaw ffo, a allai halogi dŵr daear a dŵr wyneb. Am yr un rhesymau, dylech storio cynhwysyddion plaladdwyr gwag, a'u rinsio lle bo'n briodol, dan do mewn ardal ddiogel.

Wrth ail-stocio coedwigoedd a choetiroedd neu gyflawni gweithgareddau tebyg sy'n cynnwys deunydd gwasgaru wedi'i drin, cadwch blanhigion sydd wedi'u trin â phlaladdwyr i ffwrdd o ffosydd a dŵr wyneb arall. Dylai rheolwyr sicrhau bod planwyr yn gwybod am hyn ac nad ydyn nhw'n ceisio 'bywiogi' deunydd wedi'i drin fel hyn.

3.8.11 Rheoli chwyn mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr

Gallwch gael canllawiau pellach ar ddefnyddio plaladdwr mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr yn llyfryn Defra *Guidelines for the use of herbicides on weeds in or near watercourses and lakes* ac yn llyfr Asiantaeth yr Amgylchedd *Use of herbicides in or near water* a nodiadau cyfarwyddyd cysylltiedig.

Efallai y bydd yna adegau pan fyddwch angen defnyddio plaladdwr i reoli chwyn mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr. Mae planhigion dyfrol ac ymyl y lan yn rhan bwysig o'r ecosystem, felly dylech ystyried dulliau rheoli eraill cyn penderfynu defnyddio plaladdwr. Os ydych chi'n penderfynu defnyddio plaladdwr mewn unrhyw ddŵr neu wrth ymyl unrhyw ddŵr, nid afonydd a nentydd yn unig, dylech ddefnyddio plaladdwr a gymeradwywyd yn benodol i'w ddefnyddio mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr. Bydd hyn yn cael ei nodi ar label y cynnyrch. Cyn i chi ddefnyddio unrhyw gynnyrch a gymeradwywyd i'w ddefnyddio mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr dylech gysylltu ag Asiantaeth yr Amgylchedd. Efallai y bydd angen i chi hysbysu tynwyr dŵr hefyd.

Fel egwyddor gyffredinol, wrth chwistrellu ar neu yn ymyl cwrs dŵr gyda llif sylweddol dylech chwistrellu yn erbyn cyfeiriad y prif lif dŵr (hynny yw, chwistrellu 'i fyny'r afon' bob tro). Bydd hyn yn lleihau'r crynodiad uchaf o blaladdwr a allai fod yn bresennol ar unrhyw adeg mewn unrhyw fan penodol yn y cwrs dŵr ac felly'n lleihau'r risg i fywyd dyfrol.

3.8.12 Defnyddio awyren i wasgaru plaladdwyr

Dim ond rhai plaladdwyr sydd wedi'u cymeradwyo ar gyfer eu defnyddio o'r awyr. Mae Atodiad I yn nodi'r rhwymedigaethau cyfreithiol penodol sy'n rhaid i chi eu bodloni cyn, yn ystod ac ar ôl defnyddio plaladdwr o'r awyr, yn ogystal â manylion y broses ymgynghori sydd ei hangen i gadw'r risg i'r amgylchedd mor isel â phosib. Gallwch gael nodiadau cyfarwyddyd ar chwistrellu plaladdwyr o awyren gan Asiantaeth yr Amgylchedd.

3.8.13 Chwyn ymledol

Dylech ymgynghori â sefydliadau fel y Cornwall Knotweed Forum (gweler y wefan yn www.ex.ac.uk/knotweed), y Ganolfan ar gyfer Rheoli Planhigion Dyfrol (CAPM) (gweler y wefan yn www.rothamsted.bbsrc.ac.uk/pie/JonathanGrp/JonathanIndex.html), Asiantaeth yr Amgylchedd neu eich cyngor lleol i sicrhau eich bod yn defnyddio dulliau rheoli priodol.

Gall chwyn ymledol ac anfrodorol (chwyn nad ydyn nhw'n naturiol i'r ardal), ormesu rhywogaethau brodorol ac achosi problemau mawr. Cyn i chi geisio rheoli chwyn fel Clymog Japan neu blanhigion dŵr fel *Crassula helmsii* (a elwir yn gorchwyn Seland Newydd neu Friweg y Gors Awstralia), holwch i weld a oes unrhyw raglenni cenedlaethol ar gael i fynd i'r afael â'r broblem.

Wrth gynllunio i reoli chwyn ymledol sefydledig, dylech ystyried hefyd yr angen i atal problemau pellach (fel erydu pridd) a allai ddigwydd ar ôl rheoli'r chwyn. Gallwch gael canllawiau cyffredinol ar y materion sy'n gysylltiedig â rheoli chwyn ymledol gan sefydliadau fel English Nature, Cyngor Cefn Gwlad Cymru ac Asiantaeth yr Amgylchedd.

Adran 4

Gweithio gyda phlaladdwyr

4.1 Mae rhan hon y cod yn rhoi canllawiau ar:

- sut i drafod, cludo a pharatoi plaladdwyr ar gyfer eu defnyddio;
- sut i'w defnyddio'n ddiogel;
- pa gamau i'w cymryd ar ôl eu defnyddio.

4.2 Paratoi i ddefnyddio plaladdwyr

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

Gweithio gyda phlaladdwyr

4.2.1 Gwiriadau i'w cyflawni

Mae'n bwysig cyflawni cyfres o wiriadau cyn defnyddio unrhyw blaladdwr a'u gwneud yn rheolaidd yn ystod y tymor trin, fel y bo'n briodol. Gofalwch eich bod wedi cymryd y camau gweithredu canlynol.

✓	Derbyn hyfforddiant addas ac, os oes angen, wedi ennill tystysgrif cymhwysedd i ddefnyddio'r plaladdwr yn y ffordd a fwriadwyd.
✓	Darllen a deall label y cynnyrch ac unrhyw wybodaeth ychwanegol sy'n ymwneud â defnydd oddi ar y label.
✓	Gwneud asesiad COSHH addas a digonol, ei gofnodi a gwirio ei fod yn dal yn ddilys.
✓	Rhoi mesurau i reoli cysylltiad â phlaladdwyr ar waith, a chadw'r mesurau'n gyfredol. Sicrhau bod PPE addas ar gael.
✓	Gwneud asesiad risg amgylcheddol priodol a sicrhau eich bod yn gallu cadw at fesurau i ddiogelu bywyd gwyllt a'r amgylchedd, fel unrhyw glustogfeydd neu gyfyngiadau defnyddio eraill, i ddiogelu: • bywyd dyfrol (yn cynnwys unrhyw amodau LERAP); • gwenyn a phryfed a chreaduriaid eraill; a • dŵr wyneb a dŵr daear.
✓	Ystyried yr angen i osgoi halogi storfeydd bwyd anifeiliaid neu ardaloedd a ddefnyddir gan dda byw.
✓	Cymryd mesurau i fodloni unrhyw amodau ar y label i gadw da byw neu bobl allan o ardaloedd trin am gyfnod penodol.
✓	Cael cyngor a, phan fo angen, caniatâd gan yr asiantaethau priodol, cyn defnyddio unrhyw blaladdwr mewn ardaloedd o statws amgylcheddol arbennig mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr, o awyren a, lle bo angen, ar hawliau tramwy cyhoeddus.
✓	• Rhoi rhybudd digonol i ddeiliaid eiddo cyfagos ac aelodau'r cyhoedd. • Arddangos arwyddion rhybuddio. • Dilyn y cyfrifoldebau penodol ar gyfer rhoi rhybudd wrth chwistrellu o'r awyr a chwistrellu asid sylffwrig. • Rhoi rhybudd digonol i gadwyr gwenyn.
✓	Gwirio offer ar gyfer defnyddio plaladdwr i sicrhau ei fod mewn cyflwr da ac yn gweithio'n iawn.
✓	Rhoi gweithdrefnau argyfwng ar waith a sicrhau bod gan weithredwyr: • offer argyfwng priodol fel cit i ddelio â phlaladdwr sy'n gollwng ac offer dadhalogi'r croen a'r llygaid; • manylion argyfwng ar gyfer y cynhyrchion a ddefnyddir; a • rhestr o fanylion cysylltu mewn argyfwng ag asiantaethau'r amgylchedd a gwasanaethau meddygol.
✓	Sicrhau bod modd cludo'r plaladdwr yn ddiogel a chyfreithlon i'r ardal drin.
✓	Cael digon o'r plaladdwr cywir i gwblhau'r gwaith, a gwirio'r gwaith o gyfrif y swm o blaladdwr sydd ei angen ar gyfer pob tanc, llwyth neu dro, gan ddarparu ardal heb ei thrin neu ardal gyda llai o ddos ar gyfer gwaredu golchion chwistrellydd.
✓	Gwneud trefniadau priodol ar gyfer glanhau offer a gwaredu unrhyw blaladdwr gwastraff a deunydd pacio plaladdwr (fel cynhwysyddion, deunydd cau a sêl ffoil) yn ddiogel a chyfreithlon.

Adran 4

4.2.2 Arferion peryglus

Mae'r gweithgareddau canlynol yn beryglus wrth ddefnyddio plaladdwyr. Dylai cyflogwyr eu gwahardd, ac ni ddylai neb sy'n defnyddio plaladdwyr eu harfer.

- Sugno neu chwythu (gyda'ch ceg) unrhyw chwistrell, cysylltiad pibell neu ddyfais sy'n rhan o'r offer gwasgaru plaladdwr.
- Parhau i weithio ar ôl cael eich halogi. (Dylech dynnu'r dillad halogedig yn syth, golchi'r croen a effeithiwyd a gwisgo dillad glân cyn dechrau eto.)

Dylech sicrhau nad ydych chi'n bwyta, yfed, ysmygu na mynd i'r toiled pan fyddwch yn gweithio gyda phlaladdwyr. Dylech gyflawni'r gweithgareddau hyn y tu allan i'r ardal drin, ar ôl i chi dynnu eich PPE ac ymolchi eich dwylo a'ch wyneb.

4.3 Trafod cynhwysyddion plaladdwyr

Darllenwch label y cynnyrch cyn agor unrhyw gynhwysydd. Gofalwch eich bod chi'n dilyn y rhagofalon ar label y cynnyrch ac yn dilyn yr holl gyfarwyddiadau ar y label neu yn yr hysbysiadau cymeradwyo perthnasol wrth wneud y gwaith.

Hyd yn oed pan na fydd label y cynnyrch yn dweud wrthyh chi am wisgo PPE, mae'n arfer da gwisgo PPE sylfaenol (fel oferôl, menyg ac esgidiau amddiffyn addas) bob amser wrth drafod plaladdwyr neu eu cynhwysyddion.

Dylid trafod pob plaladdwr mewn ardal sydd wedi'i hawyru'n dda fel na fydd anwedd yn crynhoi. Dylech osgoi gwreichion a fflamau agored gan fod rhai plaladdwyr yn gallu achosi tân. Bydd y cynhyrchion yn cael eu labelu gyda'r symbol perygl priodol a'r cymal risg.

Os ydych chi'n trafod cynhyrchion fflamadwy dylech ddarllen a deall llyfryn Canllawiau HS (G) 51 yr HSE *The storage of flammable liquids in containers*.

Os oes difrod yn digwydd i gynhwysyddion plaladdwyr, bydd angen i chi gymryd rhagofalon ychwanegol.

- Gwisgo'r PPE a nodwyd ar label y cynnyrch neu, os na allwch ddarllen y rhan hon o'r label, y PPE penodol a nodwyd yn Atodiad G ac a nodwyd ar yr MSDS.
- Atal y plaladdwr sydd wedi gollwng rhag ymledu yn syth a gwaredu unrhyw ddeunydd halogedig yn ddiogel a chyfreithlon.

Os na allwch chi ddefnyddio'r cynnwys yn ddiogel yn syth, dylech roi'r cynhwysydd sydd wedi'i ddifrodi gyda'r cynnwys mewn cynhwysydd addas arall neu drosglwyddo'r cynnwys i gynhwysydd sydd heb ei ddifrodi a oedd yn dal yr un cynnyrch. Pa bynnag ddull rydych chi'n ei ddewis, mae'n rhaid labelu'r cynhwysydd yn glir gydag enw'r plaladdwr, y wybodaeth am beryglon posib a'r rhagofalon i'w cymryd. Lle bo'n bosib, defnyddiwch labeli gwreiddiol. Dylai eich cyflenwr allu eich helpu gyda hyn neu efallai y gallwch gael label o wefan y gweithgynhyrchwr.

Peidiwch â defnyddio cynhwysydd bwyd a diod gwag i ddal plaladdwr.

Byddwch yn ofalus wrth symud cynhwysyddion plaladdwyr i mewn ac allan o'r storfa a pheidiwch byth â gadael cynhwysyddion plaladdwyr heb eu goruchwyllo oni bai eu bod mewn storfa ddiogel.

4.4 Cludo plaladdwyr

Gallwch gael canllawiau cyffredinol ar sut i fodloni'r rhwymedigaethau cyfreithiol ar gyfer cludo nwyddau peryglus yn *Working with ADR, an introduction to the carriage of dangerous goods by road*, sydd ar gael gan yr Adran Drafnidiaeth (gallwch ei lawrlwytho o wefan yr Adran (www.dft.gov.uk/stellent/groups/dft_freight/documents/page/dft_freight_029426)).

Ceir crynodeb o'r rhwymedigaethau a'r argymhellion ar gyfer cludo plaladdwyr yn ddiogel a chyfreithlon yn *The carriage of agrochemicals by road: guidance for the agrochemicals industry* a gyhoeddir gan BASIS (Registration) Cyf.

4.4.1 Y gyfraith

Mae'r adran hon yn rhoi canllawiau ar sut i gludo plaladdwyr yn ddiogel a chydymffurfio â'r deddfau sy'n ymwneud â chludo nwyddau peryglus (gweler Atodiad A). Mae'r rhan fwyaf o'r amodau cyfreithiol yn berthnasol i rai symiau yn unig sy'n dibynnu ar sut mae'r nwyddau'n cael eu cludo (er enghraifft, mewn pecynnau, tanciau neu mewn swmp) yn ogystal â'u categori cludo a allai fod wedi'i nodi yn Rheoliadau Cludo Nwyddau Peryglus a Defnyddio Cyfarpar Gwasgedd Cludadwy 2004 (gweler Atodiad A). Nid oes rhaid i blaladdwyr amaethyddol (gweler Atodiad C) na chynhyrchion diogelu planhigion (ond nid asid sylffwrig) fodloni rhai o'r amodau cyfreithiol hyn cyn belled â'u bod:

- wedi'u cymeradwyo dan Reoliadau Rheoli Plaladdwyr 1986 (fel y'u diwygiwyd) neu dan Reoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion 2005;
- yn cael eu cludo mewn neu ar gerbyd amaethyddol (gweler Atodiad C) neu unrhyw drelar cysylltiedig;
- wedi'u teneuo yn barod i'w defnyddio, neu eu cyflenwi ar ffurf parod i'w ddefnyddio; ac
- yn cael eu cludo o un rhan o dir amaethyddol i ran arall o fewn radiws o 50 cilometr.

Er y bydd cludo plaladdwr (yn enwedig ar ffermydd a daliadau) fel rheol yn bodloni'r amodau hyn, efallai na fydd defnyddwyr sy'n casglu plaladdwyr oddi wrth eu cyflenwyr neu sy'n cludo plaladdwyr o'u storfa i leoliadau eraill (fel contractwyr, yn enwedig mewn mannau amwynder a choedwigaeth) yn gwneud hynny (yn dibynnu ar y math o gerbyd a ddefnyddir a'r swm o blaladdwr sy'n cael ei gludo).

Hyd yn oed os yw'r eithriadau uchod yn berthnasol, efallai y bydd yn rhaid i chi fodloni amodau eraill sy'n berthnasol i gludo nwyddau peryglus, fel addasrwydd cerbydau a chynhwysyddion ar gyfer rhai nwyddau peryglus. Dylech wirio'r deddfau a'r canllawiau perthnasol yn ofalus.

4.4.2 Rhagofalon cyffredinol wrth gludo plaladdwyr

Trwy ddilyn y canllawiau hyn, gallwch gadw'r perygl o golli plaladdwyr neu ddigwyddiadau tebyg mor brin â phosib ac, os yw'r digwyddiadau hyn yn codi, bydd hi'n haws i'r gwasanaethau brys, ac asiantaethau eraill, ddelio gyda nhw.

Adran 4

Bydd angen i yrrwyr tractorau, cerbydau sy'n tynnu trelars ac offer diogelu cnydau wirio bod pinnau cyplysu a dyfeisiau cau eraill yn ddiogel cyn symud i ffwrdd. Bydd angen i unrhyw un sy'n cludo plaladdwyr wybod y gweithdrefnau i'w dilyn mewn argyfwng.

Os yw plaladdwr yn gollwng a bod yna bosibilrwydd o risg i bobl eraill, anifeiliaid neu'r amgylchedd, ewch ati'n syth i gyfyngu'r effeithiau (er enghraifft, i atal y plaladdwr rhag ymledu). Dylech rybuddio eraill a allai gael eu heffeithio neu sydd â buddiant (er enghraifft, Asiantaeth yr Amgylchedd).

Er mwyn osgoi'r perygl o lygru dŵr gan blaladdwyr, dylech osgoi mynd trwy ddŵr o gwbl. Lle bo'n bosib, dylech osgoi croesi cyrsiau dŵr. Os na allwch osgoi gwneud hynny, defnyddiwch bont neu dwnnel.

Yn achos tân, ffoniwch y frigâd dân, yr heddlu ac Asiantaeth yr Amgylchedd. Dylech roi'r wybodaeth berthnasol am y math a'r swm o blaladdwr dan sylw iddyn nhw.

Gofynnwch i weithgynhyrchwr y plaladdwr neu'r awdurdod tân am gyngor ar ddiffoddyddion tân addas. Gallai unrhyw ddŵr ffo o ddiffodd tân gynnwys lefelau uchel o blaladdwyr a bod mor beryglus a llygredig â phlaladdwr yn gollwng.

Os yw plaladdwr yn cael ei gludo yn ei offer gwasgaru, gofalwch nad yw'r offer yn gollwng neu'n diferu. Mae gofyn cynnal a chadw pibellau, chwistrellau a ffitiadau eraill yn unol â chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwr. Dylech sicrhau bod falfiau sy'n rheoli llif y plaladdwr i'r offer chwistrellu ar gau wrth gludo er mwyn lleihau'r risg o blaladdwr yn gollwng a diferu. Gofalwch fod pob gorchudd ar offer wedi cau'n dynn ar ôl llenwi tanciau neu hopranau.

Cymerwch ofal i beidio â gorlenwi offer gan y gallai hyn achosi i'r cynnwys ollwng wrth gludo, yn enwedig dros dir garw. Gallai hyn halogi pobl a'r amgylchedd.

Dylai plaladdwyr sydd angen eu troi'n barhaus gael eu hychwanegu i'r tanc chwistrellu mewn ardal addas yn agos i'r safle trin. Bydd hyn yn golygu y gellir diffodd pwmp y chwistrellydd a'r system ailgylchredeg wrth gludo'r plaladdwr.

Ni ddylech gludo plaladdwyr gyda phlant, anifeiliaid, cynnyrch fferm na bwyd anifeiliaid. Dylech wahanu llwythau cymysg wrth eu cludo.

4.4.3 Cludo plaladdwyr mewn cerbyd

Wrth gludo cynhwysyddion plaladdwyr ac offer mewn cerbydau, dylid cael rhwystr gwrth-gemegol a gwrth-anwedd i'w cadw ar wahân i'r gyrrwr ac unrhyw deithwyr. Dylid cludo offer llaw yn wag lle bo'n bosib i osgoi'r risg o blaladdwr yn gollwng.

I atal difrod i gynhwysyddion, peidiwch â'u cludo mewn cabiau tractor, bocsys tŵls neu mewn ffyrdd eraill a allai eu gwasgu neu greu twll ynddyn nhw.

Mae yna gistiau gwrth-ddiferu diogel ar gael i gludo plaladdwyr a dylech ddefnyddio un os ydych chi'n cludo swm bach o blaladdwyr yn eich cerbyd.

4.4.4 Llwytho a dadlwytho plaladdwyr

Cymerwch ofal i atal difrod i gynhwysyddion plaladdwyr ac offer cysylltiedig wrth lwytho neu ddadlwytho trelars neu gerbydau. Yn arbennig, gwiriwch:

- a yw'r cynhwysyddion wedi'u pentyrru yn unol ag argymhellion y gweithgynhyrchwr;
- a oes angen gosod byrddau ochr ar y trelar;
- a yw'r cynhwysyddion yn gallu symud o gwmpas (os felly, dylech ystyried sut i'w rhwystro neu eu rhoi mewn unrhyw gyfleusterau storio sy'n gysylltiedig â'r cerbyd);
- bod y deunydd pacio a'r label yn cael eu hamddiffyn rhag y tywydd (er enghraifft, os ydyn nhw wedi'u gwneud o gardfwrdd neu bapur);
- a oes angen peiriannau ar gyfer trafod unrhyw gynhwysydd a pha rai a argymhellir (efallai y bydd label y cynnyrch yn eich cyngori i ddefnyddio peiriannau ar gyfer cynhwysyddion sy'n dal dros 20 litr neu'n pwyso dros 25 cilogram).

4.4.5 Gweithredu pellach

Ar ôl eu defnyddio, glanhawch yr offer a fu'n symud neu'n cludo plaladdwyr (yn cynnwys cerbydau a halogwyd), a gwaredu'r golchion mewn dull diogel a chyfreithlon.

4.5 Llenwi offer

4.5.1 Ble ddylwn i lenwi'r offer sy'n gwasgaru plaladdwr?

Dylech gymysgu, llenwi neu lwytho'r plaladdwr ymhell o gyrsiau dŵr, ffosydd a draeniau. Ar ffermydd a daliadau, dylech gael ardal benodol ar gyfer llenwi chwistrellau, ond wrth ddefnyddio mathau eraill o blaladdwyr (fel gronynnau neu belenni), fel rheol mae angen llwytho'r offer gwasgaru yn y cae. Yn yr un modd, mewn llawer o fannau amwynder ac ardaloedd coedwigaeth, ble mae gwaith yn cael ei gyflawni mewn sawl lleoliad gwahanol, bydd angen i chi gymysgu a llwytho plaladdwyr yn y lleoliad defnyddio. Dylech sicrhau eich bod yn dilyn canllawiau'r cod hwn wrth gymysgu, llenwi neu lwytho plaladdwr i atal llygru dŵr wyneb a dŵr daear.

Adran 4

4.5.2 Pa ragofalon ddylwn i eu cymryd wrth lenwi offer?

Dylech ddilyn y cyfarwyddiadau ar label y cynnyrch wrth gymysgu a llwytho plaladdwr i mewn i offer. Dylech hefyd gymryd y rhagofalon a nodir yn nhabl 5 isod.

Tabl 5: Camau i'w dilyn wrth lenwi offer

Dylech:	Peidiwch â:
ddefnyddio hambwrdd diferu i ddal unrhyw blaladdwr sy'n gollwng a gofalu ei fod yn dychwelyd i'r offer	defnyddio unrhyw ardal lenwi lle mae'r wyneb yn anodd i'w lanhau neu lle na fyddwch yn sylwi ar fân-ddiferion
defnyddio'r torrwr ffoil sy'n dod gyda'r cynhwysydd (neu declyn addas a ddefnyddir at y diben hwn yn unig) i dynnu'r ail sêl ar gynhwysyddion	defnyddio eich bysedd i dorri'r sêl ar gynhwysydd
dilyn y cyfarwyddiadau ar label y cynnyrch wrth agor cynhwysyddion a gynlluniwyd i'w defnyddio gyda system gludo gaeedig (gweler yr eirfa ar dudalen X)	ceisio tynnu falfiau a ffitiadau eraill ar gynhwysyddion y gellir eu dychwelyd er mwyn tynnu'r cynnyrch sydd ar ôl (mae'r cynhwysyddion hyn wedi'u cynllunio a'u llenwi mewn modd sy'n caniatáu hyn) (Mae tynnu sêl sy'n ymddangos ei bod wedi'i hagar yn beryglus a gall olygu mwy o gostau.)
ail-selio cynhwysyddion a ddefnyddiwyd yn rhannol	agor mwy nag un cynhwysydd ar y tro
sicrhau na all plaladdwyr lifo'n ôl neu gael eu tynnu'n ôl i unrhyw gyflenwad dŵr	gwneud cysylltiad uniongyrchol rhwng unrhyw gyflenwad dŵr a thanc chwistrellu
defnyddio tancer neu system ganolradd i atal plaladdwyr rhag cael eu tynnu'n ôl	cymryd dŵr yn syth o nant, cyflenwad dŵr arall neu danc chwistrellu
talw sylw arbennig i lefel cynnwys y tanc wrth lenwi (gallech ddefnyddio larwm lefel llenwi, mesurydd llif neu falf diffodd awtomatig)	gadael y chwistrellwr heb oruchwyliaeth tra bod y tanc yn llenwi neu adael i'r tanc orlenwi neu gael ei orlenwi
cymryd gofal wrth lenwi offer sydd ag agoriad llenwi cul (fel rhai pecynnau cefn gyda gynau sbot a phicelli CDA). Defnyddiwch dwmffat addas a llenwi'n araf	halogi y tu allan i offer llaw neu chwistrellwyr cefn wrth lenwi, gan y bydd hyn yn arwain at eich halogi chi
defnyddio cynhwysydd plaladdwr o faint cywir i leihau'r angen i fesur neu bwyso plaladdwyr sy'n cael eu cludo rhwng cynhwysyddion, offer mesur ac offer oni bai fod yn rhaid i chi ddefnyddio plaladdwyr mewn deunydd pacio sy'n toddi mewn dŵr lle bo'n briodol	ceisio agor bagiau sy'n toddi mewn dŵr
mesur plaladdwyr yn gywir gan ddefnyddio offer addas a ddefnyddir at y diben hwn yn unig, ei rinsio'n syth ac ychwanegu golchion i'r chwistrellwr. Defnyddiwch gloriant at y gwaith hwn yn unig os oes angen pwyso plaladdwyr	defnyddio offer mesur a dosbarthu (er enghraifft, jygiau, bwcedi a phympiau drwm) a ddefnyddir ar gyfer cynhyrchion heblaw plaladdwyr
trosglwyddo plaladdwyr o gynhwysyddion dychweladwy bach (SVR) a chynhwysyddion swmp canolradd (IBC) yn syth i'r offer gan ddefnyddio system fesur a chludo gaeedig gydnaws neu'n syth i ddyfais gludo fewnol cynhwysydd y plaladdwr	ceisio defnyddio offer cludo anghydawns, defnyddio disgrychiant (llifo allan heb bwmpio) i drosglwyddo o IBC neu gludo plaladdwr o gynhwysydd swmp i gynhwysyddion llai

Gweithio gyda phlaladdwyr

Tabl 5: Camau i'w dilyn wrth lenwi offer (*parhad*)

Dylech:	Peidiwch â:
sicrhau eich bod yn sefyll yn gadarn os oes rhaid i chi dywallt yn syth i danc, a hynny ar y llawr neu ar lwyfan ar yr uchder cywir yn ddelfrydol	codi cynhwysyddion uwchben eich ysgwyddau
defnyddio peiriannau i drafod cynhwysyddion os yw label y cynnyrch yn cynghori hyn	ceisio ysgwyd cynhwysyddion mawr cyn eu defnyddio (bydd y label yn rhoi canllawiau ar sut i gymysgu neu ail-ddosbarthu'r cynnyrch cyn ei ddefnyddio)
defnyddio dyfeisiau llenwi fel powlenni mewnsugno lefel isel neu hopranau cymysgu ar wahân	dringo chwistrellwr sydd â chynhwysydd agored
defnyddio dyfais rinsio fecanyddol i rinsio cynhwysyddion (a deunydd cau a sêl ffoil halogedig) os gallwch chi, neu eu rinsio â llaw deirgwaith (llenwi 10% i 20% o'r cynhwysydd gyda dŵr rinsio bob tro)	ceisio rinsio deunydd pacio na ellir ei ddychwelyd na'i olchi, cynhwysyddion dychweladwy na fwriadwyd i'w rinsio na deunydd pacio a oedd yn dal powdwr gwenwyno
tywallt yn araf, gydag agoriad y cynhwysydd wedi'i leoli fel bod modd i aer gael mynediad wrth i chi dywallt (byddwch yn ofalus iawn gyda chynhwysyddion gwddf cul)	achosi i'r deunydd orlifo
rhoi'r sêl ffoil wedi'i rinsio ym mhob cynhwysydd sydd wedi'i rinsio a'i ddraenio neu ddefnyddio un cynhwysydd i gasglu'r holl seliau ffoil i'w rinsio a'u draenio	gollwng neu daflu seliau ffoil ar y llawr
rhoi capiau yn ôl ar gynhwysyddion ar ôl eu rinsio a'u draenio a'u storio ar i fyny mewn carton allanol	gadael cynhwysyddion gwag wyneb i waered i ddraenio ar y llawr
osgoi creu ewyn trwy ddefnyddio dulliau mewnsugno, troi neu ailddosbarthu priodol, a chywiro unrhyw ollyngiadau yn y system sugno. Defnyddiwch ddeunydd atal ewyn os oes angen	achosi ewyn trwy sugno aer i'r system fewnsugno, ysgwyd neu droi'r cynnyrch yn ormodol, neu ychwanegu cynhyrchion sy'n debygol o greu ewyn yn rhy gynnar wrth lenwi'r chwistrellwr
sicrhau bod falfiau wedi'u hail-osod yn gywir ar ôl defnyddio powlen fewnsugno neu ddyfais lenwi arall	gadael cynnwys y tanc i lifo allan trwy'r bowlen fewnsugno neu ddyfais lenwi arall os yw'r pwmp wedi'i ddiffodd
dilyn y weithdrefn gywir os ydych chi'n cymysgu dau blaladdwr neu fwy. Ychwanegwch nhw at y dŵr ar wahân (ac eithrio lle nad yw hyn yn bosib ar gyfer rhai cynhyrchion 'pecyn deublyg') ac yn y drefn a argymhellwyd	cymysgu dau neu fwy o grynodiadau cyn neu ar yr un pryd ag y byddwch yn eu llwytho i'r tanc
dilyn y cyfarwyddiadau ar labeli'r holl gynhyrchion perthnasol, a defnyddio'r holl wybodaeth a ddarparwyd gan y cyflenwr os ydych chi'n defnyddio plaladdwyr gyda chemegau eraill	rhag-gymysgu crynodiad plaladdwr gyda chyfrwng helpu, cludydd, marciwr neu unrhyw ddeunydd arall os na chaniateir hyn dan amodau defnyddio cymeradwy'r plaladdwr ac oni bai bod asesiad COSHH priodol wedi'i gyflawni
mesur powdwr a gronynnau mân mewn lle cysgodol	gadael i ronynnau mân chwythu i ffwrdd

Adran 4

Tabl 5: Camau i'w dilyn wrth lenwi offer (*parhad*)

Dylech:	Peidiwch â:
sicrhau bod y sawl sy'n defnyddio'r plaladdwr wedi darllen a deall label y cynnyrch (a bod ganddyn nhw gopi ohono'n ddefnyddol) os oes rhywun gwahanol yn ei gymysgu a'i llwytho	paratoi hydoddiant chwistrellu mewn swmp ar gyfer mwy nag un defnyddiwr oni bai ei fod yn cael ei ddefnyddio gydag offer nad oes angen ei addasu i ddiwallu anghenion defnyddwyr unigol (fel poteli trin bonion a gynau sbot) ac nad oes angen ei droi neu ei ysgwyd yn barhaus
gael cit gollyngiadau wrth law bob amser, gwybod sut i'w ddefnyddio a pha gamau eraill i'w cymryd os oes plaladdwr yn gollwng	ceisio golchi unrhyw ollyngiad gyda phibell ddŵr

Wrth gymysgu a llwytho plaladdwr, mae'n anghyfreithlon (ac fe allai fod yn beryglus) gwneud y canlynol:

- cymysgu dau neu fwy o blaladdwyr sy'n gyfansoddion anticolinesteras (dangosir hyn ar labeli'r cynnyrch) oni bai fod cymysgedd o'r fath yn cael ei ganiatáu gan yr amodau defnyddio cymeradwy (fel y'u nodir ar label y cynnyrch) ar gyfer o leiaf un o'r plaladdwyr; neu
- ddefnyddio plaladdwyr gyda chyfrwng helpu (sylwedd sy'n gwneud y plaladdwr yn fwy effeithiol) oni bai fod y cyfrwng helpu i'w weld ar y rhestr a awdurdodwyd (gallwch gael manylion oddi ar wefan y PSD yn www.pesticides.gov.uk), a bod defnyddio'r plaladdwr gyda'r cyfrwng helpu yn cyd-fynd â'r amodau defnyddio cymeradwy ar gyfer y plaladdwr ac ar gyfer defnydd awdurdodedig y cyfrwng helpu gyda'r plaladdwr hwnnw.

Os ydych chi'n gwasgaru plaladdwr fel rhan o gymysgedd tanc, gwiriwch y canlynol:

- Bod y cynhyrchion yn gydnaws â'i gilydd (gweler y wybodaeth ar label y cynnyrch ac, os oes angen, ceir canllawiau pellach gan eich cynghorydd, cyflenwr neu weithgynhyrchwr y cynnyrch);
- Bod y swm cywir o ddŵr ac ansawdd y chwsitrell yn cydymffurfio â'r argymhellion ar gyfer pob cynnyrch, a bod yr holl amodau defnyddio eraill ar gyfer y cynhyrchion unigol (fel amserau defnyddio) yn cael eu bodloni;
- Bod eich dulliau diogelu (rheolyddion peirianyddol a PPE) yn adlewyrchu'r rhwymedigaethau uchaf a nodwyd ar label y cynnyrch a, lle bo'n briodol, unrhyw anghenion ychwanegol sy'n codi o'ch asesiad COSHH;

- Bod eich mesurau i ddiogelu bywyd gwyllt a'r amgylchedd (fel clustogfeydd) yn adlewyrchu'r rhwymedigaethau uchaf a nodwyd ar label y cynnyrch a, lle bo'n briodol, unrhyw anghenion ychwanegol sy'n codi o'ch asesiad risg amgylcheddol;
- Eich bod chi'n ychwanegu'r cynhyrchion fesul un i'r hydoddiant chwistrellu yn y drefn a argymhellir ar label y cynnyrch ac ystyried unrhyw gyfarwyddiadau cymysgu penodol (fel y swm o ddŵr yn y tanc pan ychwanegir pob cynnyrch a faint o droi neu ysgwyd sydd ei angen);
- Eich bod yn gwylio am unrhyw risg ychwanegol o ewynnu neu rwystro chwistrellau a hidlyddion.

Os nad yw cynnyrch yn rhoi canllawiau ar drefn briodol ychwanegu'r cynhyrchion i'r hydoddiant chwistrellu wrth gymysgu yn y tanc, dylech ychwanegu gwahanol fathau o gynnyrch (fel y nodir ar y labeli) yn y drefn ganlynol.

- Ychwanegwch fagiau sy'n toddi mewn dŵr yn gyntaf; yna
- gronynnau sy'n gwasgaru mewn dŵr (neu ronynnau hydawdd); yna
- powdrau gwlychadwy (neu bowdrau hydawdd); yna
- crynodiadau daliant; yna
- crynodiadau emwlsio (neu olew mewn emylsiynau dŵr); ac yn olaf
- cyfryngau helpu.

4.6 Dulliau defnyddio plaladdwyr

4.6.1 Dewis dull

Rhaid ichi ddefnyddio plaladdwyr yn unol ag amodau cymeradwyo'r cynnyrch fel y nodwyd ar y label. Ar gyfer defnydd cymeradwy na nodwyd ar y label, mae'n rhaid i chi hefyd ddilyn yr amodau sy'n cael eu rhoi ar yr hysbysiad cymeradwyo perthnasol. Oni bai fod y dogfennau hyn yn gosod rhwymedigaeth gyfreithiol arnoch i ddefnyddio neu beidio â defnyddio math penodol o offer gwasgaru, cewch wasgaru'r cynnyrch drwy ddefnyddio dulliau heblaw'r rhai sydd wedi'u hargymhell ar yr amod:

- bod yr offer rydych chi wedi'i ddewis yn addas at y defnydd arfaethedig o wasgaru'r plaladdwr;
- bod yr asesiad COSHH, lle bo'n briodol, wedi dangos nad yw'r dull a ddewiswyd gennych yn achosi risg uwch i iechyd neu ddiogelwch o gymharu â'r dull arferol;
- eich bod wedi asesu effeithiau amgylcheddol defnyddio'r plaladdwr drwy'r dull a ddewiswyd gennych a bod eich asesiad yn dangos nad oes mwy o risg i fywyd gwyllt neu'r amgylchedd; a
- bod y mesurau rheoli angenrheidiol wedi'u cymryd i leihau'r peryglon i bobl, bywyd gwyllt a'r amgylchedd, cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol.

Mae geirfa o'r termau mwyaf cyffredin sy'n cael eu defnyddio i enwi offer a dulliau gwasgaru ar gael yn Atodiad C. Cofiwch, o dan amgylchiadau penodol byddwch angen tystysgrif gymhwysedd sy'n berthnasol i'r dull gwasgaru rydych chi'n mynd i'w ddefnyddio, oni bai eich bod yn gweithio yn uniongyrchol o dan oruchwyliaeth person sy'n meddu ar y dystysgrif berthnasol.

Adran 4

4.6.2 Sut ddylech chi wasgaru'r plaladdwr ar yr ardal drin

Cyn i chi ddechrau gwasgaru'r plaladdwr dylech ystyried y drefn o drin yr ardal. Dylech sicrhau:

- nad ydych yn gorfod cerdded, gyrru neu deithio drwy'r cnwd neu'r ardal newydd ei thrin fel nad ydych yn halogi eich hun na'ch offer; a'ch
- bod yn neilltuo ardal heb ei thrin neu wedi'i thrin â dos is ar gyfer glanhau'r offer a gwaredu golchion y chwistrellwr.

Trwy drin ardaloedd troi a llwybrau mynediad i'r ardal drin yn olaf, byddwch yn helpu i sicrhau:

- nad ydych chi'n halogi'ch offer trwy deithio drwy ardaloedd newydd eu trin neu gludo pridd halogedig o'r ardal drin;
- eich bod chi a phobl eraill yn gallu mynd a dod o'r ardal drin heb gael eich halogi pe bai peiriannau'n torri i lawr, mewn achos o argyfwng neu mewn digwyddiad arall sy'n tarfu ar waith.

4.6.3 Pa dulliau gwasgaru sydd angen rhagofalon arbennig?

Mae'r rhagofalon arbennig sydd angen eu cymryd yn dibynnu ar y dulliau gwasgaru rydych yn eu defnyddio. Bydd y rhagofalon hyn wedi'u datgan ar label y cynnyrch (ac, ar gyfer dibenion oddi ar y label, ar yr hysbysiad cymeradwyo perthnasol), pan fydd y dulliau gwasgaru hyn yn cael eu hargymell. Mae rhai o'r dulliau gwasgaru hyn wedi'u rhestru isod.

4.6.4 Chwistrellu cyfaint is ar y llawr

Ystyr 'chwistrellu cyfaint is' yw pan fo crynodiad yn cael ei wasgaru ar ôl ei deneuo â chyfaint is o ddŵr na'r isafswm cyfaint sydd wedi'i argymell ar y label ar gyfer y dos hwnnw. Nid yw'r canllawiau yn berthnasol i:

- wasgaru fel niwl a tharth;
- defnyddio fel hydoddiant crynodedig drwy sychwyr chwyn;
- defnydd cymeradwy o blaladdwyr ar gyfaint isel trwy atomaduron cylchdro, neu offer tebyg; neu
- wasgaru crynodiad plaladdwr (er enghraifft, ar gyfer rhai cynhyrchion sydd wedi'u cymeradwyo at deneuo planhigion yn gemegol mewn coedwigaeth).

Dim ond os yw label y cynnyrch yn argymell hynny y dylid defnyddio'r dulliau gwasgaru a restrir uchod.

Gall defnyddio chwistrellwyr cyfaint is olygu bod maint y diferion yn llai (yn dibynnu ar y math o chwistrell a ddefnyddir), sy'n gallu cynyddu'r perygl o ddrifftio. Os na chaiff dos y plaladdwr ei leihau i'r un graddau â chyfaint y dŵr, mae'r hydoddiant mwy crynodedig sy'n cael ei wasgaru yn gallu cynyddu'r risg i bobl a'r amgylchedd. Oherwydd hyn, dylech sicrhau eich bod yn cymryd camau priodol i reoli drifft wrth ystyried chwistrellu cyfaint is.

Gweithio gyda phlaladdwyr

Ni ddylech ddefnyddio chwistrelliad cyfaint is os yw'r label (neu'r hysbysiad cymeradwyo perthnasol):

- yn gwahardd chwistrellu cyfaint is (er enghraifft, os oes uchafswm statudol ar gyfer y crynodiad wrth ei ddefnyddio neu isafswm cyfaint wrth ei wasgaru wedi'u pennu); neu
- yn datgan bod rhaid defnyddio PPE pan fo'r cynnyrch yn cael ei deneuo yn barod i'w ddefnyddio; neu
- yn nodi'r geiriau 'cyrydol' (*corrosive*), 'gwenwynig iawn' (*very toxic*) 'gwenwynig' (*toxic*), neu 'risg o niwed difrifol i'r llygaid' (*risk of serious damage to eyes*) ar y label.

Yn y sefyllfaoedd hyn, dim ond os ydych chi'n lleihau dos y cynnyrch y mae'n iawn i chi leihau'r cyfaint, fel bod crynodiad yr hydoddiant a chwistrellir ddim mwy na'r hyn a argymhellir ar label y cynnyrch.

Ym mhob achos arall, gallwch wasgaru plaladdwr fel chwistrell cyfaint is os:

- nad yw crynodiad y chwistrelliad 'cyfaint is' yn fwy na deg gwaith y crynodiad dwysaf a argymhellir ar y label;
- ydych yn bodloni holl ofynion cymeradwyo'r cynnyrch, gan gynnwys dos unigol uchaf y cynnyrch;
- ydych yn deall yn iawn sut i ddefnyddio'r offer chwistrellu ac yn gwybod sut yn union i reoli ansawdd y chwistrelliad;
- ydych yn defnyddio ansawdd chwistrelliad nad yw'n fanach na 'mân' ar gyfer chwistrellwyr sydd wedi'u gosod ar gerbydau ar y llawr neu sy'n cael eu tynnu a heb fod yn fanach na 'chanolig' ar gyfer offer sy'n cael ei reoli â llaw;
- ydych wedi asesu'r risg i bobl (wedi gwneud asesiad COSHH, lle bo'n briodol) a'r risg i greaduriaid eraill, planhigion a'r amgylchedd (yn seiliedig ar gyngor gan gynghorydd cymwys, lle bo'n briodol), ac wedi sicrhau bod y rheolyddion angenrheidiol ar gael;
- yw'r diogelwch i'r gweithredwr o leiaf gystal â'r hyn sy'n cael ei ddangos yn Atodiad G.

4.6.5 Niwl, tARTH a mwg mewn mannau caeedig

Nid yw'r cyngor ar chwistrellu cyfaint is yn 4.6.4 yn berthnasol i'r dulliau gwasgaru hyn. Mae niwl, tARTH a mwg yn driniaethau sy'n cael eu defnyddio mewn mannau cyfyngedig neu o dan do, lle mae drifft posibl y gronynnau'n cael ei gyfyngu. Os ydych chi am ddefnyddio technegau o'r fath, mae'n rhaid ichi fodloni'r amodau ar y label a chynnal eich asesiadau'ch hun o'r risg i iechyd pobl a'r amgylchedd. Rhaid i'r asesiad COSHH ystyried y risg bosibl o anadlu'r gronynnau neu'r diferion bach iawn sy'n gysylltiedig â'r triniaethau hyn. Mae niwl (fel mwg) yn defnyddio gronynnau manach na thARTH, ac felly maen nhw'n aros yn yr aer gryn dipyn yn hirach ar ôl cael eu gwasgaru. Os nad ydych yn sicrhau yw'r offer rydych chi'n bwriadu ei ddefnyddio yn addas ar gyfer y dull perthnasol, dylech gael cyngor gan y cyflenwr.

Os ydych chi'n defnyddio niwl, tARTH neu fwg mewn man lle mae pobl fel arfer yn gweithio (er enghraifft, mewn tŷ gwydr), mae'n rhaid ichi sicrhau bod yr holl eiddo personol wedi'i symud o'r fan honno cyn i'r driniaeth ddechrau. Hefyd, bydd angen i chi sicrhau bod wynebaw halogedig (fel meinciau gwaith sydd heb eu hamddiffyn) yn cael eu glanhau'n ddigonol ar ôl y driniaeth. Mae'n arbennig o bwysig cofio'r rhagofalon hyn wrth ddefnyddio offer sy'n tARTH tŷ gwydr yn awtomatig dros nos.

Adran 4

Gwnewch yn siŵr nad oes neb mewn unrhyw ran o'r adeilad neu'r strwythur sy'n cael ei drin pan fyddwch yn defnyddio cemegau peryglus yn y ffurfiau hyn, yn enwedig ar ffurf mwg. Gwnewch yn siŵr fod digon o arwyddion wedi'u dangos yn glir yn ôl yr angen, yn enwedig wrth bob mynedfa. Gwnewch yn siŵr fod pob mynedfa wedi'i chau'n gadarn gydol cyfnod y driniaeth.

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

Dylech ystyried i ble bydd unrhyw fwg, gronynnau sy'n drifftio neu anwedd o'r driniaeth yn mynd yn y pen draw (er enghraifft, drwy dreiddio i ran arall o'r adeilad). Gwnewch yn siŵr na fydd neb yn mynd i'r adeilad yn ddiangen drwy sicrhau bod eitemau y gall fod eu hangen (er enghraifft, offer) wedi'u tynnu o'r adeilad cyn y driniaeth. Aseswch y peryglon i bobl a'r amgylchedd a allai godi pe bai unrhyw fwg, gronynnau neu anwedd yn dianc, a gwnewch yn siŵr fod yr ardal drin yn cael ei hawyru'n ddigonol cyn i neb fynd yn ôl iddi. Bydd angen i'r dull awyru fod yn ddiogel (er enghraifft, ni fyddai anfon gweithiwr diamddiffyn yn ôl i'r adeilad i agor ffenestri yn dderbyniol fel rheol).

4.6.6 Mygdarthau

Mae mygdarthu'n dasg arbenigol iawn. Mae natur mygdarthau a'r peryglon sy'n gysylltiedig â'u defnyddio yn golygu na ddylai neb wneud gwaith mygdarthu nes eu bod wedi cael hyfforddiant priodol. Rhaid i unrhyw dasg fygdarthu gael ei chynllunio'n iawn er mwyn atal y mygdarth rhag lledu y tu hwnt i'r ardal drin. Gallwch gael canllawiau ar sut i ddefnyddio mygdarthau yn gywir yng nghynllawiau HSG251 yr HSE.

4.6.7 Lluch, gronynnau, pelenni ac abwydau

Wrth ddefnyddio plaladdwyr ar ffurf lluch, mae'n rhaid eu gwasgaru dan amodau addas a gofaluwch osgoi anadlu lluch neu adael i'ch croen gael ei halogi. Cymerwch ragofalon tebyg wrth drafod a gwasgaru gronynnau mân neu ronynnau sy'n achosi lluch a allai fod yn beryglus. Bydd angen i chi gymryd gofal ychwanegol wrth wasgaru'r cynhyrchion hyn â llaw (os caniateir hynny) neu ag offer llaw. Gall plaladdwyr sy'n cael eu rhyddhau ar ffurf anwedd o rai gronynnau (yn enwedig o dan amodau cynnes) fod yn beryglus hefyd, yn enwedig mewn mannau cyfyngedig. Mae'n bwysig dilyn yr holl gyfarwyddiadau ar y label yn ofalus a sicrhau eich bod chi'n defnyddio offer gwasgaru priodol. Cliriwch ronynnau neu abwydydd sy'n cael eu gollwng a chael gwared arnyn nhw yn ddiogel. Os argymhellir hynny, gwnewch yn siŵr fod gronynnau'n cael eu hymgorffori yn y pridd, y compost ac ati yn gywir ac o fewn yr amser a nodwyd.

Mae pelenni gwlithod yn creu risg sylweddol i fywyd gwyllt ac anifeiliaid anwes. Gallwch leihau'r risg yma drwy:

- ddrilio'r pelenni gyda had, os yw hynny'n briodol ac yn cael ei argymhell ar label y cynnyrch;
- defnyddio'r gyfradd iawn ohonyn nhw;
- clirio gollyngiadau (pelenni neu belenni a hadau wedi'u cymysgu) yn syth;
- peidio â gadael pecynnau o belenni gwlithod heb oruchwyliaeth a pheidio â storio pelenni gwlithod yn gymysg gyda hadau;
- gwirio'r cae cyn gadael i sicrhau nad oes risg i anifeiliaid, pobl neu greaduriaid eraill.

Gall abwyd na ddiogelwyd yn ddigonol ar gyfer rheoli anifeiliaid asgwrn cefn a chyrrff marw plâu fod yn berygl i fywyd gwyllt ac anifeiliaid anwes. Gwnewch yn siŵr eich bod yn diogelu abwyd i atal rhywogaethau eraill rhag cael gafael arnyn nhw, yn symud yr abwyd ar ôl ei ddefnyddio ac yn chwilio am gyrff marw fel y gallwch eu gwaredu'n ddiogel a chyfreithlon.

Gall bywyd gwyllt ac anifeiliaid domestig fod mewn perygl yn ystod treialon i wirio pa mor ddifrifol yw problem pla. Wrth gynnal treialon, gofaluwch eich bod yn diogelu'r abwyd yn ddigonol i atal gwenwyno creaduriaid nad ydych yn bwriadu eu trin.

Cyn defnyddio'r cynhyrchion hyn yn y mannau lle mae gan y cyhoedd fynediad iddyn nhw, aseswch pa mor debygol yw cysylltiad damweiniol a defnyddiwch y rheolaethau priodol.

Ym mhob sefyllfa, cymerwch bob rhagofal i osgoi gollyngiadau (ac i lanhau unrhyw beth sy'n gollwng yn llwyr) a gorddosio mewn ardal benodol.

Cymerwch ofal wrth lanhau offer a gynlluniwyd ar gyfer gwasgaru lluch, pelenni neu ronynnau. Os yn bosib, peidiwch â defnyddio llinellau aer a chymerwch ofal wrth sgubo i atal y sylwedd rhag halogi'r aer.

Adran 4

4.6.8 Defnyddio cerbyd heb gab

Gall chwistrellu plaladdwyr o gerbydau heb gab arwain at lefel uchel o gysylltiad drwy halogi'r croen neu drwy anadlu'r chwistrelliad. Dylech ofalu cadw cysylltiad â drifft chwistrellu mor isel â phosib ac mae'n rhaid ichi wisgo PPE priodol (efallai yn ogystal â'r hyn sydd wedi'i bennu ar label y cynnyrch).

Yn yr un modd, gall gwasgaru pelenni gwlithod a phlaladdwyr gronynnol drwy ddefnyddio cerbyd heb gab arwain at lefelau uchel o gysylltiad i'r gweithredwyr, yn arbennig os yw'r cynnyrch yn llychlyd neu os oes llwch yn cael ei greu yn ystod y gwaith gwasgaru. Rhaid i chi gynnal asesiad COSHH priodol i nodi sut i osgoi dod i gysylltiad â phlaladdwyr neu reoli hynny.

Gallwch gael rhagor o ganllawiau ar ddefnyddio cerbydau heb gabiau yn Nhaflen Wybodaeth Amaethyddiaeth 33 yr HSE *Safe use of all-terrain vehicles (ATVs) in agriculture and forestry* sydd ar wefan yr HSE (www.hse.gov.uk/pubns/ais33.pdf).

4.6.9 Palmentydd a llwybrau cyhoeddus

Gall gwasgaru plaladdwyr ar wynebau caled arwain at blaladdwyr ffo a dylech gymryd gofal ychwanegol i sicrhau nad yw'r plalaladdwyr yn mynd i ddraeniau neu gyrsiau dŵr.

Gall plaladdwyr ffo lygru dŵr daear hefyd. Os yw'r ardal sydd i'w thrin wedi'i dynodi'n barth diogelu ffynhonnell dŵr daear I, efallai y bydd angen i chi ddefnyddio ffyrdd eraill o reoli plâu, chwyn neu glefydau.

Cyn defnyddio cerbyd i wasgaru plaladdwyr ar lwybr troed, trafodwch gyda'r awdurdod lleol a chael eu caniatâd os oes angen. Wrth ddewis y cynnyrch a'r dull gwasgaru, dylech gofio fod pobl ac anifeiliaid yn debyg o ddefnyddio'r llwybr troed. Gyrrwch y cerbyd ar gyflymder priodol i'r gwaith, yr amodau lleol a diogelwch pobl yr ardal a byddwch yn barod i stopio os bydd angen.

4.6.10 Defnyddio offer llaw

Wrth ddefnyddio offer llaw, dylech geisio osgoi halogi eich hun trwy gerdded drwy'r cnwd neu'r ardal newydd ei thrin, yn enwedig pan fyddwch chi'n gweithio mewn cnwd uchel. Peidiwch â gweithio yn erbyn y gwynt wrth chwistrellu neu wasgaru llwch a gronnynau mân gyda llaw neu offer llaw.

Wrth ddefnyddio chwistrellwr cefn, mae'n rhaid ichi ofalu sicrhau'r gyfradd briodol wrth wasgaru ac osgoi drifftio oddi ar y targed. Gall defnyddio falf addas i reoli'r gwasgedd a gorchudd dros y chwistrell helpu.

Wrth lenwi'r offer, gofalwch:

- beidio â chaniatáu i'r tu allan i chwistrell pecyn cefn sy'n cael ei ddefnyddio gyda phicell CDA neu wn sbot gael eu halogi (mae angen cymryd gofal arbennig wrth lenwi paciau cefn â gwddf cul);
- osgoi gorlenwi'r tanc;
- sicrhau eich bod yn ailosod cap y llenwr yn gywir ac yn gadarn;
- atal plaladdwr rhag gollwng (er enghraifft, trwy lenwi offer mewn hambwrdd diferu cludadwy neu 'ardal wedi byndio' sydd wedi'i chau i ffwrdd o'r tir gydag ochrau wedi codi).

Peidiwch â pharatoi hydoddiant chwistrellu mewn swmp i nifer o ddefnyddwyr oni bai nad oes angen addasu'r offer a ddefnyddiwch i ddefnyddwyr unigol (er enghraifft, pan fo cyfradd teneuo ddim ond yn cael ei ddatgan ar gyfer chwistrellwyr pecyn cefn).

Os ydych chi'n defnyddio plaladdwr sydd wedi'i baratoi gan rywun arall, gofalwch eich bod yn darllen ac yn deall label y cynnyrch.

Ddylech chi ddim defnyddio offer llaw wrth deithio ar ATV neu yrru cerbyd arall.

Adran 4

4.6.11 Triniaethau hadau

Llun – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

Os ydych chi'n defnyddio offer trin hadau symudol dylech sicrhau bod y cynnyrch trin hadau yn cael ei gyflenwi mewn cynhwysyddion nad ydyn nhw'n rhy fawr i'w cario, eu trafod a'u defnyddio'n ddiogel.

Byddwch yn ofalus wrth lanhau offer trin hadau neu ddrilio hyda. Os yw'n bosib, peidiwch â defnyddio llinellau aer i gael gwared ar ddyddodion sych neu lychyd a byddwch yn ofalus wrth 'sgubo i atal lledaeniad llwch yn yr aer.

Mae rhai triniaethau i hadau yn gadael olion llychlyd ar yr hadau a gweddillion yng nghynhwysydd yr hadau a'r offer drilio. Gofalwch osgoi anadlu llwch neu halogi'ch croen, yn enwedig wrth drafod hadau wedi'u trin, wrth osod offer ac wrth lanhau offer ar ôl ei ddefnyddio. Gwaredwch fagiau hadau, deunydd arall sydd wedi'i halogi a hadau dros ben sydd wedi'u trin yn ddiogel a gofalwch osgoi halogi pobl neu'r amgylchedd. Gwnewch yn siŵr bod yr holl hadau wedi'u trin rydych chi'n eu plannu wedi'u gorchuddio'n llwyr gyda'r swm cywir o bridd ac, os byddwch yn gollwng hadau, cliriwch nhw'n syth.

4.6.12 Triniaethau dipio a drensio

Gall defnyddio plaladdwyr fel dip neu ddrensh arwain at lefelau uchel o halogi'r croen yn sgil tasgu, diferion oddi ar y deunydd sydd newydd ei drin a chyffwrdd â gwastraff halogedig wrth lanhau'r offer. Gall anadlu anwedd plaladdwr fod yn broblem hefyd wrth ddipio a drensio.

Gofalwch fod digon o awyr iach i bobl sy'n defnyddio'r cynnyrch, yn trafod y deunydd sydd wedi'i drin neu'n gweithio mewn mannau halogedig. Dilynwch y cyfarwyddiadau ar label y cynnyrch (gweler Atodiad G hefyd).

Lle bo'n bosib, dylech osgoi gwaith dipio â llaw a defnyddiwch gymaint ag y gallwch ar offer a fydd yn lleihau cysylltiad gweithredwr â'r cynnyrch yn ystod y broses drin ac a fydd yn creu cyn lleied â phosibl o ddiferion oddi ar y deunydd sydd wedi'i drin (er enghraifft, defnyddio'r chwistrellwr electrostatig ar gyfer trawsblannu mewn coedwig neu ddefnyddio offer trin ewyn ar gyfer bylbiau nionod). Bydd defnyddio'r offer yma hefyd yn lleihau'r problemau amgylcheddol sy'n gysylltiedig â chynhyrchu gormod o hydoddiant plaladdwr a diferion oddi ar ddeunydd sydd newydd gael ei drin.

Os oes gennych chi blaladdwyr wedi'u defnyddio, neu'n weddill, a deunydd wedi'i drin ond heb ei ddefnyddio, cofiwch ei waredu'n ddiogel ac yn gyfreithlon bob amser. Gwnewch yn siŵr fod deunydd wedi'i drin yn cael ei labelu ac nad yw'n cael ei adael heb neb i ofalu amdano. Wrth gynnal eich asesiadau COSHH a'ch asesiadau risg amgylcheddol, cofiwch ei bod yn bosibl na fydd gweithwyr sy'n plannu deunydd wedi'i drin neu sy'n trafod cynnyrch wedi'i drin yn gwybod pa blaladdwyr a ddefnyddiwyd neu pa ragofalon y dylen nhw eu cymryd o ganlyniad.

4.6.13 Rheoli chwyn mewn dŵr neu wrth ymyl dŵr

Ychydig iawn o blaladdwyr sydd wedi'u cymeradwyo i gael eu defnyddio mewn dŵr neu yn agos ato ac mae'n rhaid i chi gael caniatâd Asiantaeth yr Amgylchedd cyn defnyddio plaladdwr yn y sefyllfaoedd hyn. Cyn defnyddio plaladdwr mewn dŵr neu mewn llefydd sy'n agos at gyrsgiau dŵr, mae'n rhaid i chi gael hyfforddiant perthnasol a, lle bo'n briodol, mae'n rhaid ichi gael unrhyw dystysgrifau cymhwysedd ychwanegol sy'n ymwneud â'r dulliau gwasgaru a ddefnyddir yn y sefyllfaoedd hyn.

Adran 4

4.6.14 Defnyddio awyren i wasgaru plaladdwyr

Mae'r gwahanol rwymedigaethau cyfreithiol a chyffredinol sy'n ymwneud â gwasgaru plaladdwyr o'r awyr wedi'u hesbonio yn Atodiad G.

4.7 Drifft chwistrellu

4.7.1 Effeithiau drifft chwistrellu

Yn ôl y gyfraith, dim ond ar y tir, y cnwd, y strwythur, y deunydd neu'r ardal arall sydd i'w trin y dylid gwasgaru plaladdwyr. Mae camddefnyddio plaladdwyr yn arwain at ddrifftio oddi ar y targed ac mae'n creu gwrthdaro rhwng defnyddwyr plaladdwyr a'u cymdogion.

Gall deunydd sy'n drifftio achosi llawer o niwed i fywyd gwyllt a'r amgylchedd hefyd (ar dir ac mewn dŵr) ac arwain at lygredd dŵr. Mewn rhai achosion, gall chwistrellu fod yn anghyfreithlon os nad ydych yn dilyn y gweithdrefnau priodol ar gyfer ymgynghori â'r asiantaeth amgylchedd neu'r asiantaeth gadwraeth briodol, a'u hysbysu o'r gwaith.

Cofiwch, mae plaladdwyr sy'n cael eu gwasgaru ar ffurf llwch neu ronynnau mân yn gallu drifftio hefyd. Rhaid ichi ofalu gwasgaru'r cynhyrchion hyn mewn tywydd addas a chydag offer addas sydd wedi'i addasu'n gywir ar gyfer y cynnyrch rydych chi'n ei ddefnyddio.

4.7.2 Beth sy'n achosi drifft chwistrellu?

Gall cyfuniad o ffactorau gyfrannu at ddrifft chwistrellu, yn cynnwys:

- cyflymder y gwynt;
- uchder y chwistrellau, cynllun yr offer ac amodau'r ddaear;
- ansawdd y chwistrellu (a fydd yn dibynnu ar y dewis o chwistrellau a phwysedd y chwistrelliad);
- y math o gnwd neu lystyfiant arall, os o gwbl;
- cyflymder y cerbyd sy'n chwistrellu;
- amodau atmosfferig lleol;
- cyflwr yr offer a ddefnyddir i wasgaru'r plaladdwr;
- gosod yr offer yn anghywir.

4.7.3 Tywydd

Peidiwch â defnyddio plaladdwyr mewn ffordd a allai achosi drifftio. Dylech ystyried:

- a allai cyfeiriad a chyflymder y gwynt achosi i'r plaladdwr ddrifftio i ffwrdd o'r targed; neu
- a allai'r awyr gludo diferion neu anwedd i ffwrdd o'r ardal darged.

Mae hyn yn arbennig o bwysig wrth chwistrellu ger ardaloedd sensitif.

Gwiriwch beth yw rhagolygon y tywydd cyn dechrau gweithio. Mae'r Swyddfa Dywydd yn rhoi gwybodaeth am gyflymder y gwynt wedi'i fesur 10 metr uwchlaw'r ddaear. Wrth chwistrellu cae neu laswelltir arferol, bydd cyflymder y gwynt ar uchder cywir y chwistrell (ffactor bwysig sy'n effeithio ar ddrifft) yn cyfateb yn fras i hanner y cyflymder sydd wedi'i fesur 10 metr uwchlaw'r ddaear. Os nad oes cnwd (er enghraifft, wrth chwistrellu wynebâu caled mewn mannau amwynder) gall cyflymder y gwynt ar uchder y chwistrell fod yn fwy na hanner y cyflymder 10 metr o'r ddaear. Gan y bydd amrywiaeth o ffactorau lleol yn dylanwadu ar gyflymder a chyfeiriad y gwynt (fel coed ac adeiladau), mae'n bwysig asesu pa mor addas yw'r tywydd yn yr ardal rydych chi'n bwriadu ei thrin.

Pan gyrhaeddwch chi'r lle rydych chi'n bwriadu ei thrin, nodwch gyflymder a chyfeiriad y gwynt drwy chwilio am arwyddion gweledol. Os oes gennych chi fesurydd cyflymder gwynt addas (anemometr), defnyddiwch ef. Er hynny, dylech sicrhau bod darlenniadau unigol ar y mesurydd yn adlewyrchu'r sefyllfa gyffredinol.

Cofiwch y bydd tywydd sych a phoeth yn lleihau maint diferion chwistrelliad yn sgil anweddiad ac yn cynyddu'r risg o ddrifft chwistrellu.

Y tywydd mwyaf diogel ar gyfer chwistrellu yw pan fydd y tywydd yn glaeaf a llaith a gwynt cyson o 2 i 4 milltir yr awr neu 3.2 i 6.4 cilomedr yr awr (awel ysgafn) yn chwythu oddi wrth unrhyw fannau sensitif neu dir cymdogion. Ni ddylech chwistrellu yn y tywydd canlynol:

- pan nad oes fawr o wynt neu ddim gwynt o gwbl dan awyr glir yn y bore neu fin nos, pan nad yw haenau'r awyr yn cymysgu, gan y gallai unrhyw ddeunydd sy'n drifftio aros uwchben yr ardal drin a symudiadau awyr annisgwyl ei symud i fannau eraill;

Adran 4

- pan fo'r gwynt yn isel ar brynhawn heulog, cynnes a lleithder yn isel;
- pan fo'r tymheredd yn uwch na 30°C, gan y gall awel sy'n codi gludo diferion ac anwedd chwistrellu mewn modd annisgwyl.

Pa bynnag offer y byddwch chi'n ei ddefnyddio, gofalwch nad ydych yn gwneud hynny pan fo'r gwynt yn gallu achosi i'r plaladdwr ddrifftio oddi ar y targed. Yn gyffredinol, os oes gennych chi offer chwistrellu drifft isel, defnyddiwch ef i dargedu'r plaladdwr yn well ac i leihau'r effaith ar yr amgylchedd (i'r lefel isaf bosib).

Mae'r tabl isod yn arweiniad asesu cyflymder y gwynt gydag argymhellion chwistrellu ar gyfer chwistrellwyr safonol cnydau maes. Mae'r berthynas rhwng cyflymder y gwynt ar uchder y chwistrell a chyflymder y gwynt (yn ôl graddfa Beaufort, wedi'i fesur 10 metr o uchder uwchlaw'r ddaear) yn rhagdybio bod cnwd yn gorchuddio'r tir. Os nad oes cnwd na glaswellt, bydd cyflymder y gwynt ar uchder y chwistrell yn uwch.

Tabl 6: Canllaw i gyflymder y gwynt a defnyddio chwistrellwyr cnydau maes gyda chwistrellau confensiynol

Graddfa Beaufort (mesur 10 metr uwchben y ddaeear)	Disgrifiad	Arwyddion gweledol	Canllaw ar gyfer defnyddio chwistrellau cnwd safonol	Amcan o gyflymder y gwynt ar uchder y chwistrell
Grym 0	Tawel	Mwg yn codi'n fertigol	Defnyddiwch ansawdd chwistrellu 'canolig' neu 'fras' yn unig	Llai na 2 cilomedr yr awr (llai na 1.2 milltir yr awr)
Grym 1	Aer ysgafn	Mwg yn drifftio, gan ddangos cyfeiriad y gwynt	Amodau chwistrellu derbyniol	2 i 3.2 cilomedr yr awr (1.2 i 2 milltir yr awr)
Grym 2	Awel ysgafn	Dail yn siffrwd a gallwch deimlo'r gwynt ar eich wyneb	Amodau chwistrellu delfrydol	3.2 i 6.5 cilomedr yr awr (2 i 4 milltir yr awr)
Grym 3	Awel dyner	Dail a brigau'n symud yn gyson	Risg uwch o ddrifftio. Dylech osgoi chwistrellu chwynladdwyr a chymryd gofal gyda phlaladdwyr eraill	6.5 i 9.6 cilomedr yr awr (4 i 6 milltir yr awr)
Grym 4	Awel gymedrol	Canghennau bach yn cael eu symud a llwch a phapur rhydd yn codi	Peidiwch â chwistrellu	9.6 i 14.5 cilomedr yr awr (6 i 9 milltir yr awr)

4.7.4 Sut gellir atal neu reoli drifft oddi ar y targed?

Wrth ddefnyddio plaladdwyr, mae'n rhaid ichi gymryd pob gofal rhesymol i atal drifftio. Mae rhagofalon rhesymol yn cynnwys defnyddio'r dulliau a'r offer chwistrellu cywir, ystyried y tywydd a lles cymdogion a diogelu aelodau'r cyhoedd, bywyd gwyllt a'r amgylchedd. Ystyriwch y pwyntiau canlynol:

- Gwiriwch ragolygon y tywydd ac amodau'r ardal drin cyn cychwyn defnyddio plaladdwr. Peidiwch â chwistrellu os yw'n debygol o ddrifftio neu os gallai'r awyr gario diferion neu anwedd o'r ardal darged;
- Bydd lleihau dos y cynnyrch yn lleihau faint o'r cynnyrch fydd yn drifftio o'r targed;
- Defnyddiwch yr ansawdd chwistrellu brasaf mwyaf priodol bob amser;
- Cadwch fraich y chwistrellwr mor isel â phosibl, gan ddarparu patrwm chwistrellu cyson ar yr uchder cywir sydd wedi'i dargedu. Bydd uchder cywir y fraich yn dibynnu ar batrwm y chwistrellu ac ongl y chwistrellau unigol, y lle rhwng y chwistrellau, pa mor wastad yw'r ardal drin a chynllun y fraich;
- Wrth ddefnyddio chwistrellwr gyda chwistrellau hydrolog, gostyngwch wasgedd y chwistrell a chyflymder y cerbyd ond cadwch ddos, cyfaint dŵr ac ansawdd y chwistrell o fewn yr argymhellion;
- Ystyriwch beidio â thrin yr ardal nesaf at ymyl yr ardal drin i gyfeiriad y gwynt. Yn achos cnydau maes, bydd clustogfa heb ei thrin yn fwyaf effeithiol os yw'r cnwd (neu'r planhigion sydd o leiaf yr un uchder â'r cnwd) yn parhau i'r glustogfa;
- Mewn perllannau, ystyriwch gael atalwyr gwynt naturiol, priodol fel coed eraill o amgylch yr ardal drin;
- Defnyddiwch un o'r systemau chwistrellu amrywiol sydd ar gael i helpu i leihau faint o blaladdwr sy'n drifftio. Gall systemau lleihau drifft addas gynnwys chwistrellau dau hylif, chwistrellau mewnsugno aer, atomaduron cylchdro, chwistrellau dau dwll, cymorth aer ar gyfer chwistrellwyr cnydau maes, chwistrellwyr â gorchudd dros y fraich ar gyfer caeau chwarae a mathau eraill o fannau amwynder a defnyddio chwistrellwyr twnnel ailgylchreded i chwistrellu llwyni a choed ffrwythau. Bydd chwistrellwyr a chwistrellau sy'n bodloni gofynion offer drifft isel dan gynlluniau LERAP yn creu llai o ddrifft na systemau confensiynol o'u defnyddio'n gywir;
- Defnyddiwch adchwanegyn lleihau drifft awdurdodedig gyda phlaladdwyr mewn sefyllfaoedd priodol (yn dibynnu ar y math o offer a ddefnyddir a natur yr hydoddiant chwistrellu).

Adran 4

Bydd gweithgynhyrchwyr a chyflenwyr plaladdwyr yn gallu rhoi gwybodaeth i chi am eu chwistrellau a'u systemau chwistrellu.

Gallwch gael cyngor cyffredinol ar sut i ddewis chwistrellau a fydd yn gwasgaru plaladdwr yn effeithiol yn ogystal â lleihau drifft yn nhaflen stiwardiaeth y Fenter Wirfoddol *Nozzle selection and maintenance*, sy'n cynnwys taflen i ddewis chwistrellau Awdurdod Grawnfwydydd a Dyfir Gartref (HGCA) (gweler www.voluntaryinitiative.org.uk).

4.8 Ar ôl gweithio gyda phlaladdwyr

4.8.1 Beth sydd angen ei wneud ar ôl defnyddio plaladdwr

Dyma restr wirio gryno o'r hyn sydd angen ei wneud pan fyddwch wedi gorffen defnyddio plaladdwr.

✓	Glanhewch yr offer a ddefnyddiwyd gennych, y tu mewn a'r tu allan, yn ddelfrydol cyn ymadael â'r ardal sydd wedi'i thrin. Gwaredwch hydoddiant chwistrellu dros ben a golchion chwistrellwr yn ddiogel a chyfreithlon.
✓	Ar ôl glanhau, cadwch y chwistrellwr (neu offer arall) dan do.
✓	Ewch ag unrhyw grynodiad plaladdwr sydd heb ei ddefnyddio i'ch storfa.
✓	Cadwch gofnodion priodol.
✓	Tynnwch arwyddion rhybuddio pan nad oes eu hangen mwyach.
✓	Os ydych wedi rhoi rhybuddion i gadwyr gwenyn, dwedwch wrthyn nhw eich bod chi wedi gorffen gwasgaru'r plaladdwr.
✓	Gwnewch yn siŵr eich bod yn: • gwaredu PPE a ddefnyddiwyd yn ddiogel a chyfreithlon (os nad yw wedi'i gynllunio ar gyfer ei ddefnyddio eto neu yn anaddas i'w ddefnyddio eto); neu • lle bo'n briodol, glanhawch PPE y gellir ei ddefnyddio eto cyn ei storio a gwaredu golchion yn ddiogel a chyfreithlon; ac • adrodd am unrhyw namau gyda rheolyddion peiranyddol neu PPE.
✓	Hysbyswch y gweithgynhyrchwyr priodol (naill ai'n uniongyrchol neu drwy'r cyflenwr) os ydych wedi dod o hyd i broblemau sy'n ymwneud â'r cynnyrch, y deunydd pacio neu'r offer wrth gymysgu, llwytho neu wasgaru'r cynnyrch.

Gwaredu gwastraff plaladdwyr

5.1 Mae'r rhan yma o'r Cod yn rhoi canllawiau ar drafod a gwaredu gwastraff plaladdwyr (gan gynnwys crynodiadau, fformwleiddiadau parod a hydoddiannau plaladdwyr), deunyddiau ac offer wedi'u halogi a deunydd pacio plaladdwyr.

5.2 Newid yn y gyfraith ar gyfer ffermwyr a thyfwyr

Mae Defra wedi cyflwyno rheoliadau sy'n berthnasol i wastraff o safleoedd amaethyddol (gweler 'Rheoliadau Rheoli Gwastraff (Cymru a Lloegr) 2006' yn Atodiad A). Bydd y Rheoliadau hyn yn gosod cyfyngiadau ar ffermwyr a thyfwyr sy'n debyg i'r rhai sydd eisoes yn berthnasol mewn mannau amwynder a choedwigaeth. Os byddwch chi'n achosi unrhyw lygredd aer, dŵr neu bridd, gallwch gael eich erlyn. Dylai ffermwyr a thyfwyr ystyried dilyn canllawiau'r Cod hwn er mwyn sicrhau eu bod yn cael gwared ar blaladdwyr gwastraff yn ddiogel a chyfreithlon gan gael yr effaith leiaf bosib ar yr amgylchedd neu iechyd pobl.

5.3 Sut mae cynhyrchu llai o wastraff

Os defnyddiwch chi lai o blaladdwyr, byddwch hefyd yn lleihau faint o blaladdwyr gwastraff a chynhwysyddion gwag y byddwch chi'n eu cynhyrchu, ac yn arbed arian. Dylech ystyried y cwestiynau canlynol:

- Oes angen defnyddio'r plaladdwr ac, os oes, allwch chi ddefnyddio llai ohono?
- Oes gennych chi blaladdwyr addas yn eich stoc ar hyn o bryd ac allwch chi archebu llai o stoc newydd?
- Ydych chi wedi dewis pecynnau o'r maint mwyaf priodol?
- Allwch chi reoli sut mae'r plaladdwyr yn cael eu defnyddio yn well?
- Allwch chi ddefnyddio unrhyw un o'r dulliau canlynol i leihau gwastraff o ddeunydd pacio ac i leihau'r golchion sy'n cael eu creu?
 - Pecynnau sy'n toddi
 - Cynhwysyddion y gellir eu dychwelyd
 - Systemau trosglwyddo caeedig
 - Systemau golchi chwistrellwyr cyfaint isel
 - Systemau chwistrellu uniongyrchol
 - Talgrynnu eich cyfrifiadau i lawr o ran y swm o blaladdwr sydd ei angen pan fyddwch chi'n llenwi eich chwistrellwr er mwyn gwaredu'r golchion ar ardal sydd wedi'i thrin â dos llai (neu ddefnyddio rheolwr chwistrellwr electronig addas i wneud yr un peth)
- A fydd eich contractwr neu'r dosbarthwr yn barod i dderbyn cynhwysyddion gwag a lanhawyd yn briodol (trwy ddefnyddio dyfais rinsio dan wasgedd neu eu rinsio â llaw o leiaf dair gwaith)?

5.4 Sut i waredu crynodiadau plaladdwyr diangen a fformiwleiddiadau parod i'w defnyddio?

Lle bo'n bosib, dylech ddefnyddio plaladdwyr yn y ffordd sydd wedi'i chymeradwyo. Os yw cymeradwyaeth cynnyrch wedi cael ei diddymu neu ei diwygio (am resymau masnachol, diogelwch neu resymau eraill), mae cyfnod dirwyn i ben yn cael ei ganiatáu (ac eithrio os oes pryderon mawr ynghylch diogelwch) er mwyn gorffen y stoc o gynnyrch. Mae gwefan y PSD (www.pesticides.gov.uk) yn rhoi manylion am statws cymeradwyo cynhyrchion unigol a manylion canlyniadau adolygiadau a allai effeithio ar nifer o gynhyrchion. Drwy edrych ar y wybodaeth yma, neu holi eich cyflenwr, y gweithgynhyrchwr neu gynghorydd, dylech allu osgoi cael gwared ar gynhyrchion sydd heb eu cymeradwyo.

Yn yr un modd, drwy reoli'ch storfa gemegau'n iawn, dylech allu osgoi cael gwared ar blaladdwyr am fod y cynnyrch wedi dirywio neu am fod y cynhyrchion yn rhy hen.

Dylech fod yn ymwybodol o gyngor yr HSE ar storio plaladdwyr a nodir yn Nodyn Cyfarwyddyd AS 16 yr HSE *Guidance on storing pesticides for farmers and other professional users*.

Dylech osgoi storio plaladdwr diangen, ac mae'n anghyfreithlon gwneud hynny os yw'r gymeradwyaeth ar gyfer ei storio a'i ddefnyddio wedi'i diddymu.

Os oes cynhwysydd (neu becyn arall) wedi'i ddifrodi, ond bod y cynnyrch yn dal wedi'i gymeradwyo i'w ddefnyddio, efallai y gallwch drosglwyddo'r cynnyrch yn ofalus i'r offer gwasgaru, gan adael y cynhwysydd yn unig gael ei waredu.

Er gwaethaf rheolaeth dda, efallai y bydd gennych rywfaifaint o grynodiadau neu blaladdwyr parod sydd angen eu gwaredu. Peidiwch â theneuo crynodiad diangen er mwyn ei waredu fel plaladdwr gwastraff wedi'i deneuo. Dylech ystyried y pwyntiau canlynol:

- Yn gyntaf, gofynnwch i'ch cyflenwr a wnân nhw dderbyn unrhyw blaladdwyr sydd heb eu defnyddio ac nad oes eu heisiau yn ôl os ydyn nhw mewn pecyn, wedi'u labelu ac o ansawdd dda;
- Mae crynodiadau plaladdwyr yn debyg o fod yn 'wastraff peryglus' (a arferai gael ei alw'n 'wastraff arbennig') ac fe allen nhw fod yn risg sylweddol i'r amgylchedd neu i iechyd pobl. Ceir rheolau tynn ar drafod a gwaredu'r math yma o wastraff a bydd angen i chi ddefnyddio cludwr cofrestredig (wedi cofrestru gydag Asiantaeth yr Amgylchedd) a chontractwr gwaredu gwastraff trwyddedig (edrychwch yn y Llyfr Ffôn);
- Mae'n rhaid i chi storio crynodiadau diangen a fformiwleiddiad parod yn eich storfa gemegol i sicrhau eu diogelwch a rheoli plaladdwr sy'n gollwng;
- Mae'n rhaid i chi (neu gludydd os ydych chi'n defnyddio un) lenwi 'nodyn traddodi' os ydych chi'n symud neu'n gwaredu 'gwastraff peryglus' a thalu ffi i Asiantaeth yr Amgylchedd. Mae'n rhaid i chi (fel cynhyrchydd y gwastraff) a'r bobl sy'n cludo ac yn derbyn y gwastraff gadw copiâu o'r nodiadau traddodi am o leiaf dair blynedd. Ni ddylech symud 'gwastraff peryglus' nes bod y cyfnod hysbysu priodol wedi dod i ben;
- Ar ôl i chi lenwi'r nodiadau traddodi angenrheidiol, dylech basio'r crynodiadau diangen i gontractwr gwaredu gwastraff trwyddedig;

Gwaredu gwastraff plaladdwyr

- Fel cynhyrchydd y gwastraff, mae'n rhaid i chi sicrhau bod y person sy'n mynd â'ch gwastraff wedi'i gofrestru i fynd ag ef ac y gall ei gludo, ei ailgylchu neu ei waredu yn ddiogel;
- Mae'n rhaid hefyd i chi lenwi 'nodyn trosglwyddo gwastraff' a rhoi disgrifiad ysgrifenedig o'r gwastraff (gallwch ysgrifennu hwn ar y nodyn trosglwyddo ei hun) gan ddefnyddio codau priodol y Catalog Gwastraff Ewropeaidd (EWC). Mae'n rhaid i chi a'r contractwr gwaredu gwastraff gadw copïau o'r nodyn trosglwyddo a'r disgrifiad ysgrifenedig am ddwy flynedd. Os nad yw'r gwastraff yn 'beryglus' a'ch bod wedi llenwi 'nodyn traddodi', does dim angen ichi lenwi 'nodyn trosglwyddo gwastraff' hefyd;
- Os gallwch chi gludo eich plaladdwyr diangen eich hun yn ddiogel a chyfreithlon, gallwch fynd â nhw i safle gwaredu trwyddedig, ar ôl holi a wnaiff y safle ei dderbyn.

Cysylltwch ag Asiantaeth yr Amgylchedd neu eich awdurdod lleol os ydych chi angen rhagor o ganllawiau.

Yn achos cynhyrchion plaladdol sy'n cael eu gwasgaru heb eu teneuo a heb gludwr (er enghraifft, fformwleiddiadau parod, gronynnau, llwch, pelenni ac abwydydd), dylech allu gwasgaru'r cynnyrch heb adael fawr ddim ohono ar ôl yn yr offer. Mae'r canllawiau cyffredinol ar lanhau offer gwasgaru yn berthnasol hefyd i'r mathau hyn o blaladdwyr, er nad yw'r offer sy'n cael ei ddefnyddio i wasgaru plaladdwyr solet fel arfer yn cael ei lanhau â dŵr.

Mae 'gwastraff peryglus' wedi'i ddiffinio dan Gyfarwydddeb Gwastraff Peryglus Ewropeaidd 1991 (gweler Atodiad A) ac mae'r UE wedi cynhyrchu'r Catalog Gwastraff Ewropeaidd (EWC) sy'n rhestru pob gwastraff (boed yn beryglus neu beidio). Mae'r EWC hefyd yn datgan a yw deunyddiau a all fod yn beryglus yn cael eu dosbarthu'n 'wastraff peryglus' ym mhob achos neu dim ond pan fo sylwedd peryglus yn bresennol ar lefel uwch na chrynodiad penodedig. Gallwch weld yr EWC a chael canllawiau ar benderfynu a yw eich gwastraff yn 'wastraff peryglus' ar wefan Asiantaeth yr Amgylchedd ([www.environment-agency.gov.uk/business/444217/590750/590821/502174/496498/?lang=_e&theme=\(R\)ion=&subject=&searchfor=](http://www.environment-agency.gov.uk/business/444217/590750/590821/502174/496498/?lang=_e&theme=(R)ion=&subject=&searchfor=)).

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am wastraff peryglus ar wefan Sefydliad Siartredig Rheoli Gwastraff (www.ciwem.co.uk).

5.5 Sut i waredu gwastraff plaladdwyr wedi'i deneuo

Os ydych chi'n chwistrellu plaladdwr, dylech allu gwneud hynny heb adael fawr ddim hydoddiant chwistrellu ar ôl. Bydd cynllunio fel hyn yn lleihau'ch problemau gwaredu gwastraff ac yn arbed arian ichi. Fodd bynnag, mewn sefyllfaoedd eraill (pan fyddwch chi'n gwasgaru plaladdwr cyn plannu neu ar ôl cynaeafu triniaeth ddipio er enghraifft) efallai na fyddwch chi'n gallu osgoi cael plaladdwr wedi'i deneuo dros ben ar ddiwedd y driniaeth.

Pan fyddwch chi'n trin sawl safle y naill ar ôl y llall gan ddefnyddio'r un plaladdwr a'r un offer gwasgaru, efallai y gallwch ddefnyddio hydoddiant chwistrellu dros ben o un safle er mwyn trin un arall, os gallwch gludo'r plaladdwr yn ddiogel ac yn gyfreithlon.

Rhaid ichi waredu pob gwastraff plaladdwr wedi'i deneuo (gan gynnwys unrhyw hydoddiant chwistrellu dros ben a'r holl olchion o chwistrellwyr) yn ddiogel a chyfreithlon er mwyn diogelu iechyd pobl, bywyd gwyllt a'r amgylchedd, yn enwedig dŵr daear a dŵr wyneb.

Adran 5

Ar ôl i chi orffen gwasgaru'r plaladdwr, dylech lanhau y tu mewn a'r tu allan i'r holl offer. Drwy lanhau'r offer gwasgaru'n drylwyr, yn unol â chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwr, byddwch yn helpu i:

- leihau unrhyw risg o drafod wynebau halogedig;
- atal niwed i gnydau ac ardaloedd eraill a fydd yn cael eu trin yn ddiweddarach gyda'r un offer
- lleihau'r risg o flocio.

Cyn glanhau eich offer dylech ddarllen a dilyn cyfarwyddiadau'r label ar:

- ddefnyddio PPE priodol wrth drafod wynebau halogedig; a
- chyflawni unrhyw weithdrefnau dadhalogi sy'n gysylltiedig â'r cynnyrch dan sylw (er enghraifft, mae angen gwneud rhai mathau o chwynladdwyr yn anweithredol trwy ddefnyddio cyfryngau glanhau sy'n cynnwys amonia).

Os yw'n bosib, dylech lanhau'r offer (y tu mewn a'r tu allan) ar safle'r driniaeth yn hytrach na defnyddio un safle neilltuedig ar gyfer gwaith glanhau. Defnyddiwch systemau rinsio tanciau sy'n rhan o'r peiriant i lanhau y tu mewn i'r offer yn effeithiol a hynny gan ddefnyddio cyn lleied o ddŵr rinsio ag y gellir. Yn yr un modd, bydd pibell ddŵr a brwsh arno (sydd ar gael ar rai chwistrellwyr ac yn bosib ei osod ar eraill) yn eich helpu i lanhau tu allan yr offer yn fwy effeithiol na gwn chwistrellu gwasgedd uchel, ac yn defnyddio llai o ddŵr. Bydd golchi'r tanc drosodd a throsodd, gydag ychydig o ddŵr bob tro, yn sicrhau canlyniadau gwell nag un rinsiad â mwy o ddŵr ac yn cynhyrchu llai o olchion. Yn ogystal â glanhau'r tanc, bydd angen i chi sicrhau bod yr holl bibellau, pibellau dŵr, hidlyddion, falfiau, chwistrellau a systemau mewnsugno'n cael eu glanhau'n drylwyr. Dylai'r holl gyfleusterau ar gyfer golchi offer gael eu cynllunio mewn modd sy'n sicrhau na all yr hydoddiant chwistrellu gael mynediad i'ch dŵr golchi dan unrhyw amgylchiadau.

Gallwch gael rhagor o ganllawiau ar lanhau chwistrellwyr ar wefan y Fenter Wirfoddol (www.voluntaryinitiative.org.uk/Content/Agr_BP.asp)

Mae adroddiad yr HSE *Exposure to spray residues on agricultural equipment* (HSE 4023.R51.192) yn darparu canllawiau defnyddiol ac ymarferol ar osgoi halogi y tu allan i offer gwasgaru (gweler www.hseresearchprojects.com).

Bydd y dewisiadau posibl ar gyfer cael gwared ar wastraff plaladdwr wedi'i deneuo yn cynnwys y canlynol:

- Gwasgaru'r dŵr halogedig ar y cnwd neu'r ardal sydd wedi'u trin neu sydd heb eu trin o fewn telerau cymeradwyo'r cynnyrch. (Gwnewch yn siŵr nad ydych yn mynd yn uwch na'r dos uchaf a ganiateir);
- Storio'r dŵr halogedig mewn cynhwysydd addas nes bod contractwr gwaredu gwastraff trwyddedig yn gallu ei gasglu;

Gwaredu gwastraff plaladdwyr

- Wrth ddefnyddio plaladdwyr mewn amaethyddiaeth, gallwch waredu'r gwastraff wedi'i deneuo yn unig ar bridd neu borfa (naill ai'n uniongyrchol neu wedi'i fwydo gan y draeniad o wyneb galed) dan delerau awdurdodiad Rheoliadau Dŵr Daear (gweler Atodiad A) a roddir gan Asiantaeth yr Amgylchedd. Dim ond unwaith y flwyddyn y cewch waredu gwastraff yn y dull hwn ar safle unigol, er mwyn cydymffurfio â'r Rheoliadau Tirlenwi (gweler Atodiad A). Mae'n rhaid i'r tir a ddewiswch at y diben hwn:
 - allu amsugno'r cyfaint o hylif sydd i'w waredu heb i ddim byd ffoi a heb adael pyllau bach;
 - arwain at y perygl lleiaf posib i fywyd gwyllt a chysiau dŵr;
 - diogelu dŵr daear drwy beidio â gadael i'r plaleiddiad gyrraedd y lefel trwythiad;
 - creu y perygl lleiaf posib i danciau septig, draeniau caeau neu systemau carthffosiaeth;
 - os oes angen, cael ei ddynodi ag arwyddion a'i ffensio i gadw pobl a da byw draw
- Os oes gennych chi offer addas (fel gwaith trin elifiant a gynlluniwyd ar gyfer trin gwastraff hylif sy'n cynnwys plaladdwyr), gallwch brosesu'r gwastraff wedi'i deneuo eich hun, os:
 - oes gennych chi (neu'r person sy'n defnyddio'r offer) drwydded rheoli gwastraff briodol (neu eich bod wedi cofrestru eithriad) dan Reoliadau Trwyddedu Rheoli Gwastraff (gweler Atodiad A);
 - yw'r elifiant sydd wedi'i drin yn cael ei gasglu a'i waredu yn ôl yr hyn a nodir yn y drwydded rheoli gwastraff neu, os ydych wedi'ch cofrestru fel eithriad, yn cael ei aildddefnyddio (er enghraifft, fel dŵr dyfrhau neu ar gyfer paratoi hydoddiant chwistrellu).
- Gallwch waredu gwastraff wedi'i deneuo i fiowely wedi'i leinio (gweler yr eirfa) os:
 - oes gennych chi drwydded rheoli gwastraff briodol (neu eich bod wedi cofrestru eithriad) dan y Rheoliadau Trwyddedu Rheoli Gwastraff (gweler Atodiad A);
 - yw'r dŵr sy'n llifo o waelod y biowely yn cael ei gasglu a'i waredu yn ôl yr hyn a nodir yn y drwydded rheoli gwastraff neu, os ydych wedi'ch cofrestru fel eithriad, yn cael ei aildddefnyddio (er enghraifft, fel dŵr dyfrhau neu ar gyfer paratoi hydoddiant chwistrellu).
- Gallwch waredu'r gwastraff wedi'i deneuo i garthffos o dan 'ganiatâd elifiant masnach' a roddir (mewn amgylchiadau prin) gan y cwmni lleol sy'n rheoli'r gwaith trin carthffosiaeth y mae'r garthffos yn perthyn iddo. Mae gwastraff sy'n cynnwys sylweddau a ddosberthir fel 'elifiant categori arbennig' angen eu cymeradwyo gan Asiantaeth yr Amgylchedd hefyd cyn gallu cael 'caniatâd elifiant masnach' (gweler 'Deddf Dŵr 1989' yn Atodiad A).

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am gynllun, defnydd ac amodau trwyddedu biowelyau gan Asiantaeth yr Amgylchedd.

5.6 Sut i waredu cynhwysyddion plaladdwyr gwastraff

Peidiwch ag aildddefnyddio cynhwysydd plaladdwr gwag at unrhyw ddiben oni bai ei fod:

- wedi'i gynllunio'n benodol i gael ei ddychwelyd a'i ailenwi a'ch bod yn gwneud hynny yn unol â'r cyfarwyddiadau ar y label; neu

Adran 5

- eich bod yn ei lenwi â'r un plaladdwr yn union, wedi'i drosglwyddo o gynhwysydd sydd wedi'i ddifrodi.

Bydd label y cynnyrch yn datgan a ddylech chi rinsio'r cynhwysydd cyn ei wacáu.

Cyn gwaredu cynhwysydd na ellir ei ddychwelyd, gwnewch yn siŵr ei fod yn hollol wag.

Os gallwch chi, dylech rinsio cynhwysyddion cynhyrchion crynodiadau sy'n cael eu gwasgaru fel hydoddiant yn drylwyr cyn eu gwaredu.

Fel rheol, nid yw cynhwysyddion fformiwleiddiadau neu gynhyrchion parod nad ydyn nhw'n cael eu gwasgaru fel hydoddiant yn cael eu rinsio ar ôl eu gwacáu.

Ni ddylech byth rinsio na glanhau cynhwysyddion powdrau nwyo seianid neu ffosffidau alwminiwm, magnesiwm neu sinc.

Cyn gwaredu cynhwysyddion anhyblyg, na ellir eu dychwelyd, dylech eu rinsio'n drylwyr yn unol â'r cyfarwyddiadau ar y label.

Os nad oes cyfarwyddiadau, dylech:

- ddefnyddio offer rinsio cynhwysydd pwrpasol yn unol â chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwr (er enghraifft, dyfeisiau rinsio dan wasgedd sy'n rhan o bowlenni mewnsugno chwistrellwyr); neu
- rinsio cynhwysyddion â llaw o leiaf deirgwaith (neu nes bod y cynhwysydd yn ymddangos yn lân) gyda dŵr glân. Ychwanegwch y golchion at yr hydoddiant chwistrellu.

Gallwch hefyd rinsio rhai mathau o ddeunydd pacio hyblyg a gynlluniwyd ar gyfer plaladdwyr solet a ddefnyddir fel hydoddiant, yn dibynnu ar ddeunydd a chynllun y pecynnau hyn. Dylech rinsio cynhwysyddion yn syth ar ôl eu gwacáu, ar ôl i chi adael i'r cynnyrch ddraenio'n llwyr i'r offer gwasgaru. Dylech hefyd rinsio caeadau halogedig (capiau a seliau) ac unrhyw halogiad y tu allan i'r cynhwysyddion. Dylid ychwanegu'r holl olchion i'r hydoddiant chwistrellu.

Os, am unrhyw reswm, y bydd gennych olchion cynhwysydd na allwch eu hychwanegu at yr offer gwasgaru (er enghraifft, os nad ydych chi'n chwistrellu'r plaladdwr neu'n ei wasgaru ar ffurf hydoddiant dipio), dylech gasglu'r golchion halogedig mewn cynhwysydd addas, wedi'i labelu, a'i storio mewn lle diogel. Yna, dylech waredu'r golchion yn unol â'r canllawiau a nodir ym mharagraff 5.5.

Mae cynhwysyddion sy'n anaddas i'w rinsio (er enghraifft, sachau papur a chartonau cardfwrdd) a'r rhai sy'n cynnwys cynhyrchion parod i'w defnyddio neu gynhyrchion na ddefnyddir fel hydoddiant, yn cael eu gwacáu'n llwyr ond nid eu rinsio fel rheol. Bydd y rhain yn cynnwys y geiriau *Empty container completely and dispose of safely* ar y label. Dylech drafod a storio'r cynhwysyddion gwag hyn fel petaen nhw'n dal i gynnwys y plaladdwr, a chael contractwr gwaredu gwastraff trwyddedig i'w gwaredu.

Ni ddylech rinsio na glanhau cynhwysyddion gwag a oedd yn cynnwys powdrau nwyo seianid neu ffosffidau alwminiwm, magnesiwm neu sinc gan eu bod yn creu nwyon peryglus wrth ddod

Gwaredu gwastraff plaladdwyr

i gysylltiad â gwlybanaeth. Dylech drafod a storio'r cynhwysyddion gwag hyn fel petaen nhw'n dal i gynnwys y plaladdwr a chael contractwr gwaredu gwastraff trwyddedig i'w gwaredu.

Rhowch y capiau yn ôl yn dynn ar gynhwysyddion yn syth ar ôl eu rinsio a'u draenio i'r offer a ddefnyddiwyd ar gyfer gwasgaru plaladdwr. Rhowch y sêl ffoil wedi'i rinsio y tu mewn i'r cynhwysydd. Storiwch y cynhwysyddion sydd wedi'u rinsio a'u draenio ar i fyny mewn man diogel a diddos i ffwrdd o blaladdwyr wedi'u storio (naill mewn storfa ar wahân neu ran wahanol o'ch storfa gemegol) nes y gallwch chi gael gwared arny'n nhw.

Gallwch gael rhagor o ganllawiau ar lanhau cynhwysyddion ar wefan y Fenter Wirfoddol (www.voluntaryinitiative.org.uk/Content?agr).

Gallwch gael gwared ar gynhwysyddion plaladdwyr wedi'u rinsio yn y ffyrdd canlynol:

- Eu rhoi i gcontractwr gwaredu gwastraff trwyddedig;
- Mynd â nhw i safle gwaredu neu safle adfer gwastraff trwyddedig, ar ôl holi i weld a wnaiff y safle dderbyn cynhwysyddion wedi'u rinsio;
- Eu llosgi mewn llosgydd sydd wedi'i drwyddedu gan eich awdurdod lleol neu Asiantaeth yr Amgylchedd. Cysylltwch â swyddfa leol yr Asiantaeth i gael rhagor o wybodaeth.

Bydd cynhwysyddion sydd wedi'u rinsio a'u draenio'n drylwyr yn cael eu derbyn mewn safleoedd gwaredu gwastraff trwyddedig os yw amodau trwydded gweithredwr y safle'n caniatáu hynny. Gall swyddfa leol Asiantaeth yr Amgylchedd roi manylion y safleoedd hyn i chi.

Peidiwch â defnyddio cynhwysyddion plaladdwyr gwag neu baletau halogedig i gludo bwyd neu fwyd anifeiliaid.

5.7 Sut i waredu deunyddiau gwastraff plaladdwyr eraill

Dylech drefnu cael gwared ar ddeunydd pacio ac offer halogedig, dillad diogelu diangen a gwastraff sy'n deillio o ymdrin â phlaladdwyr sydd wedi gollwng drwy gcontractwr gwaredu gwastraff trwyddedig. Efallai y bydd angen ymdrin â pheth o'r gwastraff hwn fel 'gwastraff peryglus'.

Dylech waredu cyfryngau rheoli anifeiliaid asgwrn cefn neu abwydydd plaladdol eraill a chyrrff marw yn unol â'r canllawiau ar label y cynnyrch. Os nad oes cyngor yn cael ei roi ar y label, dylech drefnu bod contractwr gwaredu gwastraff trwyddedig yn gwaredu'r gwastraff yma, gan sicrhau eich bod yn dilyn y weithdrefn gywir.

Dylech gael gwared ar gompost, pridd ac ati sydd wedi'u trin â phlaladdwr yn unol â'r canllawiau ar label y cynnyrch. Os nad oes cyngor yn cael ei roi ar y label, dylech gael canllawiau oddi wrth swyddfa leol Asiantaeth yr Amgylchedd. Gallwch gael gwybodaeth ar wefan y PSD hefyd, www.pesticides.gov.uk.

Dylech drefnu bod contractwr gwaredu gwastraff trwyddedig yn cael gwared ar ddeunyddiau eraill (fel hadau wedi'u trin, deunydd arall ar gyfer planhigion sydd wedi'u trin a gorchuddion cnydau sydd wedi'u halogi â phlaladdwyr).

Adran 5

5.8 Ble i gael gwybodaeth bellach

Gallwch gael mwy o wybodaeth gyfredol a manwl ar sut i waredu gwastraff sy'n deillio o ddefnyddio plaladdwyr ar wefan Defra (www.defra.gov.uk/environment/waste/topics/agwaste.htm) a gwefan Asiantaeth yr Amgylchedd (www.environment-agency.gov.uk neu ffoniwch 08708 506506).

Cadw cofnodion

6.1 Mae'r rhan yma o'r Cod yn rhoi canllawiau ar y gwahanol fathau o gofnodion ac mae'n esbonio beth yn union y mae angen i chi ei gofnodi a pham. Mae'r tabl ar ddiwedd y rhan hon yn rhoi crynodeb o'r cofnodion a'r rhesymau drostyn nhw.

6.2 Cofnodion storio

Gall fod yn fuddiol cadw cofnodion o holl gynnwys eich storfa gemegol (storfeydd sefydlog a symudol) ond nid oes rhaid i chi wneud hynny. Bydd y cofnodion hyn yn:

- helpu o ran cylchrediad y stoc a rheoli stoc;
- cadw rhestr gywir a chyfredol o gynnwys y storfa gemegol os oes argyfwng yn codi;
- eich helpu i beidio â chadw gormod o stoc;
- eich helpu i sicrhau nad oes gennych chi gynhyrchion plaladdwyr diangen neu sydd heb eu cymeradwyo;
- yn eich helpu i ddefnyddio hen stoc yn gyntaf i osgoi dirywiad stoc.

Mae'n arfer da i chi gadw copi o'r rhestr stoc cyfredol mewn lle heblaw'r storfa sy'n hawdd cyrraedd ato.

6.3 Cofnodion triniaethau plaladdwyr

Yn ôl y gyfraith, mae'n rhaid i bobl sy'n cynhyrchu bwyd a bwydydd anifeiliaid gadw cofnodion o driniaethau plaladdwyr. Mae dau o Reoliadau'r CE yn gofyn am hyn:

- Rheoliad 852/2004 y CE ar hylendid bwydydd anifeiliaid (Atodiad I, rhan A, III (Cadw Cofnodion));
- Rheoliad 183/2005 y CE ar hylendid bwydydd anifeiliaid ar gyfer da byw (Atodiad I, rhan A, II (Cadw Cofnodion)).

Daeth y ddau Reoliad i rym ar 1 Ionawr 2006. Maen nhw'n egluro bod yn rhaid i bobl sy'n cynhyrchu neu'n cynaeafu cynhyrchion planhigion i bobl neu anifeiliaid eu bwyta gadw cofnodion o unrhyw gynhyrchion diogelu planhigion (plaladdwyr) neu fioladdwyr maen nhw'n eu defnyddio. Gall pobl eraill, fel milfeddygon, agronomegwyr a thechnegwyr fferm eich helpu i gadw'r cofnodion hyn.

Bydd angen i ddefnyddwyr proffesiynol eraill gadw cofnodion o'u defnydd yn y dyfodol. Dylech gadw'r cofnodion hyn nawr fel arfer da.

Mae wedi bod yn arfer da iawn erioed i gadw cofnodion o'r holl waith sy'n ymwneud â storio a defnyddio plaladdwyr, nid dim ond y cynhyrchion sy'n cael eu chwistrellu. Mae'r cofnodion hyn yn ddefnyddiol i gyfeirio atyn nhw os bydd pobl, cynydau yn y cae nesaf, creaduriaid eraill neu'r amgylchedd yn cael eu halogi'n ddamweiniol, neu os bydd rhywun yn honni bod y math yma o halogi wedi digwydd.

Bydd cofnodion manwl-gywir yn eich helpu chi hefyd i gydymffurfio ag unrhyw amodau ynglŷn â:

- chyfnodau gorfodol cyn cynaeafu;
- cyfnodau rhwng gwasgaru am yr eildro;
- cyfnodau cadw da byw draw o'r ardal drin;
- cyfnodau i wahardd gweithwyr rhag mynd i ardaloedd trin.

Bydd y PSD yn cyhoeddi mwy o ganllawiau ar fformat y cofnodion a pha mor hir y dylech chi eu cadw. Gwnewch yn siŵr bod modd cwblhau'r cofnodion yn hawdd a heb gamgymeriadau, a bod modd troi atyn nhw a'u deall yn gyflym.

Mae Atodiad F yn awgrymu fformat ar gyfer cofnodi triniaeth yn foddhaol. Gall cofnodion gael eu hysgrifennu â llaw mewn llyfr neu ar gyfrifiadur. Mae'n well peidio â defnyddio plygell o dudalennau rhydd am fod y tudalennau'n gallu mynd ar goll.

Os ydych chi'n aelod o gynllun sicrwydd cynydau neu safon sicrwydd coetiroedd, bydd angen i chi fodloni amodau penodol ar gyfer gwneud a chadw cofnodion triniaethau. Mae angen cadw rhai cofnodion arbennig ar gyfer LERAP hefyd.

Mae'n arfer da cofnodi triniaethau a wneir yn agos at gartrefi neu eiddo arall sy'n cynnwys llawer o bobl (fel ysgolion, cartrefi preswyl, ysbytai ac ati). Efallai y gallwch gofnodi'r dyddiad a'r amser, enw'r plaladdwr a ddefnyddiwyd (yn cynnwys rhif MAPP), cyfeirio at unrhyw asesiad amgylcheddol neu asesiad COSHH a wnaed, cyfeirio at unrhyw hysbysiad a roddwyd i'r ardal neu arwyddion a godwyd (yn cynnwys pryd y codwyd nhw a'u tynnu i lawr) ac ati. Gallech hefyd gadw cofnod o unrhyw gwestiynau a holwyd gan eich cymdogion.

Os bydd rhywun yn awgrymu y gallai plaleiddiad fod wedi effeithio arny'n nhw, mae'n bwysig iawn rhoi gwybodaeth lawn a chywir iddyn nhw neu eu cynghorwyr neu'r HSE cyn gynted â phosibl (gan gynnwys enw llawn y cynnyrch gyda'i rif MAPP, unrhyw wybodaeth arall fel cymalau risg a diogelwch a gwybodaeth feddygol). Bydd y wybodaeth hon yn ymddangos ar label y cynnyrch fel rheol.

Mae'n well cadw eich cofnodion wrth law ar y fferm neu'r swyddfa leol. Bydd y wybodaeth ar gael yn hawdd wedyn, ac nid dim ond gan gyflenwyr, contractwyr neu gynghorwyr. Pan fyddwch chi'n defnyddio contractwyr rhaid iddyn nhw wneud a chadw cofnodion sy'n ymwneud â gwasgaru'r plaladdwyr. Dylech chi, fel perchennog neu ddefnyddiwr y tir sy'n cael ei drin neu reolwr trin lleol yr awdurdod lleol neu ardal drin arall ofyn i'r contractwr am gopi o'r cofnodion hyn.

Mae hefyd yn arfer da i asesu a chofnodi pa mor effeithiol oedd pob triniaeth plaladdwr ar ôl cyfnod addas. Mae'r wybodaeth yma'n bwysig wrth nodi problemau sy'n ymwneud â'r canlynol:

- sut cafodd y plaladdwr ei wasgaru;
- difrod i'r cnwd (yn effeithio ar rai rhywogaethau yn unig efallai);
- plâu yn datblygu ymwrthedd i'r plaladdwyr.

Gall y cofnodion hyn eich helpu i:

- wella dulliau gwasgaru a dewis cynnyrch;
- rhannu gwybodaeth gyda gweithgynhyrchwyr plaladdwyr ac offer;
- darparu gwybodaeth i'r PSD fel y bo'n briodol.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am ymwrthedd i blaladdwyr a gwaith y gwahanol grwpiau gweithredu ar ymwrthedd ar wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).

6.4 Cofnodion asesiadau COSHH

Dylai cofnod o asesiad COSHH, os oes angen un, gynnwys:

- enw llawn y plaladdwr (a'r rhif HSE neu'r rhif MAPP perthnasol);
- y peryglon posibl i iechyd a allai ddeillio o ddefnyddio'r plaladdwr;
- y camau y mae angen i chi eu cymryd er mwyn atal cysylltiad â phlaladdwyr yn unol â COSHH neu reoli cysylltiad yn ddigonol;
- camau eraill sy'n angenrheidiol er mwyn bodloni rhwymedigaethau COSHH, er enghraifft:
 - defnyddio a chynnal mesurau sy'n rheoli cysylltiad â phlaladdwyr;
 - monitro cysylltiad;
 - arolygu iechyd;
 - hyfforddiant a chyfarwyddyd i ddefnyddwyr plaladdwyr.

Adran 6

Rhaid ichi sicrhau bod cofnodion asesiadau COSHH ar gael yn hwylus.

6.5 Cofnodion asesiadau risg amgylcheddol

Dylai cofnod o unrhyw asesiad risg amgylcheddol gynnwys:

- enw a disgrifiad o'r plaladdwr (fel ar gyfer cofnod asesiad COSHH);
- y peryglon posibl i fywyd gwyllt a'r amgylchedd a allai ddeillio o ddefnyddio'r plaladdwr;
- y camau y mae angen i chi eu cymryd er mwyn atal cysylltiad â bywyd gwyllt a'r amgylchedd, neu ei reoli'n ddigonol;
- y manylion penodol sydd eu hangen wrth i chi wasgaru plaladdwyr yn unol â'r cynlluniau LERAP, ac unrhyw wybodaeth arall a all fod yn berthnasol wrth i chi ddefnyddio plaladdwyr mewn sefyllfaoedd penodol (er enghraifft, mewn dŵr neu yn agos ato); a
- manylion unrhyw darddellau, ffynhonnau, tyllau turio neu barthau diogelu ffynonellau dŵr daear cyfagos yn yr ardal drin a'r camau sydd angen eu cymryd i atal halogi dŵr daear.

6.6 Cofnodion monitro cysylltiad â phlaladdwyr

Mewn sefyllfaoedd lle mae angen i'ch cyflogwr fonitro cysylltiadau â phlaladdwyr, dylai'r cofnodion monitro roi gwybodaeth ddigonol am y canlynol:

- pryd wnaeth eich cyflogwr y gwaith monitro a beth oedd y canlyniadau;
- pa weithdrefnau monitro a ddefnyddiwyd gennych chi a pha mor hir oedd y cyfnodau monitro;
- y math o samplau a gymerwyd, o ble y cymerwyd y samplau, y gweithrediadau a oedd ar waith ar y pryd ac, yn achos samplau personol, enwau'r bobl sy'n cael eu monitro.

6.7 Cofnodion cynnal mesurau rheoli cysylltiad â phlaladdwyr

O dan Reoliadau COSHH, mae'n rhaid i gyflogwyr a phobl hunangyflogedig gadw cofnodion addas o archwiliadau a phrofion ar reolyddion peiranyddol ac offer diogelu anadlol (RPE). Bydd cofnod addas o bob archwiliad a phrawf trwyadl ar RPE yn cynnwys:

- enw a chyfeiriad y cyflogwr sy'n gyfrifol am yr RPE;
- manylion yr offer a'r rhif neu'r nod sy'n ei ddynodi ynghyd â disgrifiad sy'n ddigonol i'w adnabod, ac enw'r gwneuthurwr;
- dyddiad yr archwiliad neu'r prawf ac enw a llofnod (neu awdurdodiad unigryw) y person a wnaeth yr archwiliad neu'r prawf;
- cyflwr yr offer a manylion unrhyw ddiffygion a welwyd gan gynnwys, yn achos resbiraduron canister neu resbiraduron hidlydd, cyflwr y canister a'r hidlydd;
- manylion unrhyw waith trwsio a wnaed o ganlyniad i'r archwiliad neu'r prawf;
- yn achos cyfarpar aer cywasg neu ocsigen, gwasgedd yr aer neu'r ocsigen yn y silindr cyflenwi;
- yn achos cyfarpar sy'n cael ei fwydo drwy linell aer (ac eithrio resbiraduron hanner mwgwd a ddefnyddir yn achlysurol yn erbyn llwch neu fygdarthyddion nad ydyn nhw'n wenwynig iawn), cyfaint y llif ac ansawdd yr aer sy'n cael ei gyflenwi. Os yw'r cyflenwad aer yn dod o gywasgydd symudol, dylech wneud y prawf yma yn union cyn y tro cyntaf y caiff ei ddefnyddio mewn unrhyw leoliad newydd.

Yn achos resbiraduron hanner mwgwd a ddefnyddir yn achlysurol yn erbyn llwch neu fygdarthyddion nad ydyn nhw'n wenwynig iawn, dim ond y canlynol y bydd rhaid i gyflogwyr a phobl hunangyflogedig ei gofnodi:

- enw a chyfeiriad y cyflogwr cyfrifol;
- dyddiad yr archwiliad neu'r prawf ac enw a llofnod (neu awdurdodiad unigryw) y person a wnaeth yr archwiliad neu'r prawf;
- cyflwr yr offer a manylion am unrhyw ddiffygion a welwyd.

Gwnewch yn siŵr ei bod hi'n glir pa eitem o RPE y mae'r cofnod yn cyfeirio ati.

6.8 Cofnodion arolygu iechyd

Mewn sefyllfaoedd lle mae cyflogwr angen gweithdrefn ffurfiol i asesu iechyd defnyddwyr plaladdwyr, dylech gofnodi a chadw'r manylion canlynol am bob gweithiwr cyflogedig sy'n defnyddio plaladdwyr.

- Eu henw llawn, eu rhyw, eu dyddiad geni, eu cyfeiriad parhaol a'u cod post, eu rhif Yswiriant Gwladol, y dyddiad y dechreuodd eu cyflogaeth gyfredol a chofnod o'u swyddi blaenorol a oedd yn cynnwys dod i gysylltiad â sylweddau y mae angen arolygu iechyd ar eu cyfer.
- Canlyniadau pob gweithdrefn arolygu iechyd arall, y dyddiadau y cawson nhw eu cynnal, a manylion pwy oedd yn gyfrifol am bob rhaglen arolygu. Dylech ddehongli'r canlyniadau yn nhermau pa mor ffit yw'r gweithiwr ar gyfer y gwaith a chynnwys, os yw'n briodol, gofnod o benderfyniadau'r cynghorydd meddygol neu'r meddyg, neu gasgliadau'r ymarferydd meddygol, y nyrs iechyd galwedigaethol neu berson cymwys arall neu berson arall sy'n gyfrifol. Ni ddylech chi gynnwys gwybodaeth glinigol gyfrinachol.
- Os yw'r arolygu iechyd yn golygu cadw cofnod iechyd unigol yn unig, dylech gofnodi'r manylion a restrwyd uchod yn y pwynt cyntaf.
- Yn ogystal â'r cofnodion manwl hyn, dylech gadw mynegai hefyd neu restr o enwau pobl y mae eu hiechyd yn cael ei arolygu, neu wedi cael ei arolygu.

Dylai cyflogwyr wneud yn siŵr bod y cofnodion yn cael eu cadw am y cyfnod priodol o amser (gweler y tabl canlynol) a bod modd cyfeirio atyn nhw'n hawdd. Mae hyn yn arbennig o bwysig os ceir newidiadau o bwys yn y busnes (fel newid perchennog neu newid yng ngweithgareddau'r busnes). Yn achos cofnodion arolygu iechyd, os bydd busnes yn rhoi'r gorau i fasnachu, dylai'r cyflogwr gynnig y cofnodion hyn i'r HSE.

6.9 Cofnodion gwaredu

Os ydych chi'n symud neu waredu gwastraff, mae'n rhaid i chi gadw copi o bob 'nodyn trosglwyddo gwastraff' (a disgrifiad ysgrifenedig o'r gwastraff) am o leiaf ddwy flynedd. Yn achos gwastraff peryglus, mae'n rhaid i chi gadw copi o bob 'nodyn traddodi' am o leiaf dair blynedd.

Tabl 7: Crynodeb o'r cofnodion i'w cadw

Math o gofnod	Amser cadw	Rheswm am y cofnodion
Cofnodion storfa plaladdwyr	Nes cael eu diweddarau	- I allu rhoi rhestr gywir o gynnwys eich storfa gemegol mewn argyfwng. - I'ch helpu i reoli stoc.
Triniaethau plaladdwyr	I'w benderfynu	- I ddangos eich bod wedi defnyddio plaladdwyr yn briodol, yn ddiogel ac yn gyfreithlon. Yn ôl y gyfraith, mae'n rhaid i gynhyrchwyr bwyd a bwyd anifeiliaid gadw'r cofnodion hyn. Ar hyn o bryd, mae'n arfer da i ddefnyddwyr proffesiynol eraill gadw cofnodion, ond bydd hyn yn gyfraith yn y dyfodol. - I'ch helpu i reoli'n dda. - I roi gwybodaeth bwysig i bobl eraill, yn enwedig mewn argyfwng lle mae pobl, anifeiliaid neu'r amgylchedd wedi'u halogi'n ddamweiniol, neu lle mae cnydau wedi'u difrodi. - I'ch helpu i gadw golwg ar gyfnodau pan na ellir cynaeafu cnydau a phan na all pobl neu anifeiliaid ddod i ardal drin. - I fodloni amodau penodol cynlluniau sicrwydd cnydau a chynlluniau sicrwydd coetiroedd.
LERAPs	Tair blynedd	- I ddangos eich bod chi wedi bodloni amodau cynlluniau LERAP. - I ddangos eich bod chi wedi bodloni amodau cynlluniau amaeth-amgylcheddol neu gynlluniau stiwardiaeth. - I'ch galluogi chi i asesu effeithiolrwydd plaladdwr penodol. - I fodloni amodau penodol cynlluniau sicrwydd cnydau a chynlluniau sicrwydd coetiroedd.
Asesiad COSHH ac asesiad risg amgylcheddol	Nes eu diwygio	- I ddangos eich bod chi wedi asesu'r holl beryglon i iechyd pobl a'r amgylchedd yn ddigonol. - I roi tystiolaeth eich bod wedi bodloni'r rhwymedigaethau cyfreithiol i ddiogelu iechyd pobl a'r amgylchedd. - I gadarnhau bod gennych chi'r tystysgrifau neu'r caniatâd priodol (er enghraifft, caniatâd dan Reoliadau Dŵr Daear).
Cynnal a chadw, archwilio a phrofi mesurau ar gyfer rheoli cysylltiad â phlaladdwyr	Pum mlynedd	- I gadarnhau bod mesurau i reoli cysylltiadau â phlaladdwyr yn gweithio'n effeithiol. - I ddangos bod cyflogwyr wedi bodloni eu rhwymedigaeth gyfreithiol i gynnal, archwilio a phrofi rheolyddion peiranyddol ac offer diogelu anadlol.

Adran 6

Tabl 7: Crynodeb o'r cofnodion i'w cadw (*parhad*)

Math o gofnod	Amser cadw	Rheswm am y cofnodion
Monitro cysylltiad â phlaladdwyr yn y gweithle (samplu cyffredinol yn y gweithle)	Pum mlynedd	- I gadarnhau bod lefel y cysylltiadau â phlaladdwyr yn y gwaith yn dderbyniol. - I ddangos bod cyflogwyr wedi cyflawni a chynnal rheolaeth ddigonol dros gysylltiadau â sylweddau peryglus.
Monitro cysylltiad pobl unigol y gellir eu hadnabod	Deugain mlynedd	
Arolygu iechyd	Deugain mlynedd	- I ddod o hyd i unrhyw effeithiau andwyol ar iechyd yn sgil cysylltiad â sylweddau peryglus yn y gwaith. - I ddangos bod cyflogwyr wedi bodloni unrhyw amodau cyfreithiol i arolygu iechyd eu gweithwyr cyflogedig.
Cofnodion gwaredu	Dwy neu dair blynedd	I ddangos bod gwastraff wedi'i drafod a'i waredu'n ddiogel a chyfreithlon.

Atodiad A

Deddfau y cyfeirir atyn nhw yn y cod hwn

1 Mae'r Cod hwn yn adlewyrchu gofynion y ddeddfwriaeth ganlynol ac mae'n nodi'r arferion gorau i wneud yn siŵr eich bod yn bodloni'r gofynion hynny. Os yw'r ddeddfwriaeth yn y rhestr yn gymwys i rannau penodol o'r Deyrnas Unedig yn unig, mae'n debyg y bydd deddfwriaeth debyg yn gymwys mewn mannau eraill yn y Deyrnas Unedig. At ei gilydd, mae deddfwriaeth ynghylch iechyd a diogelwch pobl yn cael ei gorfodi gan yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, ac mae deddfwriaeth amgylcheddol yn cael ei gorfodi gan Asiantaeth yr Amgylchedd yng Nghymru a Lloegr.

2 Deddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985 (FEPA)

Nod Rhan III o'r FEPA yw:

- diogelu iechyd pobl, creaduriaid a phlanhigion;
- gwarchod yr amgylchedd;
- sicrhau dulliau diogel, effeithiol a thrugarog o reoli plâu.

Mae'r Ddeddf hon hefyd yn nodi trefniadau gorfodi ac yn ceisio trefnu bod gwybodaeth am blaladdwyr ar gael i'r cyhoedd.

Mae Rhan III o'r FEPA yn berthnasol i:

- unrhyw blaladdwr; neu
- unrhyw sylwedd, paratoad neu organeb sy'n cael eu paratoi neu eu defnyddio at unrhyw un o'r dibenion canlynol:
 - diogelu planhigion, coed neu gynhyrchion planhigion eraill rhag organebau niweidiol;
 - rheoleiddio twf planhigion;
 - diogelu rhag creaduriaid niweidiol;
 - rheoli organebau sydd ag effeithiau niweidiol neu ddiangen ar systemau dŵr (gan gynnwys gweithfeydd trin carthion), adeiladau neu strwythurau eraill, neu ar gynhyrchion wedi'u gweithgynhyrchu;
 - diogelu anifeiliaid rhag parasitiaid.

3 Rheoliadau Rheoli Plaleiddiaid 1986 (fel y'u diwygiwyd) (COPR)

Mae'r rheoliadau hyn, a wnaed o dan yr FEPA, yn pennu:

- bod rhaid i bob cynnyrch plaladdol gael cymeradwyaeth gan y Gweinidog;

Atodiad A

- mai dim ond yn unol â'r rheoliadau y mae gwerthu, cyflenwi, storio, hysbysebu neu ddefnyddio plaladdwyr.

O dan COPR, dylai unrhyw un sy'n defnyddio plaladdwyr yn eu gwaith fod wedi cael hyfforddiant ar ddefnyddio'r plaladdwyr hynny yn ddiogel, yn effeithlon ac yn drugarog a meddu ar y wybodaeth, y sgiliau a'r profiad sydd ei angen i gyflawni eu dyletswyddau. Hefyd, dylai unrhyw berson sy'n defnyddio plaladdwr gyfyngu eu defnydd ohono i dir, y cnwd, y strwythur, y deunydd neu'r ardal arall sy'n cael eu trin.

4 Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion 2005 (PPPR) a Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion (Amodau Sylfaenol) 1997

Mae'r PPPR yn gweithredu Cyfarwydddeb y Cyngor Ewropeaidd 1 Gorffennaf 1991 yn y DU. Mae'n ymwneud â rhoi cynhyrchion diogelu planhigion ar y farchnad (91/414/EEC). Nod y Rheoliadau yw cysoni 'cymeradwyaeth' cynhyrchion diogelu planhigion ledled yr Undeb Ewropeaidd. Mae'r Rheoliadau Amodau Sylfaenol yn diffinio amodau ar gyfer gwerthu, cyflenwi, storio, hysbysebu a defnyddio plaladdwyr sydd wedi'u cymeradwyo o dan y PPPR (ac maen nhw'r un fath yn y bôn ag ar gyfer cynhyrchion plaladdol sydd wedi'u cymeradwyo o dan y COPR). Mae'r rheoliadau hyn a wnaed o dan Gyfarwydddeb y Cyngor Ewropeaidd yn berthnasol i sylweddau gweithredol newydd ac i sylweddau gweithredol hŷn ar ôl iddyn nhw gael eu hadolygu gan yr Undeb Ewropeaidd.

5 Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974 (HSWA)

Mae'r ddeddf hon yn gosod rhwymedigaethau ar y bobl ganlynol:

- Cyflogwyr, i ddiogelu (cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol) iechyd, diogelwch a lles eu gweithwyr cyflogedig yn y gwaith. Mae hyn yn cynnwys darparu'r wybodaeth, yr hyfforddiant, yr oruchwyliaeth a'r offer diogelu angenrheidiol i gyflawni unrhyw dasg yn ddiogel, ac i ddiogelu gweithwyr cyflogedig ac eraill;
- Gweithwyr cyflogedig a phobl hunan-gyflogedig, i gymryd gofal rhesymol o'u hiechyd eu hunain a diogelwch eraill. Mae hyn yn cynnwys gwisgo cyfarpar diogelu addas;
- Cyflenwyr, i wneud yn siŵr bod sylweddau'n ddiogel ac nad ydyn nhw'n achosi risg i iechyd wrth gael eu defnyddio, eu trafod, eu storio neu eu cludo. Mae'n rhaid iddyn nhw ddarparu gwybodaeth am beryglon a ffyrdd o ddefnyddio a gwaredu'r sylweddau'n ddiogel.

6 Rheoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus i Iechyd 2002 (COSHH)

O dan Rheoliadau COSHH, mae yna ddyletswydd gyfreithiol i:

- asesu'r peryglon i iechyd wrth weithio gyda sylweddau sy'n beryglus i iechyd pobl (sy'n cynnwys llawer o blaladdwyr);
- dileu cysylltiad â'r sylweddau hyn neu, os nad yw hynny'n rhesymol ymarferol, i reoli cysylltiad yn ddigonol

7 Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999

Mae'r Rheoliadau hyn, sy'n gweithredu gofynion Cyfarwydddeb Fframwaith Iechyd a Diogelwch Ewrop yn y DU:

- yn nodi rhwymedigaethau cyffredinol cyflogwyr i wella rheolaeth iechyd a diogelwch; ac
- yn esbonio'r hyn y mae'n rhaid i gyflogwyr a gweithwyr cyflogedig ei wneud o dan Ddeddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith.

8 Rheoliadau Cyfarpar Diogelu Personol yn y Gwaith 1992

Mae'r rheoliadau hyn:

- yn nodi'r egwyddorion ar gyfer dewis, darparu, cynnal a defnyddio cyfarpar diogelu personol (PPE);
- yn ei gwneud yn ofynnol i'r PPE fod yn addas i'r sawl sy'n ei ddefnyddio ac ar gyfer y peryglon y mae'n diogelu yn eu herbyn.

Nid yw'r Rheoliadau hyn yn disodli'r ddeddfwriaeth benodol sy'n ymwneud â darparu PPE priodol mewn sefyllfaoedd penodol.

9 Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (fel y'i diwygiwyd)

Y Ddeddf hon, sy'n gweithredu'r Confensiwn ar Warchod Bywyd Gwyllt a Chynefinoedd Naturiol Ewrop ('Confensiwn Bern') a Chyfarwyddbau'r Undeb Ewropeaidd ar Warchod Adar Gwyllt (79/409/EEC) ac ar Gynefinoedd Naturiol a Ffawna a Fflora Gwyllt (92/43/FFC) ym Mhrydain, yw'r prif amddiffyniad cyfreithiol ar gyfer diogelu bywyd gwyllt ym Mhrydain.

10 Rheoliadau Dŵr Daear 1998

Nod y rheoliadau hyn, sy'n gweithredu Cyfarwydddeb Dŵr Daear yr UE – Diogelu Dŵr Daear Rhag Llygredd a Achosir gan Sylweddau Peryglus Penodol (80/68/EEC), yw ceisio atal dŵr daear rhag cael ei lygru trwy reoli'r gwaith o waredu sylweddau penodol, gan gynnwys pob plaladdwr. Dan y rheoliadau hyn, mae angen caniatâd dŵr daear cyn y gellir gwasgaru gwastraff plaladdwr ar dir mewn unrhyw ffordd ar wahân i'r ffordd sydd wedi'i chymeradwyo ar gyfer y cynnyrch.

11 Rheoliad (EC) 852/2004 Senedd a Chyngor Ewrop ar hylendid bwydydd

Mae'r rheoliadau hyn yn gwneud yn siŵr bod y gwaith o gynhyrchu bwyd yn cael ei ddiogelu i lefel uchel, o'r ffermwr neu'r tyfwr i'r defnyddiwr ('o'r fferm i'r fforc'). Yn ôl y rheoliadau, dylai peryglon sy'n cael eu peri gan fwyd gael eu nodi a'u rheoli a dylid gallu olrhain bwyd a chynhwysion bwyd ar hyd y gadwyn fwyd i sicrhau bod bwyd yn ddiogel.

Daeth y rheoliadau i rym ar 1 Ionawr 2006 ac maen nhw'n datgan bod yn rhaid i bobl sy'n cynhyrchu neu'n cynaeafu cynhyrchion planhigion gadw cofnod o unrhyw gynhyrchion diogelu planhigion a bioladdwyr a ddefnyddiwyd.

12 Rheoliad (EC) 183/2005 Senedd a Chyngor Ewrop ar hylendid bwydydd anifeiliaid

Mae'r rheoliadau hyn yn sicrhau bod y gwaith o gynhyrchu bwydydd anifeiliaid yn cael ei ddiogelu i lefel uchel, o'r ffermwr neu'r tyfwr i'r defnyddiwr ('o'r fferm i'r fforc'). Yn ôl y rheoliadau, dylai peryglon sy'n cael eu peri gan fwyd gael eu nodi a'u rheoli a dylid gallu olrhain bwydydd anifeiliaid a chynhwysion bwydydd anifeiliaid ar hyd y gadwyn fwyd i sicrhau bod bwydydd anifeiliaid a bwydydd yn ddiogel.

Daeth y rheoliadau i rym ar 1 Ionawr 2006 ac maen nhw'n datgan bod yn rhaid i bobl sy'n cynhyrchu neu'n cynaeafu cynhyrchion planhigion ar gyfer bwydydd da byw gadw cofnod o unrhyw gynhyrchion diogelu planhigion a bioladdwyr a ddefnyddiwyd.

Cyfreithiau eraill

Er nad yw'n ofynnol dan FEPA, mae'r cod hwn hefyd yn rhoi cyngor ar arfer da wrth gludo a gwaredu plaladdwyr.

13 Rheoliadau Cludo Nwyddau Peryglus a Defnyddio Cyfarpar Gwasgedd Cludadwy 2004

Mae'r rheoliadau hyn yn gosod amodau ar bobl sy'n cludo nwyddau peryglus ar ffyrdd neu reilffyrdd (neu sy'n defnyddio cynhwysyddion gwasgedd cludadwy). Mae'r amodau'n ymwneud â chynllun a strwythur y cerbyd, marciau ar y cerbyd, dogfennau cludo, y math o nwyddau a gludir, pecynnu, labelu, hyfforddiant a darparu gwybodaeth.

14 Rheoliadau Cemegau (Gwybodaeth am Beryglon a Phecynnu ar gyfer Cyflenwi) 2002 (CHIP)

Mae'r rheoliadau hyn yn nodi'r amodau ar gyfer dosbarthu a labelu sylweddau peryglus ar sail eu nodweddion peryglus.

Mae'r labeli sydd eu hangen i ddangos bod y sylwedd wedi'i ddosbarthu fel un peryglus yn cynnwys:

- symbolau perygl;
- ymadroddion risg safonol (*R-phrases*);
- ymadroddion diogelwch safonol (*S-phrases*).

Gweithgynhyrchwyr, mewnforyr a chyflenwyr eraill sy'n gyfrifol am ddosbarthu a labelu sylweddau peryglus.

15 Deddf Aer Glân 1993

Mae'r ddeddf hon yn berthnasol i lygredd gan fwg, graean a llwch o danau a phrosesau masnachol a diwydiannol nad ydyn nhw'n cael eu cwmpasu gan gyfreithiau eraill.

16 Gwarchod Cynefinoedd Naturiol a Phlanhigion ac Anifeiliaid Gwyllt 92/43/EEC ('Y Gyfarwyddeb Cynefinoedd')

Y gyfarwyddeb yw'r modd y mae'r CE yn cyflawni'i rwymedigaethau dan Gonfensiwn Bern. Yn ôl y gyfarwyddeb, rhaid i aelod-wladwriaethau warchod cynefinoedd naturiol a rhywogaethau gwyllt pwysig. Rhaid i aelod-wladwriaethau:

- warchod y cynefinoedd a'r rhywogaethau sydd wedi'u rhestru yn yr atodiadau i'r gyfarwyddeb;
- monitro ac adrodd ar gynefinoedd a rhywogaethau;
- cynnig, paratoi a chynnal a chadw safleoedd cenedlaethol i greu rhwydwaith Ewropeaidd o safleoedd a warchodir (safleoedd Natura 2000);
- rheoli datblygiadau a phrosiectau eraill a allai effeithio ar y safleoedd hyn.

17 Rheoliadau Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol ac ati) 1994 ('Rheoliadau Cynefinoedd')

Mae'r rheoliadau hyn yn rhoi rhwymedigaethau'r 'Gyfarwyddeb Cynefinoedd' mewn grym ym Mhrydain, gan nodi'r weithdrefn ar gyfer:

- dewis safleoedd cadwraeth;
- asesu ac adrodd ar gynefinoedd a rhywogaethau mewn safleoedd cadwraeth;
- asesu a rheoli prosiectau sy'n effeithio ar safleoedd Natura 2000.

18 Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (CRoW)

Mae'r ddeddf hon yn cynyddu hawl y cyhoedd i fwynhau cefn gwlad tra'n diogelu tirfeddianwyr a deiliaid. Mae'r ddeddf yn:

- creu hawl tramwy newydd i gefn gwlad agored a thir comin cofrestredig;
- moderneiddio'r system hawliau tramwy;
- rhoi mwy o ddiogelwch i safleoedd o ddiddordeb gwyddonol arbennig (SoDdGA);
- rhoi trefniadau rheoli gwell ar gyfer ardaloedd o harddwch naturiol eithriadol (AHNE);
- cryfhau cyfreithiau diogelu bywyd gwyllt.

Atodiad A

19 Deddf yr Amgylchedd 1995

Dan y ddeddf hon, crëwyd Asiantaethau'r Amgylchedd a chyflwynwyd trefniadau ar gyfer:

- glanhau tir halogedig;
- diogelu dŵr;
- rheoli ansawdd aer;
- lleihau gwastraff pecynnu.

Dan y ddeddf hon, mae gan Asiantaethau'r Amgylchedd bwerau i roi rhybudd i bobl sy'n achosi llygredd (neu a allai achosi llygredd) i fynd ati i lanhau neu atal llygredd. Mae angen caniatâd Asiantaeth yr Amgylchedd cyn y gallir gwaredu gwastraff mewn dyfroedd rheoledig.

Gall Asiantaeth yr Amgylchedd gynnal gwaith gwrthlygredd os ydyn nhw o'r farn fod dyfroedd rheoledig wedi'u llygru (neu'n debygol o gael eu llygru), a chael y sawl a achosodd y llygredd i dalu am y gwaith wedyn.

20 Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 (fel y'i diwygiwyd)

Dan y ddeddf hon, mae'n drosedd i drin, cadw neu waredu 'gwastraff a reolir' mewn modd sy'n debygol o lygru'r amgylchedd neu niweidio pobl. Mae hefyd yn drosedd i gadw, trin neu waredu 'gwastraff a reolir' heb drwydded gwaredu gwastraff, oni bai fod y gweithgaredd dan sylw wedi'i 'eithrio' dan Reoliadau Trwyddedu Rheoli Gwastraff 1994. Dan y ddeddf, rhaid i bobl sy'n cynhyrchu gwastraff wneud yn siŵr mai dim ond i unigolyn awdurdodedig a all gludo, ailgylchu neu ei waredu'n ddiogel y maen nhw'n trosglwyddo'r gwastraff.

21 Rheoliadau Diogelu'r Amgylchedd (Dyletswydd Gofal) 1991

Mae'r rheoliadau hyn yn disgrifio'r camau y mae'n rhaid i bawb sy'n cynhyrchu, mewnfario, cadw, storio, cludo, trin, ailgylchu neu waredu 'gwastraff a reolir' eu cymryd. Rhaid iddyn nhw:

- storio'r gwastraff yn ddiogel fel nad yw'n achosi llygredd neu'n niweidio unrhyw un;
- peidio â'i drosglwyddo i rywun oni bai fod gan yr unigolyn hwnnw'r awdurdod i'w gymryd (fel rhywun sydd â thrwydded rheoli gwastraff neu sy'n gludwr gwastraff cofrestredig);
- wrth drosglwyddo'r gwastraff i eraill, ddarparu disgrifiad ysgrifenedig o'r gwastraff a llenwi nodyn trosglwyddo. Rhaid cadw'r cofnodion hyn am ddwy flynedd a rhaid darparu copi i Asiantaeth yr Amgylchedd os yw'n gofyn am un.

22 Cyfarwyddeb Gwastraff Peryglus (HWD) (91/689/EEC) a'r Catalog Gwastraff Ewropeaidd (EWC) (200/532/EC)

Nod y gyfarwyddeb hon yw rhoi diffiniad manwl-gywir o 'wastraff peryglus', ac mae'n nodi fframwaith ar gyfer rheoli a rheoleiddio'r gwastraff yn gywir. Gwastraff peryglus yw unrhyw wastraff ar restr sydd wedi'i chreu gan y Comisiwn Ewropeaidd, neu wastraff sydd ag un neu fwy o'r nodweddion peryglus a nodir yn y Gyfarwyddeb (er enghraifft, gwastraff ffrwydrol, gwenwynig, ocsideiddiol, fflamadwy neu lidus).

23 Rheoliadau Gwastraff Peryglus 2005

Mae'r rheoliadau hyn yn disodli'r Rheoliadau Gwastraff Arbennig cyfredol, ac yn gweithredu rhwymedigaethau Cyfarwyddeb Gwastraff Peryglus y CE. Mae'r rheoliadau'n:

- defnyddio'r diffiniad o wastraff peryglus a nodir yn y Gyfarwyddeb Gwastraff Peryglus;
- ei gwneud hi'n angenrheidiol i bawb sy'n cynhyrchu gwastraff peryglus gofrestru'u safleoedd gydag Asiantaeth yr Amgylchedd ac anfon cofnodion at yr Asiantaeth bob tri mis;
- nodi'r amodau ar gyfer pobl sy'n trafod neu'n trin gwastraff peryglus.

24 Rheoliadau Iechyd a Diogelwch (Ymgynghori â Gweithwyr) 1996 (HSCER)

Dan y rheoliadau hyn, rhaid i gyflogwyr ymgynghori â gweithwyr nad ydyn nhw'n perthyn i grwpiau sy'n cael eu cynrychioli gan gynrychiolwyr diogelwch o'r undeb llafur, naill ai'n uniongyrchol neu drwy gynrychiolwyr etholedig. Gall cynrychiolwyr etholedig:

- siarad â chyflogwyr am bryderon ynghylch peryglon posibl a digwyddiadau peryglus yn y gweithle;
- siarad â chyflogwyr am faterion cyffredinol sy'n effeithio ar iechyd a diogelwch y gweithwyr maen nhw'n eu cynrychioli;
- cynrychioli'r gweithwyr a wnaeth eu hethol, mewn ymgynghoriad ag arolygwyr iechyd a diogelwch.

25 Y Gyfarwydddeb Tirlenwi (99/31/EC)

Nod y gyfarwydddeb hon yw atal neu leihau (cymaint â phosib) y niwed i'r amgylchedd a achosir gan waredu gwastraff mewn safle tirlenwi trwy:

- bennu targedau ar gyfer osgoi gwaredu gwastraff mewn safleoedd tirlenwi a defnyddio dulliau gwaredu eraill (gyda thargedau ar gyfer adfer ac ailgylchu gwastraff a lleihau faint o wastraff cartrefi bioddiraddadwy sy'n cael ei waredu mewn safleoedd tirlenwi);
- rhag-drin gwastraff cyn ei waredu mewn safle tirlenwi;
- dosbarthu safleoedd tirlenwi fel rhai peryglus, rhai nad ydyn nhw'n beryglus a rhai anadweithiol yn ôl y math o wastraff y gallan nhw ei drafod (a gwahardd gwaredu gwastraff peryglus a gwastraff nad yw'n beryglus mewn safleoedd tirlenwi);
- gwahardd (neu ddiddymu'n raddol) yr arfer o waredu mathau penodol o wastraff mewn safleoedd tirlenwi.

26 Rheoliadau Tirlenwi (Cymru a Lloegr) 2002

Mae'r rheoliadau hyn yn rhoi'r Gyfarwydddeb Tirlenwi (gweler uchod) ar waith yng Nghymru a Lloegr ac yn nodi amodau i sicrhau bod:

- safleoedd tirlenwi'n cael eu lleoli, eu cynllunio, eu rheoli a'u cynnal a'u cadw'n briodol;
- y meini prawf derbyn gwastraff a nodir yn y Gyfarwydddeb Tirlenwi yn cael eu bodloni;
- bod y safle'n cael ei fonitro'n briodol.

27 Rheoliadau'r Rhestr Wastraffoedd (Lloegr) 2005

Mae'r rheoliadau hyn yn ymgorffori'r Catalog Gwastraff Ewropeaidd yn y gwahanol reoliadau gwastraff sydd ar waith yn Lloegr. Mae'r Catalog yn rhestru pob math o wastraff ac yn rhoi rhif cod chwe ffigur i bob un. Mae'r gwastraff peryglus wedi'i gynnwys yn y Catalog naill ai fel:

- cofnodion diamod ('*absolute entries*') ar gyfer cynhyrchion sy'n cael eu hystyried yn beryglus beth bynnag y crynodiad; neu
- gofnodion drych ('*mirror entries*') ar gyfer cynhyrchion nad ydyn nhw'n beryglus oni bai ei bod nhw'n gryfach na'r crynodiadau a nodir.

28 Rheoliadau Gweithrediadau Trafod â Llaw 1992

O dan y rheoliadau hyn, ni ddylai plaladdwyr gael eu trafod gan bobl lle bo hynny'n rhesymol bosib. Pan fo'n rhaid codi, cario ac ati â llaw, rhaid asesu risg os oes perygl o anaf.

29 Rheoliadau Darparu a Defnyddio Cyfarpar Gwaith 1998 (PUWER)

O dan y rheoliadau hyn, ni ddylai defnyddio cyfarpar gwaith symudol achosi unrhyw broblemau iechyd a diogelwch. Rhaid i gyfarpar:

Deddfau y cyfeirir atyn nhw yn y cod hwn

- fodloni a chael ei gynnal a'i gadw i safonau perthnasol y CE;
- gael ei ddefnyddio at y diben arfaethedig yn unig;
- gael ei ddefnyddio gan unigolyn sydd wedi'i hyfforddi i wneud hynny'n unig;
- bod â nodweddion diogelwch sydd wedi'u gosod yn y ffatri.

30 Rheoliadau Cynrychiolwyr Diogelwch a Phwyllgorau Diogelwch 1977 (SRSCR)

O dan y rheoliadau hyn, os yw cyflogwr yn cydnabod undeb llafur a bod yr undeb llafur hwnnw wedi penodi (neu ar fin penodi) cynrychiolwyr diogelwch, rhaid i'r cyflogwr ymgynghori â'r cynrychiolwyr diogelwch hynny ynglŷn â materion sy'n effeithio ar y grŵp (neu grwpiau) o weithwyr maen nhw'n eu cynrychioli. Gall aelodau o'r grwpiau hyn o weithwyr gynnwys pobl nad ydyn nhw'n aelodau o'r undeb llafur hwnnw. Gall cynrychiolwyr diogelwch yr undeb llafur:

- ymchwilio i beryglon posib yn y gwaith, achosion damweiniau, a chwynion cyffredinol gweithwyr am faterion iechyd, diogelwch a lles a'u trafod gyda'r cyflogwr;
- cynnal archwiliadau o'r gweithle;
- cynrychioli gweithwyr mewn trafodaethau gydag arolygwyr iechyd a diogelwch, a chael gwybodaeth gan arolygwyr;
- mynd i gyfarfodydd pwyllgorau diogelwch.

31 Rheoliadau Gwastraff Arbennig 1996

Mae'r rheoliadau hyn yn effeithio ar bobl sy'n cynhyrchu, cludo, derbyn, cadw, trin (gan gynnwys adfer) neu'n gwaredu gwastraff sy'n cael ei ystyried yn 'arbennig'. Mae Rheoliadau Gwastraff Peryglus 2005 yn disodli'r rheoliadau hyn. Dan y rheoliadau newydd, rhaid i bawb sy'n cynhyrchu gwastraff peryglus gofrestru gydag Asiantaeth yr Amgylchedd.

32 Y Gyfarwyddeb Fframwaith Gwastraff 75/442/EEC (diwygiwyd dan Gyfarwyddeb y CE 91/156/EEC)

O dan y cyfarwyddbau hyn, rhaid gwaredu gwastraff heb achosi perygl i bobl neu'r amgylchedd, a rhaid i drefniadau rheoli gwastraff gynnwys cynlluniau i arbed, aildddefnyddio ac ailgylchu gwastraff.

33 Rheoliadau Rheoli Gwastraff (Cymru a Lloegr) 2006

Mae'r rheoliadau hyn yn gweithredu'r mesurau rheoli a nodir dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Gwastraff (75/442/EEC fel y'i diwygiwyd) a'r Gyfarwyddeb Tirlenwi (1999/31/EEC), ac yn gwneud rheolaethau sy'n berthnasol i wastraff arall yn berthnasol i wastraff amaethyddol hefyd.

34 Rheoliadau Trwyddedu Rheoli Gwastraff 1994 (fel y'u diwygiwyd)

O dan y rheoliadau hyn, rhaid i bobl sy'n dyddodi, adfer neu'n gwaredu 'gwastraff a reolir', neu'n storio mwy na 23,000 litr o 'wastraff arbennig' gael trwydded rheoli gwastraff. Mae'r rheoliadau'n nodi pa weithgareddau sydd wedi'u heithrio o'r angen am drwydded ac yn cwmpasu'r defnydd o losgyddion wedi'u heithrio. Oni bai fod 'gwastraff a reolir' yn cael ei gludo gan y sawl a'i gynhyrchodd, rhaid iddo gael ei gludo gan gludwr gwastraff sydd wedi'i gofrestru gydag Asiantaeth yr Amgylchedd neu sydd wedi'i eithrio. Rhaid i eithriadau trwyddedu fod wedi'u cofrestru gydag Asiantaeth yr Amgylchedd.

35 Y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr 2000

O dan y gyfarwyddeb hon gan y CE, rhaid i holl ddyfroedd mewndirol ac arfordirol sicrhau statws da erbyn 2015 a rhaid i ddŵr daear gyrraedd safonau penodol, trwy greu cynlluniau rheoli basn afon sy'n cynnwys targedau amgylcheddol.

36 Deddf Adnoddau Dŵr 1991

O dan y Ddeddf hon (a ddisodlodd y gyfraith gyfatebol yn Neddf Dŵr 1989), mae'n drosedd i unrhyw un achosi neu ganiatáu'n fwriadol i unrhyw ddeunydd gwenwynig neu ddeunydd sy'n llygru fynd i mewn i ddyfroedd a reolir (sy'n cynnwys unrhyw afon, llyn, camlas, moryd, dyfroedd arfordirol a dyfroedd tanddaearol) heb y caniatâd priodol. Mae'r ddeddf yn categorïddio rhai sylweddau fel elifiant categori arbennig ('special category effluent') (y rhestr goch) ac mae angen cymeradwyaeth Asiantaeth yr Amgylchedd (yn ogystal â chaniatâd elifiant masnach gan y cwmni dŵr lleol) cyn gwaredu'r sylweddau hyn i garthffos.

Llyfryddiaeth

Dyma restr o wahanol lyfrau, taflenni a deddfwriaeth a allai fod o gymorth i chi.

37 Deddfau Seneddol

Deddf Aer Glân 1993, ISBN 010541193

Deddf Rheoli Llygredd 1974, ISBN 010544074

Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (CRoW), ISBN 010543700

Deddf yr Amgylchedd 1995, ISBN 0105425958

Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990, ISBN 0105443905

Deddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd 1985 (FEPA), ISBN 010544885

Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974 (HSWA), ISBN 0105437743

Deddf Gwenwynau 1972, ISBN 0105466727

Deddf Dŵr 1989, ISBN 010545791

Deddf Adnoddau Dŵr 1991, ISBN 0105457914

Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981, ISBN 0105469815

38 Rheoliadau

Rheoliadau Cludo Nwyddau Peryglus a Defnyddio Cyfarpar Gwasgedd Cludadwy 2004, OS 568, ISBN 0110490630

Rheoliadau Cemegau (Gwybodaeth am Beryglon a Phecynnu ar gyfer Cyflenwi) 2002 (CHIP), OS 1746, ISBN 0110347463

Rheoliadau Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol ac ati) 1994 ('Rheoliadau Cynefinoedd'), OS 2716, ISBN 0110457161

Rheoliadau Rheoli Plaleiddiaid 1986 (COPR), OS 1510, ISBN 011067510X

Rheoliadau Rheoli Plaleiddiaid (Diwygio) 1997, OS 188, ISBN 0110636953

Rheoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus i Iechyd 2002 (COSHH), OS 2677, ISBN 0110429192

Rheoliadau Diogelu'r Amgylchedd (Dyletswydd Gofal) 1991, OS 2389, ISBN 0110158539

Rheoliadau Dŵr Daear 1998 (GWR), OS 2746, ISBN 011079799X

Rheoliadau Gwastraff Peryglus 2005 (HWR), OS 894, ISBN 0110726855

Rheoliadau Iechyd a Diogelwch (Ymgynghori â Gweithwyr) 1996 (HSCER), OS 1513, ISBN 0110548396

Rheoliadau Iechyd a Diogelwch (Cymorth Cyntaf) 1981, OS 917, ISBN 0110169174

Rheoliadau Tirlenwi (Cymru a Lloegr) 2002, OS 1559, ISBN 0110423704

Rheoliadau Rhestr Gwastraff (Lloegr) 2005, OS 895

Atodiad B

Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999, OS 3242, ISBN 0110250516

Rheoliadau Gweithrediadau Trafod â Llaw 1992, OS 2793, ISBN 0110259203

Rheoliadau Cyfarpar Diogelu Personol yn y Gwaith 1992, OS 3139, ISBN 011025252

Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion 2005 (PPPR), OS 1435, ISBN 0110728815

Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion (Amodau Sylfaenol) 1997, OS 189, ISBN 0110636945

Gorchymyn Rhestr Gwenwynau 1982 (fel y'i diwygiwyd), OS 217, ISBN 0110262174

Rheolau Gwenwynau 1982, OS 218, ISBN 0110262182

Rheoliadau Darparu a Defnyddio Cyfarpar Gwaith 1998 (PUWER), OS 2306, ISBN 0110795997

Rheoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau a Digwyddiadau Peryglus 1995 (RIDDOR), OS 3163, ISBN 0110537413

Rheoliadau Cynrychiolwyr Diogelwch a Phwyllgorau Diogelwch 1977 (SRSCR), OS 500, ISBN 0110705009

Rheoliadau Gwastraff Arbennig 1996, OS 972, ISBN 0110528654

Rheoliadau Rheoli Gwastraff (Cymru a Lloegr) 2006

Rheoliadau Trwyddedu Rheoli Gwastraff 1994, OS 1056, ISBN 0110440560

Rheoliadau Gweithle (Iechyd, Diogelwch a Lles) 1992, OS 3004, ISBN 0110258045

39 Codau ymarfer

Code of Best Practice: Safe use of sulphuric acid as an agricultural desiccant, National Association of Agricultural Contractors (NAAC), 2002 (hefyd yn www.naac.co.uk/Codes/acidcode.asp)

Code of Good Agricultural Practice for the Protection of Air, Defra PB0618

Code of Good Agricultural Practice for the Protection of Soil, Defra PB0617

Code of Good Agricultural Practice for the Protection of Water, Defra PB0587

Code of Practice for Suppliers of Pesticides to Agriculture, Horticulture and Forestry (the Yellow Code), Defra PB0091

Control of Substances Hazardous to Health 2002 Approved Code of Practice and Guidance, HSE L5, ISBN 0717625346

Management of Health and Safety at Work Regulations 1999. Approved Code of Practice and Guidance, HSE L21, ISBN 071762488-9

Safe Use of Pesticides for Non-agricultural Purposes. HSE Approved Code of Practice, HSE L9, 1995, ISBN 0717605426

The Compilation of Safety Data Sheets (Third Edition), HSE L130, 2002, ISBN 0717623718

Waste Management, the Duty of Care, a Code of Practice, Defra, 1996, ISBN 011753210X
(hefyd yn www.defra.gov.uk/environment/waste/management/doc/pdf/waste)

Cyhoeddiadau eraill y Llywodraeth

40 Yr Awdurdod Hedfan Sifil (CAA)

Information on Requirements to be met by Applicants and Holders of the Aerial Application Certificate, CAA CAP 414

41 Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE)

A Guide to RIDDOR 1995, L73, ISBN 0717624315

A Guide to the Health and Safety (Consultation with Employees) Regulations 1996, L95, ISBN 0717612341

Approved Supply List, L129, (yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd), ISBN 0717623688

Taflenni'r Grŵp Ymgynghorol ar Goedyddiaeth a Choedwigaeth (AFAG):

- Application of pesticides by hand-held equipment, AFAG 202
- Planting, AFAG 103
- Pre-planting spraying of container-grown seedlings, AFAG 102

A Step by Step Guide to COSHH Assessment, HSG97, 2004, ISBN 0717627853

COSHH – A brief guide to the Regulations, INDG136, 2003

COSHH Essentials, ISBN 0717624218 (hefyd yn www.coshh-essentials.org.uk)

COSHH in Forestry, 1991 (hefyd yn www.hse.gov.uk)

Fumigation Guidance, HSG251, 2005, ISBN 0717629996

Arweiniad ar Storio Plaleiddiaid ar gyfer Ffermwyr a Defnyddwyr Proffesiynol Eraill, Taflen Wybodaeth Amaethyddol Rhif 16, 2003 (hefyd yn www.hse.gov.uk/pubns/ais16.pdf)

Health Surveillance at Work, HSG61, 1999, ISBN 071761705X

Manual Handling Operations Regulations 1992, Guidance on Regulations, L23, ISBN 0717624153

Medical Aspects of Work Related Exposures to Organophosphates MS17, 2000 (trydydd argraffiad), ISBN 0717617750

Monitoring Strategies for Toxic Substances, HSG173, 1997, ISBN 0717614115

Occupational Exposure Limits, EH 40 (cael ei ddiweddarau bob hyn a hyn)

Personal Protective Equipment at Work. Guidance on Regulations, L25, 1992, ISBN 0717604152

Atodiad B

Safe use of all-terrain vehicles (ATVs) in agriculture and forestry, AIS 33, 2004
(hefyd yn www.hse.gov.uk/pubns/ais33.pdf)

Safe use of rodenticides on farms and holdings, AIS 31, 1999
(hefyd yn www.hse.gov.uk/pubns/misc515.pdf)

Safety representatives and safety committees, L87 (trydydd argraffiad), ISBN 0717612201

Successful Health and Safety Management, HSG 65, ISBN 0717612767

The Carriage of Dangerous Goods Explained, Part 1, Guidance for Consignors of Dangerous Goods by Road and Rail, Classification Packaging and Provision of Information, HSG160, ISBN 0717612554

Plus: Supplement to the Carriage of Dangerous Goods Explained, Part 1, SUPP05, 1999, ISBN 0717612554

The Carriage of Dangerous Goods Explained, Part 2: Guidance for Road Vehicle Operators and Others Involved in the Carriage of Dangerous Goods by Road HSG161, ISBN 0717612538

Hefyd: Supplement to the Carriage of Dangerous Goods Explained, Part 2, SUPP06, 1999, ISBN 0717612538

The Idiot's Guide to CHIP INDG 350, 2002, ISBN 0717623335

The Selection, Use and Maintenance of Respiratory Protective Equipment, HSG53, ISBN 0717615375

The Storage of Flammable Liquid in Containers, HSG 51, 1998, ISBN 0717614719

Why do I need a safety data sheet? CHIP 3, INDG353, ISBN 071762367X

42 Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (Defra) a'r Gyfarwyddiaeth Diogelwch Plaladdwyr (PSD)

Guidelines for the Use of Herbicides on Weeds In or Near Watercourses and Lakes, Defra, PB 2289

Is your sprayer fit for work? Defra, PB 3160

Keeping Pesticides Out of Water, Defra, PB 2088

Local Environmental Risk Assessment for Pesticides (LERAP): Broadcast Air-assisted Sprayers, Defra (hefyd yn www.pesticides.gov.uk/farmers/leraps.htm)

Local Environmental Risk Assessment for Pesticides (LERAP): Horizontal Boom Sprayers, Defra (hefyd yn www.pesticides.gov.uk/farmers/leraps.htm)

Pesticides and Integrated Farm Management, Defra, PB 9241

Pesticide use – the environmental issues, Defra (Y Fforwm Plaladdwyr), PB 8653.

43 Yr Adran Drafnidiaeth (DfT)

Working with ADR: an introduction to the carriage of dangerous goods by road, DfT, ISBN 1904763472 (hefyd yn www.dft.gov.uk/stellent/groups/dft_transsec/documents/downloadable/dft_transsec_029427.pdf)

44 Asiantaeth yr Amgylchedd (EA)

Best Farming Practices: Profiting from a Good Environment, EA

Use of herbicides in or near water, EA

45 English Nature

The Herbicide Handbook: Guidance on the use of herbicides on nature conservation sites, English Nature in association with Forum for the Application of Conservation Techniques (FACT), 2003, ISBN 1857167465

46 Y Comisiwn Coedwigaeth

Bevan, D (1987) Forest insects, Forestry Commission Handbook 1, Y Llyfrfa, Llundain

Davies, RJ (1987), Trees and weeds, Forestry Commission Handbook 2, Y Llyfrfa, Llundain

Dewar, JA (1993), Oil and chemical spillages, Forestry Authority Technical Development Branch Report 7/93, Cangen Datblygu Technegol y Comisiwn Coedwigaeth, Ae Village, Dumfries

Heritage, S (1996), Protecting plants from damage by the large pine weevil and black pine beetle, Forestry Commission Research Information Note 268, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Heritage, S (1997), Protecting plants from weevil damage by dipping or spraying before planting using aqueous insecticides, Forestry Commission Research Information Note 270, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Heritage, S and Johnson, D (1997), The use of post-planting sprays to improve the protection of plants from damage by *Hylobius abietis*, Forestry Commission Research Information Note 272, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Pepper, HW (1996), Grey squirrel damage control with warfarin, Forestry Commission Research Information Note 180, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Pratt, JE (1996), *Fomes* stump treatment – an update, Forestry Commission Research Information Note 287, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Willoughby, I and Dewar, J, (1995), The use of herbicides in the forest, Forestry Commission Field Book 8, Y Llyfrfa, Llundain

Willoughby, I and Clay, D (1996), Herbicides for farm woodlands and short rotation coppice, Forestry Commission Field Book 14, Y Llyfrfa, Llundain

Willoughby, I and Clay, D (1999), Herbicide update, Forestry Commission Technical Paper 28, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Forest and Water Guidelines fourth edition, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Atodiad B

Reducing pesticide use in forestry, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

UKWAS (2000), The UK Woodland Assurance Scheme Guide to Certification, Y Comisiwn Coedwigaeth, Caeredin

Cyhoeddiadau defnyddiol eraill

47 BASIS (Registration) Cyfyngedig

Carriage of Dangerous Goods by Road, BASIS

48 BCPC (Cyngor Diogelu Cnydau Prydain gynt)

Boom and Fruit Sprayer's Handbook, BCPC, 2001, ISBN 1901396029

Hand-Held and Amenity Sprayer's Handbook, BCPC, 2001, ISBN 1901396037

Safety Equipment Handbook, BCPC, 2002, ISBN 1901396061

The UK Pesticide Guide, BCPC (cyhoeddir bob blwyddyn), 2004, ISBN 0851997376

Using Pesticides – a Complete Guide to Safe, Effective Spraying, BCPC, 1998, ISBN 1901396010

Ffotograff – Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog

49 Y Gymdeithas Diogelu Cnydau (CPA) a'r Fenter Wirfoddol (VI)

CPA Best Practice Guides (gweithdrefnau brys, osgoi drifft, storio plaladdwyr, plaladdwyr a chadwraeth, diogelu â llaw, cyfarpar diogelu, glanhau chwistrellwyr, glanhau cynhwysyddion, gwaredu amaeth-gemegau, cadw cofnodion, deddfwriaeth plaladdwyr), CPA (hefyd ar wefan y Fenter Wirfoddol yn www.voluntaryinitiative.org.uk/Content/Agr_BP.asp)

Every drop counts: keeping water clean, CPA (hefyd yn www.cropprotection.org.uk)

50 Undeb Cenedlaethol y Ffermwyr (NFU)

Farm Transport of Dangerous Goods, NFU

51 Prifysgol Swydd Hertford

Environmental Management for Agriculture (EMA)
(ewch www.herts.ac.uk/aeru/ema/welcome.htm)

Geirfa o dermau a ddefnyddir yn y cod hwn a thermau offer a defnyddio plaladdwyr

Canllaw yn unig yw'r diffiniadau yn yr eirfa hon. Nid ydynt yn rhwymol o safbwynt y gyfraith, oni bai y nodir yn benodol mai dyma'r diffiniad a ddefnyddir yn y gyfreithiol.

Geirfa 1

Mae'r eirfa hon yn diffinio geiriau a ddefnyddir yn y cod hwn.

Cynhwysyn actif	Y rhan o gynnyrch plaladdol sy'n rhoi iddo ei nodweddion plaladdol. Mae 'sylwedd actif' yn aml yn cael ei ddefnyddio i olygu'r un peth.
Sylwedd actif	Unrhyw sylwedd neu ficro-organeb (gan gynnwys firws) sy'n gweithredu'n gyffredinol neu'n benodol yn erbyn organebau niweidiol neu ar blanhigion, rhannau o blanhigion neu gynhyrchion planhigion (mae'r term 'cynhwysyn actif' yn aml yn cael ei ddefnyddio i olygu'r un peth).
Cyfrwng helpu	Sylwedd (heblaw dŵr) heb nodweddion plaladdol arwyddocaol, sydd, o'i ychwanegu at blaladdwr cyn ei ddefnyddio, yn gwella neu sydd â'r bwriad o wella effeithiolrwydd y plaladdwr.
Defnyddio awyren	Defnyddio awyren (naill ai awyren ag adenydd gosod neu hofrennydd) i wasgaru plaladdwr.
Cymeradwyaeth	Rhaid i bob cynnyrch plaladdol gael ei gymeradwyo cyn bod modd ei hysbysebu, ei storio, ei werthu, ei gyflenwi neu'i ddefnyddio. Y cwmni sydd am werthu plaladdwr fydd yn gwneud cais am gymeradwyaeth fel rheol. Dim ond ar ôl i'r holl dystiolaeth a gwybodaeth angenrheidiol ynghylch pa mor ddiogel, effeithiol ac, os yw'n berthnasol, pa mor drugarog yw'r plaladdwr gael eu gwerthuso a'u dyfarnu'n dderbyniol y bydd cymeradwyaeth yn cael ei rhoi. Gallwch weld manylion llawn y broses gymeradwyo ar wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).
Biowely (biowely wedi'i leinio)	Twll rhwng 1 a 1.3 metr o ddyfnder wedi'i leinio, wedi'i lenwi â chymysgedd o wellt, pridd a chompost heb fawn ac yna'i orchuddio â phorfa. O'u defnyddio'n gywir, mae biowelyau'n cadw ac yn dadelfennu gweddillion plaladdwyr sy'n deillio o ddiferion a thasgu. Dan rai amgylchiadau, gellir defnyddio biowely wedi'i leinio i waredu plaladdwr wedi'i gymysgu â dŵr ar ôl golchi'r tanc.
Bioamrywiaeth (neu amrywiaeth biolegol)	Cyfoeth, niferoedd ac amrywiaeth rhywogaethau planhigion a bywyd gwyllt. Mae nifer y rhywogaethau a'r niferoedd unigol ym mhob rhywogaeth yn bwysig wrth ystyried bioamrywiaeth mewn ardal.
Cyfyngau biolegol	Bacteria, firsau, ffyngau, micro-organebau eraill a gwenwynau cysylltiedig. Gallan nhw effeithio ar iechyd pobl mewn sawl ffordd, o fân-adweithiau alergaidd i gyflyrau meddygol difrifol, hyd yn oed marwolaeth. Maen nhw i'w cael ymhobman yn yr amgylchedd naturiol - mewn dŵr, pridd, planhigion ac anifeiliaid. Oherwydd bod llawer o ficrobau'n atgynhyrchu'n gyflym ac yn gallu goroesi ar fawr ddim, maen nhw'n berygl posib mewn lleoliadau galwedigaethol o bob math.

Geirfa o dermau a ddefnyddir yn y cod hwn a thermau offer a defnyddio plaladdwyr

Monitro biolegol	Mesur ac asesu lefelau cemegau neu eu 'metabolion' (sylweddau y mae'r corff yn eu creu o'r cemegau) yn anadl, dŵr neu waed gweithwyr sydd wedi dod i gysylltiad â'r rhain. Gall y monitro yma ymchwilio naill ai i lefel cysylltiad y gweithwyr â sylwedd actif neu chwilio am arwyddion cemegol o adwaith i'r cysylltiad.
Gwyllyddion	Unrhyw un sydd yn neu gerllaw'r ardal lle mae plaladdwr yn cael ei ddefnyddio neu wedi'i ddefnyddio ond nad yw'n ymwneud yn uniongyrchol â'r gwaith o ddefnyddio'r plaladdwr.
Dalgylch	Yr ardal o dir y mae'r dŵr yn llifo ohono (fel dŵr ffo, llifo drwy'r pridd neu ddraeniad) i ddŵr wyneb neu ddŵr daear.
Colinesteras	Ensym sy'n bodoli yn nherfyn y nerfau'n bennaf. Mae'n bwysig i anfon symbyliadau nerfol yn y corff.
Atalyddion Colinesteras	Dosbarth o gemegau sy'n cynnwys llawer o blaladdwyr, megis parathion neu garbaryl. Maen nhw'n atal colinesteras rhag gweithio, a gall hyn arwain at amrywiaeth o symptomau fel cyfog, cyfogi, gweld yn aneglur, poen stumog a gwneud i'r galon guro'n gyflym.
System drosglwyddo gaeedig	Ffordd o drosglwyddo'r swm angenrheidiol o blaladdwr o'i gynhwysydd i'r offer a ddefnyddir i'w wasgaru mewn system gaeedig i osgoi'r angen i dywallt a mesur ac felly lleihau'r tebygolrwydd o halogi. Mae rhai systemau wedi'u cynllunio i'w defnyddio gyda chynhwysyddion y gellir eu dychwelyd.
Sylwedd nwyddau	Sylweddau sydd wedi'u cymeradwyo i'w defnyddio fel plaladdwyr sydd hefyd yn gallu cael eu defnyddio at ddibenion eraill. Dim ond ar gyfer defnyddio'r sylwedd y rhoddir caniatâd, ac nid ar gyfer ei werthu, ei gyflenwi, ei storio neu'i hysbysebu. Nid oes deiliad cymeradwyaeth neu label ar y cynnyrch yn dangos ei fod yn blaladdwr cymeradwy. Rhaid i chi ddarllen, deall a dilyn yr amodau defnyddio cymeradwy yn y gymeradwyaeth. Gallwch weld y gymeradwyaeth ar wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).
Caniatâd	Gweinidogion sy'n rhoi caniatâd ac yn galluogi plaladdwyr i gael eu hysbysebu, eu gwerthu, eu storio, eu cyflenwi a'u defnyddio dan amodau penodol. Mae'r amodau hyn yn pennu rhwymedigaethau cyffredinol ar gyfer pawb sy'n defnyddio plaladdwyr. (Mae'r term caniatâd hefyd yn cael ei ddefnyddio yn y Ddeddf Adnoddau Dŵr i ddisgrifio caniatâd i ollwng elifiant i ddŵr wyneb neu ddŵr daear.)
Cnwd dilynol	Y cnwd nesaf a dyfir yn yr ardal sydd wedi'i thrin, gan gynnwys cnwd lluosflwydd wedi'i drin.
Dŵr daear	Yn ôl y gyfraith, yr holl ddŵr sydd o dan wyneb y ddaear yn y parth trwytho (y pridd sy'n union islaw'r haen uchaf o bridd) ac sydd mewn cysylltiad uniongyrchol â'r ddaear neu'r isbridd.
Safle tirlenwi	Fe'i diffinnir yn y Rheoliadau Tirlenwi (Cymru a Lloegr) fel safle gwaredu gwastraff ar gyfer gwaredu'r gwastraff ar neu i mewn i dir. Mae hyn yn berthnasol i safleoedd tirlenwi sy'n derbyn gwastraff gan ffynonellau allanol o bob math a hefyd safleoedd gwaredu gwastraff mewnol a ddefnyddir gan gynhyrchwyr i waredu gwastraff yn y man lle caiff ei gynhyrchu.

Atodiad C

Trwytholchi	Gweddillion plaladdwyr yn cael eu symud trwy'r pridd gan ddŵr yn hidlo trwy'r ddaear.
Asesiad Risg Amgylcheddol Lleol ar gyfer Plaladdwyr (LERAP)	Yn achos rhai plaladdwyr, rhaid i chi adael 'clustogfa' (ardaloedd heb eu trin) i ddiogelu dŵr ac unrhyw beth sy'n byw ynddo pan fyddwch chi'n defnyddio chwistrellwr cynydau daear neu chwistrellwr â chymorth aer ar led. Dan rai amgylchiadau, gellir addasu maint y glustogfa sydd ei hangen, fel y nodir ar label y cynnyrch, i weddu i sefyllfaoedd unigol trwy gynnal LERAP. Ceir manylion y cynlluniau LERAP ar gyfer chwistrellwyr cynydau daear a chwistrellwyr â chymorth aer ar led ar wefan y PSD (www.pesticides.gov.uk).
Terfyn cysylltiad uchaf (MEL)	Y crynodiad dwysaf o sylwedd yn yr aer, ar gyfartaledd dros gyfnod penodol, y gall pobl wrth eu gwaith ddod i gysylltiad ag ef dan unrhyw amgylchiadau. Nodir y terfyn uchaf ar gyfer pob sylwedd perthnasol yn Atodlen 1 Rheoliadau COSHH. Terfynau Cysylltiad Gweithle yw'r enw ar y rhain bellach.
Cymysgwr neu lwythwr	Unigolyn sy'n cymysgu neu'n llwytho plaladdwyr i danc neu hopran unrhyw offer gwasgaru plaladdwyr.
Safon cysylltiad galwedigaethol (OES)	Y crynodiad o sylwedd yn yr aer, ar gyfartaledd dros gyfnod penodol, lle nad oes tystiolaeth, yn ôl y wybodaeth gyfredol, ei fod yn debygol o niweidio unigolyn wrth ei waith sy'n anadlu'r crynodiad hwnnw dro ar ôl tro. Terfynau Cysylltiad Gweithle yw'r enw ar y rhain bellach.
Plaladdwr cyfatebol wedi'i fewnforio	Plaladdwr wedi'i fewnforio sy'n union yr un fath â chynnyrch sydd eisoes wedi'i gymeradwyo yn y DU. Rhaid i blaladdwr cyfatebol wedi'i fewnforio gael cymeradwyaeth yn y DU cyn y gellir ei werthu, ei gyflenwi, ei storio, ei ddefnyddio neu'i hysbysebu.
Cyfarpar diogelu personol (PPE)	Unrhyw ddyfais neu declyn, sy'n bodloni'r safonau priodol, sydd wedi'u bwriadu i gael eu gwisgo neu'u dal gan unigolyn i'w diogelu rhag un risg iechyd a diogelwch neu fwy.
Plaladdwr	Unrhyw sylwedd, paratoad neu organeb sy'n cael ei baratoi neu'i ddefnyddio i ddinistrio unrhyw bla.
Pla	Unrhyw organeb sy'n niweidiol i blanhigion, coed neu gynhyrchion eraill planhigion, unrhyw blanhigyn diangen, neu unrhyw greadur niweidiol.
Plaladdwr sydd wedi'i gymeradwyo at ddefnydd amaethyddol	Plaladdwr (ac eithrio un sy'n cynnwys methyl bromid neu gloropisrin fel un o'i gynhwysion actif) sydd wedi'i gymeradwyo i gael ei ddefnyddio: • mewn amaethyddiaeth a garddwriaeth (gan gynnwys garddwriaeth amwynder); • mewn coedwigaeth; • mewn dŵr neu'n agos ato (ac eithrio gan ddeiliaid tai); neu • fel chwynladdwr diwydiannol (megis chwynladdwyr i'w defnyddio ar dir nad oes bwriad i'w ddefnyddio i gynhyrchu unrhyw gnwd).

Geirfa o dermau a ddefnyddir yn y cod hwn a thermau offer a defnyddio plaladdwyr

Cynnyrch diogelu planhigion	Sylwedd neu baratoad actif sy'n cynnwys un sylwedd actif neu fwy (yn y ffurf y caiff ei gyflenwi i'r defnyddiwr) sydd wedi'i fwriadu i: • ddiogelu planhigion neu gynhyrchion planhigion yn erbyn pob organeb niweidiol neu atal gweithgarwch yr organebau hynny; • dylanwadu ar brosesau bywyd planhigion heblaw fel maetholyn (er enghraifft, fel rheolydd twf); • cadw cynhyrchion planhigion (ac eithrio sylweddau neu gynhyrchion a reolir dan gyfraith yr Undeb Ewropeaidd ar gadwolion); • dinistrio planhigion diangen; neu • ddinistrio rhannau o blanhigion neu reoli neu atal twf planhigion diangen.														
Chwistrellu cyfaint is	Gwasgaru plaladdwyr mewn llai o ddŵr na'r isafswm a argymhellir ar y label ar gyfer y dos hwnnw.														
Cyfarpar diogelu anadlol (RPE)	Unrhyw gyfarpar anadlu, sy'n bodloni'r safonau priodol ac sydd â'r nod o atal neu reoli halogiad yn sgil anadlu sylwedd.														
Cymeradwyaeth benodol oddi ar label (SOLA)	Defnydd cymeradwy arall o gynnyrch plaladdwr (ar gnwd bach neu mewn sefyllfa anghyffredin o bosib) yn ogystal â'r mathau o ddefnydd a ddisgrifir ar label y cynnyrch. Os ydych chi'n defnyddio plaladdwr dan SOLA, rhaid i chi ddarllen, deall a dilyn yr amodau defnyddio cymeradwy a nodir yn yr hysbysiad o gymeradwyaeth ar gyfer y SOLA. Gallwch weld y gymeradwyaeth ar wefan y PSD (www.pesticide.gov.uk).														
Ansawdd chwistrelliad	Dosbarthiad sy'n adlewyrchu maint y diferion mewn chwistrelliad. Fel rheol, mae'n cael ei fynegi yn nhermau 'Diamedr canolrif maint'. Mae cynllun Cyngor Diogelu Cnydau Prydain (BCPC) yn defnyddio'r categorïau canlynol: <table border="0"> <thead> <tr> <th>Diamedr canolrif maint</th><th>Dosbarthiad maint</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Llai na 25µm</td><td>Aerosol mân ('Niwl' neu 'Chwistrelliad mân iawn')</td></tr> <tr> <td>26 i 50µm</td><td>Aerosol bras ('Niwl' neu 'Chwistrelliad mân iawn')</td></tr> <tr> <td>51 i 100µm</td><td>Tarth ('Chwistrelliad mân iawn')</td></tr> <tr> <td>101 i 200µm</td><td>Chwistrelliad mân</td></tr> <tr> <td>201 i 300µm</td><td>Chwistrelliad canolig</td></tr> <tr> <td>Mwy na 300µm</td><td>Chwistrelliad bras</td></tr> </tbody> </table>	Diamedr canolrif maint	Dosbarthiad maint	Llai na 25µm	Aerosol mân ('Niwl' neu 'Chwistrelliad mân iawn')	26 i 50µm	Aerosol bras ('Niwl' neu 'Chwistrelliad mân iawn')	51 i 100µm	Tarth ('Chwistrelliad mân iawn')	101 i 200µm	Chwistrelliad mân	201 i 300µm	Chwistrelliad canolig	Mwy na 300µm	Chwistrelliad bras
Diamedr canolrif maint	Dosbarthiad maint														
Llai na 25µm	Aerosol mân ('Niwl' neu 'Chwistrelliad mân iawn')														
26 i 50µm	Aerosol bras ('Niwl' neu 'Chwistrelliad mân iawn')														
51 i 100µm	Tarth ('Chwistrelliad mân iawn')														
101 i 200µm	Chwistrelliad mân														
201 i 300µm	Chwistrelliad canolig														
Mwy na 300µm	Chwistrelliad bras														

Atodiad C

Sylwedd sy'n beryglus i iechyd	Unrhyw sylwedd (gan gynnwys unrhyw baratoad) sydd: - wedi'i restru yn Rhan I o'r Rhestr Cyflenwadau a Gymeradwywyd fel un sy'n beryglus i'w gyflenwi o fewn ystyr Rheoliadau Cemegau (Gwybodaeth am Beryglon a Phecynnau) 1993, ac sydd wedi'i ddsbarthu fel un gwenwynig iawn, gwenwynig, niweidiol, crydol neu lidus; - â therfyn cysylltiad uchaf wedi'i bennu ar ei gyfer yn Atodlen 1 i'r Rheoliadau COSHH neu y mae'r Comisiwn Iechyd a Diogelwch wedi cymeradwyo safon cysylltiad galwedigaethol ar ei gyfer; - yn gyfrwng biolegol; - yn llwch o unrhyw fath pan fo'n bresennol mewn crynodiad sylweddol yn yr awyr - heb ei grybwyll yn y rhestr uchod, ond sy'n creu perygl tebyg i iechyd unrhyw unigolyn.
Pant	Draen bas llydan sy'n cael ei ddefnyddio fel rhan o gynlluniau draenio trefol cynaliadwy (SUDS).
Cymysgedd tanc	Hydoddiant chwistrellu, wedi'i baratoi gan y defnyddiwr, sy'n cynnwys cymysgedd o ddau gynnrych plaladdol neu fwy.
Tremcard	Cerdyn argyfyngau cludiant sy'n cynnwys gwybodaeth hanfodol i'r gyrrwr a'r gwasanaethau brys. Rhaid arddangos y cerdyn yn amlwg yng nghab cerbyd sy'n cludo nwyddau peryglus ar y ffordd.
Tynnu dŵr	Tynnu dŵr, naill ai'n barhaol neu dros dro, o unrhyw ffynhonnell gan gynnwys dŵr daear (er enghraifft, ffynhonnau a thyllau turio) neu ddŵr wyneb (afonydd, nentydd, llynnoedd a dyfroedd arfordirol). Yn y DU, cyflenwyr dŵr statudol, tai, amaethyddiaeth sy'n cael ei ddyfrhau, diwydiant a chynhyrchwyr ynni sy'n tynnu dŵr yn bennaf.

Geirfa o dermau a ddefnyddir yn y cod hwn a thermâu offer a defnyddio plaladdwyr

Geirfa 2

Mae'r diffiniadau yng ngeirfa 2 yn cyfeirio at offer a dulliau o ddefnyddio plaladdwyr. Maent yn seiliedig yn fras ar restrau asesu'r NPTC ar gyfer tystysgrifau cymhwysedd mewn defnyddio plaladdwyr yn ddiogel.

Cymorth aer	Defnyddio aer gwthiedig i gludo diferion chwistrellu i'r targed arfaethedig (gweler 'Chwistrellwr â chymorth aer ar led' a 'Chwistrellwr â chymorth aer tuag at i lawr').
Chwistrell cynnwys aer (mewnsugno aer)	Math o chwistrell hydrologig gyda mewnfâ aer fel bod llif yr hylif drwy'r chwistrell yn sugno aer i mewn sy'n cymysgu gyda'r chwistrelliad hylif. Mae'r chwistrellau hyn fel arfer yn cynhyrchu chwistrelliad bras gyda llawer o ddiferion yn cynnwys un swigen o aer neu fwy.
Chwistrellu â chymorth aer ar led	Defnyddio unrhyw offer sy'n chwistrellu diferion chwistrelliad ar led, mewn llif aer a gynhyrchir gan aer gwthiedig, sy'n teithio i fyny ac ar draws o ffynhonnell y chwistrelliad.
Gwasgaru diferion dan reolaeth (CDA)	Gweler 'Atomadwr cylchdro'
Chwistrell (llifeirio, einion, trawiad) allwyo	Naill ai chwistrell 'hydrologig' neu 'ddau hylif' sy'n cynhyrchu patrwm chwistrelliad siâp gwyntyll pan fo ffrwd silindrog o hylif yn symud trwy dwll gweddol fawr ac yn taro wyneb llyfn ar ongl ar gyflymder uchel. Yn gyffredinol, yn achos mathau hydrologig, mae'r chwistrellau hyn yn cynhyrchu diferion cymharol fawr ac yn cael eu defnyddio ar wasgedd isel.
Chwistrellu â chymorth aer tuag at i lawr	Defnyddio ffrwd gaeedig o aer gwthiedig i orfodi'r plaladdwr am i lawr (er enghraifft, i'w helpu i dreiddio canopi'r cnwd neu leihau drifft sy'n methu'r targed).
Wedi'i wefru'n electrostatig	Deunydd y mae gwefr electrostatig wedi'i ychwanegu ato'n fwriadol i helpu i dargedu'r plaladdwr yn y man cywir.
Niwl	Triniaeth sy'n defnyddio diferion gyda diamedr canolog cyfaint o lai na 50µm, ac mae mwy na 10% o gyfaint y chwistrelliad yn ddiferion llai na 30µm mewn diamedr. Mae hyn yn cynnwys niwloedd thermol sy'n cael eu cynhyrchu mewn llif aer poeth iawn a niwloedd oer a gynhyrchir gan aer sy'n chwyrio.
Mygdarthu	Gweithdrefn lle mae'r plaladdwr yn gweithredu fel nwy, er nad yw o reidrwydd yn cael ei wasgaru ar ffurf nwy, i reoli neu ladd plâu neu organebau annymunol eraill.
Gwasgarwr gronynnau	Unrhyw offer, offer â chymorth aer o bosib, sy'n gwasgaru plaladdwyr ar ffurf gronynnau.
Chwistrellwr cynydau daear	Unrhyw offer o fath braich chwistrellu sy'n gwasgaru plaladdwyr drwy ddefnyddio braich lorweddol.
Chwistrellwr llaw	Unrhyw offer sy'n cael ei gario gan unigolyn neu lle mae'r unigolyn yn dal y chwistrell neu'r allanfa sy'n gwasgaru'r plaladdwr yn uniongyrchol.

Atodiad C

Chwistrell hydrolog	Dyfais sy'n chwistrellu ar ffurf hylif, sydd wedi'i ddadelfennu'n ddiferion ac yn cael ei wasgaru gan ddefnyddio'r hylif gwasgeddedig fel ffynhonnell ynni.
Powlen neu hopran mewnsugno	Hopranau metel, plastig neu wydr ffibr sydd ynghlwm wrth ochr y chwistrellwr neu'r tanc cyflenwi sy'n galluogi plaladdwyr i gael eu hychwanegu at y tanc cymysgu heb i'r unigolyn orfod dringo ar rig y chwistrellwr. Caiff plaladdwyr eu tywallt i mewn i'r bowlen ac ychwanegir dŵr i wacáu'r bowlen a chario'r plaladdwr i'r tanc chwistrellu. Yn aml, caiff chwistrell rinsio ei gosod y tu mewn i'r bowlen i rinsio cynhwysyddion plaladdwyr gwag.
Tarth	Triniaeth sy'n defnyddio diferion gyda diamedr canolig cyfaint o 51µm i 100µm, ac mae llai na 10% o gyfaint y chwistrelliad yn ddiferion llai na 30µm mewn diamedr.
Offer wedi'i osod	Unrhyw offer gwasgaru plaladdwyr sydd wedi'i osod ar, sydd ynghlwm wrth neu sy'n rhan barhaol o'r prif symudwr.
Offer dan reolaeth cerddwr	Unrhyw offer sy'n cael ei gynnal gan gerbyd mecanyddol ac sy'n cael ei reoli gan berson nad yw'n teithio yn neu ar yr offer.
Chwistrell dau dwll	Chwistrell hydrolog sy'n cynnwys ail dwll uwchlaw'r allanfa. Mae hyn yn lleihau'r gwasgedd drwy'r chwistrell ac felly'n cynhyrchu llai o ddiferion bach.
Prif symudwr	Unrhyw gerbyd hunan-yrwy sy'n cael ei weithredu gan unigolyn sy'n teithio yn neu ar y cerbyd.
Offer byrddau rholio (offer wedi'i osod ar gludfelt, offer wedi'i osod ar blannwr ac ati)	Offer gwasgaru sydd wedi'i osod ar, sydd ynghlwm wrth neu sy'n rhan barhaol o system driniaeth.
Atomadwr cylchdro	Dyfais lle mae wyneb solet sy'n cylchdroi megis cwpan, disg, olwyn neu gawell yn gweithredu fel y brif ffynhonnell ynni i greu chwistrelliad.
Offer trin hadau	Unrhyw offer, symudol neu statig, sy'n gwasgaru plaladdwyr ar hadau grawnfwyd, corbys a hadau mân eraill.
Chwistrellwr braich amdo	Chwistrellwr â braich lorweddol, sydd wedi'i osod ar gerbyd, sy'n cael ei dynnu neu'n cael ei reoli gan gerddwr, ac sy'n cynnwys amdo i atal neu leihau drifft sy'n methu'r targed. Gallai'r amdo fod â llen hyblyg sy'n cyffwrdd â'r targed.
Mygu	Triniaeth sy'n defnyddio dyfais i gynhyrchu mwg sy'n cynnwys sylwedd actif y plaladdwr.

Geirfa o dermau a ddefnyddir yn y cod hwn a thermau offer a defnyddio plaladdwyr

Trên chwistrellu	Unrhyw gerbyd sy'n rhedeg ar gledrau sydd ag offer i wasgaru plaladdwyr ar y trac, ymylau'r trac neu ardaloedd cyfagos wedi'i osod ar neu ynghlwm wrth y cerbyd neu'n rhan barhaol o'r cerbyd.
Chwistrellwr	Unrhyw offer sy'n cael ei ddefnyddio i wasgaru chwistrelliadau sydd â diferion sy'n cyd-fynd â'r terfynau maint a ddisgrifir yng nghynllun dosbarthiad chwistrellau Cyngor Diogelu Cnydau Prydain fel 'bras', 'canolig', 'mân' a 'mân iawn'.
Gwasgarwr hylif o dan yr wyneb	Unrhyw offer, ac eithrio offer dan reolaeth cerddwr, sydd wedi'i gynllunio i wasgaru plaladdwyr hylifol o dan wyneb y tir.
Offer sy'n cael ei dynnu	Unrhyw offer gwasgaru sy'n cael ei dynnu y tu ôl i'r prif symudwr.
Chwistrell dau hylif	Chwistrell lle mae aer sy'n cael ei wasgu yn cymysgu gyda'r chwistrelliad hylifol cyn iddo gyrraedd twll y chwistrell.
Chwistrell geometreg newidiol	Unrhyw offer sy'n taenu plaladdwyr gan ddefnyddio braich sy'n gallu cael ei gosod yn llorweddol neu'n fertigol i weddu i'r targed.
Chwistrellwr cyrbau wedi'i osod ar gerbyd	Unrhyw offer sydd wedi'i osod ar, sydd ynghlwm wrth neu sy'n rhan o unrhyw gerbyd i wasgaru plaladdwyr ar gyrbau ymyl y ffyrdd.
Cyfaint dŵr (cyfaint gwasgaru)	Cyfaint chwistrelliad hylifol, gan gynnwys unrhyw blaladdwyr, teneuwyr, cyfryngau helpu, cludwyr a chydannau eraill yr hydoddiant chwistrellu, a wasgarir ym mhob uned arwynebedd, sy'n cael ei fynegi fel litrau'r hectar fel rheol.
Gwasgarwr pabwyr neu sychwr chwyn	Unrhyw offer sy'n gwasgaru plaladdwyr i'r targed trwy gysylltiad uniongyrchol ag wyneb amsugol sydd wedi'i drwytho â'r plaladdwr (pabwyr, pad neu roler).

Cyfeiriadau

ADAS Environmental

Gleadthorpe Grange
Meden Vale
Mansfield
Nottinghamshire
NG20 9PD
Ffôn: 01623 846742

Agricultural Engineers' Association (AEA)

Samuelson House
Paxton Road
Orton Centre
Peterborough
Cambridgeshire
PE2 5LT
Ffôn: 01733 362925
Gwefan: www.aea.com.uk

Agricultural Industries Confederation (AIC)

Confederation House
East of England Showground
Peterborough
Cambridgeshire
PE2 6XA
Ffôn: 01733 385230
Gwefan: www.agrindustries.org.uk

Association of Independent Crop Consultants

Agriculture House
Station Road
Liss
Hampshire
GU33 7AR
Ffôn: 023 80895354
Gwefan: www.aicc.org.uk

BASIS (Registration) Limited

34 St John Street
Ashbourne
Derbyshire
DE6 1GH
Ffôn: 01335 343945
Gwefan: www.basis-reg.com

BCPC (Cyngor Diogelu Cnydau Prydain gynt)

7 Omni Business Centre
Omega Park
Alton
Hampshire
GU34 2QD
Ffôn: 01420 593200
Gwefan: www.bcpc.org

British Pest Control Association (BPCA)

1 Gleneagles House
Vernon Gate
South Street
Derby
Derbyshire
DE1 1UP
Ffôn: 01332 294288
Gwefan: www.bpca.org.uk

British Beekeepers' Association

National Agricultural Centre
Stoneleigh
Kenilworth
Warwickshire
CV8 2LG
Ffôn: 024 76696679
Gwefan: www.bbka.org.uk

Centre for Aquatic Plant Management (CAPM)

Broadmoor Lane
Sonning
Reading
Berkshire
RG4 6TH
Ffôn: 0118 9690072
Gwefan: www.capm.org.uk

Chartered Institution of Wastes Management (CIWM)

9 Saxon Court
St Peter's Gardens
Marefair
Northampton
NN1 1SX
Ffôn: 01604 620426
Gwefan: www.ciwm.co.uk

Countryside Commission

John Dower House
Crescent Place
Cheltenham
Gloucestershire
GL50 3RA
Ffôn: 01242 521381
Gwefan: www.countryside.gov.uk

Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC)

Plas Penhros
Ffordd Penhros
Bangor
Gwynedd
LL57 2LQ
Ffôn: 01248 370444
Gwefan: www.ccw.gov.uk

Crop Protection Association (UK) Limited (CPA)

4 Lincoln Court
Lincoln Road
Peterborough
Cambridgeshire
PE1 2RP
Ffôn: 01733 294222
Gwefan: www.cropprotection.org.uk and
www.voluntaryinitiative.org.uk

Department for Environment, Food and Rural Affairs (Defra)

Nobel House
17 Smith Square
London
SW1P 3JR
Ffôn: 020 72386000
Gwefan: www.defra.gov.uk

English Nature

Northminster House
Peterborough
Cambridgeshire
PE1 1LA
Ffôn: 01733 455000
Gwefan: www.english-nature.org.uk

Environment Agency

Rio House
Waterside Drive
Aztec West
Almondsbury
Bristol
BS12 4UD
Ffôn: 08708 506506
Ffôn argyfwng 24 awr: 0800 807060
Gwefan: www.environment-agency.gov.uk

Undeb Amaethwyr Cymru

Llys Amaeth
Plas Gogerddan
Aberystwyth
Ceredigion
SY23 3BT
Ffôn: 01970 820820
Gwefan: www.fuw.org.uk

Farming and Wildlife Advisory Group (FWAG)

National Agricultural Centre
Stoneleigh
Kenilworth
Warwickshire
CV8 2LG
Ffôn: 024 76696699

Forestry Commission

231 Corstorphine Road
Edinburgh
EH12 7AT
Ffôn: 0131 3340303
Gwefan: www.forestry.gov.uk

The Game Conservancy Trust

Burgate Manor
Fordingbridge
Hampshire
SP6 1EF
Ffôn: 01425 652381
Gwefan: www.gcb.org.uk

Atodiad D

Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE)

Gwasanaethau Gwybodaeth HSE
Parc Busnes Caerffili
Caerffili
CF83 3GG
Ffôn: 08701 545500
Gwefan: www.hse.gov.uk

Cysylltwch â'r swyddfa HSE agosaf atoch chi (bydd y cyfeiriad a'r rhif ffôn yn Y Llyfr Ffôn dan 'Health and Safety Executive') i hysbysu am broblemau iechyd sy'n gysylltiedig â phlalladdwyr. Mewn argyfyngau y tu allan i oriau swyddfa, ffoniwch 0151 9229235.

Lantra Sector Skills Council (and Lantra Awards)

Lantra House
National Agricultural Centre
Stoneleigh
Kenilworth
Warwickshire
CV8 2LG
Ffôn: 024 76696996 (Cyngor Sgiliau Sector)
Ffôn: 024 76419703 (Gwobrau Lantra)
Gwefan: www.lantra.co.uk
Gwefan: www.lantra-awards.co.uk

Linking Environment and Farming (LEAF)

National Agricultural Centre
Stoneleigh
Kenilworth
Warwickshire
CV8 2LZ
Ffôn: 024 76413911
Gwefan: www.leafuk.org

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ
Ffôn: 029 20826144

National Association of Agricultural Contractors (NAAC)

Samuelson House
Paxton Road
Orton Centre
Peterborough
Cambridgeshire
PE2 5LT
Ffôn: 01733 362920
Gwefan: www.naac.co.uk

National Farmers' Union

Agriculture House
164 Shaftsbury Avenue
London
WC2H 8HL
Ffôn: 020 7331 7200
Gwefan: www.nfu.org.uk

NPTC (formerly National Proficiency Tests Council)

National Agricultural Centre
Stoneleigh
Kenilworth
Warwickshire
CV8 2LG
Ffôn: 024 7685 7300
Gwefan: www.nptc.org.uk

Swyddfa Gwybodaeth y Sector Cyhoeddus

Gwefan: www.opsi.gov.uk
Nid yw'n rhoi cyngor ar y gyfraith neu'r sector cyhoeddus ac nid yw'n gwerthu deddfwriaeth. Gallwch chwilio am ddeddfwriaeth ar y wefan hon.

Pesticides Action Network UK (PAN UK)

Development House
56-64 Leonard Street
London
EC2A 4JX
Ffôn: 020 70650905
Gwefan: www.pan-uk.org

Pesticides Safety Directorate (PSD)

Information Services Branch
Mallard House
Kings Pool
3 Peasholme Green
York
YO1 7PX
Ffôn: 01904 455775
Gwefan: www.pesticides.gov.uk

Scottish Agricultural College (SAC)

SAC Central Office
West Mains Road
Edinburgh
EH9 3JG
Ffôn: 0131 5354004
Gwefan: www.sac.ac.uk

The Stationery Office (TSO)

TSO orders/Post Cash Dept
PO Box 29
Norwich
NR3 1GN
Archebion ffôn: 0870 600 5522
Gwefan: www.tso.co.uk

Water UK

1 Queen Anne's Gate
London
SW1H 9BT
Ffôn: 020 7344 1844
Gwefan: www.water.org.uk

Cymdeithas Gwenynwyr Cymru (WBKA)

Pencefn
Tynreithin
Tregaron
SY25 6LL
Ffôn: 01974 298336
Gwefan: www.wbka.com

Wildlife Administration Unit

Defra
Burghill Road
Westbury on Trym
Bristol
BS10 6JN
Ffôn: 0800 321 600
E-bost: Bristol.wildlife@defra.gsi.gov.uk
Gwefan: www.defra.uk/wildlife-countryside/vertebrates/

Atodiad E

Canllawiau defnyddio cyfarpar diogelu personol

Dilynwch y canllawiau yn yr atodiad hwn wrth ddefnyddio plaladdwr mewn sefyllfa nad oes cyfarwyddiadau ar ei chyfer ar label y cynnyrch (neu'r nodyn cymeradwyo priodol pan fyddwch yn defnyddio plaladdwr at ddibenion cymeradwy nad ydyn nhw wedi'u cynnwys ar label y cynnyrch neu wrth ddefnyddio sylwedd y gellir ei ddefnyddio at ddibenion eraill heblaw fel plaladdwr ond sydd wedi'i gymeradwyo i gael ei ddefnyddio fel plaladdwr) neu pan fo angen diogelu'ch hun yn fwy nag arfer.

Y Sefyllfa (mae rhai sefyllfaoedd yn codi mewn mwy nag un rhes)	Rheswm	Gwisgwch (Darllenwch y nodiadau sy'n dilyn y tabl am fanylion)
Pob sefyllfa (gan gynnwys pob un sydd wedi'i nodi isod)	Arferion hylendid galwedigaethol da, fel na fydd eich dwylo a'ch croen yn dod i gysylltiad â'r plaladdwr ac i gadw'ch dillad yn lân	Cyfanwisg Menig Esgidiau cryf
- Paratoi cynhyrchion - Trafod offer a chynhwysyddion sydd wedi'u halogi	I osgoi dod i gysylltiad â chynhyrchion gwenwynig iawn ('very toxic'), gwenwynig ('toxic') neu gyrydol ('corrosive')	Ffedog (ar gyfer cynhyrchion hylifol), cyfanwisg, menig ac esgidiau cryf
- Trafod a gwasgaru llwch - Trafod offer halogedig a chynhwysyddion gwag ar ôl gwasgaru llwch - Trafod a gwasgaru gronynnau gwenwynig iawn ('very toxic') - Defnyddio niwloedd, mwg neu nwyon - Trafod cynhyrchion hylifol - Gwasgaru ar dargedau sydd uwchlaw'ch gwasg - Gwasgaru y tu mewn (er enghraifft, ar gnydau a ddiogelir) - Glanhau offer a ddefnyddir i wasgaru plaladdwyr	I osgoi'r perygl o halogi'ch llygaid, eich wyneb neu'ch pen (er enghraifft, os yw'r cynnyrch yn tasgu neu wrth ddod i gysylltiad gyda diferion neu ronynnau yn yr aer)	Mwgwd wyneb rhag ofn i'r cynnyrch dasgu, cwfl, cyfanwisg, menig ac esgidiau cryf

Canllawiau defnyddio cyfarpar diogelu personol

Y Sefyllfa (mae rhai sefyllfaoedd yn codi mewn mwy nag un rhes)	Rheswm	Gwisgwch (Darllenwch y nodiadau sy'n dilyn y tabl am fanylion)
- Trafod a gwasgaru llwch - Trafod offer halogedig a chynhwysyddion gwag ar ôl gwasgaru llwch - Trafod a gwasgaru gronynnau gwenwynig iawn ('very toxic') - Gwasgaru niwloedd, mwg neu nwyon	I osgoi anadlu diferion, gronynnau neu nwyon yn yr aer	Cyfarpar diogelu anadlol (RPE) (y math sy'n gorchuddio'r wyneb i gyd os yw'n gynnwys gwenwynig iawn ('very toxic'), cyfanwisg, menig ac esgidiau cryf
Chwistrellu cyfaint is yn yr awyr agored gan ddefnyddio cerbyd heb gab caeedig neu chwistrellwyr llaw	I osgoi mwy o gysylltiad â'r cynnyrch yn sgil defnyddio hydoddiant chwistrellu cryfach	Mwgd i'r wyneb, cyfanwisg, menig ac esgidiau cryf Cwfl ar gyfer cynhyrchion niweidiol ('harmful') neu lidus ('irritant') a chyfanwisg, menig ac esgidiau cryf
Chwistrellu cyfaint is gan chwistrellwyr dan do ac offer awyr agored ar gerbyd heb gab caeedig	I osgoi mwy o gysylltiad â'r cynnyrch yn sgil defnyddio hydoddiant chwistrellu cryfach	Mwgd i'r wyneb, RPE, cwfl, ffedog ar gyfer cynhyrchion niweidiol ('harmful') neu lidus ('irritant'), a chyfanwisg, menig ac esgidiau cryf
- Gwasgaru gan ddefnyddio offer sydd wedi'i osod ar gerbyd addas ar gyfer pob math o dir (ATV) neu'n cael ei dynnu - Gwasgaru o dractor sydd heb gab caeedig	I osgoi mwy o gysylltiad â'r cynnyrch yn sgil defnyddio cerbyd heb gab caeedig	Mwgd i'r wyneb, cwfl, cyfanwisg, menig ac esgidiau cryf

Atodiad E

Nodiadau

Cyfanwsg – dewiswch y gyfanwsg briodol at y diben penodol, yn unol â'r tabl canlynol.

Pwrpas	Math CEN	Disgrifiad
Diogelu yn erbyn: ffrydiau hylif	Math 3	Dillad diogelu cemegol lle na all hylif dreiddio trwy'r cysylltiadau sydd rhwng y gwahanol rannau o'r dillad
chwistrelliadau	Math 4	Dillad diogelu cemegol lle na all chwistrelliad dreiddio trwy'r cysylltiadau sydd rhwng y gwahanol rannau o'r dillad
gronynnau solet	Math 5	Dillad diogelu defnydd cyfyngedig y gellir ei ailddefnyddio sy'n rhwystro gronynnau rhag treiddio
hylif yn tasgu a gronynnau solet	Math 6	Dillad diogelu defnydd cyfyngedig y gellir ei ailddefnyddio sy'n rhoi amddiffyniad cyfyngedig rhag hylif yn tasgu ac aerosolau a gronynnau solet

Menig – oni bai fod label y plaladdwr neu asesiad COSHH penodol yn nodi'n wahanol, dylid gwisgo menig rwber nitril, o leiaf 0.5 milimetr o drwch ac o leiaf 300 milimetr o hyd. Dylid eu tynnu i ffwrdd cyn mynd i ardaloedd 'glân' fel cab tractor.

Esgidiau cryf – esgidiau priodol yw welingtons neu esgidiau sy'n dal dŵr.

Mwgwd i'r wyneb – dewiswch fwgwd i'r wyneb sy'n gorchuddio'ch wyneb i gyd ac nad yw'n niwlio pan fyddwch yn ei ddefnyddio (miswrn gwrth-niwlio).

Cyfarpar diogelu anadlol – bydd eich dewis yn dibynnu ar label y cynnyrch ac asesiad COSHH. Dylech ystyried y canlynol fel yr amodau sylfaenol.

Gronynnau llwch neu ddiferion
chwistrelliad posib yn yr aer

Defnyddiwch hanner mwgwd sy'n hidlo gronynnau
FF2-SL EN 149 neu hanner mwgwd sydd wedi'i gysylltu
â hidlydd gronynnau P2 EN 140 + 143

Anwedd posib yn yr aer

Defnyddiwch hanner mwgwd wedi'i gysylltu â hidlyddion cyfun
A1P2 EN 140 + 141

Cabiau cefn agored – nid yw cabiau agored (gan gynnwys cabiau â ffenestri cefn agored) yn cyfrif fel cabiau caeedig oherwydd mae chwistrelliad yn gallu cael ei dynnu i mewn iddyn nhw.

Taflen cofnodi triniaethau plaladdwyr

Mae'n bosib y bydd y cofnod hwn o'ch triniaethau plaladdwyr o ddefnydd i chi. Gallwch ychwanegu neu ddileu colofnau yn dibynnu ar amgylchiadau penodol eich triniaethau chi. Os ydych chi'n cadw cofnod ysgrifenedig yn hytrach na chofnod ar gyfrifiadur, dylech ddefnyddio llyfr mawr wedi'i agor ar dudalen ddwbl fel bod digon o le i chi ychwanegu neu ddileu colofnau, cofnodi gwybodaeth wahanol ac ati. Fel hyn, bydd modd i chi weld y wybodaeth i gyd ar yr un dudalen.

Mae'r nodiadau y cyfeirir atyn nhw yn y colofnau i'w gweld o dan y tabl.

Enw'r gweithiwr	Cyfeirnod y gwaith	Dyddiad	Safle gafodd ei drin	Cnwd, ardal, deunydd neu strwythur a gafodd ei drin	Rheswm dros y driniaeth	Cynnyrch a rhif MAPP neu HSE (gweler nodyn 1)	Dos y cynnyrch a wasgarwyd (litr neu gilogram yr hectar)

Nodyn 1: nodwch y cynhyrchion i gyd pan fyddwch yn defnyddio cymysgedd.

Nodyn 2: dylech gofnodi:

- cyfnodau pan na ddylid cynaefu'r cnydau, pan na ddylai pobl neu anifeiliaid fod ar y safle, neu gyfnodau pan fo angen awyru, fel sy'n briodol;
- a yw'r cnwd neu chwyn mewn blodau;
- a ydych chi wedi dweud wrth eich cymdogion, gwenynwyr neu eraill;
- a ydych chi wedi arddangos (a symud) arwyddion rhybudd;
- a gawsoch chi unrhyw broblemau wrth ddefnyddio'r plaladdwr.

Atodiad F

Cyfaint a wasgarwyd (litr yr hectar)	Cyfanswm y cynnyrch a ddefnyddiwyd (litrau neu gilogramau)	Cyfanswm yr arwynebedd a gafodd ei drin (hectarau neu fetrau sgwâr)	Amser dechrau	Amser gorffen	Cyfanswm yr oriau	Y tywydd (fel cyflymder a chyfeiriad y gwynt)	Gwybodaeth berthnasol arall (gweler nodyn 2)

Mae'n arfer da i wneud nodyn o ba mor effeithiol oedd y driniaeth ac unrhyw ddifrod y gwnaethoch chi sylwi arno ar ôl amser priodol.

Efallai y bydd angen i chi gadw cofnodion ychwanegol, lle bo'n briodol. Er enghraifft:

- i fodloni amodau'r cynlluniau LERAP, cynlluniau sicrhau crydau neu'r safon sicrhau coetiroedd; neu
- pan fyddwch chi'n defnyddio plaladdwyr penodol neu'n gweithio dan amgylchiadau penodol (gweler adran 4 y cod hwn).

Defnyddio awyren i wasgaru plaladdwyr

52 Rhaid i chi fodloni gofynion cyfreithiol penodol cyn, yn ystod ac ar ôl gwasgaru plaladdwyr o'r awyr. Dim ond cynhyrchion sydd wedi'u cymeradwyo'n benodol at y diben hwn y gallwch chi eu defnyddio, a rhaid i chi anfon manylion yr holl blaladdwyr a wasgarwyd o awyren yn rheolaidd i:

Pesticides Usage Survey Group (PUSG)
Defra
Central Science Laboratory
Sand Hutton Lane
Sand Hutton
York.

Rhaid i chi ddilyn yr amodau defnyddio a ddangosir ar label y cynnyrch wrth wasgaru plaladdwyr o'r awyr.

Rhaid i bawb sy'n gwasgaru plaladdwyr o awyren feddu ar gymhwyster yr Awdurdod Hedfan Sifil (tystysgrif gwasgaru o'r awyr) ac, yn achos contractwyr a phobl a anwyd ar ôl 31 Rhagfyr 1964, y dystysgrif cymhwysedd briodol mewn gwasgaru plaladdwyr.

Dan Reoliadau Rheoli Plaleiddiaid 1986 (fel y'u diwygiwyd) rhaid i chi roi rhybudd i sefydliadau penodol cyn gwasgaru plaladdwr o'r awyr. Bydd hefyd angen i chi ymgynghori â'r sefydliadau canlynol (gweler isod a thabl 6) a chael eu caniatâd cyn bwrw ati â'r gwaith.

53 Ymgynghori

Mae ymgynghori'n golygu mwy na rhoi gwybod i'r awdurdodau perthnasol yn unig. Dylai ddigwydd ymhell cyn y driniaeth arfaethedig ac, yn sicr, heb fod ar ôl yr isafswm cyfnod ymgynghori statudol. Bydd angen i'r sawl sy'n cyflawni'r driniaeth ddarparu'r wybodaeth er mwyn i'r cyrff yr ymgynghori â nhw allu rhoi sylwadau llawn. Bydd angen ichi ystyried safbwyntiau'r cyrff wrth benderfynu sut i wasgaru'r plaladdwr (neu a ddylid ei wasgaru o gwbl). Os nad ydych chi'n siŵr beth i'w wneud, siaradwch â'r cyrff dan sylw i gael rhagor o gyngor.

Yn ddelfrydol, byddwch chi'n ymgynghori â'r awdurdodau perthnasol wrth benderfynu defnyddio contractwr i wasgaru plaladdwyr o'r awyr. Mae hyn yn golygu y bydd y cyrff yr ymgynghori â nhw yn cael cymaint o amser â phosib i ystyried y mater. Fel hyn, byddan nhw wedi dod i benderfyniad erbyn i chi gynnal yr ymgynghoriad sy'n ofynnol dan y gyfraith.

Pan fyddwch chi'n rhoi rhybudd i'r awdurdod perthnasol eich bod chi'n bwriadu gwasgaru plaladdwr o'r awyr, mae'n rhaid i chi gynnwys y wybodaeth ganlynol:

- Enw, cyfeiriad a, lle bo'n bosib, rhif ffôn y sawl sy'n gwasgaru'r plaladdwr;
- Enw'r plaladdwyr y byddwch chi'n eu defnyddio a'u cynhwysion actif;
- Y dyddiad a'r amser rydych chi'n bwriadu gwasgaru'r plaladdwr;
- Cadarnhad eich bod chi wedi rhoi'r un manylion i Brif Swyddog Iechyd yr Amgylchedd yr ardal.

54 Ymgynghori ac amodau ar gyfer rhoi rhybudd cyn gwasgaru plaladdwr o'r awyr

Yn ôl Rheoliadau Rheoli Plaleiddiaid 1986 (fel y'u diwygiwyd) rhaid i bawb sy'n gwasgaru plaladdwr o'r awyr wneud y canlynol:

55 **O leiaf 72 awr** cyn dechrau'r driniaeth, rhaid i chi:

- Ymgynghori â'r asiantaeth gadwraeth berthnasol (English Nature neu Gyngor Cefn Gwlad Cymru) os oes unrhyw ran o warchodfa natur leol, gwarchodfa natur forol, gwarchodfa natur genedlaethol neu safle o ddiddordeb gwyddonol arbennig o fewn 1500 metr i unrhyw ran o'r tir sydd i'w drin;
- Ymgynghori â swyddfa briodol Asiantaeth yr Amgylchedd os yw'r tir sydd i'w drin ger, neu o fewn 250 metr, i ddŵr;
- Cael caniatâd Asiantaeth yr Amgylchedd os bydd plaladdwr yn cael ei wasgaru er mwyn rheoli chwyn dyfrol neu chwyn ar lannau cyrsiau dŵr neu lynnoedd.

56 **O leiaf 48 awr** cyn dechrau'r driniaeth, rhaid i chi:

- Roi gwybod am y bwriad i wasgaru plaladdwr i gyswllt priodol y cynllun rhybuddio am chwistrellu sy'n cael ei weithredu yn yr ardal gan wenwynwyr lleol.

57 **O leiaf 24 awr** a (chyn belled â'i fod yn rhesymol bosib) ddim mwy na 48 awr cyn dechrau'r driniaeth, rhoi gwybod i:

- Brif Swyddog Iechyd yr Amgylchedd yr ardal;
- deiliaid unrhyw eiddo sydd o fewn 25 metr i ffin y tir fydd yn cael ei drin (neu asiantiaid y bobl hynny);
- y sawl sy'n gyfrifol am unrhyw ysbyty, ysgol neu sefydliad arall sydd â'i ffin o fewn 150 metr i lwybr hedfan arfaethedig y driniaeth.

58 **O leiaf 24 awr** cyn dechrau'r driniaeth, rhaid i chi:

- Osod arwyddion cadarn a chlr o fewn 60 metr i'r tir sy'n cael ei drin i hysbysu pobl am leoliad, dyddiad ac amser y driniaeth.

Gallwch gael gwybodaeth am yr amodau cyfreithiol hyn a rhai eraill yn llyfryn yr Awdurdod Hedfan Sifil (CAA) *'Information on requirements to be met by applicants and holders of the aerial application certificate'* (CAP 414).

Pethau i'w hystyried wrth baratoi a rheoli contractau ar gyfer defnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder

59 Os ydych chi'n paratoi neu'n rheoli contractau ar gyfer defnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder, dylech chi ddarllen y canllawiau canlynol. Byddan nhw'n helpu i sicrhau:

- bod yr holl waith yn cael ei gyflawni yn unol â'r gyfraith berthnasol;
- bod y peryglon i bobl, bywyd gwyllt a'r amgylchedd yn cael eu hasesu a'u rheoli'n ddigonol.

60 Paratoi tendrau

Dylai pawb sy'n paratoi contract ar gyfer defnyddio plaladdwyr:

- ystyried unrhyw gyfraith berthnasol;
- ystyried yr effeithiau negyddol y gallai'r plaladdwr eu cael ar bobl, bywyd gwyllt a'r amgylchedd.

Dylech chi ystyried y rhestr wirio ganlynol wrth baratoi contractau rheoli tir. Os nad ydych chi'n siŵr am unrhyw elfen, gofynnwch am gyngor arbenigol.

61 Polisi defnyddio plaladdwyr

- Ydych chi wedi ystyried dulliau rheoli eraill?
- Ydych chi wedi ystyried y peryglon i bobl a'r amgylchedd?
- Ydych chi'n defnyddio'r lleiafswm posib o blaladdwyr?

62 Amcan

- Ydych chi'n deall achos ac effaith y broblem sydd i'w thrin yn glir?
- Beth mae'r contract yn ceisio'i gyflawni?

63 Deddfwriaeth

- Ydych chi'n gwybod ac yn deall yr holl ddeddfwriaeth a chodau ymarfer perthnasol sy'n ymwneud â chyflenwi, storio a defnyddio plaladdwyr?

64 Gweithwyr cyflogedig

- Oes gennych chi ddigon o staff sydd wedi'u hyfforddi a'u cymhwyso'n briodol ac a oes ganddyn nhw'r arbenigedd a'r wybodaeth berthnasol?

65 Safon perfformiad

- Ydych chi am bennu safonau y mae'n rhaid eu cyrraedd, a'u cynnwys yn y contract?

66 Ardaloedd i'w trin

- Ydych chi wedi diffinio'r ardaloedd i'w trin (gan gynnwys unrhyw fesuriadau, mapiau a chynlluniau perthnasol)?
- Ydy'ch gweithwyr cyflogedig neu'r contractwr yn gwybod ble mae'r ardaloedd sensitif ac agored i niwed (megis ysgolion, ysbytai, cartrefi hen bobl, cyrsiau dŵr, parthau diogelu dŵr daear, safleoedd o ddiddordeb gwyddonol arbennig a gwarchodfeydd natur)?

67 Monitro

Os oes gennych chi raglen ar gyfer monitro'r contract, allwch chi wneud yn siŵr bod:

- amodau a safonau'r contract yn cael eu bodloni;
- cofnodion priodol yn cael eu cadw.

68 Adolygu

- Dylech adolygu pob elfen o gontractau hirdymor bob blwyddyn i sicrhau eu bod nhw'n gweithredu'n unol ag unrhyw newidiadau mewn polisi, deddfwriaeth, rheolaethau neu unrhyw ffactor arall sy'n debygol o effeithio ar y contract.

Pethau i'w hystyried wrth baratoi a rheoli contractau ar gyfer defnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder

69 Cymysgeddau

- Pan fyddwch chi neu weithiwr cyflogedig, contractwr neu gyflenwr sy'n gweithredu ar eich rhan yn cymysgu plaladdwyr gyda sylweddau eraill, dim ond digon o gymysgedd ar gyfer gwaith diwrnod y dylid ei baratoi.
- Fodd bynnag, efallai y bydd amgylchiadau na ellir eu rhagweld, fel tywydd gwael, yn golygu bod angen cadw'r deunydd i'w ddefnyddio yn y diwrnodau nesaf.
- Os oes rhaid i chi gadw'r deunydd i'w ddefnyddio yn y diwrnodau nesaf, yn ôl y gyfraith, rhaid i chi neu'r contractwr gynnal asesiad diogelwch newydd ar labelu a storio'r gymysgedd yn ddiogel i ofalu, cymaint â phosib, nad oes peryglon annerbyniol yn cael eu creu.
- Peidiwch â storio cynhyrchion cymysg am gyfnodau hir neu mewn symiau mawr.

Ceir canllawiau ar y gyfraith sy'n berthnasol i werthu a chymysgu plaladdwyr yn y daflen sydd ar gael gan PSD neu ar wefan PSD (www.pesticides.gov.uk).

Manylion y contract

70 Gwaith i'w gyflawni

Yn y contract, byddai'n syniad da cynnwys datganiad ar faint a math y gwaith sydd i'w gyflawni, gyda manylion penodol ardaloedd sydd i'w trin gan gynnwys:

- mesuriadau priodol;
- gwybodaeth am unrhyw beryglon anarferol;
- unrhyw waith arfaethedig arall (fel gwaith adeiladu);
- unrhyw gyfyngiadau ar oriau gwaith neu beiriannau y gellir eu defnyddio;
- unrhyw gyfarwyddiadau penodol ar gyfer gweithio mewn neu gerllaw ardaloedd sensitif neu agored i niwed.

71 Dewis o blaladdwyr

- Yn y contract, dylech nodi'r cynhyrchion plaladdol a fydd yn cael eu defnyddio a'u rhifau MAPP neu HSE (sydd hefyd wedi'u hysgrifennu fel cynhwysion actif) a'r cyfraddau gwasgaru.
- Os ydych chi am i'r contractwr nodi pa blaladdwyr y bydd yn eu defnyddio, mae'n bosib y dylech chi ofyn iddo roi rhestr i chi o'r plaladdwyr (gan gynnwys rhifau MAPP neu HSE) y bydd yn eu defnyddio ar gyfer pob rhan o'r contract, gan nodi'r cyfraddau gwasgaru a nifer y triniaethau sydd eu hangen.

72 Adrodd a chadw cofnodion

- Mae'n arfer da i gynrychiolydd y contractwr ar y safle roi adroddiadau rheolaidd i'ch cynrychiolydd chi (unwaith yr wythnos o bosib) i roi cofnod manwl i chi o'r gwaith sydd wedi'i wneud a'r bwriad o ran gwaith y dyfodol.

73 Dogfennau y gallech chi ofyn i contractwyr eu darparu

Mae'n bosib y byddwch chi am i'r contractwr anfon y dogfennau canlynol atoch chi gyda'i dendr ar gyfer y contract:

- Copi o'i dystysgrifau yswiriant;
- Enw a chyfeiriad dau ganolwr y mae'r contractwr wedi cyflawni gwaith o fath a gwerth tebyg ar eu cyfer;
- Copi o'i dystysgrif storio (oni bai fod llai na 200 litr neu 200 cilogram o blaladdwr yn cael eu storio);
- Copïau o'r tystysgrifau cymhwysedd NPTC priodol ar gyfer unrhyw un a fydd yn gwasgaru'r plaladdwr neu'n goruchwyllo'r gwaith;
- Copi o bolisi diogelwch a gweithdrefnau asesu a rheoli risg y contractwr (fel y cyfarwyddir dan y Ddeddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati a'i rheoliadau cysylltiedig);
- Manylion aelodaeth unrhyw gorff proffesiynol neu gymdeithas fasnach;
- Manylion polisi rheoli gwastraff y contractwr;

Pethau i'w hystyried wrth baratoi a rheoli contractau ar gyfer defnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder

- Manylion gweithdrefnau gweithredu safonol y contractwr, sy'n ymwneud yn uniongyrchol â'r gwaith fel y'u nodir yn y contract.

74 Monitro contractau

Mae'n arfer da i fonitro gwaith sy'n cael ei wneud dan contract i sicrhau bod yr holl amodau cyfreithiol a diogelwch a'r safonau y cytunwyd arnyn nhw'n cael eu bodloni. Gall rhaglen fonitro gynnwys y canlynol:

75 Paratoi tendrau

- Gofalwch fod y contract yn cynnwys cofnod cywir o'r ardaloedd sydd i'w trin.
- Gofalwch fod y plaladdwyr a nodir yn ddigonol ac yn addas i gyflawni nod y driniaeth.
- Penderfynwch pa mor aml y dylai'r safle gael ei arolygu.
- Paratowch restr wirio o'r meysydd i'w hasesu wrth arolygu'r safle.

76 Cyflawni'r contract

Pan fo gwaith y contract yn cael ei gyflawni, mae'n bosib y byddwch am ymweld â'r holl safleoedd i sicrhau:

- Bod y gwaith yn cael ei gyflawni'n ddiogel, yn gyfreithlon ac yn unol â chodau ymarfer perthnasol;
- Bod y bobl sy'n gwasgaru'r plaladdwr yn defnyddio cyfarpar diogelu personol addas ac yn meddu ar y tystysgrifau cymhwysedd NPTC priodol;
- Bod cerbydau'r contractwr yn addas i ddelio ag unrhyw ollyngiadau neu ddigwyddiad tebyg;
- Bod y plaladdwyr yn cael eu cymysgu a'u paratoi mewn lleoliad priodol ac mewn modd diogel a chyfreithlon;
- Mai dim ond y bobl a enwir yn y dogfennau a ddarperir gyda'r tendr sy'n defnyddio plaladdwyr;
- Bod y plaladdwyr sy'n cael eu defnyddio yr un fath â'r rhai y cytunwyd arnyn nhw o ran y cynhyrchion cymeradwy, cyfraddau gwasgaru a dull gwasgaru. (Os caiff unrhyw samplau eu profi, dylid cymryd dau sampl, eu selio ar unwaith, a gadael un gyda'r contractwr);

Atodiad H

- Bod yr holl reoliadau iechyd a diogelwch priodol yn cael eu dilyn;
- Bod y plaladdwyr yn cael eu storio ar y safle yn ddiogel ac yn gyfreithlon;
- Bod cofnodion priodol o'r plaladdwyr sy'n cael eu defnyddio a'r ardaloedd sy'n cael eu trin yn cael eu cadw;
- Bod risgiau amgylcheddol yn cael eu rheoli'n briodol;
- Bod cofnodion ysgrifenedig yn cael eu cadw i ddangos bod unrhyw doddiant chwistrellu sy'n weddill, golchion tanc a phecynnau gwag yn cael eu gwaredu'n ddiogel, yn gyfreithlon ac yn unol â chodau ymarfer perthnasol.

77 Asesu perfformiad contractau

Mae'n arfer da archwilio'r holl safleoedd tra bod gwaith y contract yn mynd rhagddo ac yn achlysurol fel sy'n briodol ar ôl i'r gwaith orffen i asesu pa mor effeithiol yw'r driniaeth a, lle bo angen, gofyn i'r contractwr gywiro pethau.

Pethau i'w hystyried wrth ddefnyddio plaladdwyr mewn mannau amwynder a diwydiannol uchel o ran diogelwch neu risg

78 Dylech chi gymryd gofal arbennig wrth ddefnyddio plaladdwyr mewn mannau fel rheilffyrdd, gorsafoedd nwy a thrydan, safleoedd y Weinyddiaeth Amddiffyn, purfeydd olew, ffyrdd cyhoeddus a thraffyrdd. Y rheswm am hyn yw bod mwy o beryglon yn y safleoedd hyn a bod angen cymryd y rhagofalon diogelwch ychwanegol sy'n ofynnol ar y safle.

Os ydych chi'n goruchwyllo gwaith ar safleoedd risg uchel, dylech ddeall yn llawn:

- pa waith sydd angen ei wneud;
- sut a phryd i gysylltu â swyddog cyswllt y safle;
- y peryglon lleol;
- y rhagofalon diogelwch y mae'n rhaid i chi eu cymryd yn sgil y peryglon lleol (wrth weithio ar ffyrdd cyhoeddus, bydd hyn yn cynnwys bodloni'r Rheoliadau Traffig Ffyrdd).

79 Mae'n bosib y bydd angen i chi ystyried y canlynol hefyd:

- Efallai fod mynediad i'r safle wedi'i gyfyngu i amserau penodol ac efallai nad oes hawl defnyddio cerbydau o fath neu faint arbennig;

Atodiad I

- Efallai y bydd angen trwydded waith neu rywun i'ch hebrwng ar y safle;
- Dylai rheolwr y safle roi'r holl wybodaeth berthnasol i chi a dylai pawb sy'n gysylltiedig ddeall y trefniadau'n glir;
- Efallai y byddwch chi am gytuno ar gosbau priodol os nad ydych chi neu'r sawl sy'n eich hebrwng yn cyrraedd ar amser;
- Mae'n bosib bod llwybrau mynediad i'r safle'n croesi tir nad yw'n cael ei reoli gan y sawl sy'n rheoli'r safle. Dylech ofalu bod gennych chi'r caniatâd angenrheidiol i gyrraedd y safle gyda'r offer rydych chi'n bwriadu'i ddefnyddio;
- O ran diogelwch y safle, mae'n bosib y bydd angen caniatâd penodol rheolwr y safle (ar bapur o bosib) cyn y gall ymwelwyr neu staff nad ydyn nhw'n ymwneud yn uniongyrchol â'r gwaith gael mynediad i'r safle.

Gan fod y rhan fwyaf o'r safleoedd hyn wedi'u hamgáu, mae'n arfer da i ofalu eich bod chi'n symud unrhyw sbwriel a gwastraff o'r safle ar ddiwedd y gwaith. Efallai y byddwch chi am i hyn gael ei wneud bob dydd.

Ceir amodau arbennig ar gyfer safleoedd unigol mewn unrhyw gontract. Gofalwch eu bod nhw'n eglur cyn dechrau ar y gwaith.

Dylech ofalu bod unrhyw offer gwasgaru sy'n cael ei adael ar y safle yn ddiogel. Os ydych chi'n gadael unrhyw blaladdwyr ar y safle, rhaid i chi gael caniatâd rheolwr y safle a'u storio nhw'n ddiogel.

Dylai'r sawl sy'n goruchwyllo'r gwaith gysylltu â rheolwyr safleoedd lleol o leiaf saith diwrnod cyn dechrau'r gwaith i weld:

- a oes unrhyw amodau arbennig yn berthnasol i bob safle;
- a fydd gwaith arall yn digwydd ar y safle tra bod plaladdwyr yn cael eu defnyddio.

80 Rhaid i chi ofalu nad yw plaladdwyr sy'n cael eu defnyddio yn drifftio y tu hwnt i'r targed. Os yw'r tywydd yn troi'n anaddas, dylech roi'r gorau i'r gwaith a rhoi gwybod i reolwr y safle am hyn.

Nodwch: mae rhifau yn cyfeirio at baragraffau, nid tudalennau. Mae rhifau gyda llythyren o'u blaen yn cyfeirio at atodiadau er enghraifft, B11 yw paragraff 11 yn atodiad B.

A

cyfyngu mynediad 3.7.4
cynhwysyddion actif C1
 pergylon 3.4.3
 anweddol 3.4.4
cynghorwyr, hyfforddiant 2.6
cytundeb amaeth-amgylcheddol 3.8.2
chwistrellu cymorth aer C2
 ar led C2
 tuag at i lawr C2
 offer 3.5.4
awyren 3.8.3, 3.8.12, G
 ymgyngori G53, G54, G55
 goblygiadau 4.6.14
 caniatâd 4.2.1
ffosffidau alwminiwm 5.6
chwistrellu mannau amwynder 1.3, 3.7.3, H
 mynedfeydd 3.7.4
 contractau
 cyflawni H75
 monitro H66, H73
 asesu perfformiad H76
 adolygu H67
 gwaith i'w gyflawni H69
 llwytho plaladdwyr 3.8.10
 cymysgu plaladdwyr 3.8.10
 tendrau H60, H74
 rheoli chwyn 3.7.4
anemomedr 4.7.3
anifeiliaid
 diogelu 3.2.4, 3.7.4
 amheuaeth o wenwyno A4
 gweler hefyd pryfed; da byw; anifeiliaid
 anwes; rheoli anifeiliaid asgwrn cefn;
 bywyd gwyllt
cyfansoddion gwrthgolinesteras 3.4.3, 3.6.3
effeithiau gwrthgolinesteras 3.2.4
dulliau osgoi creu ewyn 4.5.2
cadw gwenyn 1.3
 gweler hefyd gwenynwyr; gwenyn
gwasgaru plaladdwyr 3.1.2
 ar ôl gweithio 4.8
 tystysgrifau cymhwysedd 4.6.1
 offer 2.2

llaw 4.6.7
dulliau 4.6
 dewis 4.6.1
 cyfaint is ar y llawr 4.6.4
 trefn y driniaeth 4.6.2
 rhagofalon arbennig 4.6.3
 cyfaint C2
 gweler hefyd defnyddio awyren/cymorth
 aer; paratoi ar gyfer
 cymeradwyo cais C1
 gwirio 3.2.3
bywyd dyfrol 3.8.8
ardaloedd o statws amgylcheddol
 arbennig 4.2.1
dadebru artiffisial A2
atomaduron, cylchdro 4.7.4, C2

B

abwyd 3.8.4, 4.6.7
 gwaredu 5.7
 heb ei ddiogelu A4
BASIS (Registration) Cyf 2.5, 2.6
 Cofrestr Broffesiynol 2.7
 cludo plaladdwyr 3.3.3
gwenynwyr 3.7.2
 hysbysu 3.8.5, 4.8, G56
 swyddog cyswllt chwistrellu 3.7.2
gwenyn 1.3
 diogelu 3.2.4, 3.8.5
biowely, wedi'i leinio 3.8.10, C1
 gwaredu gwastraff 5.5
bioamrywiaeth 3.7.1, C1
monitro biolegol 3.6.1, 3.6.3, C1
anifeiliaid, gwyllt 3.8.4
gwaed *gweler* monitro biolegol
esgidiau cryf E
tyllau turio 3.8.10
tanciau storio 3.3.3
anadl *gweler* monitro biolegol
anadlu
 halogiad plaladdwyr 3.4.4
 gweler hefyd cyfarpar diogelu anadlol
Cymdeithas Cadwyr Gwenyn Prydain
 (BBKA) 3.8.5
Cymdeithas Rheoli Plâu Prydain 2.5
clustogfeydd 3.2.4
 atal drifftio 4.7.4
 lleoliad 3.8.2
 heb eu trin 3.8.2

Mynegai

cysiau dŵr 3.8.8
gwylieddyddion C1
hysbysu am wasgaru 3.7.3

C

carbamadau 3.6.3
effeithiau gwrthgolinesteras 3.2.4
dadebru'r galon a'r ysgyfaint A2
Rheoliadau Cludo Nwyddau Peryglus a
Defnyddio Cyfarpar Gwasgedd
Cludadwy (2004) 4.4.1, A12
dalgylchoedd 3.8.10, C1
Y Ganolfan ar gyfer Rheoli Planhigion Dyfrol
(CAPM) 3.8.13
tystysgrifau cymhwysedd 1.7, 2.1
defnyddio 4.6.1
datblygiad proffesiynol parhaus 2.7
angen 2.3, 2.5
cael 2.5
defnyddio plaladdwyr heb 2.4
rheoli chwyn ar/wrth ymyl dŵr 4.6.13
Sefydliad Siartredig Rheoli Gwastraff 5.4
Rheoliadau Cemegau (Gwybodaeth am
Beryglon a Phecynnu ar gyfer Cyflenwi
(2002) A13
plant 3.7.3
peryglon plaladdwyr heb oruchwyliaeth
3.3.5
Deddf Aer Glân (1993) A14
systemau cludo caeedig 3.5.4, C1
cydfformiwlyddion 3.4.3
gwasanaeth masnachol 2.3
sylweddau nwyddau C1
cymeradwyo 3.2.3, 3.5.5
Rheoliadau Cynllun Taliad Sengl a Chynlluniau
Cymorth y Polisi Amaethyddol Cyffredin
(Trawsgydymffurfio) (Lloegr) (2004) 3.7.1
Cynllun Taliad Sengl y Polisi Amaethyddol
Cyffredin 3.8.2
compost, wedi'i drin 3.4.5
gwaredu 5.7
crynodebau, gwaredu 5.4
amodau defnyddio 3.1.2
cadwraeth, ardaloedd arbennig 3.8.3
asiantaethau cadwraeth 3.8.3
pentiroedd cadwraeth 3.8.2
Cadwraeth Cynefinoedd Naturiol a Ffawna
a Fflora Gwyllt 92/43/EEC (Cyfarwydddeb
Cynefinoedd) A15

Rheoliadau Cadwraeth (Cynefinoedd Naturiol
ac ati) 1994 (Rheoliadau Cynefinoedd) A16
nodyn traddodi 5.4, 6.9
diogelu defnyddwyr 3.2.4
cynhwysyddion
rhoi cap yn ôl 4.5.2
glanhau 5.3
system gludo gaeedig 4.5.2
wedi difrodi 4.3, 4.4.3, 5.4
gwaredu 4.2.1, 5.6
trafod 4.3, 4.5.2
swmp canolradd 4.5.2
labelu deunydd a gludwyd 4.3
gollwng 3.3.2, A3
llwytho 4.4.4
symud 4.3
rinsio gyda dyfeisiau gwasgedd 3.5.4
diogelu rhag y tywydd 4.4.4
ail-selio 4.5.2
aildefnyddio 5.6
rinsio 5.6
sêl 4.5.2, 5.6
diogelwch 3.3.5, 4.3
maint 4.5.2
dychweladwy bach 4.5.2
wedi'u dwyn 3.3.5
storio rhai gwag 3.8.10
dadlwytho 4.4.4
halogi 4.2.1, 4.2.2
osgoi
ar gyfer offer 4.6.2
offer llaw 4.6.10
dŵr wyneb 4.5.1
gwaredu deunyddiau 3.3.4, 4.3, A3
gweithdrefnau argyfwng A2
Hysbysu Asiantaeth yr Amgylchedd 4.4.2
offer ar gyfer delio 3.3.2
niwl mewn mannau caeedig 4.6.5
tarth mewn mannau caeedig 4.6.5
perygl 3.4.4, 3.5.4
mwg mewn mannau caeedig 4.6.5
dŵr wyneb 3.8.10, 4.5.1
datblygiad proffesiynol parhaus (DPP)
2.5, 2.7
contractwyr
defnyddio mewn ardaloedd dynodedig
arbennig 3.8.3
cyfarwyddyd gan dirfeddianwr/defnyddiwr
y tir 3.8.2

dogfennau H72
 storfeydd symudol 3.3.3
 cadw cofnodion 6.3
 contractau
 drafftio 2.6
gweler hefyd chwistrellu manau
 amwynder, contractau
 mesurau rheoli
 effeithiolrwydd 3.6.1
 methiant 3.4.4
 cynnal 3.5.7
 defnyddio 3.6.1
 Rheoliadau Rheoli Plaleiddiaid (1986)
 4.4.1, A3
 Rheoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus
 i Iechyd (COSHH, 2002) 3.4, A6, C1, C3
 defnyddio 3.4.1
 asesu 3.1.2
 dipio/drenshio 4.6.12
 llwch/gronynnau/pelenni/abwyd 4.6.8
 niwl/tarth/mwg 4.6.5
 cofnodi 3.4.6, 6.3, 6.4
 adolygu 3.4.7
 peryglon 3.4.3
 cysylltiad
 rheoli 3.4.5
 monitro 3.6.1
 atal 3.5.1, 3.5.2
 arolygu iechyd 3.6.2, 3.6.3
 eiddo cyfagos 3.7.1
 cyfarpar diogelu personol 3.5.5
 paratoi ar gyfer defnyddio 4.2.1
 cyngor ar label y cynnyrch 3.2.4
 asesu risg 3.4.1, 3.4.2, 3.4.4
 atodlenni 3.4.3
 gwasgaru diferion dan reolaeth (CDA)
 4.6.10, C2
 Cornwall Knotweed Forum 3.8.13
 Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy (CRoW,
 2000) 3.7.4, A17
 Cyngor Cefn Gwlad Cymru 3.8.3, 3.8.13
 cyfanwsg E
Crassula helmsii 3.8.13
 cnwd
 bwyttadwy 1.3
 anfwytadwy 1.3
 sensitif 3.7.3
 wedi'i drin 3.4.5
 cofnodion cynllun sicrhau cnydau 6.3
 gorchuddion cnydau, wedi'u halogi 5.7

diogelu cnydau 3.8.1
 cynllun rheoli (CPMP) 3.8.1
 Y Gymdeithas Diogelu Cnydau 1.5, 3.8.10
 toriadau, wedi'u trin 3.2.6, 3.4.5

D

cludo nwyddau peryglus 4.4.1
 arferion peryglus 4.2.2
 peryglon, gwybodaeth am 3.4.3
 taflenni data 3.4.5
gweler hefyd taflen ddata diogelwch
 deunyddiau MSDS)
 deunydd atal ewyn 4.5.2
 nwyddau a gyflenwir, staff a hyfforddwyd
 3.3.5
 trwydded Adran yr Amgylchedd, Bwyd a
 Materion Gwledig (Defra) 3.8.2
 sychwyr 3.7.2
 dipio 3.4.5, 4.6.12
 gwaredu gwastraff 4.6.12
 clefydau 1.1
 nodi 3.1.1
 atal 3.1.1
 ymwrthedd 3.1.2
 gwaredu 5.1
 crynodiadau 5.4
 deunydd pacio 4.2.1
 cyngor ar label y cynnyrch 3.2.4
 fformiwleiddiadau parod 5.4
 cynhyrchion gwastraff 4.2.1
 ffosydd, sych 3.8.8
 draeniad
 casglu 3.8.10
gweler hefyd dŵr ffo
 drenshio 3.4.5, 4.6.12
 gwaredu gwastraff 4.6.12
 drifftio *gweler* drifft/drifft chwistrellu
 cynhwysyddion yfed 4.3
 hambyrddau diferu 4.5.2
 cludadwy 3.8.10, 4.6.10
 maint diferion 4.6.4, 4.7.3
 llwch 3.4.1, 4.6.7
 drifftio 4.7.1
 cysylltiad 4.6.8
 triniaeth hadau 4.6.11

E

elifiant, categori arbennig 5.5
 gwaith trin elifiant 5.5
 rhifau ffôn argyfwng 3.3.2

Mynegai

- gweithdrefnau argyfwng 2.2
 - cynlluniau gweithredu A1
 - halogi personol A2
 - paratoi i ddefnyddio 4.2.1
 - cludo 4.4.2
 - gweithwyr cyflogedig
 - gwasgaru mewn mannau amwynder H64
 - cofnodion 6.8
 - asesu risg 3.4.4
 - salwch sydyn 3.6.5
 - cyfleusterau lles 3.5.8
 - cyflogwyr
 - cynnal mesurau rheoli 3.5.7
 - arolygu iechyd 3.6.4
 - adrodd am ddigwyddiadau 3.6.5
 - asesu risg 3.4.4
 - hyfforddi 3.4.5
 - rheolyddion peiranyddol 3.4.5, 3.5.2, 3.5.9
 - sylwedd nwyddau 3.5.5
 - cynnal a chadw 3.5.7
 - adrodd am broblemau 3.5.9
 - cyngor ar label y cynnyrch 3.2.4
 - English Nature 3.8.3, 3.8.13
 - yr amgylchedd
 - effeithiau negyddol 3.8.1
 - diogelu 3.2.4, 3.8, 4.2.1
 - asesu risg 3.1.2
 - gollyngiadau A3
 - Deddf yr Amgylchedd (1995) A18
 - Asiantaeth yr Amgylchedd 3.8.10,
 - 3.8.11, A3, A4
 - defnyddio awyren 3.8.12
 - manylion cysylltu mewn argyfwng 4.2.1
 - ffi gwastraff peryglus 5.4
 - rheoli chwyn ymledol 3.8.13
 - hysbysu am ollyngiad/halogiad 4.4.2
 - caniatâd i reoli chwyn mewn/wrth ymyl dŵr 4.6.13
 - caniatâd elifiant masnach 5.5
 - lechyd yr Amgylchedd, hysbysu G57
 - taflenni gwybodaeth amgylcheddol (EIS) 3.2.2
 - rheolaeth amgylcheddol 3.7.1
 - Deddf Diogelu'r Amgylchedd (1990) A19
 - Rheoliadau Diogelu'r Amgylchedd (Dyletswydd Gofal) (1991) A20
 - asesu risg amgylcheddol 4.2.1
 - dipio/drenshio 4.6.12
 - cofnodion 6.5
 - cynllun stiwardiaeth amgylcheddol 3.7.1
 - offer
 - cymorth aer 3.5.4
 - defnyddio 2.2
 - graddnodi 3.5.4
 - gwiriadau 4.2.1
 - glanhau 3.5.4, 3.8.10, 4.2.1
 - ar ôl gwasgaru 4.8
 - teneuo deunyddiau 5.5
 - gwaredu golchion 4.4.5
 - gwasgaru llwch 4.6.7
 - gwasgaru gronynnau 4.6.7
 - gwasgaru pelenni 4.6.7
 - triniaeth hadau 4.6.11
 - cludo 4.4.5
 - cynhyrchion heb eu teneuo 5.4
 - halogiad, osgoi 4.6.2
 - dadlygru 3.8.10
 - gwaredu 5.7
 - cysylltiad, rheoli 3.5.4
 - methiant 3.4.5
 - llenwi 4.5
 - rhagofalon 4.5.1
 - llaw 3.5.4, 4.4.3, 4.6.10, C2
 - trafod cynhwysyddion 4.4.5, 4.5.2
 - lleoliad llenwi 4.5.1
 - drifft isel 4.7.4
 - cynnal a chadw 3.5.4, 4.4.2
 - mesur 4.5.2
 - wedi'i osod C2
 - gorlenwi, osgoi 4.4.2
 - dan reolaeth cerddwr C2
 - rheoli o bell 3.5.4
 - trafod diogel 3.4.5
 - triniaeth hadau 4.6.11, C2
 - drilio hadau 4.6.11
 - safon 3.5.4
 - storio 3.8.10
 - mathau 2.5
 - defnyddio wrth ymyl gweithwyr 3.5.4
 - gwaredu gwastraff 5.5
 - gweler llenwi offer, tanc chwistrellu
- Cyfarwydddeb Gwastraff Peryglus Ewropeaidd (1991) 5.4
- Catalog Gwastraff Ewropeaidd (EWC) 5.4
- gadael, tân A5
- mesurau rheoli cysylltiad, cynnal cofnodion 6.7
- cysylltiad
 - rheoli 3.4.5, 3.5
 - mesurau 3.5.4, 4.2.1
 - gweithdrefnau gweithio 3.5.7

gweithdrefnau argyfwng A2
terfynau 3.6.1
monitro 3.6
 cofnodion 6.6
atal 3.4.5, 3.5
 mesurau 3.5.3
 gweithdrefnau gweithio 3.5.7
diogelu 3.4.5
llygaid, halogi A2

F

Grŵp Cyngchori Ffermio a Bywyd Gwyllt 3.8.2
ffermwyr
 perylon 3.4.5
 Cynllun Taliad Sengl 3.7.1
storfeydd bwyd anifeiliaid, osgoi halogi 4.2.1
draenio cae 3.8.10
ymylon caeau 3.7.1
cap llenwi 4.6.10
agoriad llenwi 4.5.2
llenwi offer 4.5
 rhagofalon 4.5.1
gweithrediadau llenwi 3.8.10
 atal gollyngiadau 3.8.10
hidlyddion, glanhau 5.5
diffoddwyr tân 4.4.2
tân A5
 gweithdrefnau argyfwng 4.4.2
 offer delio 3.3.2
cymorth cyntaf 3.2.4
pysgod, diogelu 3.8.8
ewynnu, osgoi 4.5.2
niwl/niwlo 3.4.5, C2
 mannau caeedig 4.6.5
seliau ffoil 4.5.2, 5.6
Deddf Diogelu Bwyd a'r Amgylchedd (1985)
1.4, A2, C1, C2
cynhwysyddion bwyd 4.3
coedwigaeth 1.3
 mynedfeydd 3.7.4
 llwytho plaladdwyr 3.8.10
 cymysgu plaladdwyr 3.8.10
 ailstocio 3.8.10
 perylon i weithwyr 3.4.5
fformiwleiddio plaladdwyr 3.5.3
mygdarthyddion 4.6.6, C2
 tystysgrif cymhwysedd 2.5
ffwng, bwytadwy 1.3
grŵp gweithredu ymwrthedd sy'n delio
 â ffwngleiddiaid (FRAG) 3.1.2

G

Ymddiriedolaeth Anifeiliaid Hela 3.8.2
garddio, hobi/proffesiynol 3.5.5
cyfansoddion nwy, storio 3.3.3
tai gwydr
 gwasgaru plaladdwr yn awtomatig 3.5.4
 gwasgaru trwy niwl 4.6.5
 gwasgaru trwy dardh 4.6.5
 gwasgaru plaladdwr wedi'i reoli o bell
 3.5.3, 3.5.4
 gwasgaru trwy fwg 4.6.5
 wedi'u trin 3.4.5
menig, diogelu 3.5.7, E
arferion da 3.5.4
 hysbysu am wasgaru 3.7.3
 cyfarpar diogelu personol 3.5.5
GPS (lloeren lleoliad byd-eang) 3.1.2
gronynnau 4.6.7
 drifft 4.7.1
 cysylltiad 4.6.8
 cynnwys mewn pridd/compost 4.6.7
 mesur 4.5.2
ymyl glaswelltir, parhaol 3.8.2
glaswelltir
 amwynder 1.3
 gwaredu gwastraff wedi'i deneuo 5.5
gorchudd glas 1.3
dŵr daear C1
 halogi 3.8.10
 osgoi llygredd 4.5.1
 diogelu 3.8.10
Rheoliadau Dŵr Daear (1998) 1.4, A10, C4
tyfwyr
 perylon 3.4.5
 Cynllun Taliad Sengl 3.7.1
canllawiau 3.4.3

H

gwallt, halogedig A2
trafod
 cynhwysddion 4.3
 peiriannau 4.4.4
 diogel 3.4.5
cynaeafu, cnydau wedi'u trin 3.4.5
gwastraff peryglus 5.4
Cyfarwydddeb Gwastraff Peryglus (91/689/EEC)
 a'r Catalog Gwastraff Ewropeaidd
 (200/532/EC) A21
Rheoliadau Gwastraff Peryglus (2005) A22
perylon 3.4.1

Mynegai

dosbarthu 3.4.3
rheoli risg 3.4.5
cadwraeth pentiroedd 3.8.2
iechyd
 peryl i 3.4.1
 effeithiau dod i gysylltiad 3.4.5
 arolygu 3.6
Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati
 (1974) 1.4, A5, C1, C3
Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch
 3.7.5
Rheoliadau Iechyd a Diogelwch (Ymgynghori
 â'r Gweithwyr) (1996) A23
monitro iechyd 2.2
arolygu iechyd 3.6.2, 3.6.3
 cyflogwyr 3.6.4
 cofnodion 6.8
hawliau pori, amaethyddol 1.3
chwynladdwyr, difrod i blanhigion gwyllt
 3.8.2
perlysiâu 1.3
ardaloedd risg uchel/diogelwch uchel I77
 mynediad i'r safle I78
cnydau garddwriaethol 1.3
pibellau dŵr
 glanhau 5.5
 cynnal a chadw 4.4.2
ysbytai 3.7.3
powdrau nwyo seianid hydrogen 5.6

I
salwch, sydyn 3.6.5
plaladdwyr a fewnforiwyd 3.2.3
adrodd ar ddigwyddiadau 3.6.5, 3.7.5
llosgyddion 5.6
systemau mewnsugno 4.5.2, C2
 glanhau 5.5
ardaloedd diwydiannol 1.3, I77
 mynediad i'r safle I78
cnydau diwydiannol 1.3
gwybodaeth am blaladdwyr 3.2.2
 perylon y cynnyrch 3.4.3
 gweler hefyd taflen ddata diogelwch
 deunydd (MSDS); labeli
 cynnyrch
cardiau gwybodaeth 3.2.2, 3.7.3
pryfed
 llesol 3.8.6
 diogelu 3.2.4

gweler hefyd gwenyn
monitro plâu pryfed 3.1.1
grŵp gweithredu ymwrthedd sy'n delio
 â phryfleiddiaid (IRAG) 3.1.2
rheoli integredig
 cnwd 3.1.1
 fferm 3.8.1
 pla 3.1.1

K
Clymog Japan 3.8.13

L
Cyfarwydddeb Tirlenwi (99/31/EC) A24
Rheoliadau Tirlenwi (Cymru a Lloegr)
 (2002) A25
Cyngor Sgiliau Sector Lantra 2.5
 Gwobrau 2.6
cyfraith
 gwasgaru mewn mannau amwynder H63
 hyfforddiant 2.2
 cludo plaladdwyr 4.4.1
gwybodaeth gyfreithiol 3.4.3
statws gyfreithiol y cod 1.4
Linking Environment and Farming (LEAF) 3.8.2
 archwilio 3.8.1
Rheoliadau Rhestr Gwastraff (Lloegr) (2005) A26
da byw
 diogelu 3.2.4, 3.8.7, 4.2.1
 perylon plaladdwyr heb oruchwyliaeth
 3.3.5
gweithrediadau llwytho 3.8.10, 4.4.4
 ardal bwrpasol 3.8.10
 anghyfreithlon 4.5.2
awdurdod lleol, hawliau tramwy 3.7.4
Asesiad Risg Amgylcheddol Lleol ar gyfer
Plaladdwyr (LERAP) 3.8.8, C1
 offer drifft isel 4.7.4
gwarchodfeydd natur lleol 3.8.3

M
ffosfid magnesiwm 5.6
mamaliaid, gwyllt 3.8.4
Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch
 yn y Gwaith (1999) A7
rheolwyr, hyfforddiant 2.6
Rheoliadau Gweithrediadau Trafod â Llaw
 (1992) A27
gweithgynhyrchwyr, adborth 4.8

gwarchodfeydd natur morol 3.8.3
 masgiau 3.5.6
 taflen ddata diogewlch deunyddiau (MSDS) 3.2.2, A1, A2
 gwybodaeth am beryglon 3.4.3
 cyflyrau meddygol, cyngor ar label y cynnyrch 3.2.4
 meddyg teulu
 monitro biolegol 3.6.3
 salwch sydyn gweithiwr 3.6.5
 gwasanaethau meddygol, manylion cysylltu mewn argyfwng 4.2.1
 micro-organebau 3.4.1
 tarth 3.4.5, 4.6.5, C2
 gweithrediadau cymysgu 3.8.10
 ychwanegu cynhyrchion 4.5.2
 ardal bwrpasol 3.8.10
 anghyfreithlon 4.5.2
 gweithdrefn 4.5.2
 cymysgeddau, mannau amwynder H68

N

Cynulliad Cenedlaethol Cymru (CCC) 3.8.2
 gwarchodfeydd natur cenedlaethol 3.8.3
 Safon Alwedigaethol Genedlaethol 2.5
 Gwasanaeth Cenedlaethol Gwybodaeth am Wenwynau 3.2.4
 Cofrestr Genedlaethol Gweithredwyr Chwistrellau 2.7
 Cynllun Profi Chwistrellwyr Cenedlaethol 3.5.4
 safleoedd Natura 2000 3.8.3
 gwarchodfeydd natur 3.8.3
 eiddo cyfagos 3.7.1, 3.7.3
 effeithiau cell nerfol 3.6.3
 hysbysu am wasgaru 3.7.2, 3.7.4
 hysbysu
 gwenynwyr 3.8.5, 4.8, G56
 gollyngiadau A3
 gweler hefyd hysbysiadau rhybuddio chwistrellau
 mewnsugno aer 4.7.4, C2
 dewis 4.7.4
 glanhau 5.5
 gorchuddion 4.6.10
 allwyo C2
 cynnal a chadw 4.4.2
 dau dwl 4.7.4, C2
 dau hylif 4.7.4

NPTC 2.5
 gweithwyr planhigfeydd 3.4.5

O

cysylltiad galwedigaethol
 cyfyngiadau 3.4.3
 safonau C1
 defnydd oddi ar label
 cymeradwyaeth 3.2.3, 3.2.5, 3.5.5
 paratoi ar gyfer defnyddio 4.2.1
 cefn gwlad, mynedfeydd 3.7.4
 Cymdeithas Mannau Agored 3.7.6
 rheolyddion gweithredol 3.5.2
 synhwyro optegol 3.1.2
 perllannoedd, atalwyr gwynt 4.7.4
 cnydau organig 3.7.3
 organoffosffadau 3.6.3
 effeithiau gwrthgolinesteras 3.2.4
 planhigion addurnol 1.3

P

maint pecyn 3.5.4
 deunydd pacio
 gwaredu 5.7
 lleihau 5.3
 toddi mewn dŵr 4.5.2
 gweler hefyd cynhwysyddion
 pacio, cnydau wedi'u trin 3.4.5
 parciau 3.4.5
 gwasgaru ar ddarn penodol 3.1.2
 palmentydd, gwasgaru 4.6.9
 pelenni 4.6.7
 safon perfformiad H65
 hylendid personol 3.5.9
 cyfarpar diogelu personol 3.4.5, 3.5.2, 3.5.5, 3.5.9, 4.3
 gwirio 3.5.7
 glanhau 4.8
 sylwedd nwyddau 3.5.5
 halogedig 3.5.7, 3.5.9
 asesiad COSHH 3.5.5
 diffiniad C1
 dipio 4.6.12
 gwaredu 3.5.7, 4.8, 5.7
 drenshio 4.6.12
 arferion da 3.5.5
 canllawiau defnyddio E
 cynnal a chadw 3.5.7
 deunyddiau 3.5.6

Mynegai

- defnydd oddi ar label 3.5.5
 - cyfyngiadau perfformiad 3.5.6
 - cyngor ar label y cynnyrch 3.2.4
 - diogelu 3.5.6
 - storio 3.5.7, 3.5.9
 - addas 3.5.6
 - gwisgo'n iawn 3.5.6
 - Rheoliadau Cyfarpar Diogelu Personol yn y Gwaith (1992) A8
 - Panel Arfarnu Digwyddiadau Plaladdwyr 3.7.5
 - plaladdwyr
 - amaethyddol 2.1
 - dewis 3.1.3, H70
 - diffiniad 1.2
 - tramor 3.2.3
 - cymysgeddau 3.3.2
 - effeithiau digroeso 3.1.2
 - gweler hefyd* defnydd o blaladdwyr
 - plâu 1.1
 - atal 3.1.1
 - ymwrthedd 3.1.1, 3.1.2
 - anifeiliaid anwes
 - diogelu 3.2.4, 3.8.4
 - peryglon plaladdwyr heb oruchwyliaeth 3.3.5
 - perygl pelenni gwlithod 4.6.7
 - gorchwyn Seland Newydd 3.8.13
 - pibellau, glanhau 5.5
 - planhigion
 - dyfrol 3.8.11
 - ymyl glannau 3.8.11
 - wedi'u trin â phlaladdwyr 3.8.10
 - gweler hefyd* chwyn
 - deunyddiau gwasgaru planhigion, wedi'u trin 3.2.6, 3.4.5
 - cynhyrchion diogelu planhigion, diffiniad 1.2, C1
 - Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion (2005) 4.4.1, A4
 - Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion (Amodau Sylfaenol) (1997) A4
 - ardaloedd di-blanhigion 1.3
 - polisi chwistrellu mannau amwynder H61
 - techneg tywallt 4.5.2
 - mesur powdwr 4.5.2
 - rhagofalon, cymryd rhai rhesymol 3.2.4
 - paratoi ar gyfer defnyddio 4.2
 - gwiriadau 4.2.1
 - arferion peryglus 4.2.2
 - systemau lliniaru gwasgedd 3.5.4
 - rinsio dan wasgedd 3.5.4
 - taflen ddata peryglon cynnyrch gweler diogelwch deunyddiau taflen ddata (MSDS)
 - labeli cynnyrch 1.5, 1.6, 3.2, A2, A4
 - rheoliadau COSHH 3.4.1
 - gwybodaeth am beryglon 3.4.3, 3.4.5
 - peryglon i weithwyr 3.4.4
 - cyfarwyddiadau 4.5.2
 - paratoi ar gyfer defnyddio 4.2.1
 - swyddogaeth diogelu 3.2.4
 - darllen 3.2.4, 4.3, 4.5.2, 4.6.10
 - deunydd a gludir 4.3
 - deall 3.2.4, 4.5.2, 4.6.10
 - rhywogaethau a warchodir 3.8.2
 - cyfarpar diogelu A2
 - gweler hefyd* cyfarpar diogelu personol
 - Rheoliadau Darparu a Defnyddio Cyfarpar Gwaith (1998) A28
 - tocio, cnydau wedi'u trin 3.4.5
 - cysylltiad y cyhoedd
 - mannau amwynder 3.7.3, 4.2.1
 - gwybodaeth 3.4.5
 - wedi'i chofnodi 6.3
 - hysbysu G57
 - ardaloedd wedi'u trin 3.4.5
 - diogelu'r cyhoedd 3.7
 - abwyd/llwch/gronynnau 4.6.7
 - hysbysu am ddefnyddio plaladdwyr 3.7.1
 - pelenni 4.6.7
 - hawliau tramwy cyhoeddus 3.7.4
 - gwasgaru 4.6.9
 - caniatâd ar gyfer gwasgaru 4.2.1
 - cau dros dro 3.7.4
- R**
- llysiau'r gingroen 3.8.7
 - dŵr ffo dŵr glaw 3.8.10
 - Cymdeithas y Cerddwyr 3.7.6
 - safleoedd Ramsar 3.8.3
 - gwaredu fformiwleiddiad parod 5.4
 - system ailddosbathu 4.4.2, 4.5.2
 - cadw cofnodion 2.2, 6.1
 - cofnodion
 - chwistrellu man amwynder H71
 - contractwyr 6.3
 - asesiad COSHH 6.4
 - gweithwyr cyflogedig 6.8
 - asesiad risg amgylcheddol 6.5

cynnal mesur rheoli cysylltiad 6.7
 arolygu iechyd 6.8
 cadw H71
 penderfyniadau LERAP 3.8.8
 taflenni F
 stoc 3.3.2
 storio 6.2
 hyfforddiant 2.5
 triniaethau 3.8.3, 6.3
 gwaredu gwastraff 6.9
 tir hamdden, wedi'i drin 3.4.5
 chwistrellu cyfaint is 4.6.4, C1, E
 Rheoliad (EC) 852/2004 Senedd a Chyngor
 Ewrop ar hylendid bwydydd A11
 adrodd
 argyfwng A2
 digwyddiadau 3.6.5, 3.7.5
 Rheoliadau Adrodd ar Anafiadau, Clefydau
 a Digwyddiadau Peryglus (RIDDOR, 1995)
 3.6.5, 3.7.5
 ymwrthedd 3.1.1, 3.1.2
 grwpiau gweithredu ymwrthedd (RAGs) 3.1.2
 cyfarpar diogelu anadlol 3.5.5, C1, E
 lefel halogi 3.6.1
 sêl mwgwd 3.5.6
 cynnal a chadw 3.5.7
 cofnodion 6.7
 cartrefi ymddeol 3.7.3
 golchion 5.6
 risg 3.4.1
 hyfforddiant 2.2
 asesu risg 3.1.2, 3.4.4
 rheoliadau COSHH 3.4.1, 3.4.2
 niwl/tarh/mwg mewn mannau caeedig
 4.6.5
 grŵp gweithredu ymwrthedd sy'n delio
 â gwenwyn llygod (RRAG) 3.1.2
 Cymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar
 (RSPB) 3.8.2
 dŵr ffo
 casglu 3.8.10
 diffoddwyr tân 4.4.2
 wynebâu caled 4.6.9
 atal 4.6.12
 dŵr glaw 3.8.10

S

arferion gweithio diogel 2.2
 mesurau diogelwch, cyngor ar label
 y cynnyrch 3.2.4

Rheoliadau Cynrychiolwyr Diogelwch
 a Phwyllgorau Diogelwch (1997) A29
 gwerthwyr, hyfforddiant 2.6
 offer samplu 3.6.1
 ysgolion 3.7.3
 gwybodaeth wyddonol 3.4.3
 triniaeth hadau 4.6.11
 offer 4.6.11, C2
 offer drilio hadau 4.6.11
 eginblanhigion, wedi'u trin 3.4.5
 hadau, wedi'u trin 3.2.6, 3.4.5, 3.8.4
 gwaredu 5.7
 pobl hunan-gyflogedig
 adrodd ar ddigwyddiadau 3.6.5
 asesu risg 3.4.4
 hyfforddiant 3.4.5
 gwerthu plaladdwyr 2.6
 ardaloedd sensitif 3.8.2
 cnydau sensitif 3.7.3
 carthffosydd 5.5
 arwyddion gweler hysbysiadau rhybuddio
 Cynllun Taliad Sengl 3.7.1
 ardaloedd o ddiddordeb gwyddonol arbennig
 (SoDdGA) 3.8.3
 croen
 amsugno 3.4.4
 halogi A2
 anhwylderau 3.6.3
 pelenni gwlithod 4.6.7
 cysylltiad 4.6.8
 mwg C2
 mannau caeedig 4.6.5
 pridd
 gwaredu gwastraff wedi'i deneuo 5.5
 gwaredu pridd wedi'i drin 5.7
 wedi'i drin 3.4.5
 gronynnau/pelenni yn y pridd 3.8.4
 parth diogelu ffynhonnell (SPZ) 3.8.10
 ardaloedd cadwraeth arbennig 3.8.3
 elifiant categori arbennig 5.5
 ardaloedd gwarchod arbennig 3.8.3
 Rheoliadau Gwastaff Arbennig (1996) A30
 ardaloedd dynodedig arbennig 3.8.3
 cymeradwyaeth benodol oddi ar label (SOLA)
 3.2.5, 3.5.5, C1
 pecyn gollyngiad 4.5.2
 gollyngiadau 3.3.4, A3
 camau gweithredu 4.5.2
 osgoi 4.4.3, 4.6.7
 abwyd 4.6.7

Mynegai

cyfyngu 3.8.10, 4.3
gwaredu 4.6.7
gweithdrefnau argyfwng 4.4.2, A2
hysbysu Asiantaeth yr Amgylchedd 4.4.2
offer ar gyfer delio 3.3.2
tân A5
gronynnau 4.6.7
atal 3.8.10
 offer llaw 4.6.10
peryl 4.4.2
hadau wedi'u trin 4.6.11
maes chwarae 3.4.5
gwasgaru mewn man penodol 3.1.2
gwn sbot 4.6.10
drifft chwistrellu 3.7.1, 3.7.4, 3.8.10, 4.7
 achosion 4.7.1
 rheoli trwy chwistrellu cyfaint is 4.6.4
 effeithiau 4.7.1
 cysylltiad 4.6.8
 ardaloedd risg/diogelwch uchel I79
 ardaloedd diwydiannol I79
 ger cyrsiau dŵr 3.8.10
 atal 4.7.4
 peryl 4.6.4
ansawdd chwistrellu 4.5.2, 4.7.4
pwmp y chwistrellwr 4.4.2
tanc chwistrellu
 systemau cludo caeedig 3.5.4
 lefelau cynnwys 4.5.2
 gorlenwi 4.6.10
 golchi 5.5
chwistrellwyr C2
 cymorth aer 4.7.4
 uchder y fraich 4.7.4
 gwirio falfiau 3.5.4
 offer graddnodi/offer 3.5.4
 llenwi 3.8.10
 sach cefn 4.6.10
 drifft isel 3.8.8, 4.7.4
 chwistrellau 3.5.4
 twnnel ailgylchreddeg 4.7.4
 braich amdo 4.7.4, C2
 storio 3.8.10, 4.8
 profi 3.5.4
chwistrellau, ansawdd C1
tarddellau 3.8.10
systemau troi 4.5.2
Briweg y Gors Awstralia 3.8.13
storio 3.3, 5.4

amodau gwerthu/cyflenwi 3.3.2
rheoli 3.3.2, 5.4
symudol 3.3.3
symud plaladdwyr 3.3.4
cyngor ar label y cynnyrch 3.2.4
cofnodion 6.2
 offer diogelwch 3.3.2
 deunyddiau digroeso 5.4
tanciau storio 3.3.3
sylweddau peryglus i iechyd C1
 gweler *hefyd* Rheoli Sylweddau Peryglus i iechyd
asid sylffwrig 3.7.2, 3.7.4
 rhoi rhybudd 4.2.1
goruchwyliaeth 2.4
cyflenwyr, dychwelyd cynhyrchion diangen 5.4
halogi dŵr wyneb 3.8.10
 osgoi 4.5.1
peryl llyncu 3.4.4

T

cymysgu tanc 4.5.2, C1
 gweler *hefyd* tanc chwistrellu
tancer, canolradd 4.5.2
rheolyddion technegol 3.5.2
gwybodaeth dechnegol 3.4.3
tendrau, chwistrellu mannau amwynder H60, H74
treialon 3.8.4, 4.6.7
tynnu 4.4.2
tractor
 cibiau caeedig 3.5.4
 cibiau agored E
cymdeithasau masnach 2.5
caniatâd elifiant masnach 5.5
hyfforddiant
 cynghorwyr 2.6
 rheolwyr 2.6
 personél 2.1, 3.4.5
 paratoi ar gyfer defnyddio 4.2.1
 darparwyr 2.5
 cofnodion 2.5
 gwerthwyr 2.6
 pynciau 2.2
cludo plaladdwyr 3.3.3, 4.4
 nwyddau peryglus 4.4.1
 cyfrifoldebau ychwanegol 3.3.3
 tu mewn i'r cerbyd 4.4.3

y gyfraith 4.4.1
 cyfreithlondeb 4.2.1
 llwythau cymysg 4.4.2
 rhagofalon 4.4.2
 diogelwch 4.2.1
 staff wedi'u hyfforddi 3.3.5
 diogelu dŵr 3.8.10
 ardaloedd/deunyddiau wedi'u trin
 mannau amwynder H65
 pobl anhanfodol 3.5.3
 pobl mewn cysylltiad 3.4.4
 cofnodion trin 3.8.3, 6.3
 effeithiolrwydd 6.3
 taflenni F
 tremcard C1
 tywyrch wedi rheoli 1.3

U

gweithrediadau dadlwytho 4.4.4
 wrin *gweler* monitro biolegol
 defnyddio'r cod 1.5
 defnyddio plaladdwyr 1.1, 3.1.1
 cam-drin 3.8.9
 cymeradwy 3.8.9
 cywir 3.1.2
 dos 3.1.2, 3.5.4
 rhoi rhybudd 3.7.2
 camddefnydd 3.8.9
 anamaethyddol 1.5
 parod 3.2.6
 cyfyngiadau 3.8.6
 diogel 1.2
 targedu 3.1.2
 amseru 3.1.2
 cofnodion trin 3.8.3

V

falfiau
 glanhau 5.5
 cynnal 4.4.2
 rheoli gwasgedd 4.6.10
 ailosod 4.5.2
 anwedd
 crynhoi 4.3
 anadlu 4.6.12
 triniaeth dos amrywiol 3.1.2
 llystyfiant, amwynder 1.3
 cerbydau
 lle parcio 3.3.3
 storio 3.3.3

tynnu 4.4.2
 trrin hawliau tramwy 3.7.4
 heb gabiau 4.6.8
 awyru
 niwl mewn mannau caeedig 4.6.5
 trafod cynhwysyddion 4.3
 tARTH mewn mannau caeedig 4.6.5
 cyngor ar label y cynnyrch 3.2.4
 mwg mewn mannau caeedig 4.6.5
 rheoli anifeiliaid asgwrn cefn 1.3
 gwaredu cyfrwng 5.7
 cyfryngau 3.8.4
 abwydau 4.6.7
 gwaredu corff marw 5.7
 sefydliadau galwedigaethol 2.5
 llygod y dŵr 3.8.4
 Y Fenter Wirfoddol 3.8.1, 5.6

W

hysbysiadau rhybuddio 3.7.3, 3.7.4,
 4.2.1, G58
 niwlo 4.6.5
 tarthu 4.6.5
 tynnu 4.8
 mwg 4.6.5
 cyfleusterau ymolchi 3.5.8, 3.5.9
 gwastraff
 peryglus 5.4
 lleihau 5.3
 cludwyr cofrestredig 5.4
 gwaredu gwastraff 3.8.10, 5.1
 cynhwysyddion 5.6
 deunyddiau wedi'u teneuo 5.5
 offer 5.5
 cofnodion 6.9
 rheoleiddio 5.2
 safle gwaredu gwastraff 5.4
 gwaredu cynhwysyddion 5.6
 Cyfarwydddeb Fframwaith Gwastraff
 (75/442/EEC) A31
 Rheoliadau Trwyddedu Rheoli Gwastraff
 (1994) 5.5, A33
 Rheoliadau Rheoli Gwastraff (Cymru a Lloegr)
 (2006) A32
 nodyn trosglwyddo gwastraff 5.4
 safle trin gwastraff 5.4
 contractwyr gwaredu gwastraff 5.4, 5.7
 cynhwysyddion 5.6
 dŵr
 halogi 3.8.10, 4.2.1

Mynegai

- llygredd
 - osgoi 4.4.2, 4.5.1
 - drifft chwistrellu 4.7.1
 - cyfaint
 - ar gyfer gwasgaru C2
 - ar gyfer cymysgu 4.5.2
 - gweler hefyd* dŵr daear; halogi dŵr
wyneb; cyrsiau dŵr
 - tynnu dŵr 3.8.11, C1
 - Cyfarwydddeb Fframwaith Dŵr (2000) A34
 - Deddf Adnoddau Dŵr (1991) A35
 - cyflenwad dŵr
 - dŵr yfed 3.8.10
 - diogelu 4.5.2
 - cyheoddus 3.8.10
 - llygod y dŵr 3.8.4
 - cyrsiau dŵr 3.8.8
 - gwasgaru plaladdwr wrth ymyl 3.8.10
 - dŵr ffo o wynebau caled 4.6.9
 - bagiau toddi mewn dŵr 3.5.4
 - tywydd, drifft chwistrellu 4.7.3
 - rhagolygon tywydd 4.7.3, 4.7.4
 - chwyn 1.1
 - ymledol 3.8.13
 - gwenwynig 3.8.7
 - atal 3.1.1
 - ymwrthedd 3.1.2
 - rheoli chwyn
 - mannau amwynder 3.7.4
 - cyrsiau dŵr 3.8.11, 4.6.13
 - grŵp gweithredu ymwrthedd sy'n delio
â chwyn (WRAG) 3.1.2
 - sychwyr chwyn 3.1.2, C2
 - clorian 4.5.2
 - cyfleusterau lles 3.5.8
 - ffynhonnau 3.8.10
 - gwasgarwr pabwyr *gweler* sychwyr chwyn
 - diogelu planhigion gwyllt 3.8.2
 - bywyd gwyllt
 - diogelu mamaliaid 3.8.4
 - effeithiau negyddol 3.8.1
 - diogelu 3.8, 3.8.2, 4.2.1
 - perygl plaladdwyr heb oruchwyliaeth 3.3.5
 - perygl pelenni gwlithod 4.6.7
 - Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad (1981)
3.8.2, A9
 - Cynllun Ymchwilio i Achosion Bywyd Gwyllt
(WIIS) 3.8.9, A4
 - cyflymder y gwynt 4.7.3
 - atalwyr gwynt, perllan 4.7.4
 - coetir, ailstocio 3.8.10
 - cynllun sicrhau coetiroedd 6.3
 - gweithio gyda phlaladdwyr, profiad blaenorol
3.4.3
 - gweithwyr
 - cysylltiad 3.4.5
 - gweler hefyd* contractwyr; gweithwyr
cyflogedig
 - cynrychiolwyr diogelwch gweithwyr 3.4.4
 - cyfarpar diogelu personol 3.5.6
 - Terfyn Cysylltiad Gweithle (WEL) 3.4.1,
3.6.1, C1
- Z**
- ffosfid sinc 5.6

Darparwyd y lluniau yn y cod hwn gan:

Hawlfraint y Goron, diolch i'r Labordy Gwyddoniaeth Canolog (CSL)

Hawlfraint y Goron, diolch i Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (Defra)

Hawlfraint y Goron, diolch i'r Gyfarwyddiaeth Diogelwch Plaladdwyr (PSD)

